

Riksdagens protokoll

2012/13:77

Onsdagen den 13 mars

Kl. 09.00 – 21.29

Protokoll
2012/13:77

---

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 7 mars.

2 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2012/13:FPM71 Grönbok om otillbörliga affärsmetoder i företagsrelationer KOM(2013) 37 till näringsutskottet

2012/13:FPM72 Revidering av tredje penningtvättsdirektivet KOM(2013) 45 till justitieutskottet

2012/13:FPM73 Förordningen om information som åtföljer överföringar av tillgångar KOM(2013) 44 till finansutskottet

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2012/13:292

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:292 Åtgärder för den svenska mineralnäringen av Karin Åström (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 9 april 2013.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 8 mars 2013

Näringsdepartementet

Annie Lööf (C)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:294 Sämre mobiltäckning
av Monica Green (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 9 april 2013.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 8 mars 2013

Näringsdepartementet

Anna-Karin Hatt (C)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2012/13:305

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:305 Företag i glesbygdskommuner
av Karin Åström (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 9 april 2013.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 8 mars 2013

Näringsdepartementet

Annie Lööf (C)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2012/13:79 till utrikesutskottet

2012/13:83 till trafikutskottet

2012/13:84 till näringsutskottet

2012/13:95 till finansutskottet

2012/13:108 och 111 till justitieutskottet

Skrivelse

2012/13:91 till civilutskottet

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter

Civilutskottets betänkanden 2012/13:CU8 och CU16

Kulturutskottets betänkanden 2012/13:KrU5 och KrU6

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2012/13: MJU8
Avfall och kretslopp.

Avfall och kretslopp

Anf. 1 JOHAN LÖFSTRAND (S):

Fru talman! Vi ska nu debattera miljö- och jordbruksutskottets betänkande nr 8 *Avfall och kretslopp*. Det är ett motionsbetänkande från allmänna motionstiden som behandlar bland annat materialåtervinning, källsortering, sanering av förorenad mark och ett antal andra frågor. Betänkandet innehåller ett antal socialdemokratiska reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation nr 8.

Kolleger, ledamöter och åhörare här och framför tv:n! Vi ska som sagt debattera avfalls- och kretsloppsfrågor. Debatten och betänkandet innehåller ett antal spännande och viktiga utmaningar. Vi från oppositionens sida går dock mest i väntans tider när vi diskuterar dessa frågor, för vi väntar på att regeringen ska komma med en proposition i de frågor som behandlades i Avfallsutredningen.

Vi oppositionsföreträdare har inte fått särskilt mycket information avseende om och när det kommer en proposition och vad den i så fall ska innehålla. Det vore därför spännande att i dagens debatt få höra från majoriteten om och när det kommer en proposition och kanske få något smakprov på vad den ska innehålla. Dessa frågor är nämligen mycket viktiga, och det hade varit spännande om vi i dag hade kunnat diskutera de förslag som regeringen förhoppningsvis kommer att lägga fram på riksdagens bord nu i vår.

Fru talman! Jag hade i går den stora förmånen att lyssna på Johan Rockström. Varje gång jag lyssnar på honom får jag lite perspektiv på tillvaron och inser att vi står inför stora utmaningar och att det finns mycket vi måste göra.

En av de saker som jag tog fasta på handlade om vikten av politiska mål och politiskt mod. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi i politiken lyfter fram tydliga mål och visioner för vad vi vill uppnå. Gör vi inte det kommer verkligheten inte att röra sig i den riktningen. Det har vi sett gång på gång.

På detta område, som på många andra områden, finns det inga mål. En del mål har uppfyllts med råge, och där borde det finnas nya mål. Andra mål ligger så långt fram i tiden att de inte blir en reell verklighet.

Min förhoppning med propositionen och framför allt med detta politikområde i framtiden är att vi kan ha tydliga mål och etappmål så att vi rör oss i rätt riktning. Just nu står vi bara och stampar.

Vi lever i en värld där konsumtionen ökar. Vi konsumerar mer och mer varor och produkter, och dessa varor och produkter har mer och mer förpackningar runt sig. Det är inte hållbart. För att klara detta måste vi minska på konsumtionen och förpackningarna. Jag tror att vi i förlängningen måste gå från att konsumera varor till att konsumera mer tjänster och upplevelser. Det är den riktning jag vill se.

Vi måste också ha en diskussion om vad vi ska använda de varor och resurser som finns till. Ska de användas till enbart nöjen, eller ska vi

prioritera ett skapande av nyttigheter för en större del av världens befolkning?

Dessa frågor låter kanske teoretiska och avlägsna, men jag tror att vi måste börja diskutera hur vi ska använda de resurser som finns på vår planet på ett så bra sätt som möjligt.

Jag ska i mitt anförande belysa några delar som jag tycker att vi måste utveckla. Vi socialdemokrater har tagit fram ett brett program för hur vi vill jobba med dessa frågor, och jag kommer att belysa några av dessa.

Ett av de områden som jag ska lyfta fram är insamlandet av matavfall. I dag kastas mycket mat som skulle kunna konsumeras. Detta måste vi arbeta med, och vi måste minska matsvinnet.

Dessutom måste den mat som ändå slängs återvinnas på ett så bra sätt som möjligt. Därför måste insamlandet av matavfall förbättras och utvecklas. Vi måste skapa system så att matavfallet blir till fungerande produkter såsom biogas, biogödsel eller annat. Här måste vi våga spänna bågen och lyfta fram tydliga politiska mål.

I dagsläget finns det områden där det saknas producentansvar. Ett sådant område är kläder och textilier. Vi från oppositionen menar att det är viktigt att kläder och textilier också inkluderas i någon typ av producentansvar. Här används råvaror som det råder brist på. Eftersom till exempel produktionen av bomull är problematisk ska man använda de resurser som redan finns tillgängliga.

Ytterligare ett område är insamlandet och återvändandet av elektronik. Det elektroniskrotberg som växer sig allt större i världen är ett problem, både för att det läcker farligt avfall och mineraler och för att det innehåller mycket av de råvaror som vi behöver för att kunna producera andra produkter. Därför måste det skapas nationella och internationella system som på bästa möjliga sätt tar hand om elektronikavfallet. Här finns det mycket att göra på global nivå, men även i Sverige behöver vi jobba med att skapa nationella system för återvinning av småelektronik. Detta fungerar inte i dagsläget.

Fru talman! Jag avslutar med att beröra två områden till. Det ena handlar om kontrollen och hanteringen av farliga ämnen. Vi socialdemokrater har i vår motion tagit upp frågan om ett nationellt elektroniskt register för hantering av farliga ämnen och farligt avfall. I dag har vi stora problem med att verksamhetsutövare inte lever upp till skyldigheten att anteckna uppkommet farligt avfall och att upprätta transportdokument. Vi menar att ett nationellt elektroniskt register skulle förenkla för utövarna.

Granskningar från Naturvårdsverket visar också att klassningen av farligt avfall är problematisk för utövarna.

De nuvarande reglerna är dessutom resurskrävande och kräver mycket administration.

Vi anser att ett nationellt register för farligt avfall i elektronisk form skulle minska administrationen. Det skulle också skapa väldigt många positiva effekter.

I flera europeiska länder finns det redan sådana system, eller också är man på väg att införa det. I Tyskland införde man ett sådant här system 2010. I Norge har man sedan flera år ett nationellt register, och under 2013 kommer det registret att gå över till att vara helt elektroniskt.

Det är ett system som Sverige borde anamma, för att vi ska få en bättre kontroll på de farliga ämnen och det farliga avfall som finns på våra vägar och på våra industrier men också för att vi ska få bättre statistiska underlag för vilka ämnen som finns i vårt samhälle.

Slutligen ska jag kort tala om slam. Den frågan berörs kanske inte speciellt mycket i debatten, men den är oerhört viktig.

Jag anser att vi måste stimulera och utveckla metoder för avvattnings, ämnesåtervinning och rening av kontaminerat slam. Vi socialdemokrater tillför pengar för att förbättra forskningen och utvecklingen på det området, för det är ett grundfundament för att vi ska få ett fungerande kretslopp.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att vi står inför stora utmaningar. Jag som oppositionsföreträdare väntar med spänning på den kanske väldigt byråkratiska och tekniska proposition som förhoppningsvis kommer under våren och som jag tror kommer att vara viktig för att vi ska skapa ett fungerande, hållbart system.

Men det räcker inte med att vi skapar ett tekniskt system kring insamlandet och återvinnandet av vårt avfall och våra sopor. Det handlar också om att vi måste sätta upp mål. Vi måste sätta upp tydliga mål kring återvinning. Det handlar om tydliga mål kring hur vi ska minska konsumtionen av varor, och det handlar om att vi måste skapa möjlighet till kretsloppstänkande och materialåtervinning inom alla områden.

(Applåder)

Anf. 2 HELENA LEANDER (MP):

Fru talman! Även jag ser med spänning fram emot den proposition som jag förväntar mig kommer att följa efter Avfallsutredningen. Men egentligen tänker jag att avfallspolitiken borde börja långt mycket tidigare än så, långt innan man börjar diskutera vem som ska ta hand om och samla in avfallet.

Egentligen börjar frågan när man står där med avfall: Varför uppstod det från första början? Hur kan vi skapa ett samhälle som minimerar avfallsmängderna? Det handlar om att skapa ett resurseffektivt samhälle där vi har bra produkter som håller länge, kräver lite material och kan användas om och om igen av mig eller av någon annan, när jag har tröttnat, där vi har smarta affärsmodeller som uppmuntrar till ett kretslopps-samhälle i stället för dagens mer linjära system och där vi tar fina råvaror, kör dem en kort stund genom samhället och det sedan blir avfall.

Det här är frågor som egentligen ligger långt utanför det här betänkandet. Vi har ett litet exempel som faktiskt lyckades komma med i det här betänkandet. Det handlar om längre garanterad livslängd på produkter. Det skulle kunna vara ett sådant litet steg mot ett mer resurseffektivt samhälle. Annars handlar frågorna väldigt mycket om vad vi gör med avfallet när det väl har uppstått.

Även när avfall har uppstått tycker jag att det är viktigt att vi bär med oss perspektivet att det som är avfall för mig kan vara en resurs för en annan. Ta bara mina gamla frukt- och grönsaksskal, som kan bli biogas och driva bussarna i staden eller något annat bra. Jag tycker att det är lite pinsamt när man kommer till den stora huvudstaden Stockholm och riksdagen och inte kan slänga sitt äppelskrutt på något vettigt sätt så att det

kan tas till vara och bli biogas, när min hemkommun Eskilstuna klarar det utan problem.

Jag tror att vi behöver ställa krav på kommunerna att de ska vara skyldiga att ordna ett insamlingssystem för matavfallet, så att det kan tas till vara och göras till biogas eller helt enkelt göra nytta.

Givetvis måste man kunna ha undantag för extrem glesbygd, där det inte är vettigt att man ska åka runt och samla in allt. Där kanske det är bättre att man komposterar hemma. Men man ska ändå ha som grundregel att värdefullt avfall ska tas om hand.

Något annat som skulle kunna göra större nytta i dag är textilavfall. Det finns såklart second hand-affärer, och det är alldeles utmärkt att man kan lämna in fullt fungerande kläder och att någon annan kan köpa dem. Däremot har man ibland lumpiga strumpor med alldeles för många hål i som, helt ärligt, ingen kommer att vilja köpa men där fibrerna fortfarande kan göra nytta.

Det finns en del företag som har gått före på det området och där man kan lämna in sitt gamla sunkiga underställ och köpa ett nytt, och så kommer fibrerna att återvinnas och bli nya produkter. Men jag tror inte att det är jättepraktiskt om varje företag och varje märke ska ha sitt eget återvinningssystem, utan om vi ska få detta i större skala behöver vi ett stort nationellt system.

Avfallsutredningen diskuterar möjligheten att införa ett producentansvar för textilier. Det tror jag vore jättebra för att få ordning på detta. Det skulle också innebära att det blir lönsamt för företag att tänka till redan från början, på designstadiet, hur man designar kläder på ett sätt så att de lämpar sig för återanvändning och återvinning, till exempel hur man blandar material så att fibrerna kan återvinnas på ett bra sätt efteråt. Det tror jag verkligen på.

Vi har ett annat område som kanske är lite mindre diskuterat. Det har vad jag vet inte ens något vettigt namn. Man brukar prata om urban mining och waste mining. Urban mining handlar helt enkelt om alla de metaller som vi har plockat upp ur jordskorpan under tidernas lopp och samlat i samhället och att vi skulle kunna använda en del av dem på nytt, fast de nu ligger nedgrävda under marken som gamla uttjänta kablar till exempel. Det är de gruvor, kan man nästan säga, som finns runt om i vårt samhälle med resurser som inte tas till vara.

Waste mining är något motsvarande. Det handlar om det utvinningsavfall som har uppstått, till exempel gruvavfall, genom att det just vid brytningstillfället inte var lönsamt att ta vara på alla metaller som fanns men där det kanske senare, i takt med att resurserna blir mer värdefulla, skulle vara vettigt att ta ut de metallerna. Då är det viktigt att man gör rätt från början, så att man inte blandar saker så att det blir svårare att utvinna resurserna eller är oaktsam med miljöfrågorna. Det kan ju bli frisättning av olika giftiga ämnen som vi inte vill ha ut i kretsloppen.

Vad gäller både urban mining och waste mining finns det ett stort behov av ökad kunskap. Var finns de här resurserna? Hur kan man ta till vara dem på bästa sätt?

Men det finns också behov av att se över lagstiftningen, där man kanske inte har tänkt på frågan. Vem är det som har ansvaret för alla de prylar som ligger där ute? Eller kanske omvänt – om man ser detta som

en resurs och inte bara som ett problem som man borde ta hand om: Vem är det som äger dem?

Det är ett område där jag tror att vi behöver agera mer politiskt för att kunna ta vara på resurser som redan finns, i stället för att bara bryta nya hela tiden, med all den miljöpåverkan som det innebär.

Vi har faktiskt också en del avfall som helt ärligt inte är en resurs utan som är så farligt att det bara bör tas om hand på säkrast möjliga sätt – det farliga avfallet. Johan Löfstrand var tidigare inne på frågan om att ha ett nationellt elektroniskt register. Vi har enligt EU:s ramdirektiv för avfall en skyldighet att tillförsäkra spårbarhet för det farliga avfallet från det att det uppstår ända tills det slutligen tas om hand.

Många länder har löst det genom att ha ett nationellt register, medan vi har förlitat oss på en anteckningskyldighet som vi har sett har vissa brister. Om vi i stället skulle ha ett nationellt elektroniskt register skulle vi få mycket bättre kontroll över avfallsflödena, och jag tror också att det skulle bli lättare för utövarna. Det är något som jag tycker att vi borde införa i Sverige.

Jag yrkar därför bifall till reservation 8.
(Applåder)

Anf. 3 JOSEF FRANSSON (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 5.

I dag är ämnet avfall och kretslopp. Men jag tänker faktiskt börja mitt anförande med att säga några ord om något som trots allt kanske inte ska ses som avfall. Jag talar då om vissa så kallade uttjänta fordon.

Naturvårdsverket kom ut med en skrivelse som hette *Uttjänta bilar och miljön*. Där påtalade verket att det förekom ett antal problem med bilmålvakter, oseriösa bilskrotare, och illegal export av uttjänta bilar. Det är på alla sätt behjärtansvärt att lyfta upp de problemen. Men det beskrevs i rapporten i mer eller mindre lyckade ordalag, vilket gjorde att många tolkade det så att det fortsättningsvis, om verkets förslag skulle bli verklighet, skulle bli omöjligt för utövare av bland annat veteranbils-hobby och folktracehobby. De använder som alla vet äldre bilar, och då skulle det bli svårt för dem att fortsätta med sina intressen.

Det blev ganska starka protester mot detta. Jag hoppas att det kanske har nått även flera i detta utskott. Reaktionerna lät inte vänta på sig. Det var faktiskt tiotusentals motorintresserade som skrev på protestlistor och gjorde sin röst hörd på olika sätt. Kanske var det denna protest som faktiskt också gav resultat.

Naturvårdsverket har på senare tid på sin hemsida publicerat ett förtydligande om att förslagen inte ska tolkas på det sätt som de var skrivna och att dessa människor förhoppningsvis även fortsättningsvis ska kunna fortsätta med sin hobby.

Om detta var ett uppvaknande och lite av en efterkonstruktion kan jag givetvis inte avgöra. Men det är i alla fall glädjande besked att myndigheterna har lyssnat på denna kritik och har avgett detta löfte.

Vi sverigedemokrater hoppas att också regeringen lyssnar på detta. Vi får vara vaksamma så att en sådan lagstiftning inte inskränker på människors möjligheter till motorhobby. Jag menar att motorhobby skänker stort värde inte bara till utövaren utan till landet i stort. Det är till exem-

pel många utövare av motorhobby som faktiskt skaffar sig en utbildning hemma i garaget som sedan kan komma samhället till del på olika sätt.

Fru talman! Med detta sagt ska jag nu övergå till att tala om sopsortering. Det är i alla fall min uppfattning att medborgarna i Sverige i grunden har en positiv inställning till källsortering och återvinning.

Tyvärr säljs produkter vanligtvis utan anvisning på förpackningen hur de ska sorteras och återvinnas. Sverigedemokraterna vill därför att regeringen ska uppdra åt berörd myndighet – det är lite oklart vilken myndighet det är – att tillsammans med inblandade parter, branschorganisationer och så vidare, ta fram en standard för märkning av förpackningar för att kunna förenkla sopsortering och återvinning i konsumentledet. Vi anser att detta primärt ska kunna ske på frivillig basis. Men om en sådan standard inte kan åstadkommas på frivillig grund anser Sverigedemokraterna att frågan eventuellt skulle kunna bli föremål för föreskrifter längre fram.

Teknik är alltid intressant. Men utan att föregå några slutsatser tycker vi från Sverigedemokraterna att det kan vara värt att framhålla att en sådan standard skulle kunna baseras på färgkoder som till exempel stämmer överens med färger på sopsäckarna. Då kan man också använda detta system i den automatiserade återvinningshanteringen som det faktiskt redan i dag finns system för.

Jag vet att det finns en del kommuner som har påbörjat arbete med denna inriktning och att en del kommuner har kommit ganska långt. Det är kanske någonting att bygga vidare på.

Naturligtvis ska en sådan standard ha ambitionen att fungera även internationellt, vilket i förlängningen faktiskt skulle kunna skapa nya exportmarknader för svenska teknikföretag.

I dag bidrar många kommuner till miljömedvetenhet genom utvecklade system för invånarna att sortera sina sopor. Men man måste ibland vara lite av en materialexpert för att veta var man ska lägga en viss produkt när det är dags att slänga den.

Vi tror att det med denna typ av system kommer att bli enklare och att folk kommer att bli mer villiga att källsortera. När man arbetar med avfallshantering och avfallsfrågor måste ambitionen alltid vara att göra det så enkelt som det bara är möjligt för medborgarna att sopsortera.

Anf. 4 JACOB JOHNSON (V):

Fru talman! I detta motionsbetänkande om avfall och kretslopp behandlas mycket viktiga frågor för ett hållbart samhälle. Vi måste ha ett kretsloppstänkande där vi minimerar avfallet och återanvänder det så långt som möjligt.

Visst har det hänt en hel del om vi går några årtionden tillbaka. År 1975 deponerades hela 62 procent av hushållsavfallet. År 2011 hade det minskat till en knapp procent. Energiåtervinningen, det vill säga avfallsförbränningen, hade ökat från 30 till 51 procent, den biologiska återvinningen hade ökat från 2 till 15 procent, och materialåtervinningen hade ökat från 6 till 33 procent. Mycket har alltså skett, men mycket återstår förvisso att göra. Bland annat fortsätter den totala avfallsmängden att öka.

I höstas presenterade Avfallsutredningen sitt betänkande *Mot ett hållbart samhälle* som har remissbehandlats, och beredning pågår. Regeringen har aviserat en proposition i frågan före sommaruppehållet.

I betänkandet redovisas några bedömningar av framtiden vad gäller avfallsmängder etcetera. Man utgår från att bruttonationalprodukten per capita ska öka med kanske 50 procent fram till 2030 jämfört med 2005, vilket i sin tur leder till större avfallsmängder, även om målet måste vara att de totala avfallsmängderna ska öka långsammare än bnp. Utredningen gör dock bedömningen att de totala avfallsmängderna med hänsyn till en växande befolkning kan öka med 50 procent fram till 2035. Det är naturligtvis en övergripande frågeställning att så inte ska bli fallet.

Avfallsutredningens huvudförslag är att ansvaret för insamling av förpackningar och tidningar övergår från producenterna till kommunerna. Kommunerna får därmed ansvar för insamlingen av allt hushållsavfall. Dock ska grunden för producentansvaret ligga fast enligt utredningen genom att producenterna föreslås behålla ansvaret för själva återvinningen. Dessa viktiga frågor ska riksdagen antagligen ta ställning till under hösten, och vi får återkomma till det då.

Fru talman! Varje år brukar man beräkna när Overshoot Day inträffar, det vill säga den dag då resurser som skapas på jorden under ett år har förbrukats av mänskligheten. Det skulle rimligtvis vara den 31 december om allt var i balans. Men 2011 beräknades den infalla den 27 september och 2012 redan den 22 augusti. Vi förbrukar alltså mer av jordens resurser än vad som nyskapas under ett år. Vi lever av kapitalet och inte av räntan, skulle kanske en ekonom ha sagt. Denna utveckling har pågått sedan mitten av 70-talet, alltså då vi har gått över den gräns då vi använder mer resurser än vad jorden klarar av att producera, och trenden går stadigt åt fel håll genom ett ohållbart konsumtionsmönster.

För att komma till rätta med detta krävs självfallet en mängd styrmedel för att ändra konsumtionsmönstren och inte minst begränsa avfallsmängderna för att minska miljö- och klimatpåverkan. En fråga som i detta sammanhang sällan uppmärksammas är livslängden på produkter. Exempelvis många elektroniska produkter är konstruerade för att hålla bara en viss tid, vilket kan resultera i att resursbelastningen och avfallsmängden blir onödigt stor.

Vänsterpartiet anser att det finns en risk att vissa resurskrävande elektronikvaror begränsas i livslängd i alltför hög grad för att det ska vara långsiktigt hållbart. Vi vill därför att en utredning tillsätts som har till uppgift att föreslå lämpliga styrmedel för garanterad livslängd på varor inom produktområden som är resurskrävande. Med detta yrkar jag bifall till reservation 6.

Från Vänsterpartiets sida har vi även reservation 3 om textilavfall. Men jag avstår för tids vinnande från att yrka bifall till den. I dag förekommer ingen materialåtervinning av textila material. Cirka åtta kilo textilier per person och år slängs i soporna, men det finns inget producentansvar för dessa. Avfallsutredningen föreslår visserligen att regeringen ser över möjligheterna att på sikt införa ett producentansvar för textilier. Men från Vänsterpartiets sida har vi berett frågan färdigt, och vi anser redan nu att ett sådant producentansvar bör införas.

(Applåder)

Anf. 5 CHRISTER AKEJ (M):

Fru talman! Vi debatterar nu ett motionsbetänkande som innehåller 52 motionsyrkanden om avfall och kretslopp. Sällan har väl avfallsfrågan

diskuterats så livligt som just nu då det har överlämnats en avfallsutredning till regeringen. Vi kommer senare i år att ta ställning till denna.

Egentligen tycker jag att det är vilseledande att använda ordet "avfall" då det för de flesta förknippas med något negativt, någonting vi vill bli av med. I grunden är det faktiskt på det sättet att vårt avfall utgör en viktig resurs. Det gäller därför att vi tar hand om vårt avfall på ett klokt sätt, både ur miljö- och ur resurssynpunkt. Det avfall som insamlas i Sverige ger energi motsvarande 20 procent av vår totala fjärrvärmeproduktion och el motsvarande ett par procent av vår elproduktion.

I vårt land har vi kommit långt då det gäller hur vi behandlar vårt avfall. En viktig och avgörande faktor för hur långt vi kan gå och hur duktiga vi kan bli är hur enkelt vi kan göra det för våra medborgare att göra rätt. Det måste vara lätt att göra rätt. Ju bättre medborgarna är på att sortera sitt avfall, desto mer material kan återanvändas. Vi kan få en högre materialåtervinning och en ökad energiutvinning.

I grunden har vi vår avfallshierarki, som anger rangordningen för hur det uppkomna avfallet ska omhändertas. I första hand måste vi självklart se till att sträva efter att minska mängden avfall som uppstår. Ett viktigt område är att minska matsvinnet, vilket i vårt land uppgår till runt 25 kilo per person och år. Varje person i vårt land slänger alltså 25 kilo mat som är fullt ätbar varje år.

Fru talman! Det avfall som trots allt uppstår ska i första hand återanvändas och därefter återvinnas för materialanvändning. Går inte det ska avfallet återvinnas för energiutvinning. Det sker genom förbränning eller rötning. Sedan 2010 finns det i vårt land mål för att det organiska avfallet ska sorteras ut och återvinnas genom rötning eller kompostering. Målet som då antogs var att 35 procent av matavfallet från hushåll, storkök och restauranger ska behandlas biologiskt. Fler än hälften av Sveriges kommuner har redan infört krav på utsortering av organiskt avfall ur hushållssoporna. Hela tiden kommer det till nya kommuner, och det är bra.

Främst ska vi sträva efter rötning då man i det fallet kan utvinna både energi och näring ur avfallet. Energin blir i form av biogas, som sedan kan användas som energi för uppvärmning eller, efter uppgradering, som energi till fordon. Vid rötning blir det enbart näringen som kan tas till vara. I sista hand får vårt avfall deponeras, vilket är förbjudet för brännbart och organiskt avfall.

Vårt land är ledande då det gäller hur vi tar hand om vårt avfall. Ungefär 30 procent av hushållsavfallet går till materialåtervinning. Runt 15 procent av hushållsavfallet går till biologisk behandling genom rötning eller kompostering, och drygt 50 procent går till energiframställning genom förbränning. Enbart runt 1 procent av vårt avfall läggs på deponi. Sättet att ta hand om avfall skiljer sig dock väsentligt: I EU deponeras i genomsnitt hela 38 procent, och i snitt i EU-länderna produceras 500 kilo hushållsavfall per person och år. I Sverige ligger vi under detta genomsnitt.

Fru talman! Inom flera materialslag finns i vårt land ett producentansvar. Det innebär att producenterna har ansvar för att ta hand om produkterna då de är uttjänta. Det är främst detta område som den nya avfallsutredningen berör. Produkter där det finns producentansvar är förpackningar av papper, papp, plast, glas och metaller samt batterier, elektronik och däck. Det finns för detta fastställda målnivåer, vilka för de flesta slagen

ligger på runt 70 procent. I vårt land har vi klarat dessa målnivåer, och högst återvinning har vi inom glasförpackningar där den ligger på runt 90 procent. Svårast att nå målen har vi haft på plastsidan.

Hela tiden måste vi klart sträva efter att öka återvinningen och skärpa målen. Så har också skett. Regeringen beslutade 2012 om nya etappmål. Då fastställdes att man skulle öka resurshushållningen i livsmedelskedjan. Det konkretiserades till att 50 procent av matavfallet från hushåll, storkök, restauranger och butiker ska sorteras ut och behandlas biologiskt, och 40 procent av detta ska senast 2018 behandlas så att man även kan utvinna energi ur detsamma – alltså återvinnas genom rötning.

Fru talman! Textilavfall är en fraktion som diskuteras alltmer. I dag går ungefär 20 procent till återanvändning, och det sker företrädesvis genom välgörenhetsorganisationer. Drygt hälften går till förbränning, och resten stannar kvar hos konsumenterna. En konsument förbrukar i dag i genomsnitt 15 kilo textil per person och år. Det är små volymer, men vi ska veta att nytillverkad textil har stor miljöpåverkan – för att tillverka 1 kilo textil produceras 15 kilo koldioxid. Det är därför angeläget med en ökad återanvändning och en ökad materialåtervinning. Det som komplicerar är dock att textilerna oftast är blandmaterial. Försök pågår med pilotanläggningar för att kunna ta om hand textilier utan att de sorteras i ett oändligt antal fraktioner.

I Avfallsutredningen lyfts frågan om mål för återanvändning och återvinning av textilier fram. Det nämns också att man ska se på möjligheterna att införa producentansvar för textilier. Regeringen har även lämnat uppdrag till Naturvårdsverket att se om det finns skäl att införa särskilda etappmål för textilier och textilavfall. Naturvårdsverket kommer att ha dialog med textilbranschen om möjliga miljöförbättrande åtgärder och kring teknik för materialåtervinning. Dessutom kommer man tillsammans med Kemikalieinspektionen att söka lösningar för att minska mängden textilavfall och dess farlighet. Naturvårdsverket kommer också att medverka i kampanjer med syfte att öka textiliernas användningstid.

När det gäller byggnads- och rivningsavfall har regeringen beslutat om ett nytt etappmål som anger att återanvändning, återvinning och annat materialutnyttjande av den del av detta avfall som inte är farligt ska uppgå till minst 70 viktprocent år 2020.

En fraktion inom avfallssidan som har ökat de senaste åren är elektronik. Det finns som nämnts ett producentansvar på elektroniksidan. Här har producenterna överlåtit sitt ansvar för insamling och behandling till Elkretsen och Elektronikåtervinning i Sverige Ekonomisk förening. I dag är kravet att samla in 4 kilo elavfall per person och år, men i praktiken samlas det in 16 kilo. I framtiden ska de insamlade mängderna relateras till mängden produkter som säljs. Det innebär att kraven på insamling kommer att öka.

I dag beräknas att 1,3 kilo elavfall per person som skulle kunna materialåtervinnas hamnar på fel ställe. Naturvårdsverket jobbar med frågan, dels hur man kan förebygga avfall, dels hur man kan förbättra insamlingen och göra det lättare för människor att göra rätt. Det är viktigt att ta hand om elavfallet då det dels kan skada naturen och människors hälsa, dels innehåller värdefulla resurser som bör tas till vara. Sverige

antog också 2012 ett nytt EU-direktiv kring elavfall, och Naturvårdsverket utreder nu hur detta kan implementeras i vårt regelverk.

Lågenergilampor som innehåller kvicksilver används nu i allt större utsträckning, och det gäller att ta hand om dessa på ett korrekt och miljöriktigt sätt. Regeringen har därför tagit initiativ till att se över hur insamlingen av dessa kan förbättras. Det förs en dialog med representanter för branschen och berörda myndigheter. I början av 2012 hölls ett uppföljningsmöte där aktörerna presenterade ett förslag till förbättrad insamling med målet att det under 2012 skulle samlas in 2 miljoner fler lågenergilampor jämfört med året innan. Det antogs vid mötet också en deklARATION där aktörerna förbinder sig att verka för förbättrad tillgänglighet för insamlingssystem och förbättrad information till konsumenterna om var de kan slänga sina lågenergilampor. Det kommer framöver att hållas fortsatta uppföljningsmöten i frågan.

Ett annat område som diskuteras mycket är slammet från våra reningsverk och hur man kan ta till vara näringsämnen i detta. Det ämne som främst diskuteras är fosfor, som är en ändlig resurs. Här har Naturvårdsverket fått i uppdrag av regeringen att undersöka hur man kan åstadkomma en hållbar återföring av fosfor.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.
(Applåder)

Anf. 6 ANITA BRODÉN (FP):

Fru talman! Frågan om avfall och kretslopp, eller snarare resurs och kretslopp, kommer om ett tag upp på riksdagens bord igen. Vi vet att företrädare för Socialdemokraterna säger att man lever i väntans tider. Det blir inte så länge till, för det kommer att komma en proposition. Grunden till den propositionen är den utredning som nämnts tidigare i dag, *Mot det hållbara samhället – resurseffektiv avfallshantering*. Det handlar om enkelhet, och konsumentperspektiv föreslås stå i fokus.

Ska vi lyckas uppnå det hållbara samhället krävs givetvis ett helhetstänkande vad gäller våra resurser, dels att vi ska minska avfallsmängden, dels att avfallshierarkin gällande återanvändning och återvinning blir en tydlig fastställd princip. Det finns vidare en annan grundläggande princip, och det är att förorenaren ska betala. Dessutom är det oerhört angeläget att vi arbetar tillsammans för att förhindra gifter i kretsloppet. Det krävs med andra ord en ökad konsumentmedvetenhet kring produkters påverkan på miljö och klimat.

Det betänkande vi nu behandlar tar upp ett antal motioner, men med tanke på den kommande propositionen hänvisas det i flera fall till det pågående arbetet.

Fru talman! Jag har valt att i dag ta upp några exempel på material som visar vilka utmaningar vi står inför om vi ska lyckas uppnå det hållbara samhället. Som vi redan tidigare hört här konsumerar vi 15 kilo textilier per person och år. Av denna mängd går 8 kilo till förbränning, bara 3 kilo återanvänds och resten finns kvar i våra garderober.

I Sveriges avfallsplan anges att andelen återvunnen textil ska öka. Textilbranschen har ett stort ansvar för att skapa ett system för återvinning och för att säkerställa en radikal minskning av kemikalieanvändning. Genom ökad medvetenhet kan vi konsumenter göra skillnad, och

det är viktigt med ökad forskning. Mistras 40 forskningsmiljoner för tvärvetenskapligt program kring hållbart mode ligger helt rätt i tiden.

Framtida träfiberbaserade textilier kan framgent bidra till både bättre miljö och bättre skoglig ekonomi. Södra Cell Mörrum producerar till exempel textilmassa av björk för tillverkning av viskostyg. Utvecklingen har gått betydligt snabbare än vad man från början anade och trodde. Redan nu, efter ett år, har man producerat 100 000 ton textilmassa. Det är imponerande. Det är dessutom en betydligt mer miljövänlig produktion än dagens konventionella bomullsproduktion.

Som ledamot av Nordiska rådet tycker jag förstås att det är glädjande att Nordiska ministerrådets avfallsförebyggande grupp tagit fram studien *Prevention of Textile Waste* i syfte att medvetandegöra om och öka materialåtervinning av textilier. Varje år slänger vi tillsammans i de tre nordiska länderna Sverige, Finland och Danmark, där studien gjorts, 145 000 ton textilier. Det motsvarar hälften av den textilmängd som släpps ut på marknaden. Det är inte hållbart.

Fru talman! För några veckor sedan hade jag förmånen att besöka Bolivia. I samband med besöket fick jag en god redogörelse kring urbefolkningens oro och vanmakt över gruvnäringens miljöskadliga påverkan, där kvicksilver förgiftar många människors vatten och därmed deras livsmiljö. Vi har all anledning att ta dessa problem på största allvar såväl internationellt som nationellt.

I Sverige genererar vi också avfall från dessa näringar. Ca 60 miljoner ton avfall kommer från utvinningsindustrin årligen. Av denna andel kommer 80 procent från gruvindustrin. Det finns en förordning där det anges att verksamheten särskilt ska beakta möjligheten att återvinna avfallet. Då 20 procent av bly-, kadmium- och kvicksilverutsläpp till luft och vatten kommer från gruvdeponier är det särskilt angeläget att denna hantering utvecklas och påskyndas. Ett stort ansvar vilar på branschen.

Jag är tacksam att alliansregeringen har kunnat presentera två kraftfulla forskningspropositioner. En del av medlen används i forskningsprojekt som har syftet att återanvända och återvinna de olika metallerna. Bland annat pågår det ett forskningsprojekt vid Örebro universitet för att få fram miljövänliga metoder för att utvinna metaller. Det finns även en samverkan mellan sex Östersjöländer för att undersöka vilka mineraler och metaller som går att utvinna ur avfall. Detta skulle givetvis förstärka det regionala näringslivet, göra att man tillvaratar viktiga råvaror men framför allt lösa allvarliga miljöproblem. Vi har hört här tidigare från Helena Leander om waste mining och urban mining. Mycket av tankarna där behöver vi ta på största allvar.

Fru talman! En tredje utmaning handlar om matavfallet. Först och främst är det angeläget, precis som tidigare talare påpekat, att vi minskar andelen mat som slängs över huvud taget. Det är viktigt ur etiskt och ekonomiskt hänseende och även ur miljö- och klimathänseende. Den mängd som ändå återstår ska tas om hand på ett vettigt sätt och användas bland annat till energi.

Regeringen har redan vidtagit en mängd åtgärder för att bland annat öka andelen behandling av matavfall genom framför allt rötning. Där höjer vi ambitionsnivån i de etappmål som Christer Akej tog upp. Ambitionen är att öka andelen som sorteras från 35 till 50 procent. Minst 50

procent av matavfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger ska alltså sorteras för biologisk behandling.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag lyfta fram ett problem rörande transporter av avfall över gränser. Trots konventioner och direktiv finns en risk att avfall till exempel till värmekraftverk är orent, vilket kan förorsaka miljöskador på land och över vatten. Det förekommer dessutom illegala transportströmmar. Miljöpåverkan är inte minst allvarlig över sjöar där vi har vattentäkter. Detta problem behöver uppmärksammas ännu mer internationellt, och vi behöver ta gemensamma krafter internationellt och inom EU för att stävja och komma till rätta med det.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

I detta anförande instämde Karin Granbom Ellison (FP).

Anf. 7 ROGER TIEFENSEE (C):

Fru talman, åhörare och riksdagsledamöter! Vi debatterar miljö- och jordbruksutskottets betänkande nr 8 om avfall och kretslopp.

Min och Centerpartiets ambition är att vi ska sluta diskutera avfall och helt och hållet fokusera på att diskutera resurser i kretslopp, för om en resurs har blivit avfall har det redan blivit fel. Avfall är en resurs på fel ställe, en resurs som har hanterats fel eller som helt enkelt inte har hamnat rätt.

Avfall är egentligen en produkt av det gamla industrisamhället där man fokuserade på uttag av ändliga råvaror och använde dem i varor och processer. Avfallshantering var en kvittblivningsfråga. Det gällde att bli av med eländet så att säga.

Nu har vi alltmer börjat fokusera på kretslopp. Och som centerpartist är jag rätt stolt över att kunna konstatera att det är 20 år sedan som Olof Johansson som dåvarande miljöminister lade fram kretsloppspropositionen. Då var den rätt revolutionerande, för den började ta tag i det linjära flödet och knyta tillbaks det i ett kretsloppsflöde.

Vi har kommit en bra bit på väg, men det är mycket kvar att göra. Framför allt kanske det handlar om att ändra vårt synsätt från avfall till resurs. Det kanske är det viktigaste.

Det har talats om Avfallsutredningen här. Det blir lite grann av i väntan på den här diskussionen, och det är väl bara så. Men ett av Avfallsutredningens kanske viktigaste förslag som inte debatterats så mycket är att skärpa avfallshierarkin, att få in den i miljöbalken, att tydliggöra att det i första hand ska handla om att minimera uppkomsten av avfall, att återvinna material, om energiutvinning och i sista hand deponering. Det är ett viktigt förslag från Avfallsutredningen att lyfta fram, för vi behöver, fru talman, komma högre upp i avfallshierarkin och fokusera mer på återanvändning.

Kavajen som jag har på mig är ett gammalt arvegods från min far. Den kanske till och med är en del av hans konfirmationskostym. Brallorna är helt utslitna. Som riksdagsledamot vet man att man sliter ut brallor inifrån och ut, att de blir tunna i baken, och även min far har suttit mycket på möten. Men kavajen håller, och jag tycker att den funkar rätt bra. Det kanske har ett värde att olika prylar har en historia.

Helena Leander talade om detta med nya affärsmodeller. Vi ska ju skapa ramverken och peka ut riktningen, men sedan behövs det nya affärsmodeller. Och jag ser med glädje på alla designer, många gånger unga designer, som gör väskor av gamla segeldukar, axelband av bilbälten och tar snuskigt bra betalt för det. Det tycker jag är bra. Förut tyckte man att återanvänt skulle vara billigare. Men om man adderar design, ett mervärde, ska man också kunna ta bra betalt för det. Eller, för den skull, titta på inredning. Google på återvunnet trä. Då hittar ni inredningsdetaljer som sänggavlar som är gjorda av gamla lador och liknande. Och återigen: Man tar bra betalt för det.

Jag tror, fru talman, att det handlar om att människor söker det som känns äkta och gärna har en historia. Återvunnet material eller återanvända detaljer får helt enkelt ett mervärde. Vi ska svara upp mot det och se till att designer och affärsmodeller kan få spela fritt.

Många av motionsförslagen i betänkandet avstyrks med motiveringen att de bereds i Regeringskansliet. Det låter lite tråkigt. Till viss del kan det faktiskt också handla om att man slår in öppna dörrar. Men det handlar inte om att vi är emot förslagen. Anita Brodén tog till exempel upp detta med återvinning av textil. Ja, det förslaget finns i Avfallsutredningen och bereds nu i Regeringskansliet. Och det talas om urban mining. Alla förslag som handlar om att vi ska använda resurser på ett smartare sätt och få tillbaka resurser i giftfria kretslopp bejakar jag som centerpartist.

Något slags nivå ska man kunna kräva av en reservation i riksdagen. Priset när det gäller att slå in öppna dörrar tycker jag att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet tar när de reserverar sig mot ett mål för insamling av matavfall. Jag citerar slutet av deras reservation: ”Miljömålsberedningens förslag på det området bereds också sedan länge i Regeringskansliet, och vi menar att regeringen bör anta ett mål för insamling av matavfall.”

Johan Löfstrand sade i sitt anförande att vi står och stampar, att det inte händer någonting. Ja, Johan Löfstrand kanske står och stampar, men det kanske är i förtret över att regeringen faktiskt redan har gjort det här. Sanningen är att den 26 april förra året beslutade regeringen om just etappmål för att öka resurshushållningen i livsmedelskedjan, att minst 50 procent av matavfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger ska sorteras och behandlas biologiskt så att växtnäring tas till vara. 40 procent av matavfallet ska också kunna energiutvinnas. Det var en skärpning av det mål som Miljömålsberedningen föreslog som inte gjorde någon skillnad på energiutvinning och utvinning av växtnäring. Men eftersom vi hade ett mål tidigare som styrde mot kompostering var det viktigt att höja målet för den totala insamlingen men också att de resurser som en kommun har investerat i en komposteringsanläggning inte ska vara kastade i sjön, utan det ska vara okej också när det gäller måluppfyllelse.

Jag ställer bara frågan till Socialdemokraterna: Hur tänkte ni? Vad är syftet med att reservera sig mot någonting som har genomförts för snart ett år sedan? Det blir lite pinsamt. Jag noterade att Johan Löfstrand inte yrkade bifall till reservationen. Om det var en senkommen insikt att det var en rätt pinsam reservation välkomnar jag det, men det känns lite konstigt.

Josef Fransson slår också in öppna dörrar när han reserverar sig och talar om vad han tycker om Naturvårdsverkets rapport om uttjänta bilar och miljön. I betänkandet framgår att utskottet har noterat att regeringen inte tänker genomföra Naturvårdsverkets förslag i sin ursprungliga form, just av den anledningen att vi inte ville kriminalisera bilhobbyn att återvinna bildelar. Man gör en kulturgärning när man bevarar gamla bilar. Det ska inte vara kriminellt.

Josef Fransson hänvisar till Naturvårdsverket, som han säger har vaknat. Ja, de har vaknat. Det har varit en kritik. Men regeringen har tydligt markerat att man inte kommer att genomföra förslaget precis som det ser ut. Sedan är det viktigt att vi har ordning och reda när det gäller återvinning av gamla bilar, så att vi inte får bilvrak ute i naturen. Men det är en helt annan sak. Vi ska inte kasta ut barnet med badvattnet eller veteranbilshobbyn med smörjoljan, utan den ska vi vårda och värna.

Därför vill jag, fru talman, avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut i sin helhet och yrka avslag på samtliga reservationer, särskilt reservation 1 eftersom den är ett unikum när det gäller att slå in öppna dörrar.

(Applåder)

Anf. 8 IRENE OSKARSSON (KD):

Fru talman! Sist i kedjan men kanske först i nästa länk skulle jag kunna inleda med att säga om vi nu ska tala kretslopp. Det är en cirkelrörelse som ska fortsätta nästan som perpetuum mobile, för det är när vi kommer så nära den som möjligt som vi har uppnått det samhälle som vi måste komma till, alltså evighetsmaskinen. Dock försvinner en del resurser ur systemet. Det kommer vi nog aldrig att kunna förhindra, men vi måste ha det som mål för det arbete vi gör.

Därför, fru talman, dristar jag mig till att utvika lite grann från betänkandetexten men ändå röra mig i det området. Miljömålsberedningen har gjort och gör ett intensivt arbete med dessa frågor. Det har resulterat i ett antal propositioner och kommer att resultera i ytterligare propositioner och andra skrivelser från regeringen. Avfallsutredningen, som flera citerat, är på väg att lösa problem som jag haft anledning att följa under mina år som aktiv politiker, och det börjar bli några år.

Vi måste hitta lösningar, och vi måste komma förbi prestige och annat i dessa frågor och verkligen se vad det är som behöver lösas. Vi behöver återbruka, återanvända, betydligt mer av alla de resurser vi har. Vi behöver som lagstiftare bli tydligare med vilka krav vi ställer på producenter så att de faktiskt tar ansvar för det som de gör. Vi är på god väg i det arbetet.

En viktig fråga som alla berört, och som även jag vill beröra, är hur vi hanterar vår mat. Det är beklämmande att se att vi slänger mycket mat som är fullständigt tjänlig. Jag stod vid ett kylskåp i går, tog fram ett mjölkpaket och frågade om jag kunde hålla den i kaffet. Ja, sade den som varit där precis före mig. Personen i fråga hade hållt den i kaffet, och den var alldeles utmärkt. Sedan tittade jag på datumstämpeln. Bäst-föredatumet var den 5 mars. Därför frågade jag om den varit med förut och fick svaret att den andra personen nyss öppnat paketet och att det inte var något fel på mjölken. Nej, det var absolut inget fel på den. Någon annan hade kanske tömt mjölkpaketet i vasken.

Det är oerhört viktigt att vi använder vår förmåga till att avgöra vad som är tjänligt, att vi är uppfinningsrika. Jag tror att vi skulle behöva fler matlagningsprogram som talade om för oss hur vi använder det som vi har i kylskåpet i stället för att gå till affären och handla nya ingredienser.

Det avfall som det trots allt blir ska hanteras på bästa sätt för att inte vara ett avfall utan en resurs i kedjan. Där finns det tydliga mål, och eftersom Roger Tiefensee beskrivit dem på ett alldeles utmärkt sätt tänker jag inte uppehålla mig vid vad som sagts om hanteringen av matavfall. Vi kommer att kräva bättre system för insamling av avfallet så att vi som privatpersoner, företagare och näringsidkare av olika slag kan samla in det. Det som ändå blir avfall ska hanteras så att det blir till en ny resurs.

Därför, fru talman, är det viktigt att ta upp nästa del i detta, nämligen forskningsresurserna. Det behövs för att vi ska kunna bli bättre på att ta hand om det slam som produceras. Då är det oerhört centralt att resurser satsas uppströms i kedjan, inte bara på avloppsverk. Vi måste fråga oss hur vi ser till att saker som inte ska dit inte heller hamnar där. En del arbete har redan påbörjats, och jag ser med glädje att mer är på gång. Det är oerhört centralt bland annat utifrån det som Christer Akej med flera tog upp, frågan om fosfor och behandlingen av den så att den kan återanvändas. Fosfor är ju en bristresurs.

För att det ska fungera, fru talman, måste vi ta hänsyn till det som både utredningen och Miljömålsberedningen påtalat, nämligen att det finns brister i vår statistik. Den behöver förbättras. Först när vi vet hur det ser ut kan vi sätta upp tydliga mål. Naturvårdsverket med flera myndigheter jobbar just nu med den frågan.

I detta sammanhang vill jag beröra det som vi kanske gör när vi går hem och avreagerar oss ibland, tar fram hammare och spik eller en kofot, river ned för att sedan bygga upp. Det finns en otrolig potential när det gäller att återanvända och återbruka byggmaterial. Där finns tydliga målformuleringar som innebär att 70 procent av det ofarliga rivningsmaterialet ska återanvändas år 2020. En stor utmaning för byggindustrin och för oss alla är att bidra till den processen. Kanske kan vi göra som Roger Tiefensee sade och se till att våra duktiga designer kan hitta nya utvecklingsmöjligheter. Det vore jättespännande att komma hem till småländska höglandet och hitta det första företaget som säljer designade möbler producerade av inkom återvunnet material. Jag vet att det finns företagare som jobbar med det, och de bör kunna få en större marknad.

Samma sak gäller våra kläder, vilket flera varit inne på. Några av oss hade förmånen att förra året vara med på jubileet i samband med Stockholmsmötet. Under middagen ägde en modevisning rum bestående av designade kläder tillverkade av återanvänt miljövänligt material – oerhört fascinerande och spännande. Det vore, fru talman, mycket intressant om riksdagen kunde gå före i detta. Roger Tiefensees beskrivning får mig osökt att tänka på ytterligare en anekdot, en som faktiskt är sann. Kläder som var moderna på tidigt 60-tal passar numera barnbarnsgenerationen, som stolt går på fest iförd farmors gamla klänning. Men nu är det inte längre farmors gamla klänning. Enligt kompisarna är den häftig. Tänk om vi kunde gå före i detta – jag tror att några av oss har garderoberna fulla – och se till att återanvända och återbruka så att saker hamnar rätt.

Det finns en viktig sak i det sammanhanget som vi inte får glömma bort, nämligen att det finns en ideell sektor som jobbar med dessa frågor. De är oerhört duktiga, och vi måste ge dem förutsättningar att fortsatt kunna vara det. Återvinningslagstiftning och annan lagstiftning får inte sätta hinder i vägen för de ideella organisationernas fortsatta arbete.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 9 JOHAN LÖFSTRAND (S):

Fru talman! Den här debatten befinner sig lite grann i väntans tider. Därför såg jag ingen anledning att begära alltför många repliker.

Roger Tiefensee gick i sitt anförande till ganska hård attack vad gäller Socialdemokraternas mål. Jag menar nog att Roger Tiefensee borde läsa på lite bättre och se vad det egentligen står i texten. Men man kanske inte kan förvänta sig det av ett parti som inte ens klarar av att ta hand om sitt eget handlingsprogram.

Det finns en stor skillnad mot det som står i texten. Det är helt rätt att det satts som mål att 50 procent av det som samlas in ska sorteras och behandlas, men om Roger Tiefensee hade läst vår reservation skulle han ha sett att det över huvud taget inte handlar om vad som ska göras av det som samlas in, utan vi vill ha ett mål för att öka insamlingen av matavfall. Det finns det inget mål för.

Jag vill, fru talman, avsluta med att yrka bifall till reservation nr 1.
(Applåder)

Anf. 10 ROGER TIEFENSEE (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Johan Löfstrand för att det trots allt blir lite debatt. Jo, jag läste Socialdemokraternas reservation. Det handlar om ett insamlingsmål för matavfall, både insamling och hur det ska hanteras, vilket regeringen beslutat om.

Ibland kan man reservera sig i frågor som man reserverat sig i tidigare. Jag tittade därför i förra årets betänkande för att se om Socialdemokraterna då reserverade sig på den här punkten – då hade ju regeringen inte hunnit fatta beslutet – men det hade de inte gjort. Det är alltså någonting som de nu kommit fram till. Regeringens mål, som beslutades den 26 april förra året, är ett insamlingsmål. Ja, 50 procent av matavfallet är ett insamlingsmål. Det står tydligt på s. 8 i betänkandet. Det står också hur det ska hanteras, att det ska hanteras biologiskt och att 40 procent ska hanteras så att man även energiåtervinner.

Sedan har avfallsutredaren resonerat kring att det kanske är fel att tala om biologisk behandling, vilket jag tycker är intressant. Om man ska återvinna fritureolja kanske det inte är biologisk behandling i form av rötning som är det smartaste, utan att man återanvänder oljan för att göra drivmedel. Där tycker jag att avfallsutredaren är på rätt väg. Man har ett insamlingsmål, men resonerar sedan om hur man ska hantera det på bästa sätt.

Regeringen har fattat ett beslut. Det finns ett insamlingsmål. Men det är precis det som Socialdemokraterna reserverar sig för. En sak vore om ni ville ha ett högre mål eller någonting sådant, men det skriver ni inte. Ni hänvisar till Miljömålsberedningens förslag och att det bereds i Rege-

Anf. 11 JOHAN LÖFSTRAND (S) replik:

Fru talman! Det var väldigt mycket mer ödmjukhet i Roger Tiefensees anförande nu, när han hade läst vad det faktiskt står i vår reservation.

I utskottsmajoritetstexten står det ingenting om att det skulle finnas ett mål för insamling. Vad som står är att ”minst 50 procent av matavfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger sorteras ut och behandlas biologiskt”, det vill säga att minst 50 procent av det som samlas in ska behandlas. Så läser jag texten. Vi vill däremot ha ett mål för insamling.

Men om man nu läser texten som Roger Tiefensee gör är 50 procent i vilket fall som helst alldeles för lågt. Man borde gå mycket längre. Utredningen har långtgående och oerhört spännande förslag på det här området. Men några sådana har vi ännu inte sett från er.

Borde inte Roger Tiefensee läsa våra reservationer lite noggrannare innan han själv slår in öppna dörrar?

Anf. 12 ROGER TIEFENSEE (C) replik:

Fru talman! Ja, jag har läst. I mitt anförande citerade jag till och med ur er reservation. Johan kan titta i riksdagens protokoll sedan. Ni hänvisar i reservationen till Miljömålsberedningens förslag, som regeringen har genomfört. Jag menar att Miljömålsberedningens förslag är ett insamlingsmål, och det är bredare än så. Det är ett insamlingsmål och ett mål för hur man ska hantera det. Det är inte så smart att bara ha ett mål för att samla in och sedan inte göra något vettigt med det. I Miljömålsberedningens förslag finns ett mål på 45 procent. Regeringen har satt ett insamlingsmål på 50 procent, vilket alltså är högre än Miljömålsberedningens förslag, som Johan Löfstrand hänvisar till i sin reservation.

För att vara lite snäll mot er gick jag tillbaka till tidigare betänkanden och läste era reservationer. Det kan vara så att man slentrianmässigt reserverar sig för samma sak eller skriver en motion om samma sak år efter år utan att se hur verkligheten har förändrats. Men faktum är att ni inte har någon sådan ursäkt. Ni har inte gjort detta tidigare.

Jag vill hävda att det finns ett insamlingsmål. Det mål som regeringen har antagit och som nu finns och styr grundar sig på det insamlingsmål som Socialdemokraterna och Johan Löfstrand hänvisar till i sin reservation. Om ni hade satt en högre procentsiffra – *fine!* Men ni gör inte det, utan det handlar om målet i sig – som har beslutats och överträffats av regeringen.

Anf. 13 JOHAN LÖFSTRAND (S) replik:

Fru talman! Det är spännande att lyssna på Centerpartiets företrädare. Det är det parti som innehar Miljödepartementet. Vad man ägnar sig åt är skärskådning av texter, hårklyverier och framför allt felaktiga analyser. Om Roger Tiefensee hade läst in vad som står i vår reservation hade han insett att det är väldigt tydligt att vi ser att det mål som ligger måste utökas. Jag hävdar att 50 procent är ett för lågt mål. Jag tror att vi skulle behöva spänna bågen ännu mer. När man läser vår reservation tycker jag

att man kan se att det handlar om att vi måste öka insamlingen av matavfall väsentligt samt öka sorteringen och utvecklingen för att få en högre biogasproduktion.

Nu står vi och kastar paj på varandra. Men det som står i vår reservation skiljer sig på ett väldigt tydligt sätt från det beslut som regeringen fattade. Detta tror jag att Roger Tiefensee är klart medveten om.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

7 § Livsmedelspolitik

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2012/13:MJU9
Livsmedelspolitik.

Anf. 14 PYRY NIEMI (S):

Fru talman! Vi ska nu debattera livsmedelspolitik. Först vill jag informera om att vi står bakom samtliga reservationer. För att spara tid yrkar jag dock bifall endast till reservationerna 1, 6 och 12.

Fru talman! De senaste månaderna har vi översköljts av artiklar, nyhetsinslag, debatter och kritiska kommentarer kring den så kallade hästköttsskandalen. Aldrig har väl en låda lasagne fått så mycket publicitet. Aldrig trodde väl vi konsumenter att det fanns sådana avarter inom livsmedelsbranschen. Det är så häpnadsväckande fakta som kommit fram när nationella livsmedelsmyndigheter börjat granska slakterier och livsmedelstillverkare att vi sannolikt bara sett toppen på isberget i detta som synes organiserade fusk. Kreativiteten är stor bland fuskarna, samtidigt som kontrollerna från inte minst nationella myndigheter över lag varit konsumentosäkra.

Det handlar inte bara om förtroende mellan konsument och producent. Det handlar också om vad vi stoppar i oss. Är det förenat med risker? Kan vi lita på att djuren slaktats med godkända metoder? Har villkoren för god djurvälstånd uppnåtts? Vilka tillsatser har förts in i produkterna? Och så vidare. För en tid sedan marknadsfördes fläskfilé som oxfilé genom att det hade tillförts extra färgämnen i köttet. Bara insikten om att den typen av hälsoriskframkallande aktiviteter förekommit ända ute i butikerna borde få varje medveten konsument att verkligen vara än mer kritiskt granskande mot de livsmedel som säljs.

Utöver de rent hälsomässiga effekterna finns också ett hållbarhetsperspektiv. Vi vet att köttproduktionen driver på klimatutsläppen av både lustgas och metangas. Det är då naturligt att produktionen måste förfinas i enlighet med nya forskningsresultat och vetenskapliga rön. Så är det tyvärr inte inom hela EU. Även inom Sverige finns det förbättringspotential kring att finna mer miljövänliga metoder. På det viset borde det också finnas goda förutsättningar att skapa nya kontrollmetoder, så att köttet som lämnar slakterierna och tillförs till det processade köttet är noggrant kontrollerat och utprovat. Egenkontroller av kött är bra, men uppenbarligen inte tillräckligt för att konsumenterna ska känna sig säkra

på att produkterna på hyllorna verkligen innehåller det som utlovas på förpackningarna.

Jag har frågat både statsministern och landsbygdsministern ifall regeringen är redo att driva på frågan om ursprungsmärkning av processat kött. Statsministern undvek att svara på frågan. Till landsbygdsministern ställde jag följande fråga vid EU-nämndens sammanträde: "Om kommissionen skulle upptäcka att det går att kontrollera ursprunget, är regeringen då positiv?" Landsbygdsministern svarade: "Då kommer regeringen med säkerhet att pröva frågan på ett mer positivt sätt än vi gör med den kunskap vi har i dag, alltså att det inte finns något sätt att med säkerhet styrka ett djurs geografiska identitet."

Jag tolkar det som landsbygdsministern sade som ett historiskt uttalande från den borgerliga regeringen, som suttit vid makten i snart sju år. Sakta men säkert följer regeringen det socialdemokratiska kravet att alltmer ska ursprungsmärkas, vilket är positivt. Det har tagit många år av trätor, diskussioner och debatter. Förhoppningsvis börjar regeringen i spåren av skandalen ta sig en funderare på om frivillighet verkligen är den lämpligaste vägen. Gång efter gång har vi hört att branschen ska lösa detta genom frivilliga åtaganden så långt det bara är möjligt. Regeringens uppfattning har varit att det annars skulle bli fördyrande och krångligt, troligen tvinga bort producenter från marknaden och så vidare.

Regeringen var ju till och med tvungen att lämna ett särskilt yttrande när ministerrådet fattade beslutet om ursprungsmärkning av fryst och färsk fågel, lamm, gris och så vidare. I det yttrandet gav den svenska regeringen uttryck för samma negativa uppfattning som tidigare men ställde sig ändå bakom förslaget.

Fru talman! Sammantaget visar hästköttsskandalen på att ursprungsmärkning är helt avgörande för hur livsmedelsbranschen i närtid och framtid ska återfå ett förtroende hos konsumenterna. Varje person som köper förpackad mat har enligt oss socialdemokrater rätt att kräva tydlig och vägledande förpackningsinformation. Det gäller alltifrån ursprung till innehåll, tillsatser och så vidare.

I en modern livsmedelmiljö torde det vara en självklarhet. Men uppenbarligen finns bristerna så långt ut i produktionsleden att EU:s medlemsstater via sina livsmedelsmyndigheter och polisiära myndigheter måste gå mycket hårdare fram avseende kontroller, uppföljning, sanktioner och borttagning av felaktigt märkta livsmedel.

Fru talman! Det är viktigt att underlätta för konsumenterna att göra sunda och vettiga val av livsmedel. Nyckelhålsmärket är en bra idé. Vi tror att det går att utveckla ännu mer. Vi socialdemokrater vill tillsätta en utredning som granskar vilken vetenskaplig grund samhället har i rådgivningen till konsumenter, tar fram best practice från andra länder och så småningom föreslår ett nytt system för Sverige om en tydligare märkning av matens hälsovärde. Ett system som bör utvärderas är det brittiska, som har trafikljussignalsymboler som anger om maten är hälsosam eller inte.

Vi anser också att det bör finnas tydliga regler om användning av falska beteckningar vid servering på restauranger. Det gäller pangasiusfilé som helt plötsligt blir sjötunga, eller för den delen kött som presenteras som oxfilé men är av helt annat djur. Regeringen bör därför granska

omfattningen av fusket med beteckningar och föreslå åtgärder som skyddar konsumenterna.

Fru talman! Sverige har generellt sett mycket bra dricksvatten. Vi har lärt oss att vi är ett föregångsland när det gäller det vatten som lämnar våra kranar. Det finns dock utmaningar som gör sig påmind och tvingar oss till ny handling och aktiviteter. I färskt minne är Östersund och cryptosporidiumparasiten eller den ökande användningen av så kallad relining vid renovering av vattenledningar i våra fastigheter då epoxyplast innehållande bisfenol A används.

Även om vi har det väl förspänt med våra dricksvattentäkter är ändå påfrestningarna stora på hela flödet från källa till kran. Det handlar om gamla vattenledningar som måste bytas ut, hormonstörande kemikalier som hamnar i vattentäkterna, ökade belastningar på vattenreningsverk i tätbefolkade områden och så vidare.

Vi måste jobba mycket förebyggande och agera kraftfullt för att minska spridningen av kemikalier i vårt dricksvatten. Därför behöver en myndighet få ansvar för att kontrollera och godkänna material som kommer i kontakt med vatten.

(Applåder)

Anf. 15 KEW NORDQVIST (MP):

Fru talman! Vi debatterar i dag miljö- och jordbruksutskottets betänkande om livsmedelspolitik. Man kan tycka att det är ett brännhett ämne. För två år sedan tog jag upp frågan med landsbygdsminister Eskil Erlandsson i en frågestund här i riksdagen. Då var den tyska dioxinskandalen på tapeten.

Det tyska grisköttet flydde den tyska hemmamarknaden och hamnade bland annat i Sverige. Förutom att det ledde till stark press på våra svenska lantbrukare blottades också en stor brist i vårt märkningssystem eftersom grisköttet i stor utsträckning hamnade i anonyma livsmedel som charkprodukter, andra sammansatta livsmedel och i storkök och restauranger.

Det är svårt för konsumenterna, det vill säga oss alla, att kunna göra medvetna val. Det krävs att vi får information. En ursprungsmärkning omfattande såväl chark och andra sammansatta produkter som restaurangled är en sådan information som konsumenten kräver.

Vi vet att den djurskyddsnivå som svensk produktion håller har ett starkt stöd hos konsumenterna. Det visar konsumtionsciffror när det gäller kött i butik. Det avser det hela köttet. Där har vi en frivillig ursprungsmärkning som fungerar. Men livsmedelsindustrin visar ett lågt intresse för en sådan märkning på sammansatta livsmedel och i restauranger. Konsumentmakten blir därigenom obefintlig.

Ursprungsmärkning är helt nödvändig för att förtroendet för livsmedlet ska upprätthållas. Men det är även nödvändigt för att vända utvecklingen inom det svenska lantbruket. Frivillighet räcker uppenbarligen inte till.

För ett par veckor sedan frågade jag konsumentminister Birgitta Ohlsson vad som har hänt under de två år som gått sedan jag senast tog upp frågan i en frågestund med landsbygdsminister Eskil Erlandsson. Dess värre har ingenting hänt.

Det måste tydligen till en rejäl skandal för att regeringen ska vakna. Det är sorgligt men sant. Jag tänker då på hästköttet som har sålts som nötkött.

Fru talman! En annan fråga som berör mig starkt är vatten. Vi säger att vatten är vårt viktigaste livsmedel. Det kanske låter som en klyscha, men det är ingen klyscha utan en sanning. Vi klarar oss inte utan vatten.

Bisfenol A, som förkortas BPA, är ett hormonstörande ämne som inte ska komma i kontakt med dricksvatten. Det tycker också branschföreningen Svenskt Vatten.

Under senare år har det blivit allt vanligare att använda metoden med relining vid renoveringar av vattenledningar av våra bostäder. Den är billigare och enklare än ett stambyte. I Småland säger vi att det är ”smej-dit”.

Det innebär att vattenledningarna täcks invändigt med epoxyplast som innehåller bland annat bisfenol A. Som jag sade avråder branschföreningen Svenskt Vatten från den metoden i vattenledningar.

Jag tror ganska bestämt att det råder bred enighet här i kammaren om dricksvattnets betydelse och att inga främmande ämnen ska få förekomma. Det som gör att jag känner mig otålig är att de förslag till åtgärder som finns inte visar på en kraftfull politik.

Jag tycker att försiktighetsprincipen bör råda och att man ska införa ett stopp för bisfenol A i vattenledningar medan myndigheterna utreder.

Fru talman! Jag ställer mig givetvis bakom Miljöpartiets samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 6 om dricksvatten.

(Applåder)

Anf. 16 JOSEF FRANSSON (SD):

Fru talman! Jag inleder med att yrka bifall till våra reservationer nr 3 och 11. Givetvis ställer vi oss bakom också de övriga reservationerna, men för tids vinnande yrkar vi bifall endast till dessa två.

Det handlar om livsmedelspolitik. Jag står här återigen och lyfter upp frågan om kött från djur som skäktats. Jag hade inte tänkt göra det i år, inte minst för att riksdagen förra året kovände och åtminstone delvis satte ned foten i denna fråga. Regeringen fick då ett direktiv från riksdagen att Sverige bör arbeta för att EU inför en tydlig märkning av kött som kommer från djur som slaktats utan bedövning.

Detta beslut tillkom under ganska hård medial press, vilket föranleddde hela kovändningen. Jag trodde någonstans i min enfald att regeringen ändå hade för avsikt att hedra tillkännagivandet. Snart kommer Irland att ta över ordförandeklubban i EU. Irland är ett av de länder som pekats ut för att använda sig av just de metoderna och då exportera kött från djur som skäktats.

I detta läge tycker jag att det borde vara en självklarhet att lyfta fram frågan, men det har regeringen alltså valt att inte göra. Därför står jag här nu igen och frågar: När ska det hända någonting? När ska det hända något över huvud taget?

Detta har jag sagt förr, men jag upprepar mig: EU-kommissionen släppte under 2011 en rapport som gav belägg för att upp till 75 procent av djuren inom EU dödas på ett brutalt sätt utan bedövning. En mycket

stor andel av Europas nöt och lamm slaktas alltså med stöd av undantag som religiösa regler som halal och kosher påbjuder.

För den som har glömt vad halal- och koscherslakt egentligen innebär betyder det alltså att man skär halsen av djuret medan det fortfarande är vid liv. Poängen är att djuret ska förblöda medan det fortfarande är vid liv och till och med vid medvetande. Det finns gott om filmer på Youtube som visar denna process. Om man ser dem skär det rejält i hjärtat.

Djur som har slaktats på detta sätt exporteras sedan till Sverige där det hamnar i våra restauranger, butiker och så vidare. Det hamnar kanske i söndagsrytan, kanske i barnens tacos och helt säkert i magen hos ovetande konsumenter.

I svensk lag håller djurskyddet glädjande nog högre klass. Svensk djurhållning är i de flesta avseenden bättre än på många andra platser i världen, och svenska bönders djuretik är inte sällan ett föredöme som vi kan vara stolta över. I Sverige är det för de flesta helt otänkbart att skära halsen ett djur och låta det förblöda under ett ångestfyllt förlopp. Av denna och många andra orsaker sätter många i branschen en stolthet i att märka sina produkter med ursprungsbeteckningen Svenskt kött. Vid det här laget är det dock riksbekant att köttet vi importerar däremot långt ifrån alltid lever upp till den standard och kvalitet eller ens till den djurart som svenska konsumenter har rätt att förvänta sig.

En obligatorisk märkning av allt skäktat kött ser jag som ett minimum i denna fråga, även om Sverigedemokraternas mål är ett totalförbud för både import och inhemsk produktion av detta kött och detta systematiska djurplågeri. Importförbudet ska då givetvis omfatta även andra djupt omoraliska animaliska produkter.

Jag vill återigen säga detta för att förtydliga och för att slippa missförstånd: Den variant av halalslakt som bedrivs i Sverige, där djuret är bedövat enligt svenska djurskyddsregler, lägger jag mig inte i. Jag vill bara få detta sagt.

En annan del av lösningen på köttfusket är att på olika sätt stärka den inhemska produktionen genom strukturbyggande åtgärder för lokala och regionala värdekedjor. Detta skulle vara värdefullt för konsumenterna, men inte minst för de svenska företag som verkar i glesbygden. En obligatorisk ursprungsmärkning av allt slags kött och alla köttprodukter vore på sin plats även vad gäller sammansatta produkter och restaurangmenyer.

I betänkandet har Sverigedemokraterna en reservation där vi framhåller behovet av att en parlamentarisk utredning tillsätts för att ta fram underlag för en långsiktig livsmedelsstrategi. Vi tycker att det är dags att vi stakar ut en väg för vad det är vi vill med den svenska produktionen. Ska vi över huvud taget ha kvar någon produktion i det här landet, eller ska vi bara låta den försvinna ut i Europa? Om hur det ser ut just nu kan jag bara säga: Det duger inte!

Anf. 17 PYRY NIEMI (S) replik:

Fru talman! På förekommen anledning ska jag be att få göra en rättelse. Jag yrkar bifall till reservation 10 och inte till reservation 12, som inte existerar. Det var inte meningen, men så kan det bli ibland när man har lite bråttom.

Jag har en fråga till Josef Fransson, eller det kanske är mer av ett förtydligande. Jag har inte riktigt lärt mig alla definitioner som kommer när det gäller produkter och så vidare. Vad innefattas i begreppet djupt omoraliska animaliska produkter?

Prot. 2012/13:77

13 mars

Livsmedelspolitik

Anf. 18 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Fru talman! Det jag tycker är mest alarmerande är just det som jag upp i mitt anförande om djur som slaktas helt utan bedövning. Det ska inte förekomma – punkt. Det är i alla fall min och Sverigedemokraternas uppfattning. Men det finns andra exempel på omoraliska animaliska produkter. Vi har i vårt program tagit upp till exempel gåslever eller kinesiska pälsverk. Det är sådant som produceras under rätt så bestialiska former.

Anf. 19 PYRY NIEMI (S) replik:

Fru talman! Tack – nu fick jag svaret!

Anf. 20 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att jag självfallet står bakom alla reservationer som Vänsterpartiet har bidragit till i betänkandet.

Jag skulle vilja tala om två saker: mat och vatten. Jag börjar med maten. Jag håller fullt ut med Piry Niemi om hans kritik av de stora brister som finns i kontrollen av den mat som vi äter. Är det någonting som hästköttsskandalen har lärt oss är det att mat inte borde betraktas som vilken vara som helst. Mat väcker känslor. Det är fullt befogat eftersom mat ofta kommer från levande, kännande individer – djur. Mat väcker känslor, för det handlar också om miljön. Vi odlar livsmedel på ett visst sätt, mat transporteras och så vidare. Allt detta påverkar självfallet miljön.

Jag tycker att det är fantastiskt att det finns ett sådant stort engagemang bland svenska folket i matfrågor. Svenska folket, och för övrigt allt folk i världen, har all rätt i världen att få veta exakt varifrån deras mat kommer och på vilket sätt deras mat har tagits fram. Det får man inte i dag.

I och med EU har detta blivit ännu värre, för med EU har vi fått en inre marknad där djur och livsmedel betraktas just som vilken vara som helst. Ett enskilt land kan svårligen införa en hårdare lagstiftning och kan svårligen – jag skulle vilja säga att det är omöjligt – sätta upp stopp vid gränserna för till exempel långa transporter av djur eller transporter av djur där man vet att de kommer att behandlas på ett dåligt sätt.

Vi måste komma till rätta med det här. I dag talar vi om hästköttskandalen. I går talade vi om galna ko-sjukan, eller var det svinpest eller fågelinfluensa? Epidemierna och problemen kommer på varandra. Det är hela tiden någonting nytt. Jag tror att detta är vad vi får av den industriella och extremt intensiva produktion av livsmedel som vi har i dag, där det är helt omöjligt att ha någon insyn i hur produktionen går till.

Det fina med detta är att det går att göra saker för att vi ska få lite mer kontroll över produktionen. Obligatorisk ursprungsmärkning är ett förslag. Jag delar som sagt fullt ut kritiken mot landsbygdsminister Eskil Erlandsson och hela den svenska borgerliga regeringens agerande i frågan, som jag tycker har varit under all kritik. Det är självklart att vi ska

ha en obligatorisk ursprungsmärkning av all mat. Det gäller även sammansatta produkter. Vi behöver fler inspektioner av hur livsmedel produceras, inte minst fler inspektioner av hur djuren behandlas. Då behövs mer resurser till våra länsstyrelser. Kontrollanterna från våra länsstyrelser ska ha möjlighet att ta ut en avgift när de åker ut och kontrollerar. Livsmedelsverket behöver också ökade resurser.

Här kanske regeringen måste välja mellan bättre kontroll av mat och mer av pratlandet – nej, ursäkta, jag menar Matlandet Sverige. Man kanske inte kan ha en massa mattävlingar och mässor och stöd till olika företag som vill exportera mat och samtidigt ha en bra livsmedelskontroll. Vi i Vänsterpartiet säger att vi måste satsa mer resurser på en bättre kontroll.

Vi måste också över lag ha högre krav på djurskyddet. Låt mig nämna ett exempel på vad vi i Vänsterpartiet vill göra. Vi vill införa en djuretisk ombudsman som ska ha kontroll över hur djuren behandlas i Sverige.

Medlemsländerna måste till exempel ha rätten att stoppa långa djurtransporter med hänvisning till hur djuren kommer att behandlas. Det här är en fråga som Sverige i så fall måste väcka i EU. Enskilda medlemsländer ska kunna sätta djurens väl och ve före den inre marknaden.

Jag vill avsluta mitt prat om mat med att säga något om obligatorisk ursprungsmärkning av mat. Ett vanligt motargument mot att även ta med sammansatta produkter, till exempel pyttipanna, lasagne, moussaka eller vad det kan vara som vi köper i frys- eller kyldisken, är att det skulle bli mycket kostsamt och mycket svårt att ta reda på varifrån allt kött i lasagnen kommer. Enligt uppgift kan köttet i en svensk lasagne komma från 16 olika länder. Och det är precis min poäng. Man ska inte kunna ha kött från 16 olika länder i en lasagne. Jag vill göra det svårare att köpa en massa livsmedel från hela världsmarknaden, koka ihop det till någonting och sedan påstå att det är en viss sak ute i butiken.

Däremot vill jag göra det lättare för de producenter som vill använda sig av mer närproducerade livsmedel. Det underlättar vi i allt väsentligt om vi ställer krav på obligatorisk ursprungsmärkning även på sammansatta varor.

Jag vill också nämna reservation 6 om ett ökat skydd av vårt dricksvatten. Kew Nordqvist från Miljöpartiet har redan tagit upp problemet med så kallad relining. Det handlar om att man sätter ett tunt plastfilter i rören med dricksvatten i våra hus och lägenheter. Än så länge är detta inte så utbrett. Jag tror att det är ungefär 3 000 lägenheter i Sverige i dag som får dricksvattnet genom relinade rör. Men om vi inte gör någonting nu kan det här bli ett mycket stort problem i framtiden, och det kommer att bli ett stort folkhälsoproblem eftersom bisfenol A är en farlig kemikalie som är hormonstörande.

Vi i Vänsterpartiet vill ha ett totalförbud mot bisfenol A. Vi tycker att det är färdigutrett och färdigbehandlat. Vi önskar att vi kunde få en bred enighet om det här i riksdagen. Fram till dess stöder vi förslaget att vi åtminstone ska ha en myndighet som godkänner det material som kommer i kontakt med vårt dricksvatten.

Jag vill understryka vikten av detta genom att nämna en ny undersökning som gjordes av Kemikalieinspektionen, Boverket och Livsmedelsverket. De tog prover på dricksvattnet i 22 olika lägenheter i Stockholm,

Malmö och Göteborg. I 8 av dessa 22 lägenheter hittade man bisfenol A i dricksvattnet. Det är förstås oacceptabelt. Man kan hänvisa till olika beredningar, utredningar och så vidare, men det är faktiskt viktigare att vi får stopp på detta. Relining är ingenting som vi behöver, utan det går att byta stammarna när de blir gamla. Därför behöver vi ett totalförbud mot bisfenol A, och vi behöver en ökad kontroll av kvaliteten på det vatten som vi dricker.
(Applåder)

Anf. 21 LINDA WEMMERT (M):

Fru talman! I miljö- och jordbruksutskottets betänkande MJU9, *Livsmedelspolitik*, behandlas sammantaget 39 motioner, och jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Äta bör man, annars dör man. Det är ett välkänt talesätt som påtalar livsmedlens centrala del i vår överlevnad. Det gör också att tillgången på livsmedel genom historien spelat en viktig politisk roll. Det är en roll som inte lär minska i betydelse med befolkningsökning och förändrat klimat. Vi ser redan i dag hur vissa länder kämpar för livsmedelsförsörjningen, medan vi lever i ett land där problemet i stället är att vi slänger mat.

I Sverige lägger vi i dag en betydligt mindre andel av vår inkomst på livsmedelsinköp än vad vi gjorde under 1900-talet. Så sent som 1980 var andelen cirka dubbelt så stor som den är i dag.

Handeln pressar priserna hos leverantörerna varje år, och de pressar i sin tur priserna hos producenterna. Anledningen är att vi konsumenter faktiskt ofta söker lägsta pris trots att vi säger att vi vill köpa kvalitet, svenskt och miljömärkt. Det gäller oavsett om vi handlar som privatpersoner eller som LOU-konsumenter.

När jag har träffat livsmedelsföretag har de beskrivit denna press från handeln för mig. De berättar hur de inför kommande avtal kan få krav på sig att sänka priset på kött med till exempel 10 kronor per kilo. För att kunna nå detta krav får de sedan gå igenom allt från om det går att hitta billigare styckningsdelar till om det går att hitta billigare kött från andra länder eller om det till och med går att öka vattenhalten i köttet. Det är genom denna spiral som skandaler som den nyligen upptäckta hästkött-sinblandningen i nötkött kan uppkomma. När priserna pressas och fler led och fler länder är inblandade är det lätt för kriminella att dra fördel av situationen.

Eftersom det är många aktörer involverade vill jag också påstå att det är mångas ansvar. Inte minst har vi som konsumenter ett ansvar. Vi kan inte förvänta oss att betala för en begagnad Skoda och få en fullutrustad, ny Ferrari eller ens en Volvo. Däremot ska vi självfallet kunna förvänta oss att det som står på förpackningen är det vi faktiskt köper.

I måndags köpte jag två förpackningar rökt skinka i min vanliga livsmedelsbutik hemma i Åkersberga. Den ena var det billigaste egenmärket, och den andra var ett alternativ med svenskt kött. Den billiga har ett pris på 64:50 per kilo, medan den dyra i stället kostar 219 kronor per kilo.

Innehållsförteckningen på den ena lyder: Skinka av helmuskel 95 procent, koksalt, antioxidationsmedel, druvsocker, stabiliseringsmedel,

socker, kryddextrakt, konserveringsmedel, frivillig Svenskt-kött-märkning.

Innehållsförteckningen på det andra alternativet lyder: Skinka av gris 78 procent varav 64 procent skinkbitar och 14 procent mald skinka, vatten, salt, druvsocker, stabiliseringsmedel, animaliskt protein, vegetabilisk fiber, antioxidationsmedel, konserveringsmedel, rökarom, uppfött och slaktat inom EU.

Ni kan kanske gissa vilken som var den billiga varianten.

Fru talman! Förutom att vi riskerar att få sämre kontroll över innehållet i våra produkter när vi ständigt kräver sänkta priser riskerar vi att slå ut den svenska livsmedelsindustrin.

När jag träffade Procordia lyfte de upp ett problem, nämligen att det inte går att endast köpa svenskt kött och ha i produkterna även om de skulle vilja. Det finns helt enkelt inte ett tillräckligt utbud i Sverige, eftersom många köttproducenter har fått lägga ned sin verksamhet. Vi har i många fall högre krav på svenska köttproducenter än vad övriga EU-länder har, för att inte tala om länder utanför EU. Om vi ställer högre krav på djurskydd i Sverige, vilket i sig är bra, måste vi vara beredda att betala för det också, vilket vi uppenbarligen inte är i dag.

Allt detta är något vi politiker måste ha i åtanke innan vi går in och reglerar ännu mer inom livsmedelsområdet.

Fru talman! Under perioden 1993–2009 ökade antalet livsmedelsföretag i Sverige samtidigt som antalet anställda minskade. Bland annat ser vi fler mindre företag som väljer att vidareförädla en produkt på gården och skapa mervärde. Ett exempel är Ängavallen i Vellinge, som har valt att låta djuren växa upp på vegetarisk kost och leva i en naturlig miljö. De har eget slakteri, egen gårdsbutik, eget mejeri, eget bageri, restaurang och hotell.

Ägaren, Rolf Axel Nordström, är även Matlandetambassadör för Skåne under Matlandet Sverige. Visionen för Matlandet Sverige är att skapa tillväxt och nya jobb inom mat- och upplevelsesektorn. Minst 10 000 nya jobb, en fördubbling av livsmedellexporten och fler turistnätter på landsbygden är några av de mål som har satts upp.

Matlandet Sverige har även fått en del kritik, inte minst tidigare i år när diskussionen kom upp om att ingen vet vilka effekter som stöden haft och att det är osäkert om satsningen någonsin går att utvärdera. När jag tidigare har träffat livsmedelsproducenter har jag fått höra kritiken att det bara handlar om korslagda morötter och inte om den storskaliga livsmedelsproduktionen, det vill säga den del av livsmedelsproduktionen som faktiskt gör oss mätta om dagarna.

Jag tycker att alla medel och initiativ för att lyfta upp livsmedelsfrågan är bra, oavsett om det handlar om korslagda morötter eller om en avkastning på höstvetete med 10 ton per hektar. För mig är det inte finare att odla och förädla ekologiska morötter än vad det är att kunna leverera hundratals ton vete och korn.

Fru talman! Livsmedel är en viktig näringskedja, från jord till bord. Här har vi alla ett ansvar, inte minst de berörda industrierna och branschorganisationerna. Vill exempelvis LRF att vi ska köpa mer svenskt får de berätta för oss varför. Ett sådant väldigt lyckat LRF-arrangemang är Skånsk Mat som hålls i Smygehamn varje år. Där serveras bland annat skånsk äggkakaka, en stor succé sedan flera år.

Livsmedelsföretagen, Li, vill se centraliserade livsmedelskontroller av Livsmedelsverket för att öka kvaliteten på kontrollerna. De anser att den kommunala kontrollen i dag har många brister.

Jag har själv träffat företag som lyft fram denna fråga till mig. De känner att det blir en orättvis konkurrenssituation när vissa livsmedelsföretag som kontrolleras av en kommun inte följer samma krav som de livsmedelsföretag som kontrolleras av Livsmedelsverket.

Andra företag har tjatat sig till att bli kontrollerade av Livsmedelsverket för att de själva ska känna sig tryggare med kontrollen.

Lantmännen har startat ett intressant projekt om matsvinn, där de sammanställt olika recept på vad man kan göra med rester. En undersökning som Lantmännen gjorde 2012 visar att 43 procent av svenskarna försökt att minska mängden mat de slänger. Trots det slängs var femte kasse som bärs ut ur butikerna.

Fru talman! Äta bör man, annars dör man. Vi behöver livsmedel för att överleva, och vi behöver arbete för att kunna producera mat och välfärd.

Om kritiken varit tuff mot Matlandet Sverige och dess eventuella framgång har en annan satsning varit lättare att följa upp.

Sänkningen av restaurangmomsen har skapat jobb inom livsmedelskedjan. Enligt SCB hade det skapat 5 000 nya jobb fram till december 2012. Momssänkningen har dessutom gett ökad lönsamhet i en annars svag bransch. Det är positivt för alla, för oss konsumenter som betalar mindre än vad vi skulle ha gjort annars, för dem som har fått ett jobb och för dem som säljer råvaror till restaurangerna.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag kommentera några av de motioner som tas upp i betänkandet.

När det gäller ursprungsmärkning av livsmedel är det redan obligatoriskt inom flera områden, och från och med december 2014 kommer detta krav att utökas till kött från ännu fler djur. EU-förordningen ställer även högre krav på läsbarhet på märkningen.

Motionen kring att lagstifta om ändring från bäst-före-märkning till minst-hållbar-till- märkning anser jag inte löser problemet med matsvinn. Matsvinn handlar i stället om kunskap, kunskap om hur livsmedlet ska förvaras och inte minst om vad datummärkningen betyder.

Jag tror att oavsett om det står ”bäst före” eller ”minst hållbar till” kommer de utan kunskap att slänga varan när datumet har gått ut.

Det finns en motion om dricksvatten och frågan om material som kommer i kontakt med dricksvatten. Det är en viktig fråga. Det gäller inte minst diskussionen kring bisfenol A. Den utredning som görs för tillfället av Boverket och Livsmedelsverket kring relining och spår av bisfenol A i dricksvatten är viktig, och även om det redan visat sig att det finns mätbara spår av bisfenol A i proverna är det för tidigt att uttala sig om resultatet, då den färdiga slutrapporten kommer först i vinter.

Men den utredningen tillsammans med förslag om ändrad ansvarsfördelning mellan Socialstyrelsen och Livsmedelsverket visar att regeringen tycker att det är en angelägen fråga och att vi tar den på allvar.

Med det vill jag återigen yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet.

(Applåder)

Anf. 22 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Linda Wemmert några saker. Jag instämmer fullt i att det finns ett stort problem med att grovt kriminella i dag kan utnyttja olika kryphål som finns i vår lagstiftning och sälja mat och förpacka mat som inte är det som förespeglas och uppenbarligen tjäna väldigt mycket pengar på det.

Men det jag saknade lite, Linda, i ditt anförande var vad Moderaterna vill göra konkret för att råda bot på det här problemet.

Som jag sade i mitt anförande: Om vi kan införa en obligatorisk ursprungsmärkning av allt kött, inklusive sammansatta produkter, blir det åtminstone svårare för de kriminella. Är det någonting Moderaterna är beredda att backa upp?

Min andra fråga rör Matlandet Sverige. Linda säger att det ska leda till 10 000 nya jobb. Jag har faktiskt sett uppgifter om 20 000 nya jobb. Det verkar vara ett projekt där man kan bjuda till lite hur som helst. Frågan är: Hur många jobb har Matlandet Sverige lett till? Det har pågått sedan 2008. Det är ett antal år. Nu skulle jag vilja veta hur det blev enligt Moderaternas bedömning. Blev det 10 000? Blev det 20 000? Blev det några nya jobb över huvud taget?

Sänkningen av restaurangmomsen kostade 5,4 miljarder första året. Sedan är det 4 miljarder de resterande åren. Linda säger här att det har lett till, högt räknat, 5 000 nya jobb. Det innebär att varje jobb kostar ungefär 1 miljon kronor. Det torde vara Sveriges dyraste jobb. Det är ingen bra satsning.

Anf. 23 LINDA WEMMERT (M) replik:

Fru talman! Tack, Jens Holm, för frågorna! Du börjar med att säga att obligatorisk ursprungsmärkning skulle göra det svårare för kriminella. Jag tror inte att det skulle göra det, för kriminella hittar alltid kryphål. Och vi har ju fusk även när det gäller varor där det finns ursprungsmärkning.

Jag ser att en obligatorisk ursprungsmärkning snarare bara skulle höja kostnaderna ännu mer och ge en ännu mer lukrativ marknad för de kriminella, som då kan få in billigare kött. Jag tror faktiskt att frivillig märkning är det bästa. Där har vi Svenskt kött, som är en frivillig märkning och som är väldigt framgångsrik.

Sedan gällde det Matlandet Sverige och hur många jobb det blev av det. Ja, det framgick i mitt anförande att det inte har utvärderats på den nivån. Men målet att det ska skapa jobb ligger fortfarande kvar.

När det gäller den sänkta restaurangmomsen och kostnaden per jobb tycker jag inte att man kan räkna på det sättet. Jag tycker att alla jobb är viktiga. Här har vi skapat 5 000 nya jobb, enligt SCB. Dessutom anses priserna på maten på restaurangerna vara lägre i dag i och med detta än vad de skulle vara annars, eftersom matpriserna har gått upp i den rådande situationen på finansmarknaden och med en stark svensk krona.

Priserna hålls nere. Det är fler som har fått arbete. Och det har blivit ökad lönsamhet hos företag som annars kanske hade fått lägga ned. Jag tycker alltså inte att det går att räkna vad kostnaden är per jobb.

Anf. 24 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Vad gäller den frivilliga märkningen är det jättebra att vissa vill gå före och märka frivilligt. Men det vi gör ifall vi kräver en obligatorisk ursprungsmärkning är att vi säger att den standard som både du och jag tycker är bra, nämligen att man ska märka så att man ser varifrån köttet kommer, är den standard som ska råda för alla. Därmed borde det bli bättre för dem som har gått före och som är seriösa. Och de som är dåliga måste helt enkelt skärpa sig.

Jag förstår verkligen inte resonemanget att det till och med skulle bli lättare för kriminella ifall vi inför en obligatorisk ursprungsmärkning.

Sedan måste jag säga något om Matlandet Sverige. Man går ut med ambitionen att det ska leda till 10 000 nya jobb – och jag har som sagt sett siffran 20 000 också. Man studsar liksom till när man läser det, för det är en otroligt hög siffra. Men då måste man faktiskt också kunna göra någon form av rimlighetsbedömning efter alla dessa år som Matlandet Sverige nu har pågått.

Jag tycker att det är en brist när ni som är anhängare av Matlandet Sverige står och pratar i riksdagens kammare om hur bra det här ska bli, och nu när vi har haft Matlandet Sverige i fem år – eller är det till och med sex år? – kan ni fortfarande inte säga om det har lett till ett enda nytt jobb.

Jag håller med Linda Wemmert om att alla jobb är viktiga. Det är därför vi i Vänsterpartiet tycker att det är så viktigt att vi får fler förskollärare, att vi får mer personal inom äldreomsorgen och att vi får fler sjuksyrror inom vården. Det är där som pengarna behövs, inte för att man ska se till att McDonalds och Burger King ska kunna göra större vinster.

Anf. 25 LINDA WEMMERT (M) replik:

Fru talman! Fler förskollärare och fler sjuksköterskor, säger du. Ja, det är jättebra. Men vi behöver andra jobb också. Och genom att sänka restaurangmomsen har vi skapat 5 000 nya jobb.

De här företagen har ofta en låg lönsamhet. Vi pratar inte bara om McDonalds och Burger King. Det här gäller även andra restauranger.

Vi har säkerställt att folk har råd, även sjuksköterskor och förskollärare, att gå på restaurang, eftersom vi har hållit nere priserna, som annars skulle ha höjts, eftersom vi har en stark svensk krona.

Jag tycker faktiskt att det är en bra satsning. Vi har skapat 5 000 jobb, och vi har hållit nere priserna så att också de som inte tjänar så bra ska ha råd att gå på restaurang.

När det gäller frivillig märkning sade jag inte att det skulle bli lättare för de kriminella. Jag sade bara att det inte går att utesluta att vi kommer att ha kriminell verksamhet även om vi inför en obligatorisk ursprungsmärkning. Jag tror inte på att höja priserna ännu mer för våra redan ansatta livsmedelsproducenter genom att ha en obligatorisk ursprungsmärkning som ändå inte säkerställer att det inte finns möjlighet och kryphål för de kriminella att ha en lukrativ verksamhet.

Jag ser alltså inte att det är lösningen på problemet. Lösningen är snarare ökade kontroller och ökade straff för dem som fuskar så att vi ger ett incitament att hålla koll på detta. Jag tycker fortfarande att vi i stället ska premiera en frivillig märkning, där vi lyfter fram dem som vill visa att de gör rätt.

Angående Matlandet Sverige har vi ännu inte kommit underfund med hur många jobb det har skapat. Utvärderingen pågår. Men jag tycker ändå att det är en bra satsning. Som jag sade: All satsning på att lyfta upp livsmedelspolitik och livsmedelsfrågor är positiv. Oavsett om det handlar om korslagda morötter eller högproducerande spannmålsjordbruk tycker jag att livsmedelsfrågan är så pass viktig att det är bra om vi diskuterar den i Sveriges riksdags kammare.

Anf. 26 PYRY NIEMI (S) replik:

Fru talman! Jag har några frågor till Linda Wemmert. Är det enbart konsumenternas ansvar att ställa krav på producenterna? Jag tyckte att det i hennes anförande andades sådan retorik.

Om nu EU-kommissionen skulle föreslå obligatorisk ursprungsmärkning till exempel av processat kött, kommer även ni moderater då att ställa er bakom ett sådant förslag, precis som landsbygdsministern?

När det gäller Matlandet Sverige tycker jag att det är lite märkligt. Det har pågått i drygt fem år. Jag har fått höra här från talarstolen att det kommer en utvärdering om vad det de facto har genererat. Den borgerliga regeringen har suttit vid makten i snart sju år, men vi har fortfarande inte sett någon utvärdering av det. Det vore på sin plats att riksdagen nu fick något slags utvärdering av hur många jobb satsningen de facto har gett.

Sedan tror jag inte riktigt på att det tack vare restaurangmomssänkningen har skapats 5 000 jobb. Enligt de siffror vi har var det fortfarande inte en större ökning än året innan krogmomssänkningen. Om den statistiken stämmer eller inte har jag inte hunnit dubbelkontrollera, men det kan Linda Wemmert göra som kanske har bättre koll på det.

Slutligen: Jag märkte ju på Linda Wemmerts anförande att hon inte är för obligatorisk ursprungsmärkning. Om det nu kommer ett läge där det införs, på vilket sätt tror hon att det skulle ge negativa konsekvenser för konsumenterna att få mer information på förpackningarna och värdefull insikt om på vilket sätt och var någonstans produkterna har producerats? Det måste väl ändå vara något slags skyldighet från producenterna att informera dem som ändå köper saker så att de vet vad de de facto innehåller?

Anf. 27 LINDA WEMMERT (M) replik:

Herr talman! Tack, Pyry Niemi, för dina frågor!

Jag tycker absolut inte att det endast är konsumenternas ansvar. Jag kan bara inte se att vi kan frånta konsumenterna ansvar. Det är trots allt ändå vi som står för den allra största efterfrågan på livsmedel. Vi gör ett val. Det finns mängder med studier som tittar på det inkonsekventa i att vi, när vi får frågan, säger att vi vill köpa svenskt, vi vill köpa kvalitet, vi vill köpa miljömärkt och ditten och datten. Och så går vi ut från vår Ica- eller Konsumbutik med ett helt annat innehåll i våra matkassar.

Detta visar att vi inte står för det vi säger, och det gör att vi är med och pressar priserna, vilket gör att producenterna försöker hitta sätt att producera billigare mat.

Däremot är det som sagt inte enbart konsumenternas ansvar att ställa krav. Jag tycker att frivillig märkning är jättebra. Jag tycker att konsu-

menterna har rätt att veta vad det är de handlar. Det ska gå att hitta mat som man vet var den kommer ifrån.

Att ha en obligatorisk märkning som möjligtvis är ensidig från Sveriges sida och som höjer priserna och kostnaderna ännu mer ser jag dock inte som rätt lösning, men om EU-kommissionen kommer med ett förslag som ska gälla för hela EU ser jag det som självklart att Sverige följer det.

Jag menar att vi inte kan fortsätta att ställa högre krav i Sverige, vilket vi gör med djurskyddet, när vi sedan inte köper den vara som vi själva har varit med och beslutat om att höja priset på.

Pyry Niemi var osäker på de 5 000 jobb som sänkningen av restaurangmomsen har skapat. Jag läser vad SCB har sagt i en rapport som TT hade bett dem ta fram, och jag litar på dem.

Anf. 28 PYRY NIEMI (S) replik:

Herr talman! Jag ställer inte jobb mot jobb, men jag noterade nu i veckan en diskussion som framfördes av Moderaterna när det gäller utbildningspolitiken att det skulle finnas fler lärare och att mer tid skulle användas för pedagogiskt arbete. 5,4 miljarder kronor hade till exempel kunnat användas till 10 000 nya lärarjobb, bara som en marginell kommentar i sammanhanget.

Enligt den statistik som jag nu har läst på påstås det att det har skapats 5 000 nya jobb tack vare restaurangmomsen. Ja, det kanske det har gjorts. Men det finns också siffror på att det inte är fler nya jobb som har skapats året efter restaurangmomsensänkningen än året innan. Det där får vi ta och kolla upp. Jag är inte helt säker på det, men jag har läst på och jag kände att det var något som inte riktigt stämde där.

Tillbaka till Matlandet Sverige: Vi är väldigt angelägna om att se vad de här pengarna används till. Precis som Jens Holm säger är det helt anmärkningsvärda siffror som framförs. Om det ska skapas 10 000 nya jobb tack vare Matlandet Sverige borde väl regeringen åtminstone efter fem, kanske sex års funderande ha någon form av analys av vad det har lett till. Vad finns det för någonting konkret att förhålla sig till?

Jag har inte sett någon siffra. Jag har ställt frågan här förut, men jag har fortfarande inte fått någon form av signal. Åtminstone någon form av substantiell information kunde väl komma riksdagen till känna. Vart har det lett någonstans? Vart går det? Hur många nya jobb har det blivit? Ökar exporten?

Allt det här borde kunna föreläggas och förevisas, men det är väldigt lite, väldigt sparsmakat, och det får åtminstone mig att tro att det här inte fungerar fullt ut. Det är verkligen i många stycken Pratländet Sverige.

Jag välkomnar att Moderaterna nu också kan tänka sig att ställa sig bakom obligatorisk ursprungsmärkning av mat.

Anf. 29 LINDA WEMMERT (M) replik:

Herr talman! Jag vill poängtera att obligatorisk ursprungsmärkning är om det är på EU-nivå. Det vill jag poängtera nu när Pyry Niemi sammanfattade åt mig.

Pyry Niemi sade att han inte ville ställa jobb mot jobb men att de 5,4 miljarderna kunde ha använts till 10 000 nya lärarjobb i stället. Här har vi enligt SCB 5 000 nya jobb inom restaurang. Vi har ökad lönsamhet. Fler

människor har råd att gå ut och äta. I och med att momsen har sänkts har vi kunnat hålla nere priserna som annars skulle ha höjts, eftersom kronan har ett högre värde.

Pratlandet Sverige, säger Pyry Niemi. Vi kallar det Matlandet Sverige. Självklart förväntar vi oss alla en utvärdering så småningom, men som jag sade redan i mitt anförande och i replikskiftet med Jens Holm tycker jag att det är viktigt att vi lyfter upp diskussionen om livsmedel och hur viktigt det är med bra mat av bra kvalitet och hur viktig den är för oss och för kvaliteten att leva på landsbygden.

Därför har jag än så länge förtroende för detta, och jag tycker att det är väldigt intressant att se att diskussionen om Matlandet Sverige även ligger till grund för vad vi kallar en obligatorisk ursprungsmärkning: att vi ska veta vad vi äter och av vilken kvalitet. Det är mycket det som Matlandet Sverige handlar om, till exempel att komma ut på Ängavallen, som jag nämnde, där man verkligen vet var man fått maten ifrån eftersom allting är odlat och framtaget på gården.

Det tycker jag är ett väldigt bra exempel på Matlandet Sverige.

Anf. 30 ANITA BRODÉN (FP):

Herr talman! Ingen kan undgå att uppfatta och uppleva hur ämnet livsmedel engagerar oss alla. Ingen lär heller ha undgått att uppmärksamma den senaste tidens så kallade hästskandal, som också har lyfts fram här i dag. Att konsumera kött från hästar som är fria från olika typer av antibiotika är för mig oproblemiskt. Däremot att blanda in hästkött och kalla det nötkött är kriminellt och visar på vikten av kontroll och uppföljning samt kännbara strafförelägganden, eftersom såväl människors hälsa som tilltro till märkningssystem och spårbarhet riskeras. Konsumenter måste känna trygghet i att all märkning är korrekt av hälsoskäl och av etiska eller religiösa skäl.

I dagens betänkande tas livsmedelsmärkning upp, där kommissionen har fått i uppdrag att i slutet av 2014 utreda konsekvenserna med ursprungsmärkning i produkter där kött ingår som ingrediens. Obligatorisk ursprungsmärkning har utvecklats i EU. I debatten låter det som att vi inte har tagit några steg i EU, men det har tagits flera steg framåt. Fler och fler köttslag ingår, och även andra slags produkter, i dessa märkningar.

Jag välkomnar den konsekvensutredning som EU beslutat sig för att göra. Detta får givetvis en ökad aktualitet med tanke på det vi har upplevt – nu senast när konsumenter har vilseletts.

Det finns dock, herr talman, också en rad frivilliga märkningar som har lyfts fram här i dag som kan både informera och vägleda konsumenter. Märkningen Svenskt kött ingår i en branschöverenskommelse och innebär att all köttråvara i produkten kommer från grisar, nötdjur, får eller lamm som är födda, uppfödda, slaktade och styckade i Sverige. Följaktligen omfattas de av svenska miljö- och djurskyddsregler. Här finns också krav på bedövning. Vi godkänner inga sådana undantag. Det är också en fråga som har varit uppe till debatt.

Konsumenterna har ett eget val. Jag vill också nämna att frågan om krav på märkning när det gäller bedövning – halalslakt och koscherslakt – har regeringen lyft upp i EU.

Folkpartiet drev på för att lyfta över djurskyddstillsynen till länsstyrelserna, vilket oppositionen var emot. Man spjånade emot när Alliansen drev frågan. Jag kan konstatera att det visade sig vara ett riktigt beslut. Folkpartiet är också positivt till att se över möjligheten att lyfta upp livsmedelstillsynen ytterligare ett steg.

Herr talman! Även om vi kan känna stolthet över nationella miljö- och djurskyddsregler är det viktigt att också arbetet inom EU blir framgångsrikt på dessa områden. Det stärker inte bara konkurrenskraften utan ger också ökat skydd för djur och mark i hela EU. Här sker ett enormt arbete. Här sker ett arbete för att minska långa djurtransporter och skapa en gemensam djurskyddslagstiftning. Vi ska inte glömma allt som sker, herr talman.

Jag vill också påpeka att Folkpartiet och Alliansen vill underlätta handel av livsmedel mellan folk och länder. Vi vill inte försvåra handeln.

Herr talman! Jag har bara hunnit skumma igenom Anders Wijkmans gedigna utredning *Goda affärer – en strategi för hållbar offentlig upphandling*. Jag räknar med att regeringen kommer att ta till sig flera av de konstruktiva förslag som finns i utredningen för att göra det tydligt att brukarna kan lämna en kravspecifikation vid upphandlingar. Detta gäller inom alla områden, från upphandling av skolmat till hur och i vilken regi äldreomsorgen ska utföras.

Herr talman! Alla tidigare talare i dag har lyft fram frågan om vatten. Jag vill verkligen instämma. Det finns inget livsmedel som är så viktigt som vårt vatten. Vi inser inte alla gånger vilken tillgång vi har i vårt land. Det är en tillgång som vi både slösar med och många gånger missbrukar. Jag antar att jag inte är ensam om att efter en utlandsvistelse, där man inte ens vågat borsta tänderna i kranvattnet, njuter obeskrivligt av ett glas vatten vid hemkomsten.

Många av oss har enskilda brunnar. Vi har ett stort ansvar att kontrollera att det vattenfyllda glaset innehåller just det rena och friska vattnet. I samband med ett tillsynsprojekt framkom det att endast 20 procent av de enskilda brunnarna hade tjänligt vatten. Övriga brunnar hade anmärkningar eller hade till och med otjänligt vatten. Dricksvattenförsörjningen måste säkras genom starkare skydd för yt- och grundvattentäkter. Berörda sjöar som används som vattentäkter borde inrymmas i begreppet riksintresse. Det måste även i fortsättningen ställas höga krav på och ökad kontroll av enskilda avlopp.

I Miljömålsberedningen har vi uppmärksammat riskhanteringen av material som kommer i kontakt med dricksvatten. Relining har nämnts. Miljömålsberedningen kräver en särskild kartläggning. Vatten kommer att bli en stor kommande fråga i Miljömålsberedningens arbete.

Herr talman! Jag vill avsluta med några ord om behovet av en livsmedelsstrategi. Det är en strategi som har till syfte att hejda den allvarligt nedåtgående trenden för svensk livsmedelsproduktion. Sverige har den lägsta självförsörjningsgraden i hela EU. En livsmedelsstrategi ska också inrymma gott djurskydd, miljö och livsmedelssäkerhet. En god djurväl-färd och ett miljömässigt hållbart brukande borde självklart vara kriterier som varje upphandlare kan åberopa vid upphandlingstillfället. Det kan inte enbart vara priset som ska vara avgörande. Prisvärdheten är något annat.

Vi har tidigare talat om vår tillgång till vatten. Sverige har också goda jordar och frostvintrar, vilket innebär ett begränsat behov av bekämpningsmedel. Vi har en skyldighet att tillvarata de gynnsamma tillfälligheterna och möjligheterna som finns i vårt land. Sammantaget ger detta oss all anledning att slå vakt om möjligheterna att odla för nationellt och internationellt bruk. Vi toppar vår livsmedellexport med ompaketerade och processade varor, till exempel kaffe, norsk lax och spritprodukter, och dessa varor borde få konkurrens av såväl animaliska som vegetabiliska produkter.

Avslutningsvis i denna debatt vill jag lyfta fram det arbete som pågår inom ramen för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet att ta fram näringsrekommendationer där 100 vetenskapliga experter har varit inblandade. Dessa råd kommer att utgöra underlag för Livsmedelsverkets rekommendationer.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 31 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag vill säga två saker till Anita Brodén.

Du har fel då du säger att ”oppositionen” var motståndare till omorganiseringen av djurskyddskontrollen. Vi i Vänsterpartiet var inte motståndare till det. Vi tycker att det är bra att den har flyttats över till länsstyrelserna. Men vi har väldigt mycket kritik mot sättet som det här gjordes på.

Man kan titta på statistiken över antalet utförda kontroller. Före omorganiseringen gjordes det drygt 20 000 kontroller varje år. Efter omorganiseringen halverades det nästan och gick ned till ungefär 12 000. Antalet utförda kontroller ligger fortfarande på en mycket lägre nivå jämfört med tidigare.

Vid omorganiseringen tillförde man inga extra resurser till djurskyddskontrollerna. Nu har man tillfört lite grann, och det välkomnar vi i Vänsterpartiet. Men den stora förbättringen för djurskyddskontrollen i Sverige skulle vara ifall djurskyddskontrollanterna kunde få ta ut en kontrollavgift varje gång de är ute på fältet och gör en kontroll. Då skulle de få ett visst mått av självfinansiering. Så var det tidigare, och det är praxis i hela Europa och praxis inom alla andra kontrollverksamheter. De som åker ut och gör en kontroll utför egentligen en service, så det borde vara ganska självklart att de kan få ta ut en sådan kontrollavgift.

När vi pratar om djur – jag vet att Anita Brodén är väldigt engagerad i den frågan – skulle jag vilja säga att något av det första ni gjorde när ni kom till makten var att avskaffa Djurskyddsmyndigheten, en helt unik myndighet i världen för att värna djuren. Jag vill fråga Anita Brodén: Blev det bättre eller sämre för djuren då man avskaffade Djurskyddsmyndigheten?

Anf. 32 ANITA BRODÉN (FP) replik:

Herr talman! Tack för rättelsen! Jag kommer ihåg det nu. Jag uppskattar att ni förstod vikten av att flytta djurskyddskontrollen. Innan vi tog det beslutet visste vi att det i ett antal kommuner inte förekom någon

kontroll över huvud taget, och EU kritiserade det. Jag tror att vi alla har hela den bakgrunden klar för oss.

Jag delar också analysen att det var en trög start. Vi lärde oss under resans gång och rättade till sådant som gällde både finanserna och sättet att räkna. Från början handlade det om människor och inte om djur, och vi hade olika beräkningsmodeller. Det är tillrättalagt.

Det som vi nu arbetar mycket med handlar om riskbaserade kontroller. Det är inte alltid så att vi ska räkna antalet, utan det handlar om att kontrollera där det verkligen behöver kontrolleras. Man kan också göra stickprov och branschvisa kontroller. Det är viktigt. Det är ett system, det är en ökad kunskap och det är nu en likvärdighet över landet.

Vad gäller avskaffandet av Djurskyddsmyndigheten var Folkpartiet från början tillskyndare av den myndigheten. Vi trodde på den. Men vi såg, insåg och tog till oss kritiken av hur det fungerade. Jag hade ganska god insyn eftersom jag satt i styrelsen. Vi accepterade det, och efter att den flyttades till Jordbruksverket och med den ledning som är där har vi nu fullt förtroende för regimen och det sätt som man arbetar på med de här frågorna.

Anf. 33 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Djurskyddsmyndigheten har inte flyttats till Jordbruksverket, utan den har skrotats helt och hållet. Det är en viktig precisering i sammanhanget. Om man har synpunkter på en myndighet som är ny och har fungerat bara ett antal år, och ifall man värnar djuren, borde man väl snarare bidra till förbättringar av myndigheten i stället för att bara lägga ned den knall och fall.

Vad gäller kontrollerna tycker jag att en måttstock på hur bra systemet fungerar är antalet kontroller som utförs varje år. Det är också därför som Jordbruksverket redovisar den statistiken varje år.

Jag skulle vilja fråga Anita Brodén: Ifall antalet kontroller av hur djuren har det i Sverige halveras från ett år till ett annat och fortfarande ligger kvar på en väldigt mycket lägre nivå i dag än 2008, alltså åren före den stora omorganiseringen, är Folkpartiet nöjt med det? Tycker Folkpartiet att det är okej?

Låt mig ta ett konkret exempel. För några veckor sedan gick djurskyddskontrollanterna i Skåne ut och sade: Vi behöver mer resurser – vi klarar inte av att kontrollera exempelvis alla djurtransporter som sker. Det här var lite i ljuset av hästköttsskandalen och det faktum att ungefär 10 000 hästar försvinner ur statistiken varje år. Kan det vara så att de smugglas till andra länder där man slaktar dem, om slaktvärdet till exempel är fyra gånger så högt i Italien som i Sverige? Djurskyddskontrollanterna i Skåne ville ha mer resurser för att kunna göra fler kontroller, så att vi kan få bättre kontroll och djuren kan få det bättre. Vad gjorde regeringen? Fick de mer pengar?

Anf. 34 ANITA BRODÉN (FP) replik:

Herr talman! Den första frågan var om djuren värnas. Det viktigaste är att djuren värnas. Jag är helt övertygad om att så sker nu. Vi följer nära Jordbruksverkets arbete vad gäller alltifrån smittskydd till hur produktionen bedrivs. Systematiskt går man igenom bransch efter bransch

och område efter område. Jag tycker att man har en otroligt bra koll på läget. Där är jag väldigt trygg.

Vad gäller kontroller av det som sker i länsstyrelsen är det så att kompetensen har höjts, mycket tack vare Jordbruksverket. Man har gett en kompetenshöjning. Man har en utbildning. Man har en strategi för hur kontrollen ska gå till. Man har manualer. Det är oerhört mycket mer systematiskt. EU-kontroller finns. Där har det nu också skett en utvärdering.

Vi kan konstatera att det har blivit en klar förbättring. Sedan är det viktigt att vi följer upp. När det gäller medel, ekonomi och budget har länsstyrelsen alla möjligheter i världen att göra de omprioriteringar som är nödvändiga. Men vi har från regeringen också ett ansvar att hela tiden följa upp: Räcker resurserna? Används de väl? Finns det ett akut behov där vi behöver tillskjuta medel? Detta med transporter kan vara ett sådant behov, men låt oss återkomma till det.

Anf. 35 PYRY NIEMI (S) replik:

Herr talman! Jag har några frågor till Anita Brodén.

Är det enbart konsumenternas ansvar att tillgodose att de får bra produkter? Anita nämnde någonting om valfriheten att välja. Linda Wemmert sade någonting om att det fanns så mycket tillsatser i den skinka som hon hade gjort jämförelser kring, och det lät inte så otroligt smakfullt med allt det som körs in i skinkan, i laken och alltihop.

Ska det inte vara så att produkterna håller en så hög kvalitet att den valfrihet som individerna kommer åt är just den att jag väljer den här produkten för att jag gillar en viss producent eller tycker att priset är okej? Men när man hamnar i ett läge där man har svårt att identifiera alla tillsatser är det lätt att tro att produkterna kanske inte håller så hög kvalitet.

Då ställer jag frågan: Ska vi verkligen ha den här typen av produkt-sortiment? Är det valfrihetens pris? Det kan vara en intressant ideologisk diskussion.

Nästa fråga handlar om ursprungsmärkning av processat kött. Står Folkpartiet bakom den eventuellt historiska, om jag får använda uttrycket, kovändning som jag upplevde att landsbygdsministern gjorde i EU-nämnden? Om kommissionen nu skulle föreslå obligatorisk ursprungsmärkning av processat kött, kommer Folkpartiet då också att tycka att det är en bra idé?

Anf. 36 ANITA BRODÉN (FP) replik:

Herr talman! Först och främst: Alla produkter som kommer ut på marknaden ska vara säkra livsmedel. Vi har EU:s livsmedelskontroll. Vi har också kontrollmyndigheter i vårt land. Det ska inte råda någon tvekan om det, utan det ska vara säkra livsmedel.

Utöver det har konsumenterna möjlighet. Vi har olika syn på vad vi tycker är kvalitet. Det kan inte finnas en enda ram eller form för kvalitet, utan här kan jag som enskild konsument välja. För mig kan kvalitet vara att det är ett djur som har gått ute eller att maten är närproducerad. Det kan också vara något annat som är viktigt för mig i mitt val. Då är det viktigt att veta att de märkningar som står är korrekta och att jag inte blir vilseledd utan kan lita på att det som står stämmer och kan välja därefter.

Vi har alla ett ansvar. Samhället har sitt ansvar att säkerställa att livsmedel är säkra. Producenterna har sitt ansvar, och jag som konsument har mitt.

Vad gäller processat kött är ”ja” ett enkelt svar på den frågan.

Ibland i debatten låter det som att inget är ursprungsmärkt. Det började med honung, frukt, grönt, fisk och nötkött. Sedan har det fortsatt med svin, får, get och fjäderfå. Det är beslutat och kommer att införas 2014.

Nästa steg är att man kommer att göra en konsekvensanalys av vad detta har betytt. Sedan kommer man att titta vidare på konsekvenser av processat. Det är alltså mycket som sker.

Anf. 37 PYRY NIEMI (S) replik:

Herr talman! Ja, det stämmer, och det är bra. Jag delar dock inte uppfattningen att regeringen har varit positiv till all form av ursprungsmärkning. När det gäller get och svin fanns det till och med en notifiering från regeringen om att man till nöds ställde sig bakom förslaget trots att man inte tyckte att det var ett bra förslag. Det är dock en annan historia.

Det talas om individens frihet och så vidare, men som konsument är man i ett ständigt underläge när det gäller att ta till sig produktinformationen. För att veta vilka tillsatser som finns krävs att konsumenten är väldigt upplyst. Man ska ha förmågan och kunskapen. Jag undervärderar inte konsumenterna, men jag tror att alla kan känna att man måste vara väl insatt i många substanser och annat när man börjar titta på vad som står på förpackningarna. Då blir ursprungsmärkningen och tydligheten i att märka varor ännu viktigare.

I spåren av den så kallade hästköttsskandalen har vi hamnat i ett läge där konsumenternas förtroende för producenter och produktion sviktar. När konsumenterna är villrådiga måste vi politiker ta ett större ansvar. Vi måste visa vägen genom att öka antalet livsmedelskontroller. Vi måste också tydliggöra riktlinjerna, och ursprungsmärkningen är en del. Vi måste förstärka livsmedelskontrollerna, från Efsa på europeisk nivå till nationella livsmedelsmyndigheter.

Om valfriheten är så värdefull, varför måste konsumenter välja produkter där man inte riktigt vet vad man får, även om de är säkra?

Anf. 38 ANITA BRODÉN (FP) replik:

Herr talman! Konsumenten har lyfts fram på ett alldeles speciellt sätt. Innan den frivilliga märkningen fanns kunde man inte välja mellan varor i butiken. Nu har konsumenten fått en ökad möjlighet att själv välja vad man vill köpa. Vill man göra det enkelt för sig kan man se på den frivilliga märkningen, till exempel branschmärket Svenskt kött eller ekologisk märkning. Den är tydlig och garanterar var det är uppfött och odlat och även hur det har tillvaratagits.

Efter hästköttsskandalen har allt fler uppsökt gårdsbutiker. De känner ett behov av att se med egna ögon var produkten kommer från.

Allt som sätts ut på marknaden ska vara säkra produkter, och här har vi EU:s organ Efsa. Det måste också tas ett större krafttag mot den brottsliga verksamheten. Det är kriminellt att vilseleda oss konsumenter, och det måste synas i tydliga sanktioner.

Vi har all anledning att fortsätta att samtala om dessa viktiga frågor och hjälpas åt. Jag upplever att vi nu tar flera steg framåt.

Anf. 39 ROGER TIEFENSEE (C):

Herr talman, ledamöter och åhörare! Vi debatterar livsmedelspolitik i en tid när livsmedels ursprung och äkthet debatteras flitigt i samhället och i ljuset av hästköttsskandalen.

Det finns två parallella trender när det gäller livsmedel. En trend är att konsumenter vill ha närproducerade livsmedel av hög kvalitet och med tydligt ursprung. Kanske gäller det framför allt fredagsmyset och under helgen. Då är man beredd att betala extra för kvaliteten.

Den andra trenden är att konsumenter väljer livsmedel efter lågt pris och kanske blundar för ursprung, kvalitet och innehåll.

Jag är med i en Facebookgrupp som kräver att vi ska betala mer för maten. Vi lägger allt mindre av vår totala konsumtion på livsmedel, och jag tror att vi måste vara beredda att lägga mer. Betalar man lite får man inte kvalitet och har inte koll på ursprunget. Betalar man lite mer får man bättre kvalitet.

Både livsmedelshandeln och lantbrukskooperationen har byggts upp till en gråzon som gör att konsumenterna och producenterna aldrig träffas. Men i den första trenden där man söker närproducerat och med tydligt ursprung börjar dessa knyta nya band. Det har också varit tydligt under och efter hästköttsskandalen att gårdsbutiker och andra har fått ett uppsving.

Jag kommer då in på märkningen. Vi måste vara beredda att betala mer och kunna veta vad det är vi betalar för. En frivillig märkning, till exempel märket Svenskt kött eller en svenskmärkning av charkuteriprodukter som innehåller svenskt kött, är jättebra. Då vet vi vad vi betalar för. Det blir en positiv märkning.

Konsumenter måste kunna göra medvetna val. Jag är därför positiv till frivillig märkning. Jag är också positiv till gemensamma åtgärder för ursprungsmärkning inom EU, både vad gäller helt kött och processat kött. Men min och landsbygdsministrarnas tveksamhet har gällt kravet att Sverige ensidigt ska gå före med ursprungsmärkning när vi befinner oss på en gemensam marknad. Vi lägger kanske ingen ökad kostnad på primärproducenterna som finns i Sverige, men vi lägger en ökad kostnad på livsmedelsindustrin som inte andra delar av livsmedelsindustrin i Europa har.

Jag är positiv till de signaler som landsbygdsministern har skickat och till de steg som vi ser att EU-kommissionen och EU gemensamt tar.

När det gäller upphandling är det inte kunderna på Ica Maxi som är konsumenterna utan politikerna. Där är det viktigt att vi är medvetna konsumenter, medvetna köpare. Det är viktigt att vi ställer krav på djurskydd och miljöhänsyn.

Det har pratats mycket om Matlandet Sverige, i lite raljanta tongångar. Men ett av de fem viktiga fokusområdena i Matlandet Sverige är den offentliga maten. Det tillagas tre miljoner mål mat per dag i det offentliga köket, i skolor, förskolor och äldreboenden. Det var kanske inte en del av Matlandet Sverige. Vi har sagt att skolmaten inte bara ska vara gratis utan också ska vara näringsriktig. Det är ett resultat av alliansregeringens nya skollag.

Men det är också viktigt att man, när man upphandlar den offentliga maten, ställer tydliga krav. Det sägs att det är så svårt att ställa krav i en upphandling, och man vågar kanske inte som upphandlare i en kommun. Då har regeringen gett Miljöstyrningsrådet – som inte är en statlig myndighet utan ett bolag som samägs av staten, SKL och några andra – ökade resurser för att ge råd om hur man ska ställa miljö- och djurskyddskrav på ett sätt som klarar EU:s konkurrensregler och annat. Det har de gjort, och allt fler kommuner vågar nu ställa djurskyddskrav, tack vare att de har fått bra råd från Miljöstyrningsrådet.

Man får inte ställa krav på att det ska vara svensk lag. Men man kan ställa krav på att djur inte slentrianmässigt ska behandlas med antibiotika, att djur ska vara bedövade före slakt och att de inte får transporteras mer än åtta timmar till slakteriet. Det råkar överensstämja med svensk lag, men kraven är ändå neutrala. Alla som vill inom EU eller någon annanstans kan uppfylla de kraven. Då kan man ställa de kraven, de är inte diskriminerande, och det gynnar svensk produktion.

Tittar man i Matlandet Sverige finns det under detta om den offentliga maten ett mått om att fler små och medelstora företag ska delta i och vinna kontrakt i offentlig upphandling. En undersökning som kom för knappt en månad sedan visar nu att det måttet är på väg mot måluppfyllelse. Det finns indikatorer i de olika fokusområden inom Matlandet som tyder på att Matlandet ger effekt.

En annan del är att vi kan se att vi har fått fler småskaliga slakterier. De är ofta kopplade till att det finns en lokal uppfödare och att man säljer köttlådor eller vad det kan vara. Det är inte de stora slakterierna som hanterar detta, utan det är många gånger småskaliga slakterier. Vi har sänkt och ibland tagit bort kontrollavgifterna. En del har sagt att det är subvention till köttindustrin. Men jag betraktar inte småskaliga slakterier som köttindustri, utan det är en del av att skapa identitet, en del av möjligheten att sälja högkvalitativa, tydligt ursprungsmärkta produkter.

En tredje del har också varit uppe. Det har varit frågan om märkning av kött där djuret inte skulle ha bedövats före slakt. Josef Fransson tog upp det som om det inte skulle ha hänt något. Men det är viktigt att notera att regeringen har lyft fram frågan i EU, och under det här året ska EU-kommissionen göra en undersökning om märkning av kött från djur som har slaktats utan bedövning.

Det är lite intressant när Sverigedemokraterna lyfter fram den frågan. Josef Fransson säger att han inte bryr sig om det halalgodkända kött som har slaktats i enlighet med svensk djurskyddslag. Men går man in på Sverigedemokraternas hemsida och tittar under Vår politik A till Ö ser man att det inte finns någon rubrik Jordbruk, ingen rubrik Livsmedel och ingen rubrik Landsbygd. Däremot finns rubriken Halalslakt.

Där kan man läsa: ”Även halalslakt med bedövning innebär ett onödigt utdraget lidande för djuret. Principen vad gäller slakt måste vara att metoden ska vara så väl snabb som smärtfri. Halalslakt med och utan bedövning ska därmed vara förbjudet.”

Det är Sverigedemokraternas ingång. Det handlar alltså inte primärt om djurskyddet, utan det handlar om imamer. Josef och jag har haft en diskussion om detta förut. Det är inte djurskyddet som är Sverigedemokraternas ingång i detta, utan man har problem med en religion, problem

med imamer, problem med att detta kött är godkänt om det uppfyller svensk djurskyddslag.

Jag tycker att det är beklagligt. Sverigedemokraterna försöker ge sken av att det är en djurskyddsfråga. Men problemet för Josef Fransson är att det är halal, även om det uppfyller svensk djurskyddslag.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 40 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag får väl helt enkelt tacka Roger Tiefensee för att han har uppmärksammat den skrivningen, som jag inte ställer mig bakom. Vi har som sagt haft den här diskussionen ett par gånger vid det här laget. Då får vi se till att ändra den formuleringen. Den har säkert släpat med sedan tidigare, och jag kände faktiskt inte till den.

I övrigt har jag inga problem med om en jägare sjunger en sång för det fällda djuret eller andra former av ritualer kring detta. Det har jag faktiskt inga problem med. Det är djurplågeriet som jag vill åt.

Anf. 41 ROGER TIEFENSEE (C) replik:

Herr talman! Det är bra. Det hedrar Josef Fransson att ni backar från positioner som egentligen är helt omöjliga att inta, om man som Josef Fransson säger att det är fokus på djurskyddet men ni sedan på er hemsida säger att ni är emot halalslakt oavsett om det är bedövat eller obedövat. Då kan väl Josef Fransson gå hem och ändra den formuleringen.

Förra gången vi diskuterade, för ett år sedan, tog jag upp en motion. Jag sitter också i fullmäktige i Flens kommun, och där hade Sverigedemokraterna väckt en motion om att kommunen inte skulle köpa in halalslaktat kött. Det stod ingenting i motionen om att det fanns halalslaktat kött som kunde uppfylla svensk djurskyddslag. Det hedrade den aktuella motionären, Sven Bager i Flens kommunfullmäktige, att när han fick reda på det drog han tillbaka motionen eller följde inte upp den.

Det är väl lite symtomatiskt att Sverigedemokraterna springer på olika bollar utan att riktigt ha koll. Ni har inte koll på att det faktiskt finns halalgodkänt kött som uppfyller svensk djurskyddslag. Det hedrar väl Josef Fransson att han backar. Men se då till att rensa lite grann! Uppenbarligen hade ni inte heller koll på att Sverige har lyft fram och drivit frågan om märkning.

Anf. 42 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Herr talman! Nej, jag har inte koll på att regeringen har lyft fram den frågan i EU. Jag tycker också att det är konstigt att det har fallit under radarn. Regeringen borde väl slå på stora trumman för detta. Jag tänker kanske på när landsbygdsministern var tvungen att åka ned till EU ganska nyligen och förhålla sig på ett visst sätt där på grund av en samlad opposition. Då blev han hyllad i medierna. Regeringen kanske även den här gången kunde passa på att få lite gratis kredd för den här frågan.

För att backa till halalslakten: Det är faktiskt ett relativt nytt fenomen med den slaktform som förekommer i Sverige. Ofta tar det sin lilla tid innan man får ut en politik i organisationen. Jag kan bara beklaga att det

felaktigt finns en äldre skrivning på vår hemsida som i alla fall jag inte ställer mig bakom. Jag ska genast springa hem och uppdatera den.

Samtidigt ligger det i pipeline ett avsnitt för Vår politik A till Ö gällande jordbrukspolitiken som jag inte förstår varför den ännu inte har kommit upp. Det är väl lite administrativa luckor, tyvärr.

Anf. 43 ROGER TIEFENSEE (C) replik:

Herr talman! Det är möjligt att Josef Fransson inte ställer sig bakom skrivningen på hemsidan. Men jag kan inte tolka den skrivningen på annat sätt än att den har tillkommit efter den debatt som vi hade för ett år sedan, då Josef Fransson blev upplyst om att det finns halalgodkänt kött som uppfyller svensk djurskyddslag.

Det anmärkningsvärda är påståendet ”Även halalslakt med bedövning innebär ett onödigt utdraget lidande för djuret.”

Josef Fransson är ansvarig för dessa frågor i Sverigedemokraternas riksdagsgrupp. Men vem är det som skriver texten från A till Ö? Har du inte någon koll på det och kvalitetsgodkänner det? Eller är det Björn Söder eller någon annan som sitter och skriver detta?

Det är uppenbart att Sverigedemokraternas ingång i många av dessa frågor är religiositeten och inte djurskyddet. Ni har problem med att det kommer människor till Sverige som har ett annat ursprung eller en annan religion. Det är er ingång.

Jag välkomnar om ni tar fram en samlad jordbrukspolitik eller livsmedelspolitik. Men rensa också bort de saker som är rent felaktiga eller stötande på er hemsida.

Anf. 44 IRENE OSKARSSON (KD):

Herr talman! Det betänkande vi nu debatterar har bytt namn under rensans gång – från livsmedelskontroll till livsmedelspolitik. Det är positivt. Vi behöver en politik för att se till att vi har säkra och trygga livsmedel. Den politiken behöver föras både här hemma och internationellt.

Herr talman! Mycket av det som vi debatterar i dag är dock reglerat på gemenskapsnivå. Det hindrar inte att vi ska göra saker här hemma. Men det är viktigt, som har påpekats av tidigare talare, att när vi talar om märkning och kontroller rör vi oss på en gemenskapsmarknad där vi måste se till att vi har ett regelverk som också möjliggör denna handel. Därför ska frågor i första hand drivas på gemenskapsnivå. Märkningen av livsmedel är viktigt. Det har de senaste veckornas debatter, diskussioner och skandaler uppmärksammat oss på.

Men det är också oerhört centralt att vi ökar kunskapsnivån hos oss själva och hos våra medborgare när det gäller vad det är som vi ska fråga efter. Där gör vårt livsmedelsverk en insats, och mer ska göras.

Det jobbas också inom ”Sverige – det nya matlandet”. Det sätter någon andra etiketter på, vilket jag inte tänker använda. Det är ”Sverige – det nya matlandet” som är det centrala.

Herr talman! Det är också lite intressant att se att den mellantidsutvärdering som kom för några veckor sedan daterad den 19 februari inte tycks vara läst av särskilt många i denna kammare även om man gärna läser alla dokument som dyker upp från Bryssel. Denna utvärdering är gjord utifrån att vi ska förbättra det som inte är bra och ta till vara det som är bra och gå vidare. Det är så vi processar saker och kommer vidare

i ett utvecklingsarbete för att få bättre kunskap och kompetens och bättre förståelse för vad som behöver göras för att utveckla detta.

Herr talman! Det är också, som jag ser det, ett led i det som en del av oss benämner som livsmedelsstrategi. Det är ett ord som jag tror att vi använder mycket olika i denna kammare. Vi lägger olika innebörd i det. Men vi måste få fram en stolthet över den produktion och det arbete som görs i Sverige för livsmedel. Vi producerar världens säkraste livsmedel. Då måste vi också få fram stoltheten över och kunskapen om detta, inte bara hos riksdagens kammare eller hos producenterna själva utan hos oss alla som konsumenter.

Vi har i dag fått ett antal exempel på vad som händer när vi inte har kunskap och kompetens. Det är oerhört intressant att lyssna på uppläsningen av innehållsdeklarationer som visar att mycket redan står på våra paket. När man sitter i denna kammare med dessa frågor tittar man på innehållsdeklarationer när man kommer ut i handeln.

Jag kan konstatera att det gäller att läsa undertexter. Det finns svenska familjenamn som i min bygd är förknippade med småskalig livsmedelsproduktion, men livsmedel härifrån har visat sig innehålla produkter från Tyskland. Det kanske inte är det som jag vill konsumera, men det står faktiskt på förpackningen.

Herr talman! Det handlar också om att vi måste bli bättre i det offentliga med hur vi arbetar. Anders Wijkmans utredning om hur vi ska kunna förändra lagen om offentlig upphandling är en mycket spännande läsning. Jag hoppas att mycket av det som presenteras där kommer att kunna presenteras i en proposition för kammaren.

Anders Wijkman lyfter också fram att vi kan göra mycket redan i dag. Det handlar återigen om kunskap och kompetens. Det handlar om att våra inköpare ute i kommuner och landsting ska våga. Och ska man våga måste man ha kunskap. Därför tror jag att de satsningar som nu görs av regeringen, från Miljöstyrningsrådet och från våra kommuner i form av Sveriges Kommuner och Landsting är oerhört centrala och minst lika viktiga som att vi här i riksdagen fattar beslut om ny lagtext.

”Sverige – det nya matlandet” sätter också fokus på primärproduktion. Jag har de senaste dagarna blivit uppmärksam på att det är mycket olika förutsättningar i vårt land för avsättning. Det är klart att om en producent i norr ska behöva transportera sina djur med mellanlagring någonstans i Mellansverige för att få en prisbild som är likvärdig med den för kollegerna i södra Sverige har vi problem. Där måste marknaden och vi som konsumenter agera. Det kan vi aldrig lagstifta fram här. Vi kan möjligen påverka regelverk och tolkningen av det på ett sätt som gör att det kan bli enklare.

Herr talman! Vi har hört flera tala om det viktigaste livsmedel som vi har, nämligen vattnet. Vi måste naturligtvis titta på hur vi lagstiftar när det gäller vattenfrågan. Det finns just nu flera pågående processer. Vi har berört den process som kanske är lättast att tala om, nämligen hur vi får rören att se bättre ut, som Kew Nordqvist uttryckte på småländska. Men tyvärr använder man material som inte alltid är till fyllest.

Men det finns andra delar som vi som beslutsfattare också måste titta närmare på, och det är vattenskyddsområdena. Hur utformar vi dem på ett sätt så att vi inte samtidigt som vi vill värna och skydda vårt vatten slår undan förutsättningarna för livsmedelsproducenterna? Här behövs

mer utvecklingspotential, mer forskning och mer av likvärdiga tolkningar över vårt land i denna fråga. Det är en fråga som jag kommer att följa och som jag hoppas att vi i kammaren kommer att ha flera debatter om.

Småskalig slakt berörs i betänkandet. Där har ”Sverige – det nya matlandet” verkligen lyckats. Jag hoppas att vi kan se fram emot fler sådana satsningar, inte minst i norra Sverige, för att få till en konkurrens på marknaden som gynnar alla.

Herr talman! Jag tror också att vi måste vara beredda att betala ett pris för vår mat, ett pris som vi tydligen inte betalar i dag. Tyvärr kan jag konstatera, utifrån ett frukostmöte som jag hade förmånen att delta i innan vi började här kl. 9, att trenden i dag tycks vara att vi inte är beredda att betala. Då får vi också vad vi betalar för, nämligen produkter som inte håller den kvalitet som vi tror att de håller. Vi måste se att det finns ett samband mellan pris och kvalitet också när det gäller vår mat.

Flera har berört kunskapen. Jag skulle vilja rekommendera ledamöterna att ta till sig ett projekt som heter Stad och Land – Hand i Hand. Jag har en viss ingång i en förening som heter Den Goda Jorden och som värnar åkermarkens betydelse men som också har förstått att vi måste ha en större kunskap mellan producent och konsument för att se att vi är beroende av varandra. Vi är beroende av att vi ska ha ett helt land som kan leva.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 45 PYRY NIEMI (S) replik:

Herr talman! Jag har läst och noggrant följt den så kallade utvärdering som framför allt har preciserats i Dagens Nyheter, som vi har haft tillgång till.

Ett av de absolut största huvudmålen för Matlandet Sverige – och det framkommer ingenstans i utvärderingen – är att det ska komma fram 10 000 nya jobb. Det tycks vara ett fjärran mål i så fall. Jag noterade också att landsbygdsministern har sagt att Matlandet Sverige ska öka livsmedelsexporten från 50 miljarder till 100 miljarder fram till 2020. Jag vet inte riktigt var i detta vi står just nu. I dag är det ändå 2013, så vi har i varje fall sju år på oss att nå dessa nivåer. Just nu verkar de dock rätt fjärran. Nåväl, det var en randanmärkning.

Jag ska ställa samma fråga som jag ställde till Moderaterna och Folkpartiet – Centerpartiet har tidigare via landsbygdsministern informerat mig om var man ställer sig när det gäller ursprungsmärkningen av processat kött. Min fråga går alltså även till Irene Oskarsson kring detta: Om EU-kommissionen kommer fram med ett förslag där det finns ett önskemål om att ursprungsmärka processat kött, kommer Kristdemokraterna att ställa sig bakom detta?

Irene Oskarsson nämner att man får det man betalar för. Det är dock också en fråga om de som har mer och de som har mindre pengar. I ett läge där man som konsument kanske inte har råd att köpa kött för 250 kronor kilot är det klart att man tar det som finns till buds. Är det då skäligt att det som finns till buds ska vara av väldigt mycket sämre kvalitet? Det är nämligen lätt att tro att det kan bli så – att det innehåller en

massa extrasubstanser och att extra salt eller någonting annat läggs på för att konservera det.

Borde det inte vara bättre att jämna ut dessa skillnader i första läget när det gäller konsumentprodukterna än att hela tiden hävda att man får det man betalar för? Det är ändå så att konsumenterna i slutändan inte har så många val i livsmedelsbutiken, och det är inte så många som kan springa till gårdsbutiker heller.

Anf. 46 IRENE OSKARSSON (KD) replik:

Herr talman! Det var många frågor på en gång. Om vi börjar med halvtidsutvärderingen har den såvitt jag vet legat på regeringens hemsida sedan den presenterades den 19 februari. Där har i alla fall jag läst den ett antal gånger på skärmen och plockat ut sammanfattningen i textform.

Där kan man också konstatera att vi är på väg i den riktning som det är sagt vad gäller arbetstillfällen och möjligheter att utveckla detta. Vi har inte nått målen än, men det är ett led i detta. Jag tror personligen – det är inte utvärderingens eller ministrarnas syn utan min – att det finns mer att göra i dessa frågor som också jag lägger in i begreppet ”livsmedel” eller ”landsbygdsstrategi”. Välj det ord som passar, Pyry Niemi! Jag tror att vi ska kunna hitta strukturer som gör att vi kommer vidare i detta. Vi måste nämligen kunna utveckla arbetstillfällen på landsbygd och arbetstillfällen runt dessa satsningar.

När det sedan gäller din fundering kring priser och prisbilder blir jag lite fundersam. Är det så att du förordar att vi ska öka ersättningarna från statskassan för att utjämna prisbilden, eller hur ska dessa producenter få lönsamhet i sin produktion och kunna ta ut en egen lön? Den kommer i dag inte i närheten av den ersättning du och jag lyfter för vårt jobb här i kammaren. Även om vi ibland har lite bonnatider i hur vi jobbar tror jag inte att så många av oss i dag är beredda att byta till den arbetssituation de har.

Anf. 47 PYRY NIEMI (S) replik:

Herr talman! Jag ställde faktiskt frågan ur ett konsumentperspektiv, inte ur ett producentperspektiv. Jag ställde frågan: Är det skäligt att en konsument ska hamna i ett läge där det råder så stora prisskillnader på produkter som kanske är av bättre eller sämre kvalitet? Det tycker jag är ganska relevant i sammanhanget.

Irene Oskarsson och jag springer säkert också i butiker och kollar av hur mycket prisskillnader det finns, eftersom vi nu också kanske har ett lite mer specialiserat intresse kring ärendet. Vi noterar nog båda två att det råder ganska stora prisskillnader. Det finns vissa produkter som har lägre standard och kostar mycket mindre, och det finns vissa produkter som har högre standard och kostar mycket mer. Det är väl snarare där jag vill lägga fokus i dagsläget.

Jag är väl medveten om att många av primärproducenterna i till exempel Sverige i dag har det tufft med lönsamheten. Många har det också hyggligt bra, men många har det tufft med lönsamheten. Det är svårt att få betalt. Så är det. Samtidigt ska vi vara ärliga och säga att runt 50 procent av det vi äter i Sverige importeras. Det är alltså inte bara lokalproducerade varor som ligger på diskarna, utan det är ganska mycket som

kommer från den inre marknaden genom EU, och även från den globala marknaden.

Min fråga handlade alltså mer om detta än om att titta på själva lönsamheten. Det handlar om rätten för konsumenterna att välja bra och rimliga livsmedel till bra priser. Det var egentligen där jag lade ansatsen.

Sedan kanske jag inte var så observant, men Irene Oskarsson svarade på frågan om detta med ursprungsmärkning. Jag vet inte om det var så att ni tycker att det skulle kunna vara okej att ha ursprungsmärkning på processat kött om EU-kommissionen väljer att driva frågan vidare i ljuset av allt det som har skett.

Anf. 48 IRENE OSKARSSON (KD) replik:

Herr talman! När det gäller den senare delen kan jag säga att jag delar landsbygdsministrarnas syn på frågan fullt ut.

När det gäller det andra kan jag konstatera att det väl är därför vi ska jobba på EU-gemensam nivå, för att ha en bottenplatta som visar var ribban ligger för den acceptabla kvaliteten som alla ska ha rätt att förvänta sig när de går till butiken och handlar. Sedan är det – och detta kanske är mot regelverket, herr talman – en viss skillnad i prisbild och vad Pyyri Niemi får betala för sin kavaj mellan att gå in på Dressman och att gå in på den skräddarbutik som måttsyrr kostymer här uppe på Östermalm någonstans. Det gäller väl också när vi kommer över till livsmedelssidan.

Vi ska dock ha en bottenplatta, och den ska vara på EU-gemensam nivå. Det är den vi ska kontrollera så att vi vet var ribban för vilken kvalitet produkterna ska hålla ligger. Det är det arbete vi oerhört intensivt jobbar med just nu.

Sedan tror jag att det måste finnas en rimlig inkomstkälla för alla som producerar. Annars har vi ingenting att konsumera, och då tappar vi också väldigt mycket annat som dessa primärproducenter i dag producerar och som de kanske över huvud taget inte får ersättning för. Det handlar om det vi kallar ekosystemtjänster, biologisk mångfald och annat. Det är nästa del som kommer att komma in i en diskussion om hur vi ska få ett hållbart samhälle och en strategi för detta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

8 § Landsbygdspolitik m.m.

Föredrags
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2012/13: MJU10
Landsbygdspolitik m.m.

Anf. 49 PYYRI NIEMI (S):

Herr talman! Vi ska debattera landsbygdspolitik. Vi socialdemokrater står bakom samtliga våra reservationer, men för att vinna lite tid yrkar vi bifall enbart till reservationerna 1 och 6.

Den svenska landsbygden bubblar av kreativitet och entreprenöranda. Det finns minst en ny idé hos varje landsbygdsentreprenör, och den

måste vi ta vara på. Landsbygdsprogrammet ger oss den möjligheten. Ifall hela Sverige ska leva måste vi också vilja ta det positiva med landsbygdsprogrammet och utveckla det ännu mer. I den gemensamma jordbrukspolitiken är just insatserna kring och i landsbygdsprogrammet de som vi socialdemokrater ser som framtidens smörjmedel för att utveckla landsbygden ytterligare. Det handlar om att nå miljömålen, bevara och förvalta den biologiska mångfalden, skapa nya innovationer, utveckla turistnäringen, skapa fler riktiga och hållbara jobb samt utveckla primärproduktionen av mat.

Herr talman! Det är därför extra bekymmersamt att regeringen inte följde upp och arbetade tillräckligt hårt i den pågående förhandlingen om EU:s långtidsbudget och den kommande jordbruksbudgeten kring att dra en extra lans för att föra över eller åtminstone så långt som möjligt ha likvärdiga möjligheter till finansiering av den andra pelaren. I denna ingår landsbygdsprogrammet. Det har så gjort under denna period och kommer så att göra under den kommande perioden. Det kommer tyvärr att hämma möjligheterna till en fortsatt positiv landsbygdsutveckling. Många positiva satsningar kommer att avslutas eller inte kunna förlängas, och för oss socialdemokrater är just jobben avgörande för välfärden. Landsbygden kan bidra med nya jobb och innovationer om vi väljer att skapa möjligheter politiskt, vetenskapligt och ekonomiskt.

Landsbygds- och regionalpolitiken har såväl historiskt värde som framtidssubstans. När förtätningen ökar i storstäderna måste vi vara redo att satsa på en väl fungerande regionalpolitik. Det går aldrig att jämna ut skillnaderna helt, men det går att skapa positiv tillväxt med regional särart som hela landet i ett samlat grepp kan ha nytta och framgång av. Hela Sverige ska leva. Det ska inte bara vara ett slagord, utan reell handling.

Herr talman! För att vi ska kunna minska beroendet av import av soja till foder behöver regeringen ge Jordbruksverket i uppdrag att stimulera ökad odling av proteingrödor i Sverige. Det handlar om att värna den biologiska mångfalden där sojabönorna odlas, då bland annat regnskogar skövlas för att bereda plats för åkermark. Det handlar också om att minska användningen av bekämpningsmedel vid odlingarna. Vi vet redan nu att generationer av lantarbetare drabbats av obotliga sjukdomar på grund av bland annat ökad herbicidtolerans hos växterna.

Odling av proteingrödor, till exempel åkerbönor i Sverige, gör produktionen av kött mer hållbar. Det minskar transporter och ökar lönsamheten för bönderna. Det behövs mer statliga investeringar och forskningsinsatser i nära samverkan med primärproduktionen. Det behövs nya grödor. Landsbygdsprogrammet kan återigen vara nyckeln till en positiv, hållbar och ekonomiskt gynnsam produktion av proteingrödor.

Herr talman! Mycket talar för att vi nått maxgränsen för den globala oljeproduktionen. Det finns överhängande risker för att oljepriserna kommer att stiga successivt om fler länder får ökade behov av olja. På sikt kan det bli så att oljepriset fördubblas, vilket skulle påverka Sverige och naturligtvis också andra länder väldigt hårt. Vid en kraftig ökning av oljepriserna skulle bland annat vår matförsörjning drabbas väldigt hårt. Transporterna till matförädlingen och jordbruksmaskinerna är i princip helt beroende av oljebaserad diesel. Det är inte långsiktigt hållbart.

Men det finns många metoder och åtgärder som på både kort och lång sikt kan minska oljeberoendet inom livsmedelssektorn. Lantbruksmaskiner och traktorer kan ställas om till etanol- och biogasdrift, vilket dessutom är bränslen som kan produceras på den egna gården. Mattransporter kan i större utsträckning föras över till järnvägen eller vägtransporter med förnybara bränslen. Mycket mer av matproduktionen och matförsörjningen kan ske regionalt och lokalt med målet att minska transporter-na.

Regeringen bör därför i allt väsentligt ta nya initiativ till bransch-övergripande samtal och dialog med alla berörda parter med syftet att ta fram en tydlig åtgärdsplan för att på sikt minska oljeberoendet och sårbarheten i den svenska matförsörjningen.

(Applåder)

Anf. 50 KEW NORDQVIST (MP):

Herr talman! Vi debatterar betänkandet *Landsbygdspolitik m.m.* Jag tror att jag börjar där Piry Niemi slutade. Jag vet inte om alla vi är riktigt medvetna om hur totalt oljeberoende vi är. Bakom allt finns den fossila energin. Vi har träd som fälls, kapas, transporteras och bearbetas. Det är ett exempel på en förnybar råvara som i dag – inte i går, men i dag – är helt beroende av olja, denna ändliga fossila olja, som dessutom vid förbränning frigör växthusgasen koldioxid.

Samma oljeberoende gäller också för vår livsmedelsförsörjning, från järnmalmen som bryts långt nere i underjorden till däcken på traktorn. Någon har sagt att traktorn är en ekologisk omöjlighet. Så kanske det är, men de ändliga resurser som oljan utgör måste användas klokt och sparsamt. Att ge det svenska lantbruket förutsättningar för att på ett någorlunda rationellt sätt producera vår dagliga mat är förständig användning av oljan.

På Sveriges åkrar läggs det årligen ut ca 200 000 ton konstgödselkväve. För att framställa detta kväve går det åt ungefär en liter olja per kilo kväve. Vi lägger ut 80 kilo kväve per hektar. Då är även ekoåkrarna inräknade. Vi multiplicerar det med 2,6 miljoner hektar, och vips har vi energi motsvarande en supertanker olja som vi lägger ut varje år på våra svenska åkrar.

Detta är inte ett uthålligt lantbruk. Förutom enorma utsläpp av koldioxid vid produktionen sker också stora utsläpp av lustgas, både vid tillverkningen och vid användandet. Lustgas är som vi alla vet en mycket potent växthusgas och är dessutom det enskilt viktigaste oreglerade ämnet bakom nedbrytningen av stratosfärens ozonskikt. Dessutom orsakar kvävgasavgångar försurning av mark och vatten.

Vad ser vi då för möjligheter att komma ur oljeberoendet för lantbrukets del?

- Vi kan dramatiskt minska konstkväveanvändningen. Luften består som bekant av 78 procent kväve. Genom att arbeta med naturen kan kvävefixerande växter göra jobbet åt oss nästan gratis.
- Tack vare de gröna växterna och fotosyntesen kan energi framställas på den svenska landsbygden och användas till jordbrukets arbetsfordon.

- Mattransporter kan som vi hörde ställas om både till järnväg och till vägtransporter där vi använder förnybara energislag.
- Matförsörjningen kan i ökande grad ske lokalt och regionalt för att minska transportavstånden, till exempel genom små slakterier och mejerier.

Detta var några tankar om hur livsmedelsförsörjningens oljeberoende kan minska. Jag tycker att regeringen bör ta initiativ till branschövergripande samtal och i dialog med de berörda parterna ta fram en åtgärdsplan för att så snabbt som möjligt minska oljeberoendet och därmed sårbarheten i svensk matförsörjning.

För att försörja landet med mat och foder litar Sverige till stor del på import. Det betyder i praktiken att Sverige använder åkrar utomlands till sin försörjning. Siffran 800 000 hektar brukar nämnas. Detta är något som jag tycker är fel. Jag vill att vi ska använda den åkermark och de bönder vi har i Sverige för att öka den svenska produktionen.

Speciellt har importen av proteinfodermedel uppmärksammats. Det handlar om att regnskog får ge plats åt sojaodling för export. Mycket av sojan är genmodifierad – GMO – och kemisk bekämpning används i stor utsträckning. Belastningen på ekosystemen är alltså hög. Dessutom förekommer uppgifter om att sojan kan innehålla höga halter av den giftiga metallen kadmium, som på så vis hittar in i det svenska kretsloppet.

De svenska djurbönderna har trängts hårt mellan låga avräkningspriser och höga foderpriser. Det finns alltså goda skäl att öka den inhemska produktionen av proteinfodermedel. Mycket görs redan, men staten kan till exempel öka rådgivningen. En annan sak är att satsa på växtförädling, så att lämpliga anpassade sorter tas fram, exempelvis av soja.

Herr talman! Jag ställer mig givetvis bakom samtliga Miljöpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 6 om minskat oljeberoende.

Anf. 51 JOSEF FRANSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 4 och 9.

Något som varit på de flestas läppar, inte minst i debatterna här i dag, är den senaste tidens fusk med kött. Det har uppdragats att hästkött blandats i flera produkter som saluförts i Sverige och på andra platser i Europa. Som pricken över i visade det sig i slutet av februari att salmone llasmittat kött levererats till 143 svenska skolor. Frågan man måste ställa sig är om detta är otur eller kanske snarare är resultatet av en målriktad politik från Alliansens sida, där man sätter renläriga marknadsekonomiska principer framför medborgarnas intresse. Nu när det svenska djurskyddet och den svenska hälsopolitiken har satts ur spel på detta sätt, är detta då inte resultatet av en högst medveten och målinriktad politik?

Våra inhemska råvaruproducenter lider svårt av dålig lönsamhet. Branschorganisationen Sveriges Mjölkbönder och dess medlemmar beskriver situationen som värre än någonsin förr. Mjölkproducenter tvingas lägga ned på löpande band.

Alltså: De producenter som efterlever svenska lagar och föreskrifter tvingas ned på knä och konkurreras ut. I stället importerar vi färgad

fläskfilé som säljs som oxfilé, köttbullar med inblandning av häst, kyckling fullpumpad med antibiotika och nötkött från djur som slaktats under vedervärdiga former utan bedövning, och så vidare. Listan kan göras lång. I vissa fall handlar det om rent fusk, i andra om en lagstiftning som ligger årtionden efter den svenska.

Attityderna på kontinenten är ofta väsensskilda från dem i Sverige när det gäller till exempel antibiotikaanvändning, tillväxthormoner, långa djurtransporter och brutala djurhållningsformer. Det rör sig dessutom om mycket komplicerade led av uppfödare, förädlare och grossister som gör det väldigt svårt att spåra upp de skyldiga när oegentligheter sker. Inte sällan kan en köttprodukt innehålla djurkött från flera olika länder och uppenbarligen till och med fel art.

När problem uppdragas är det de långa komplicerade producentkedjorna som vi har att förhålla oss till. Det är dem man skyller på inför ansvar. Det har vi tydligt kunnat se prov på de senaste månaderna. De här så omhuldade globala värdekedjorna tycker åtminstone jag är en del av problemet. Det Sveriges producenter och medborgare behöver i dagsläget är stärkta lokala och regionala värdekedjor där man kan återskapa ett förtroende mellan producenter och konsumenter. Vi måste få fram nya varumärken som bygger på värden djupare än lågpris. Hur vi når dit kommer jag kanske inte att kunna ge svar på här i dag i alla delar i alla fall, men vi har en arbetsgrupp tillsatt som just nu arbetar brett med frågan. Nya mötesplatser för aktörer från hela värdekedjan tror jag är centralt.

I tidningen Främja Hälsa läste jag en ganska intressant artikel i går om hur Norrbottens läns landsting börjat arbeta på ett nytänkande sätt med maten inom sin verksamhet. De säger: Vi beslöt att ändra synen på maten i landstinget. I stället för att se maten som en budgetregulator där man ständigt försökte spara pengar, började vi eftersträva kvalitet för samma peng. Resultatet blev ett nytt sätt att upphandla mat, med fokus på kvalitet och med större möjligheter för små och lokala leverantörer att vara med.

Resultatet har, om man ska ta dem på orden, inte låtit vänta på sig. På fyra år har man ökat kundnöjdheten från 38 till 55 procent, och bland annat djurskyddskraven har kunnat uppfyllas. Svenska djurskyddskrav vad gäller mat har kunnat uppfyllas inom landstinget. Ändå har kostnaderna, som de hävdar, snarare minskat än ökat.

Här finns det kanske någonting man kan lära sig av. Upphandlingar måste vi bli bättre på, och jag tror att vi från riksplanet kan förtydliga direktiven och jobba med detta på olika sätt.

Herr talman! I detta betänkande har Sverigedemokraterna en reservation där vi menar att politiska mål för den svenska självförsörjningsgraden inom livsmedelsproduktionen måste till, vilket skulle kunna fungera som en motvikt mot andra politiska mål som i praktiken driver produktionen utomlands. Bara att ha en målsättning tror jag kan bidra till att frågan hamnar på dagordningen och diskuteras, med anledning av en lång trend av sjunkande självförsörjningsgrad. Jag hoppas att sådana mål snart kommer att kunna formuleras, även om jag vet att det inte finns majoritet i riksdagen för den saken än så länge.

Anf. 52 JENS HOLM (V):

Herr talman! Jag ska främst prata om två saker: vikten av att vi bevarar bördig jordbruksmark och att vi minskar oljeberoendet inom svensk livsmedelsproduktion.

Jag börjar med den bördiga jordbruksmarken. Det här börjar alltmer bli något av en knapp resurs både i Sverige och runt om i världen. Det kanske inte är så konstigt. Det är många intressen som står på spel. Med en växande befolkning får vi större städer som måste breda ut sig någons stans. Vi får mer infrastruktur, industrier och mer av kommersiella lokaler. Det finns också en konflikt mellan produktion av kanske biobränsle och produktion av livsmedel. Alla de här sakerna kräver sin beskärda del, och alla verksamheter kräver en yta. Väldigt ofta används jordbruksmark för att de här verksamheterna ska kunna expandera.

Naturvårdsverket har konstaterat att ett av våra miljömål, det som heter Ett rikt odlingslandskap, kommer inte att uppnås med gällande och framtida styrmedel. Ska miljömålet Ett rikt odlingslandskap uppnås måste vi ha nya styrmedel.

Vi i Vänsterpartiet har motionerat om det, och det finns med i betänkandet men i en förenklad behandling denna gång. Likväl är det en del av betänkandet. Vi kräver nya styrmedel för att bevara bördig åkermark.

Vilka former av styrmedel kan man då tänka sig? För att bara ta ett område för att göra det konkret skulle jag titta på externa köpcentra, dessa shoppingcenter som växer som svampar ur marken runt våra städer. De svenska kommunerna konkurrerar ofta med varandra för att man ska kunna etablera stora externa köpcentra. Förutom att det leder till ökad bilism och ökade utsläpp leder det ofta till att våra stadskärnor dör ut. Det leder också till att en väldigt stor del av mark, ofta bördig jordbruksmark, tas i anspråk för att anlägga dessa externa köpcentra.

I våra grannländer Danmark och Norge har man exempelvis kommit på att det här är ett problem. Man har mycket hårdare lagstiftning än vad vi har i Sverige för att motverka utvecklingen av för mycket etablering av externa köpcentra. Det tycker jag är ett konkret förslag som man kan spela in i diskussionen om hur vi ska kunna värna bördig åkermark, hur vi ska verka för att våra stadskärnor får leva vidare i stället för att vi anlägger mer av stora externa köpcentra på bördig åkermark.

Kew Nordqvist från Miljöpartiet nämnde tidigare reservation 6 som handlar om att vi behöver en åtgärdsplan för ett minskat oljeberoende inom svensk livsmedelsproduktion. Precis som Kew Nordqvist konstaterar är vår livsmedelsproduktion väldigt fossilberoende. Det handlar om jordbruksmaskiner som behöver oljebaserad diesel. Det handlar om fossila insatsvaror, alltså konstgödsel och en del kemikalier. Det handlar om långa transporter av djur men också förädling av livsmedel. Det handlar om en väldigt stor import av inte minst foder för att föda upp djur.

Vi måste ta tag i det här problemet. Alla verksamheter i Sverige måste bära sitt klimatansvar, och det finns många konkreta saker som vi vill att branschen tillsammans med oss som lagstiftare ska komma överens om. Från Vänsterpartiets sida säger vi särskilt att vi vill ha mer av lokalproducerade livsmedel. Då får vi mindre import och färre transporter. Ett bra sätt att främja lokalproducerade livsmedel är att införa en kilometerskatt på långa långtradartransporter. Då ser man till att det blir

lönsamt att producera mer lokalt. Det blir också mer lönsamt att transportera mer på räls.

Vi behöver självklart en skatt på handelsgödsel. Viktigt att komma ihåg då är att intäkterna från skatten ska gå till lantbrukarnas miljöarbete. Då blir det dubbel effekt, både minskade utsläpp av kväve och fosfor och pengar för ett miljöarbete inom jordbruket.

Vi behöver en höjd koldioxidskatt. Då kostar det mer att transportera och, återigen, då lönar det sig mer att producera lokalt. Framför allt behöver vi ett direktstöd för biogasproduktion, så att lantbrukarna kan ta hand om sitt överskott av biogas på sina gårdar och går från att vara utsläppare av biogas till att producera biogas, sälja den eller använda den själv.

Som jag sade tidigare måste alla sektorer ta sitt klimatansvar. I det här sammanhanget handlar det inte bara om att livsmedelsproduktionen tar ansvar för klimatet, utan det handlar också om att om vi bryter beroendet av oljan är det bra för livsmedelsbranschen i framtiden, för vi kan inte vara beroende av olja för all tid och evighet. Oljan kommer inte att finnas kvar. Oljan kommer att bli väldigt mycket dyrare. Därför är reservation 6 så viktig.

Jag yrkar bifall till reservation 6.

Anf. 53 ÅSA COENRAADS (M):

Herr talman, åhörare! I dag debatterar vi betänkande 10 som behandlar 46 motionsyrkanden från den allmänna motionsperioden 2012. Motionerna som vi behandlar här i dag rör bland annat frågor om Sveriges landsbygdsprogram och EU:s jordbrukspolitik.

Sedan jag kom in i riksdagen och fick förmånen att sitta i miljö- och jordbruksutskottet har jag varit engagerad i frågor som vi behandlar här i dag. Jordbruksfrågor och djurskydd har legat mig extra varmt om hjärtat. Jag har besökt lantbrukare och entreprenörer från norr till söder i Sverige, i vårt avlånga land. Jag har hört deras berättelser om hur politiken som vi skapar här i kammaren påverkar deras möjlighet till försörjning och hur EU:s regelverk tillsammans med vårt påverkar konkurrenskraften för svenskt jordbruk. Jag har hört historier om kärlek och passion till det yrke som man faktiskt har valt.

Herr talman! Flera av betänkandets motioner uttrycker en oro över landsbygdsprogrammets ändrade fokus, att landsbygdsprogrammet de kommande åren kommer att offra miljövärden till förmån för regelförenklingar. Jag förstår vad motionärerna är oroliga för, men det är en balansgång som vi måste gå för att stärka konkurrenskraften för den svenska landsbygden.

Lantbrukare är egenföretagare. När jag talar med dem om vilka utmaningar de möter som just företagare får jag ofta höra om regelkrångel och svårigheter med att få vardagen att gå ihop. Att minska regelbördan har därför varit en av de prioriteringar som alliansregeringen har gjort.

Miljö- och naturvärden bör självklart bevaras och brukas på ett sunt sätt åt framtida generationer. Genom regelförenklingarna ger vi därför mer tid för lantbrukare att lägga på sin verksamhet. Tid ska inte läggas på onödig byråkrati som i stället skulle kunna läggas på att göra smarta saker. Det vinner inte minst miljön på.

Landsbygdsprogrammet *är* ett ambitiöst program. Uppföljningen av landsbygdsprogrammet visar att programmet är ett av statens viktigaste medel för att få en positiv landsbygdsutveckling. Landsbygdsfrågorna har kunnat uppmärksammas mer, och vi har fått en samlad satsning på jordbruksnäringarna i det här landet. I kommande landsbygdsprogram kommer vi att fortsätta satsa på att stärka landsbygdens utveckling, särskilt när det gäller primärproduktion och klimat- och miljöprofilen.

Regeringen är lyhörd. I enlighet med Jordbruksverkets och Skogsstyrelsens rapporter och förslag kommer nästa landsbygdsprogram, för åren 2014–2020, att innehålla mindre regelkrångel, förbättrad djurvälstånd och ambitiösa miljö kvalitetsmål.

Herr talman! Jag skulle vilja nämna bönderna och framför allt mjölkbönderna en smula. Mjölkbönderna i Sverige står under hård konkurrens. Vi har sett antalet mjölkbönder minska drastiskt. Under perioden 1995–2010 minskade antalet mjölkföretag med 68 procent. Lönsamheten har varit ett problem i många år. Mjölkbönderna har kämpat för högre mjölkpriser, men världsmarknadspriset har hållit priserna på en relativt låg nivå.

Regeringen har genomfört stimulansåtgärder för att värna de svenska mjölkböndernas framtid, generella åtgärder som sänkning av till exempel egenavgifterna. Vi har tagit bort handelsgodskatten och sänkt slaktavgifterna. Detta har absolut gynnat mjölkbönderna. Frågan är om den samlade oppositionen har för avsikt att återigen införa extra kostnader för svensk mjölkproduktion.

Målsättningen är att minska de administrativa kostnaderna för lantbrukare med 50 procent vid utgången av 2014 jämfört med när Alliansen tog över regeringsmakten 2006. Minskningen ska samtidigt uppgå till minst 25 procent för varje lagstiftningsområde. Det här är en ambitiös politik som visar skiljelinjer i svensk politik. Det är tydliga besked från en gemensam allians och väldigt oklara besked från en splittrad opposition.

Vi vill att såväl svenska mjölkbönder som andra lantbrukare ska vara konkurrenskraftiga på den europeiska marknaden. Utöver regelförenklingarna som regeringen arbetar med har vi även tittat på stödverksamheten. Vi har förbättrat styrningen och hanteringen av stödverksamheten, vilket gett en snabbare utbetalningstid och säkrare material för jordbrukarna. Livsmedelsverket hjälper till med rådgivning för att underlätta tillämpningen av livsmedelslagstiftningen. Livsmedelsverket tar också fram branschriktlinjer och information till den som vill starta och driva livsmedelsföretag.

Regeringen fortsätter ständigt att utvärdera hindren för en livskraftig mjölkproduktion i Sverige. I EU-förhandlingarna driver vi frågan om lika villkor för medlemsländerna. För oss är det en viktig utmaning att arbeta för bättre djurskydd i hela Europa. Vi hoppas också på att de kommande jordbrukspolitiska ställningstagandena i EU kommer att ge mer pengar till den aktiva produktionen av livsmedel i stället för till stöd utan grund.

Den svenska matindustrin ska inte bara konkurrera med pris. Vi har en stor produktion av egna unika matvaror med hög kvalitet i hela produktionsledet. Vi tror att svenska matproducenter kan konkurrera. Det handlar väldigt mycket om hur man marknadsför sig. Vi tror och har målsättningen att allt fler jobb ska växa fram i landsbygdssektorn till

2020. Visionen är bekant och kallas för Matlandet Sverige. Vi ska inte bara konkurrera med kvalitet, vi ska även konkurrera med ett bättre djurskydd och en hållbarhet i våra miljövänliga produkter.

Herr talman! I de länder där soja odlas händer det ofta en hel del saker som inte är bra för miljön. Regnskog skövlas för att ge plats åt sojaodlingar som alltför ofta har övergödning och förstörda miljöer i sitt kölvatten. Vi är inte emot soja som produkt. Vi är emot den negativa miljökonsekvens som följer. Detta har flera motionärer tagit upp i betänkandet. Vi skulle mycket väl kunna odla alternativ till soja som djurfoder här i Sverige. Våra djur behöver på inget sätt soja som en del i sitt foder, men det är ett billigt och smidigt alternativ.

Vi ser gärna att man använder sig av alternativa grödor som inte odlats på andra sidan jordklotet för proteinets skull. Frågan har varit uppe förut, och vi svarar på samma sätt nu som vi gjorde då. Sedan 2010 har miljöersättningen höjts för ekologiska spannmål och proteingrödor. Vi ser gärna att de odlas mer och används mer. Men vi vill inte skjuta till mer pengar för att ytterligare subventionera någon specifik gröda.

Marknadsekonomiska principer borde vara en självklarhet vid det här laget, men så är inte fallet. Vi har fortfarande riksdagsledamöter som tror att i längden går allt att lösa med subventioner och bidrag. En självförsörjningsgrad som princip för ett land som ingår i en större union och lever i fred känns lite omodern och inte helt realistisk i dag. Vi är partier här i dag som gärna skulle vilja reglera ännu mer än vad som redan sker i dag.

När vi gick med i EU sade vi ja till en gemensam marknad, och den marknaden inkluderar en gemensam jordbrukspolitik. Jag ser gärna att den gemensamma jordbrukspolitiken får en minskad budget och att länderna kan jobba mer utifrån marknadens önskan. En del i det är att minska EU:s totala budget.

Att införa mål om svensk självförsörjningsgrad kan slå hårt på vårt handlingsutrymme inom den gemensamma marknaden. Vi vill ju gärna se fler svenska produkter på den europeiska marknaden, inte färre. Vi moderater är medvetna om att en del nostalgiskt ser tillbaka på den tid då vi hade prisregleringar och handelshinder, men vi står fast vid att medlemskapet i EU betyder, och kommer att betyda, mycket för Sverige.

Herr talman! Hur det svenska landskapet ser ut påverkar oss alla. Vi vill inte se skogen växa igen över åkerlandskapet. Vi vill ha en mångfald och vi vill ha öppna landskap. Vi behöver biologisk mångfald inte bara för att den är viktig utan också för att den gör Sverige till vad Sverige är i dag. Vi vill att hela Sverige ska leva och vara konkurrenskraftigt, och då måste vi föra en politik för det.

Svenska lantbrukare behöver verktyg för att kunna arbeta effektivt och smidigt, inte ytterligare regler och lagar som tvingar dem till ännu mer administration. Vi vill att folk brukar våra marker. Vi vill ha en levande landsbygd med friska skogar och välmående våtmarker. Vi vill ha öppna landskap med betesmarker och frodig grönska.

I och med Jordbruksverkets regleringsbrev för 2013 handlar det mer om kvaliteten på marken än om antalet hektar som brukas. Pengarna kan bland annat användas till miljöförbättrande åtgärder. Med planer för strategi och långsiktighet kommer vi att kunna upprätta hållbar markan-

vändning och ett konkurrenskraftigt jordbruk och därmed en levande landsbygd.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet.

(Applåder)

Anf. 54 KEW NORDQVIST (MP) replik:

Herr talman! Tack, Åsa Coenraads! Jag lyssnade på dig när du talade om betänkandet, men jag hörde inte något om hur du tycker att vi ska uppfylla de miljö kvalitetsmål som vi har – ett rikt odlingslandskap, giftfri miljö, rikt växt- och djurliv, grundvatten av god kvalitet, ingen övergödning och begränsad klimatpåverkan. Dessa mål klarar dagens jordbruk inte av att leva upp till.

Vi hörde tidigare i något anförande talas om principen förorenaren betalar. Det är den lösningen jag tycker att vi ska använda. Vad tycker du?

Anf. 55 ÅSA COENRAADS (M) replik:

Herr talman! Kew tar upp någonting mycket viktigt. Jag kunde i mitt anförande naturligtvis inte ta upp allt som finns i betänkandet. Då hade vi fått hålla på fram till kvällen.

Miljömålen som du nämner, Kew, är viktiga. De finns med i betänkandet, men det är inte det som betänkandet i dess helhet handlar om utan om en bredare bild av landsbygdspolitiken. Vi får kanske gå in djupare i en annan debatt om miljömålen, och så att säga ta dem del för del, än vad vi kan göra i dag.

Du har helt rätt när du talar om polluter-pays-principen. Det är något som också vi tror på. Den frågan behöver vi återkomma till i en helt annan debatt och betona vikten av att de lagar och regler som vi ställer upp följs. Om man bryter mot de lagar som vi i demokratisk anda stiftat i riksdagen ska man också få betala för det, och det ska betalas dyrt.

Anf. 56 KEW NORDQVIST (MP) replik:

Herr talman! Jag ser fram emot att få återkomma i den debatten, men jag hörde att du, Åsa Coenraads, i svepande ordalag nämnde biologisk mångfald och så vidare. Jag lämnar det.

En annan fråga du tog upp, som också är viktig, gäller sojaodlingen. Där tycker vi i mångt och mycket likadant. Du sade att vi ska byta proteinfodermedel, men du nämnde inte på vilket sätt. Har du några lösningar? Jag pekade i mitt anförande på några förslag. Har regeringen några förslag på hur vi ska få bättre proteinförsörjning i den svenska animalieproduktionen?

Anf. 57 ÅSA COENRAADS (M) replik:

Herr talman! Kew Nordqvist nämner sojan som proteinfoder. Den är intressant att diskutera. Sojan är ett billigt alternativ till de grödor som vi på mer naturlig basis kan odla i Sverige. Vi har redan vidtagit en del stödåtgärder för att kunna odla vanliga produkter i Sverige, men vi vill inte rikta bidrag till specifika grödor. Sedan tror jag att sojan kommer att kunna bli en konkurrensfördel för Sverige. Om vi odlar produkter i Sve-

rige på ett miljövänligt sätt, sådant som våra djur kan äta, är det en konkurrensfördel på marknaden.

Prot. 2012/13:77
13 mars

Anf. 58 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag har en liten fråga till Moderaterna. I Nya moderaternas Sverige vet vi sedan tidigare att vi i princip inte behöver några gränser, vi behöver tydligen inte något försvar och numera behöver vi uppenbarligen inte heller någon livsmedelsproduktion.

Därför vill jag fråga: Hur ser Nya moderaterna på Sverige? Är vi fortfarande ett land eller är vi bara en region i superstaten EU?

*Landsbygdspolitik
m.m.*

Anf. 59 ÅSA COENRAADS (M) replik:

Herr talman! Det är en mycket intressant fråga som vi skulle kunna debattera länge i kammaren, den om synen på Sverige. Vi har definitivt olika syn på Sverige. Framför allt har vi olika syn på vilka medborgare vi har i Sverige och vilka som kan färdas fram och tillbaka över våra gränser. Moderaterna ser Sverige som en del i EU och som en del i världen. Vi bygger vår politik på öppna gränser. Vi försöker föra en politik för att riva handelshindren så att varor och människor ska kunna flöda fritt över gränserna.

Sverige är en liten marknad. Sverige är ett exportberoende land. Vi behöver övriga EU att handla med. Här tror jag att det skiljer en hel del mellan oss, för vi har väldigt olika syn på människan. Jag vet att Sverigedemokraterna anser att vi ska bygga tullmurar och stänga in oss i det här landet. Det är ingenting som någon av oss skulle gynnas av, och framför allt skulle det föra Sverige tillbaka till en medeltid som jag inte vill se.

(Applåder)

Anf. 60 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Herr talman! Det var mycket klargörande. Jag tackar för svaret.

Anf. 61 ANITA BRODÉN (FP):

Herr talman! Människor som valt att bo på landsbygden ska ha rätt att ha både samhällsservice, närhet till utbildning och tillgång till goda kommunikationer. Många av oss har arbetat för att visa hur stad och land är beroende av varandra. Vi vill öka möjligheterna för företagande, pendling, utbildning och service på landsbygden. Inte minst genom arbetet i riksdagens landsbygdsnätverk har dessa frågor uppmärksammats.

Mycket har gjorts och görs, herr talman. Det går i rätt riktning även om vi inte är i mål ännu. Med stor entusiasm medverkar jag just nu i Folkpartiets interna arbete för att ytterligare vässa vår liberala politik för landsbygden. Att finna generella lösningar som är bra för såväl landsbygden som övriga delar av Sverige är en viktig utgångspunkt. Att säkerställa samhällsservice, infrastruktur, basnäringar, kultur-, utbildnings- och arbetstillfällen är A och O.

För oss liberaler är det viktigt att människor har makt, och får ha makt, över sin situation samt har möjligheter att forma sin framtid oavsett i vilken kommun man är född och vilka föräldrar man har. Skillnaderna är stora runt om i landet. Att det ser olika ut är på många sätt bra, men förutsättningarna för att forma sin framtid måste gälla alla även om

lösningarna skiljer sig åt. Politiken måste dock erkänna landets olikheter och förstå sig på skillnaderna.

Herr talman! När vi talar om möjligheter för landsbygden känns det viktigt att i det sammanhanget lyfta fram turismens betydelse för att utveckla många delar av vårt land. Få är medvetna om att turistbranschen är en av de snabbast växande näringarna i Sverige. År 2011 omsatte turistnäringen i Sverige enligt Tillväxtverket 264 miljarder kronor och bidrog till 162 300 arbetstillfällen. 2,9 procent av bnp utgörs av turistnäringen. Det är viktigt att ha den kunskapen och stödja och underlätta en innovativ turism med högt kunskapsinnehåll och förädlingsvärde. För att det ska vara möjligt krävs bra kommunikationer, kunniga människor och en företagarpolitik som gör det värt att våga satsa på sina idéer. Det anser jag, herr talman, att alliansregeringen arbetar framgångsrikt med.

Något som också är en viktig utgångspunkt i arbetet med landsbygd och landsbygdsutveckling är den fantastiskt bra och gedigna utvärdering som har gjorts helt nyligen och presenterats. Som en av punkterna lyfts det särskilt fram hur viktigt det är att stödja näringslivets utveckling.

Jag vill ytterligare ta fram vikten av att se entreprenörer och näringsidkare som motorn för levande landsbygder. Där är mikroföretagsstöd ett gott exempel. Det handlar också om fortsatta biogasatsningar.

Där kan jag konstatera och är oerhört tacksam över att regeringen förlängde biogasstödet med 280 miljoner under 2013–2016. Detta har hittills hjälpt 49 olika biogasanläggningar. Där har man också inom LBU, landsbygdsprogrammet, fått 109 miljoner att dela på.

Herr talman! EU:s gemensamma jordbrukspolitik håller nu på att slutförhandlas. Pelare 2, som vi brukar säga, handlar om landsbygdsutveckling och landsbygdsutvecklingsprogrammet. Där håller vi också nationellt på att mejsla fram de områden där vi vill fokusera för att kunna stärka landsbygden.

Det handlar om att ge utvecklingskraft. Där stärks speciellt primärproduktion och klimat- och miljöarbetet.

Under förra programperioden gjordes det vi kallar för hälsokontrollen under 2010. De extra medel som då tillskötts användes till klimat, förnybar energi, vattenhushållning, biologisk mångfald, omstrukturering av mjölksektorn och bredband. Det är områden som tack vare extra medel fick en skjuts och kunde utvecklas.

Herr talman! På grund av borttagande av handelsgödselskatten missade vi återtaget till forskningen om de areella näringarna. Inom parentes måste jag tillfoga att jag inte var helt nöjd med det beslutet. Men trots detta beslut har forskningsmedel tillskjutits i en stor omfattning. I den senaste forskningspropositionen handlade det om 100 nya miljoner 2013–2016 för forskning om areella näringar. Det är viktigt att nämna i sammanhanget.

Herr talman! Man kan inte debattera landsbygd utan att tala om de frågor som jag redan lyft fram lite grann. Det handlar om service, företagande, utbildning och infrastruktur. Det måste lyftas fram samtidigt som energi-, klimat- och miljöfrågorna också har en viktig plats.

Det visar att vi behöver ett helhetsgrepp. Alla dessa frågor har beröringspunkter med varandra. Vi vet att en av världens största utmaningar handlar om klimatförändringarna. Där är användningen av fossilt bränsle den största orsaken.

Att då i vår värld använda 400 miljarder dollar årligen till subventioner av fossilt bränsle är fullständigt oacceptabelt. Detta måste brytas snarast.

Vi vet att exempelvis transportsektorn är en stor utsläppskälla beroende på användning av en stor mängd fossilt bränsle. Jag välkomnar därför alldeles speciellt den särskilde utredare som nu kommer att kartlägga olika handlingsalternativ för att kunna reducera transportsektorns utsläpp.

Med tanke på att transportsektorn har ökat med 70 procent och att 80 procent av alla transporter sker med fossilt bränsle inser var och en att det är en gigantisk utmaning.

Det är därför extra angeläget att de gröna näringarnas möjligheter granskas. Det gäller givetvis också den negativa påverkan som man kan se sker. Vi ska aldrig glömma att markens förmåga att binda kol gör landsbygden extra viktig i detta sammanhang.

Det finns ytterligare en utredning som jag vill lyfta fram. Det är en utredning som ska belysa värdet av ekosystemtjänster. Vi har i denna kammare talat om ekosystemtjänster år efter år. Jag känner att jag är glad att tillhöra en regering som nu går från ord till handling.

Det handlar också om, som direktivet anger, att se till att den biologiska mångfalden och ekosystemtjänsternas värden blir allmänt kända. Det är en förutsättning för att få förståelse för vikten av att integrera dessa tjänster i ekonomiska ställningstaganden.

Herr talman! Här finns många utmaningar. Vi står också inför någonting annat som är problematiskt. Det handlar om ändliga resurser. Det jag vill lyfta fram just nu är peak fosfor. Vi har tidigare i dag nämnt slammet och fosfor.

Att återföra slammet till våra åkrar och på så sätt sluta kretsloppet måste vara det optimala. Vi måste kämpa för att få så rent slam som möjligt så att vi når dit och kan ta till vara den ändliga resursen fosfor.

Vi har en tuff kemikalielagstiftning. Men det är alldeles nödvändigt att uppgradera den och med Reach ta ett tuffare steg i EU. Vi måste också fortsätta att arbeta nationellt med dessa frågor. Det har vi redan arbetat med i Miljömålsberedningen.

Detta är frågor som vi måste fortsätta att arbeta med. Det är inte hållbart att till exempel göra som vi nu gör och lägga slam som slutdeponier på våra soptippar. Det är en resurs som vi måste se till att rena. Vi måste se till att vår miljö är ren inte minst med tanke på våra barn.

Utmaningarna i glesa områden med sviktande befolkningsunderlag måste tas på allvar. Det blir ingen levande landsbygd om inte människor som vill bo på landsbygden själva hittar lösningar som fungerar.

Vi måste därför uppmuntra både ideella krafter och kommersiella tjänster på landsbygden genom att se över stelbenta regelverk och öppna för annorlunda lösningar.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga yrkanden.

(Applåder)

Anf. 62 KEW NORDQVIST (MP) replik:

Herr talman! Det som fick i gång mig var talet om slam. Jag delar uppfattningen att det som lämnar åkern ska tillbaka till åkern. Problemet

är bara att vi i vårt industriella kemikaliesamhälle lyckas förorena slammet.

Jag skulle vilja fråga dig, Anita: Hur ser Folkpartiet på själva återförandet av växtnäringsmängden? Tänker ni er ett uppströmsarbete? Tänker ni er urin- och fekalieseparering? Hur tänker ni er det?

Anf. 63 ANITA BRODÉN (FP) replik:

Herr talman! Det är inte så att vi har de konkreta lösningarna på allting. Här är det en mängd entreprenörer, forskare och andra som får medverka med de goda lösningarna.

Det jag kan konstatera är att vi har ett politiskt ansvar att se till att nå dithän att vårt slam och våra ändliga resurser tillvaratas och att vi kommer in i ett kretsloppssamhälle.

Det vi från mitt parti har pekat ut alldeles speciellt är kadmium. Här pågår forskning för att plocka ut kadmium ur fosfor. Vi vill markera det ytterligare.

Där kommer vi in på principen att förorenaren ska betala. Vi anser att det är viktigt att vi pushar på den utvecklingen. Det är inte okej att vi tillför våra jordar till exempel kadmium som förorsakar så mycket skador och är en oerhört giftigt kemikalie.

Det är ett exempel.

Det finns oerhört många lösningar, men hela tiden måste vi ha en tydlig linje när det gäller vart vi vill. Under den tidigare debatten togs miljömålen upp. Jag upplever att vi i det arbete som vi nu har i Miljömålsberedningen kommer fram till mycket konkreta förslag och etappmål. Vi kommer att gå igenom miljömål efter miljömål och har redan levererat en hel del inom olika områden till regeringen.

Anf. 64 KEW NORDQVIST (MP) replik:

Fru talman! Jag delar uppfattningen om den giftiga tungmetallen kadmiums oerhörda betydelse, inte minst ur jämställdhetssynpunkt eftersom det i större utsträckning är kvinnor som drabbas av benskörhet, som kadmium ger upphov till. Där kanske vi kan ha en allians i alla fall.

Anita Brodén nämnde fosfor speciellt. Det gör mig lite orolig för att Folkpartiet ska hamna i en position där man förordar att vi ska bränna slammet och sedan plocka ut fosfor ur askan. I och med att man bränner slammet skickar man kolet upp i atmosfären, och då får vi en lösning där vi förvärrar klimatsituationen. Det var en av anledningarna till min fråga.

Anf. 65 ANITA BRODÉN (FP) replik:

Fru talman! Jag vet helt enkelt inte hur det konkret går till när man plockar bort kadmium ur fosfor. Här har jag vilat i forskningen och haft en tilltro till att den jobbar vidare med detta.

Jag ser redan nu att det finns olika typer av fosfor – nu talar vi ju specifikt om det – på marknaden som innehåller en lägre andel kadmium. Det är klart att detta utvecklas hela tiden, men målet måste definitivt vara att vi inte för ut denna typ av tungmetaller.

Sedan har vi en hel rad andra problem där vi måste begränsa det hela. Det är vårt arbete, som jag nämnde från talarstolen. Som vi från Miljömålsberedningen också har skickat med handlar det om Reach, kemikali-

elagstiftningen inom EU, som behöver utvecklas och skärpas. Fler ämnen behöver komma in i den så kallade kandidatlistan.

Vi måste gemensamt driva på det som många av oss också för fram, nämligen en FN-klimatpanel. Det ska vara en FN-kemikaliepanel, precis som den klimatpanel som vi har, där man gemensamt är överens om vilka som är de absolut farligaste ämnena och de som snabbast behöver fasas ut. Det finns en hel del sådana konkreta förslag som jag vill nämna här.

Anf. 66 ROGER TIEFENSEE (C):

Fru talman, åhörare och riksdagsledamöter! Vi debatterar miljö- och jordbruksutskottets betänkande nr 10 om landsbygdspolitik med mera. Det är ett rätt så brett område, men inom utskottets ansvarsområde handlar det framför allt om frågor som rör Sveriges landsbygdsprogram och svensk livsmedelsproduktion.

För mig som centerpartist är frågor om landsbygd något som ligger extra varmt om hjärtat. Landsbygden och landsbygdens befolkning är en fantastisk tillgång om rätt förutsättningar ges. Delar av detta är i och för sig utanför vårt verksamhetsområde, men det handlar om kommunikationer, vägar, järnvägar och digitala kommunikationer. En del av detta, nämligen bredbandspengar, finns i landsbygdsprogrammet, och det är nog så viktigt.

Det handlar om tillgång till utbildning. Jag är själv ordförande för en föräldradriven friskola på landsbygden. Friskolor diskuteras nu i en utredning. Om man inför ett kommunalt veto, som det bland annat finns påtryckningar för från framför allt Socialdemokraterna, är risken om en kommun har lagt ned en landsbygds-skola att kommunen inte är så värst benägen att tillåta att föräldrar startar en landsbygds-skola.

Utan landsbygds-skolan i Dunker, där jag bor, skulle inte Dunker vara en lika levande landsbygd. Skolan är navet, hjärtat och drivkraften i bygden. På den sörmländska landsbygden, där jag bor, har vi nu en handfull fristående föräldradrivna skolor på landsbygden där kommunen först har lagt ned och föräldrarna sedan startat om. Detta bara sagt som en parentes, men det är ändå en viktig förutsättning för att en landsbygd ska vara levande.

Fru talman! Om man tittar på regeringens fokus för det kommande landsbygdsprogrammet handlar det om att fortsätta arbetet med att säkra landsbygdens utvecklingskraft, särskilt avseende primärproduktionen och klimat- och miljöprofilen. Landsbygdsprogrammet står framför allt för de miljöersättningar, ofta kopplade till djurhållning, som är otroligt viktiga för både lönsamheten och utvecklingskraften i svensk livsmedelsproduktion.

Nu har vi sett utkomsten av förhandlingarna om EU:s långtidsbudget. Vi vet att Sverige kommer att få en halv miljard mindre per år till det svenska landsbygdsprogrammet från EU. Samtidigt behöver inte detta innebära att landsbygdsprogrammets omfattning, som är 5 miljarder per år, behöver minska utifrån att det finns en förutsättning för Sverige där vi ligger på en medfinansiering på drygt 50 procent i dag, och det finns ett tak för medfinansiering på 80 procent. Teoretiskt sett skulle vi med EU-pengarna kunna komma upp i ett landsbygdsprogram som rymmer 10 miljarder. Det handlar helt och hållet om vilken ambition regeringen och

Prot. 2012/13:77
13 mars

*Landsbygdspolitik
m.m.*

den här kammaren har för landsbygdsprogrammet. Vi kan konstatera att Sverige fick 1 miljard lägre medlemsavgift. Jag tycker att en prioritering då borde vara att behålla landsbygdsprogrammet på dess nuvarande nivå.

Fru talman! Om man lyssnade på Pyyri Niemi här tidigare kunde man höra en återhållen men ändå kritik mot överenskommelsen om EU:s långtidsbudget. Det handlar om att den inte innebär möjligheter att föra över från pelare 1 till pelare 2, alltså från direktstöd till miljöersättningar. Det gäller både en överföring per se och en flexibilitet i det hela.

Pyyri Niemi och Socialdemokraterna vet mycket väl att det är såväl Centerpartiets som regeringens och Socialdemokraternas åsikt att vi hade velat ha en större sådan flexibilitet. Men vi fick inte det. EU-budgeten handlar om att 27 medlemsstater ska komma överens. Vi nådde inte ända fram. Det är lätt att vara lite lagom kritisk i EU-nämnden eller från kammarens talarstol, men samtidigt kan man ställa sig frågan om Socialdemokraterna skulle ha varit så mycket mer framgångsrika. Magdalena Andersson, socialdemokratisk ekonomisk talesman, har sagt att hon gärna skulle vilja halvera EU:s jordbruksbudget. Då hade vi nog sett en större minskning av landsbygdsprogrammet. Det gäller att vara konsekvent. Vi har fortsatt en möjlighet att behålla landsbygdsprogrammet på dagens nivå.

En annan del, fru talman, som handlar om livsmedelsproduktionen och förutsättningar för denna i Sverige är den konkurrenskraftsutredning som den svenska regeringen har tillsatt. Den ska titta på hinder och möjligheter för livsmedelsproduktion. Det finns i betänkandet ett resonemang om en lite bredare livsmedelsstrategi. Jag ser att konkurrenskraftsutredningen är starten på att kunna bygga ut detta och forma en livsmedelsstrategi för Sverige. Jag tror att det skulle vara bra.

Jag tycker mig märka lite grann att vi tar primärproduktionen för givet lite så där allmänt. Vi har haft en diskussion om livsmedel här tidigare. Man säger att man är beredd att betala för kvalitet, och sedan köper man ändå det billiga. Både från politikens håll och från konsumenternas håll behöver vi resonera om hur vi ska försörja oss med livsmedel, helt enkelt.

Jag tror att det inte bara ska vara en livsmedelsstrategi där man talar om produktionen, utan vi ska ha en strategi som svarar mot alla de utmaningar som livsmedelsproduktionen står inför. Det handlar dels om att öka produktionen, dels om att minska behovet av importerade livsmedel i Sverige. En del av detta handlar om att forma EU:s jordbruksstöd och landsbygdsprogrammet på ett sådant sätt att det gynnar innovation och aktivt brukande. Som flera andra har varit inne på handlar det också om att sluta näringsämnenas kretslopp. Det handlar om att minska beroendet av fossila bränslen och om att få åkermarken att binda kol i stället för att vara nettoutsläppare av kol.

Jens Holm var inne på att värna tillgången till bördig jordbruksmark. Det är också jätteviktigt. I andra miljösammanhang har det formats planetary boundaries, det vill säga planetens gränser. Där tas jordbruksmarken för given. Det är därför man kan komma fram till ganska hårresande effekter. Om man skulle lägga ned all animalieproduktion och i stället odla energigrödor skulle man kunna få fantastiska klimateffekter. Orsaken till att man får de analysresultaten är att man inte ser något värde i återförandet av gödsel till jordbruksmarken. Finns det någonting som

jordbruksmark behöver är det mullhalt för att inte bli långsamt magrare. Jag bejakar att värna tillgången till bördig jordbruksmark, men det handlar inte bara om hur kommuner planerar – det är en viktig del – utan det handlar också om att se till att jordbruksmarken är bördig.

Jordbruksverket har fått i uppdrag att titta på detta men då mest ur ett planeringsperspektiv. Det har förts diskussioner om att man skulle göra jordbruksmarken till ett nytt riksintresse. Jag tror inte på det, men däremot tror jag att man ska lägga fokus på att verkligen tänka en gång till i den kommunala planeringen när man planerar att bygga. Man kan förtäta en stad snarare än att sprida ut den. Man brukar prata om the urban sprawl, det vill säga den urbana mattfransen, när man pratar om hur städer sprider ut sig. Vi behöver ha mer koncentrerade städer i stället. Det underlättar inte minst kollektivtrafiken.

Jordbruksverket har också fått i uppdrag att leverera en rapport om biotopskyddade odlingshinder i odlingslandskapet. Det är också en jätteviktig grej. Det handlar om en regelförenkling, precis som Åsa Coenraads pratade om. Biotopskyddet finns för att man ska skydda den biologiska mångfalden vid till exempel en stenmur, ett öppet dike eller någonting sådant. Den biologiska mångfalden är beroende av stenvuren och av att det är öppet, ljus och brukas runt omkring. Skyddet för stenvuren är detsamma om det finns en eller hundra stenmurar i landskapet.

Nu har Jordbruksverket levererat ett förslag som innebär att det kan finnas lite mer flexibla dispensmöjligheter utifrån förekomsten i odlingslandskapet och utifrån att verkligen kunna behålla och utveckla brukandet. Det är superviktigt. Jag har själv varit på Öland och tittat. Där byggs det – apropå diskussionen om mjölkproduktion – nya mjölkkladugårdar för 300 kor. Om grannen bygger måste jag också bygga. Samtidigt har de mycket små åkerlappar att kryssa mellan tack vare stenmurarna. Vi ska skydda 1600-talsmurarna som är kulturmärkta. De måste värnas, men en stenmur och ett stenröse som är upplagda på 60-talet har kanske inte ett lika stort skyddsvärde. Därför måste det finnas en dispensmöjlighet.

Fru talman! Det var avslutningsvis ett exempel på regelförenklingar som pågår och som kan tas in i en långsiktig strategi för en ökad livsmedelsproduktion i det här landet.

Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 67 IRENE OSKARSSON (KD):

Fru talman! Den här debatten är den av de tre debatter som vi nu har som jag har sett mest fram emot. Jag blev glatt överraskad av en del av det Vänsterns företrädare sade här. Men jag vill rekommendera att man tar in det material som presenterades i går på KSLA i samband med åkermarkens betydelse och vikten av att vi har ett företagande som kan fungera på landsbygden.

Det sades oerhört mycket klokt där i går, inte minst av Elisabet Weber från Länsstyrelsen i Skåne län. Hon gav oss en mycket god inblick i hur de har jobbat i en bygd med en oerhört expansiv utveckling för att hitta ett skydd som gör att vi inte bebygger det bästa vi har, det vill säga det som kommer att vara en förutsättning för att vi ska kunna försörja oss med både livsmedel och energi framgent. Det är en mycket viktig fråga.

Fru talman! Jag vill också passa på att säga att den som fick mig att vakna för dessa frågor tyvärr inte är i livet längre. Det visar vad en enskild person kan göra. Anders Stenström var i miljö- och jordbruksutskottet under den förra mandatperioden och pratade om detta. Då var vi inte särskilt många som var djupt engagerade, men i dag är frågan på allas läppar. Det visar vilken betydelse enskilda personer har i det här sammanhanget.

Vi debatterar landsbygdspolitik och landsbygdsutveckling. Vi i miljö- och jordbruksutskottet har också gjort en uppföljning av de här frågorna. Det var mycket spännande att se den uppföljningen eftersom vi tidigare har sett den stora halvtidsutvärderingen. Men det finns saker i landsbygdsprogrammet som kanske inte mäts lika lätt i nollor och ettor i vilken ordning vi än sätter dem. Det är ett sätt för människor att bli rakare i ryggen, få mer tilltro till sin förmåga och få mer utvecklingspotential.

De delar vi tittade på handlar om mikroföretagande, grundläggande tjänster och biogasproduktion. Tillsammans med näringsutskottet hade vi också ett oerhört intressant seminarium i det här ämnet. Detta visar vad som är viktigt att ta med sig in i det nya landsbygdsprogrammet.

Det är viktigt att krånglet minskar. Det är viktigt att vi satsar på att det finns service i hela vårt land. Det är viktigt att vi ger stimulans, ersättningar och möjligheter för företag att utvecklas i hela landet. Precis som Roger Tiefensee var inne på är det också viktigt att vi tänker anorlunda i det nya landsbygdsprogrammet när det gäller medfinansiering.

Fru talman! Jag tror att vi behöver se en större andel svenska resurser i det nya landsbygdsprogrammet. Det är mycket centralt att vi ger resurser på ett sådant sätt att hela Sverige kan leva. Inför det kommande programmet behöver vi dra lärdom av det som de miljöersättningar som vi har haft under innevarande programperiod har åstadkommit. Vi måste också se vilka nya satsningar som vi behöver göra för att utveckla ett grönt företagande i vidare bemärkelse än det mer traditionella lantbruksföretaget. Där ska det också finnas möjligheter till ersättningar och kompensationer för de åtgärder man vidtar på ett bra sätt.

Roger Tiefensee var också inne på en oerhört spännande utveckling som handlar om att den biologiska mångfalden är beroende av att det finns människor som ser till att den sköts och vårdas. Om det ska ske måste man också kunna göra det på ett någorlunda rationellt sätt. Det betyder att en och annan av dessa stenmurar och stenrösen som jag själv har varit med och plockat upp borde få plockas bort, det vill säga grävas ned eller läggas någon annanstans, så att man kan möjliggöra för ett mer effektivt lantbruk och utnyttjande av de resurser som finns. Alla ska naturligtvis inte hanteras på det sättet, men det är bra om man kommer in genom grindhålet med maskinen i fråga.

Det är också oerhört viktigt att vi får en struktur på det nya programmet som ger möjligheter att lyfta de svenska mervärden som vi alla här stolta pratar om men som vi också måste betala för. Vi var inne på det i en tidigare debatt här i dag. Vi har faktiskt mervärden som vi måste betala för på ett eller annat sätt, antingen direkt från vår plånbok som konsumenter eller från den gemensamma plånboken. Det behöver vi hitta regelverk för.

Vi har varit inne på Matlandet i tidigare debatter. Jag tänker säga någon mening om det här också. I en utvecklad form är det ett första steg

till en landsbygds- och matlandsstrategi eller vad vi nu väljer att kalla den här strategin. Det går troll i ord ibland. Vi måste uppvärdera det vi producerar på den svenska landsbygden och de gemensamma nyttigheter som produceras för att vi ska kunna konsumera dem.

Det här sammantaget behöver vi titta på när vi nu ska formulera det svenska nya landsbygdsprogrammet. Vi har, fru talman, även om det inte låter så här, varit djupt överens i EU-nämnden om huvuddragen i hur den svenska ingången i förhandlingarna i Bryssel om den gemensamma budgeten ska se ut. Och jag har inte hört någon – jag får väl, fru talman, skicka med en brasklapp, för jag har inte varit på alla EU-nämndssammanträden – som har sagt att vi ska prioritera mer resurser till landsbygdsidan och de satsningarna, utan vi ska prioritera forskning, utveckling, innovation och så vidare. Det är naturligtvis en viktig del av att en landsbygd ska leva att vi har ett offensivt forskningsarbete både på gemenskapsnivå och här hemma.

Sedan kan jag rekommendera nästa lyssning. Ibland får man höra sanningar när personer lämnar denna kammare. För någon onsdag sedan deltog Göran Persson i ett seminarium som ABF anordnade i samarbete med LRF Mjolk. Han diskuterade svensk landsbygd och svensk jordbrukspolitik. Det hade varit oerhört spännande om mannen i fråga hade uttalat samma saker när han var finansminister och statsminister i denna kammare. Då hade det sett annorlunda ut i dag. Det är jag övertygad om. Det finns en del att ta till sig av det som sades där.

Fru talman! Det är också viktigt att vi själva satsar våra resurser på forskning och att vi forskar inom den gröna sektorn. Jag måste erkänna att jag fick upp ögonen för en fråga som jag själv inte hade förstått. Det gäller det sista seminarium som Otto von Arnold, min kollega som nu har lämnat riksdagen för att helt ägna sig åt den gröna näringen igen, hade för några veckor sedan om växtförädling.

Om vi nu säger att vi ska leva mer i harmoni med naturen, att vi ska producera mer effektivt och att vi ska använda mindre bekämpningsmedel, ha mindre tillförsel av konstgödning och så vidare, vilket vi nog alla håller med om, måste vi också ha grödor som fungerar i den miljön. Där fattas otroligt mycket kompetens och kunnande just nu och utvecklingsmöjligheter i de led som finns mellan basforskning och att vi faktiskt har den på marknaden i kommersiell form. Här behöver vi ta krafttag gemensamt.

Jag tror att även i detta arbete kan det kommande landsbygdsprogrammet vara en viktig del, men även andra forskningsresurser måste satsas i det här sammanhanget.

Vi måste också lägga mer resurser, via landsbygdsprogram eller på annat sätt, på att utveckla nya drivmedel. More Biogas föreläste för oss, och det finns att läsa om i den rapport som vi gjorde i uppföljningen. More Biogas heter det på svenska. Plocka bort prickarna! Den ordvitsen tycker jag är oerhört bra.

Vi behöver mer förnybar energi och förnybara drivmedel. Här är landsbygden en nyckel och landsbygdens företagare nycklar till att komma vidare. Därför måste vi få ett regelverk i de kommande processerna som möjliggör det här.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 68 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Jag frågade tidigare om Matlandet Sverige. Enligt vissa uppgifter ska det leverera 10 000 nya jobb. Jag har också sett uppgifter från regeringen om att man utlovar 20 000 nya jobb. Vad är Irene Oskarssons bedömning? Hur många nya jobb har vi fått med Matlandet Sverige?

Du hade ju läst den här utvärderingen. Jag har inte läst varenda sida, men jag har i alla fall försökt hitta de 10 000 och de 20 000 nya jobben.

Anf. 69 IRENE OSKARSSON (KD) replik:

Fru talman! Då tror jag att Jens Holm också har läst de underlag som finns för ”Sverige – det nya matlandet”. Jag tittade på det alldeles innan jag gick upp i talarstolen. Där står det 10 000 nya jobb. Sedan har vi i andra sammanhang diskuterat 20 000 nya jobb. Det beror på att mina allianskolleger har lyft fram att det finns andra faktorer som vi kan lyfta in i det sammanhanget, där maten sitter i sin helhet och där vi pratar om de här olika projekten.

Men, Jens Holm, det är inte i dag, 2013, det här ska vara uppnått. Det här är långsiktiga satsningar. År 2020 är ett känt årtal. Det gäller även i detta sammanhang.

Min förhoppning är att vi med de satsningar som kommer att göras i det landsbygdsprogram som är på väg ut och med andra budgetsatsningar vad det gäller förändrade regelverk runt arbetsrätt och så vidare får fler människor i arbete.

Det kommer också landsbygden till del, och det kommer in i det här sammanhanget. Det nya landsbygdsprogrammet kommer också att vara ett redskap för att få fler arbetstillfällen på plats inom ”Sverige – det nya matlandet”.

Jag tror också att vi kommer att se en utvecklingspotential utifrån den utvärdering som nu är gjord. Jag ska bekänna att jag inte har lusläst varenda sida, men jag har skummat igenom det. Jag konstaterar att det som vanligt finns bra tabellverk där man kan få en ganska snabb överblick över hur det jobb som är gjort så här långt uppfattas.

Anf. 70 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Jag är rädd för att ”Sverige – det nya matlandet” håller på att bli ”Sverige – det nya pratlandet”.

Allvarligt talat, det går inte att utvärdera om det har blivit några nya jobb. Då hade väl Eskil Erlandsson varit den första att berätta hur många nya jobb det hade blivit.

Jag tycker att det hade varit ärligare ifall man hade sagt: Det här är en satsning som vi gör. Vi hoppas att den leder till en del nya jobb, men vi kan inte kvantifiera det på något vis.

Irene Oskarsson säger att vi får vänta till 2020 innan vi får se någon jobbeffekt av ”Sverige – det nya matlandet”. Men det är att vänta väldigt länge. Den här kampanjen har pågått sedan 2008, tror jag. Det är ungefär fem år. Om vi inte kan se någon jobbeffekt alls av ”Sverige – det nya matlandet” kan jag inte kalla det här något annat än ett stort fiasko utifrån ett jobbskapande perspektiv.

Jag vill understryka att vi i Vänsterpartiet inte alls är motståndare till att man satsar på livsmedelssektorn, tvärtom. Vi har lagt fram ett konkret förslag som vi kallar för det hållbara matlandet Sverige. Med det vill vi understryka att om man gör sådana här satsningar måste det ha någon positiv effekt också för miljön och klimatet. Det kan inte bara handla om att man inviger en massa matmässor och att man hjälper en del industrier att exportera sina produkter. Det måste också handla om att man tar fram nya hållbara livsmedel och att man hjälper dem fram på marknaden.

Anf. 71 IRENE OSKARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag var i tidigare anföranden i en annan debatt inne på att "Sverige – det nya matlandet" har fem olika delar. Primärproduktionen är en del. Storhushåll och så vidare är en annan del. Det handlar just om att få till stånd kvalitetsförbättringar, kunskapsökning och utveckling som gör att vi får ett företagande på landsbygd och att vi får fler arbetstillfällen.

Nu har jag inte, Jens Holm, siffran i minnet. Men den finns på pränt. Det har tillskapats ett antal nya företag utifrån detta. Det är också arbetstillfällen.

Företag går bättre utifrån de här satsningarna. Det har framför allt, vilket utvärderingen säger, gått in i medvetandet hos väldigt många vad tanken är med "Sverige – det nya matlandet", att vi behöver uppvärdera vår egen matproduktion och att vi behöver bli bättre på att kommunicera kvalitet och därmed också utveckla vår kvalitet.

Jag tror att det här är ett arbete som verkligen går i rätt riktning, och det finns uppgifter om arbetstillfällen och företagande i den rapporten. Det här är en utveckling som är under process. Därför är 2020 ett avstämningssår som är kopplat också till att vi då ska se miljöeffekter i andra sammanhang. Matlandets och landsbygdens företagare har en viktig roll att spela i det arbetet.

Det är alltså ett långsiktigt arbete och inga kortsiktiga kampanjer.

Anf. 72 PYRY NIEMI (S) replik:

Fru talman! Irene Oskarsson hävdar indirekt att oppositionspartier inte har hävdat att vi ska satsa på landsbygdsprogrammet i EU-nämnden och i andra sammanhang. Jag säger bestämt att Irene Oskarsson har fel.

Det räcker att läsa de stenografiska uppteckningarna från ett antal EU-nämndssammanträden under både förra året och året dessförinnan. Det går också att läsa i vår kommittémotion. Vi har varit exempelöst tydliga från Socialdemokraterna när vi bestämt hävdat att pengar i första hand ska gå, om det ska förändras, från pelare 1, det vill säga där gårdsstöd och direktstöd ligger, till pelare 2, där landsbygdsprogrammet ligger.

Skälet till det är att vi vet värdet av ett väl fungerande landsbygdsprogram.

Vi vet också att en flexibilitet och möjlighet som Sverige har att styra i landsbygdsprogrammet när det gäller miljömålen, när det gäller att ha biologisk mångfald och när det gäller att stödja innovativ och bra landsbygdsnäring och så vidare är en styrka för Sverige.

Vi har varit oerhört konsekventa i det här. Jag satt själv med i de här telefonsammanträdena. Jag påpekade också bristen på transparens, för

jag var väldigt orolig över att de länder som står bakom minskningen av landsbygdsprogrammen, det vill säga pelare 2, kommer att vinna i det här. Det var det kritiken som jag framförde i mitt debattinlägg handlade om.

Vi fick rätt. Så blev det. Regeringen noterade våra synpunkter, men vi fick pressa fram uppgifterna om att det skulle ske minskningar i landsbygdsprogrammet vid det tredje telefonsammanträdet.

Därför hävdar jag bestämt, Irene Oskarsson, att om du antyder att vi skulle ha stått stilla i den här frågan är det bara att gå och läsa de steno- grafiska anteckningarna och titta på vår kommittémotion. Det är en helt annan uppfattning.

Anf. 73 IRENE OSKARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att i den här kammaren har det varit en rörande enighet vad gäller hur vi ska prioritera inom EU:s gemensamma budget som var det stora diskussionsämnet och gällde hur mycket man skulle dra ned inom CAP i förhållande till övriga delar.

Sedan, när den förändringen är på plats, måste man också se till att CAP får en sådan utformning att den möjliggör för oss som nation att ta hem resurser, att möjliggöra för oss att också se till att primär produktion fungerar i vårt land i förhållande till övriga Europa. Det är oerhört centralt.

Jag var inte själv med på alla telefonmöten, och det var därför jag lade in herr Brask i talarstolen, Pyry Niemi, men jag kan konstatera att vi har haft en utgångspunkt där jag inte har kunnat avläsa några större skillj- aktigheter mellan de flesta av partierna i EU-nämnden. Något parti har målt ut sig, dock inte Socialdemokraterna på det sättet.

Utifrån detta kan jag se att det nu låter som om ni är de enda som skulle ha drivit de här frågorna, och då känner jag att det inte heller är en riktig historieskrivning.

Det som är viktigt att se nu är väl att det fortsatta arbete som just nu i dagarna pågår och som vi ska ha på utskottsmöte i morgon, tror jag, är att se att vi får regelverk i nästa del som möjliggör att vi faktiskt kan använda resurser som vi vill och i bästa fall förhindra andra att använda dem på ett felaktigt sätt.

Anf. 74 PYRY NIEMI (S) replik:

Fru talman! Just därför blev jag lite förvånad över antydning, för det fanns i EU-nämnden, precis som Irene Oskarsson säger, en klar sams- stämmighet inför de här telefonsammanträdena och inför debatten och diskussionen kring långtidsbudgeten.

Därför blev vi socialdemokrater också väldigt förvånade över att det här bara dök upp lite grann by the way efter en väldigt kraftfull uppma- ning från oss om att få höra vad som hände, eftersom vi hade en samsyn i att det är där vi egentligen ska lägga tyngden när det gäller själva jord- bruksbudgeten.

De preliminära siffrorna som vi har fått del av nu är att pelare 1, det vill säga där gårdsstöden ligger, kommer att sjunka med 9–10 procent under den kommande åtagandeperioden, medan landsbygdsprogrammet för Sveriges del kommer att sjunka med mellan 14 och 15 procent, med viss reservation.

Det kan man bara tolka som att vi förlorade i den här förhandlingen. Men det var inte så att vi kände någonstans efter de goda samsynsdiskussionerna som vi ändå har haft i EU-nämnden att det var här som det fokus låg som vi ändå hade en bra samsyn i. Det är väl ändå bra för regeringen att kunna känna det här stödet från huvuddelen av EU-nämnden och att ha med sig det i ryggen framgent i de fortsatta förhandlingarna när det gäller de tekniska direktiven och referensramarna kring hur vi kommer att utforma fortsättningen av jordbruksbudgeten.

Det förvånar mig alltså lite grann att vi har så olika syn på hur processen har gått fram. Vi har dock aldrig backat i frågan, och vi har också gett våra signaler väldigt tydligt till landsbygdsministern. Jag tror också att landsbygdsministern har hållit med oss om att det är den här vägen vi ska gå. Därav vår förvåning när det väl blev skarpt läge.

Anf. 75 IRENE OSKARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag var inte med i Bryssel och förhandlade. Jag vet att det finns ett oerhört tryck från övriga medlemsstater, och jag kan också konstatera att Sverige fick med sig ett kuvert hem som gör att det här tappet kunde ha varit ännu större än vad det är nu, detta utifrån att vi har ett Europa med medlemsstater som inte ser på det här på samma sätt som Sverige.

Jag hade kanske personligen haft en helt annan önskan om hur allt detta skulle sluta. Jag skulle personligen kunna lägga mer resurser på landsbygdsutveckling och på CAP över huvud taget om vi fört ett annat resonemang och hade lyckats få med oss andra nationer i Europa på ett annat resonemang kring CAP.

Men nu har vi inte det, och vi har varit överens i EU-nämnden och i kammaren här hur vi ska jobba med dessa frågor. Utifrån detta har Sveriges regering jobbat, och utifrån det får vi nu också fortsätta processen.

Jag konstaterade nyss i talarstolen att nu kommer vi också till den inhemska processen, där vi måste se hur vi prioriterar resurser på ett optimalt sätt och hur vi hittar programskrivningar som möjliggör att vi får ett landsbygdsprogram som ger största möjliga flexibilitet och utvecklingspotential för det lantbruks- och landsbygdsföretagande vi vill se.

Det handlar också om hur vi får resursförstärkningar på ett annat sätt till regioner i Sverige som finns i Norrland och även hemma hos mig på småländska höglandet som har de behoven. Här finns alltså mycket kvar att göra.

Jag tycker dock att vi har en större skiljaktighet i talarstolen än vad jag har upplevt att det har varit tidigare.

Anf. 76 OLLE LARSSON (SD):

Fru talman! Jag heter alltså Olle Larsson. Det är min tredje dag här i riksdagen och mitt första framträdande.

Landsbygdspolitik är en fråga som kommer att bli viktigare och viktigare. Sverige ligger långt efter våra grannländer när det gäller utvecklingen av landsbygden och landsbygdspolitiken. Jag ska försöka presentera några förslag som jag hoppas att ni tar med er, funderar över och ser över.

Utmarksbetet är en resurs som vi nyttjar dåligt. I Norge har man forskat på detta. Varje hektar kan generera 50–150 kronor vid utmarksbete. I

Norge har man beräknat att det är ett värde på 1 miljard norska kronor. Sverige har betydligt större utmarksbeten än vad Norge har.

Utmarksbete ökar också den biologiska mångfalden och skapar som sagt mycket jobb på landsbygden. Vi får kött- och mjölkprodukter av världsklass.

Österrike har om det är 6 000 eller 9 000 fåbodbrukare. Barnen står i kö för att ta över dessa gårdar. Vi behöver bara åka till Österrike och se och lära och helt enkelt importera kunskapen om hur det fungerar hit till Sverige.

Norge har transportabla slakterier. Det minskar lidandet för djuren. Man åker ut på gårdarna och slaktar djuren. Det finns många fördelar med detta, och det kan även skapa en hel del jobb på landsbygden.

Elinor Ostrom, mottagare av ekonomipriset – märk väl, ekonomi – till Alfred Nobels minne 2009, forskade på lokal förvaltning och kom fram till att det var en ekonomisk fördel att människor förvaltade naturresurser lokalt. Det var bättre än att staten eller storföretag förvaltade dessa resurser.

Någon nämnde att Sverige är det nya pratlandet. Jag hoppas att ni har fått några förslag som kan göra Sverige till ett land som tar landsbygdsfrågorna på allvar. Det är elfte timmen och femtionionde minuten för att vi ska kunna ta till vara de kunskaper som många äldre i dag sitter på. Med dessa kunskaper, förenade med ny teknik, är jag övertygad om att landsbygden har en mycket ljus framtid.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 11 §.)

9 § Rehabilitering tillbaka till arbete

Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande 2012/13:SfU6

Rehabilitering tillbaka till arbete.

Anf. 77 FINN BENGTSSON (M):

Fru talman! Vi debatterar i dag socialförsäkringsutskottets betänkande *Rehabilitering tillbaka till arbete*. Det är ett enigt betänkande mellan Alliansen och oppositionen till fortsatt stöd för regeringens omfattande satsningar på rehabilitering inom ramen för en mer effektivt fungerande sjukförsäkring. Det är glädjande, fru talman, hur vi och oppositionen i detta betänkande på ett rimligt sätt kan uppdra åt regeringen att återkomma med nya tankar på en förbättrad rehabiliteringsprocess både i vårpropositionen i år och i höstens budgetproposition så att vi kan förenas om detta i hela utskottet.

Rehabilitering var under många år ett sorgebarn. Tidigare socialdemokratiska regeringar fick också svidande kritik av interna utredare för hur man negligerat behoven av och satsningar på rehabiliteringsåtgärder.

För att förstå det skifte av fokus mot större rehabiliteringsinsatser, som en förbättring av sjukförsäkringen naturligt hänger ihop med, låt mig kort ge en politisk historieskrivning över utvecklingen på 2000-talet för

detta för svenska folket så centrala välfärdsområde. Historiereferatet behövs för debatten om sjukförsäkringen eftersom den saknas, tyvärr, alltför ofta i den dagliga diskussionen.

År 2002 såg den sista socialdemokratiska ministären, med Göran Persson som ytterst ansvarig, en sjukförsäkring som gått helt över styr och höll på att leda statsfinanserna i ruiner om inget radikalt gjordes. Sverige hade vid denna tidpunkt ett av världens mest sjukskrivna folk, trots ett i övrigt internationellt sett mycket gott hälsoläge. Svenska folket var sjukskrivet i genomsnitt dubbelt så ofta och dubbelt så länge som i jämförbara länder. Den arbetsföra befolkningen var sjukskriven i genomsnitt 40 dagar per år, och närmare 15 procent av arbetskraften var sjukfrånvarande i varje ögonblick. Vi hade 220 000 heltidssjukskrivna och 550 000 förtidspensionärer. Det innebär att var åttonde person i arbetsför ålder hade förtidspension. Under åren 2002–2003 förtidspensionerades 140 personer om dagen året om. De flyttades direkt från långtidssjukskrivning till förtidspension utan att några åtgärder vidtogs. Åren 2003–2005 förtidspensionerades närmare 70 000 människor om året. Sverige var också ett splittrat land med stora geografiska skillnader i ohälsotal, som föranledde mycket olika sjukskrivnings- och förtidspensioneringsmönster utan att detta hade någon synbar medicinsk relevans.

Något var tvunget att göras akut. Göran Persson tillsatte sin tidigare socialförsäkringsminister Anna Hedborg att utreda frågan om sjukförsäkringen hade gått över styr, vad anledning till detta i så fall var och hur man kunde förändra den till att just fungera som en sjukförsäkring och inte som den arbetsmarknadspolitiska åtgärd den ofta såg ut att ha blivit.

Anna Hedborgs utredning konstaterade mycket riktigt just detta missförhållande, och utredningen kom med många konkreta och skarpa förslag på en sjukförsäkringsreform när den presenterades under 2006 efter det att Socialdemokraterna förlorat valet till Alliansen.

Då både Göran Perssons iakttagelse varit riktig och Anna Hedborgs utredning i grunden innehöll en riktig analys av problemen och bra förslag på hur dessa skulle åtgärdas, visade alliansregeringen handlingskraft och genomförde i allt väsentligt den sjukförsäkringsreform som ansvarsfulla socialdemokrater tidigare lagt grunden för.

Det är mot denna politiska bakgrund, fru talman, ytterst förvånande att dagens socialdemokrater, med stöd av miljö- och vänsterpartister, så ofta hätskt attackerar den nödvändiga sjukförsäkringsreform som riksdagen klubbade igenom under 2008 och som tidigare rödgröna lagt grunden för. Detta är enligt min mening snudd på ett ansvarslöst beteende givet den samsyn som över åren rått för sjukförsäkringens utveckling mellan ansvarskännande politiker oavsett färg i regeringsställning.

Är det, fru talman, någon som tror att S, V och MP om de återkommer till makten är villiga att gå tillbaka till den katastrofala situation som rådde inom sjukförsäkringen år 2002? Är svaret ja på den frågan är det i sanning en katastrof för svenska folket. Är svaret nej är den dagsaktuella polemiken från S, V och MP enbart tom retorik som ändå otillbörligt skrämmer upp folk.

Men i dag, fru talman, gläds vi åt en ansvarsfull samsyn i utskottet med ett fortsatt fokus på rehabiliteringssatsningar som vi delger regeringen. Detta sker i akt och mening att den reformerade sjukförsäkringen, som vi värnar grunderna för, verkligen också ska kunna ge aktivt stöd

och hjälp åt den som vill kunna lämna sjukförsäkringen för att komma närmare arbetsmarknaden via fortsatt utbyggda system för rehabilitering.

Jag tror att kanske en av de viktigaste konsekvenserna av att sjukförsäkringen reformerades i elfte timmen av alliansregeringen var att en sådan stor förändring i ett system som tappat sitt huvudsyfte skjuter över fokus på de många olika rehabiliteringsinsatser som faktiskt samtidigt måste växa fram för att reformen ska bli komplett. Till sjukförsäkringsreformen knöts därför naturligt satsningar som till exempel en tvingande rehabiliteringskedja med fasta tidsgränser och en därtill hörande rehabiliteringsgaranti för majoriteten av de långtidssjukskrivna. För att detta skulle vara möjligt gjorde alliansregeringen återkommande årliga statliga miljardsatsningar öronmärkta med fokus på rehabilitering i form av den så kallade rehabiliteringsmiljarden och sjukskrivningsmiljarden men också med stora ekonomiska investeringar i bland annat en upprustning av företagshälsovården och ett närmare samarbete mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen för rehabiliteringsinsatser. I årets budget avsattes inte mindre än ytterligare nästan trekvarts miljard kronor för detta syfte. När Försäkringskassan senast besökte utskottet fick vi också veta att dessa rehabiliteringssatsningar burit frukt och att 99 procent i dag får sitt rehabiliteringsbehov utrett inom ramen för den tid de är kvar i sjukförsäkringen.

Även om kunskapen om effektiva rehabiliteringsåtgärder ständigt utvecklas är själva begreppet rehabilitering både komplext och mångfasetterat. Detta har sin grund i att det finns en rad olika aktörer som enligt olika lagar är skyldiga att tillhandahålla rehabiliteringsinsatser.

Kommunerna ansvarar för det som vi kallar social rehabilitering enligt socialtjänst- och kommunallagar. Sjukvårdshuvudmännen har ett huvudansvar för den medicinska rehabiliteringen enligt hälso- och sjukvårdslagen. Arbetsförmedlingen är skyldig att tillhandahålla arbetslivsinriktad rehabilitering enligt arbetsmiljölagen, och arbetsgivarna har ett ansvar för arbetsplatsinriktad rehabilitering.

Försäkringskassan utför inget eget rehabiliteringsarbete men ansvarar för samordningen mellan övriga rehabiliteringsaktörer via reglering i socialförsäkringsbalken. I vissa fall sker dessutom överlappning mellan hur en rehabiliteringsinsats ska benämnas. Är till exempel fysisk träning med hjälp av sjukgymnastik att tolka som medicinsk eller arbetslivsinriktad rehabilitering? Det här beror mycket på situationen för den enskilda individen.

På grund av denna komplexitet, och därtill svårigheter att utvärdera nyttan av alla rehabiliteringssatsningar och insatser som görs från bland annat regeringens håll sedan tre fyra fem år tillbaka, kommer ständigt rapporter med ibland motstridiga resultat om hur effektiva olika rehabiliteringsinsatser verkligen tycks ha varit. Dessa är dock bedrägliga att tolka alltför hastigt eftersom det vanligaste problemet med dessa rapportresultat är att det råder brist på tillräckligt lång uppföljningstid för att med säkerhet kunna belägga eller förkasta effekter på såväl sjukskrivningstider som återgång i arbete.

Därför, fru talman, vill jag avslutningsvis konstatera tre viktiga saker i alliansregeringens hittills gjorda storsatsning på rehabiliteringsåtgärder, som det kan vara vettigt att man tar med sig i det fortsatta arbetet med fokus på att förbättra rehabiliteringsinsatserna ännu mer.

För det första är nu sjukskrivningstalen halverade till både antal och längd jämfört med innan sjukskrivningsreformen trädde i kraft. Detta gäller också det tidigare osunt höga förtidspensioneringsmönstret. De geografiska skillnaderna är också uttraderade. Här måste rehabiliteringsinsatserna ha haft betydelse både ekonomiskt och praktiskt.

För det andra har de rehabiliteringsexperter som utskottet hört tydligt angivit att rehabiliteringsinsatserna ökat sedan sjukförsäkringsreformen infördes, även om man konstaterar att mycket återstår att göra. Därav kommer också glädjen med detta eniga betänkande.

För det tredje visar alltmer data för de ungefär 60 000 individer som har lämnat sjukförsäkringen vid den borte tidsgränsen att många har kommit vidare i livet och närmare arbetsmarknaden än som varit möjligt under det tidigare rådande systemet med enbart passiva långtidssjukskrivningar och successiv övergång till förtidspensionering för alltför många som inte skulle vara där.

Väldigt förenklat kan man säga att resultaten från den arbetslivsintroduktion som ersätter sjukskrivningen efter den borte gränsen ger följande vid handen.

Ungefär en fjärdedel kvalificerar sig för de många undantag som finns för att inte lämna sjukförsäkringen, vilket Alliansen infört i samband med reformen för att denna skulle ta hänsyn till enskildas skäl att fortsätta att vara sjukskrivna på obestämd tid på ett rimligt sätt om så var motiverat – även om detta förhållande sällan framkommer i debatten.

Av de 75 procent som trots allt lämnar sjukförsäkringen väljer en majoritet att pröva på det frivilliga erbjudande som arbetslivsintroduktionen hos Arbetsförmedlingen innebär. Av dessa återvänder efter tre månaders prövotid ungefär hälften till sjukskrivning igen, medan den andra halvan inte återvänder.

Vad händer med dessa, och vad kan det bero på? Jo, 13–14 procent av dem har fått någon form av arbete. Ytterligare 10 procent är aktivt arbetssökande. En fjärdedel deltar i fortsatta program hos Arbetsförmedlingen, och 5 procent lämnar Arbetsförmedlingen utan att återgå i sjukskrivning.

Jag väljer, fru talman, att se dessa siffror som en intäkt för såväl att sjukförsäkringsreformen givit en klart bättre sjukförsäkring än som det var tidigare som att delar av denna framgång rimligen måste tillskrivas ett ökat fokus på satsningar som regeringen gjort på rehabilitering. Vi vill med detta betänkande skicka en signal till regeringen att fortsätta på den inslagna framgångsrika linjen.

(Applåder)

I detta anförande instämde Gunilla Nordgren (M).

Anf. 78 HANS BACKMAN (FP):

Fru talman! Den av alliansregeringen genomförda sjukförsäkringsreformen med den nya sjukförsäkringen har gett tusentals människor i Sverige ett bättre liv. Många hittar nu en väg tillbaka till arbetslivet. Med fasta tidpunkter under sjukskrivningstiden för en individuell bedömning av arbetsförmågan har regeringen skapat en mer aktiv sjukskrivningsprocess. Sjukskrivningen fortsätter nu inte i all oändlighet utan att myndigheter, arbetsgivare och den enskilde tillsammans tänker igenom hur den

sjukskrivne ska kunna komma tillbaka till arbetslivet. Grunden för reformen är att de som är allvarligt sjuka självklart ska ha sjukpenning. De som kan arbeta ska arbeta, men kanske inte med samma arbetsuppgifter som förut.

Men reformen hade, som vi alla vet, en del barnsjukdomar. Från Folkpartiets sida var vi med och drev på för en översyn, för att undvika situationer där människor inte behandlas på ett bra sätt. Ändringar har gjorts, och lagen har förtydligats, bland annat så att Försäkringskassan lättare nu kan göra individuella undantag för att inte några människor felaktigt ska överflyttas till arbetslivsintroduktion, ALI.

Jag tycker att det är bra med den reformerade sjukförsäkringen med individuell bedömning vid fasta avstämningstider för att sjukskrivna ska få så bra behandling som möjligt och få förutsättningar att komma tillbaka till arbetslivet så snabbt som möjligt. Det är det människor vill, att komma tillbaka till sitt jobb eller något annat jobb så fort möjlighet finns.

Fru talman! En av hörnstenarna i sjukförsäkringsreformen 2008 var att förbättra rehabiliteringen. I dag har hälso- och sjukvården fått ett tydligare ansvar i sjukförsäkringen genom rehabiliteringsgarantin och sjukvårdsmiljarden. Rehabiliteringsgarantin innebär att landstingen i dag kan erbjuda behandling för de stora diagnosgrupperna, psykisk ohälsa och rygg- och nackbesvär. Sjukvårdsmiljarden skapar drivkrafter för hälso- och sjukvården att öka kvaliteten i sjukskrivningsarbetet och samverka med andra aktörer. Arbetsförmedlingen har fått ett större ansvar för den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. Alla som lämnar sjukförsäkringen efter två och ett halvt år erbjuds i dag individuellt anpassad rehabilitering hos Arbetsförmedlingen, exempelvis psykologsamtal och arbetsträning. Utöver detta får Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen gemensamt 738 miljoner kronor årligen för att utveckla tidiga insatser i sjukfallen och för att utveckla samverkan mellan myndigheterna kring den sjukskrivne, vilket förstås är viktigt.

Vi ser nu flera tecken på att sjukförsäkringen börjar fungera, utöver det faktum att sjukfrånvaron i Sverige minskat till normal EU-nivå. När Försäkringskassan nyligen besökte socialförsäkringsutskottet fick vi veta att 99 procent i dag får sitt rehabiliteringsbehov utrett inom 914 dagars sjukskrivning tack vare Försäkringskassans samarbete med Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen har även i en uppföljning konstaterat att en stor majoritet av de personer som deltagit i arbetslivsintroduktionen är nöjda och tycker att insatserna varit anpassade efter deras behov och förutsättningar. En senare rapport från Inspektionen för socialförsäkringen, ISF, har visat att förebyggande behandling med kognitiv beteendeterapi genom rehabiliteringsgarantin minskar sjukfrånvaron med 26 procent. Antalet sjukskrivna har minskat genom snabbare rehabilitering.

Fru talman! För att socialförsäkringarna ska fungera väl krävs att människor kan lita på och ha förtroende för dem. För detta krävs att man kan vara förvissad om att få den rehabilitering och det stöd i övrigt som krävs för en återgång i arbete samt att systemet fungerar på ett rättssäkert sätt.

För två år sedan uppnådde de första personerna till följd av de ändrade sjukförsäkringsreglerna den borte tidsgränsen för sjukpenning, och flera av dem kommer nu att uppnå denna gräns för andra gången. Det är

nu av stor vikt att fortsätta att följa hur dessa personer erhåller såväl rehabiliteringsinsatser som stöd i övrigt för att kunna återgå i arbete samt vilken ekonomisk ersättning de beviljas under tiden.

I det sammanhanget vill jag betona vikten av att, som arbetsmarknadsutskottet anför, mer behöver göras för att stärka arbetsgivarens roll i rehabiliteringsarbetet och att öka företagshälsovårdens betydelse. Det kan konstateras att sedan rehabiliteringsgarantin infördes är det än viktigare för individen att få rehabilitering för återgång i arbete i ett tidigt stadium i sjukskrivningsprocessen.

Det tycks emellertid råda vissa oklarheter om vad som menas med rehabilitering och vilka effekter en åtgärd eller insats har. Som framgår av ISF:s underlagsrapport till den parlamentariska socialförsäkringsutredningen kan det vara svårt eller omöjligt att skilja mellan medicinsk rehabilitering och arbetslivsinriktad rehabilitering. Ett exempel är fysisk träning i grupp som leds av en sjukgymnast. Om detta är medicinsk eller arbetslivsinriktad rehabilitering beror mycket på deltagarna och deras individuella mål. ISF säger också bland annat följande: Om det inte är lätt att definiera vad som utgör en arbetslivsinriktad rehabilitering blir det inte heller lätt att ge en samstämmig bild av effekter av densamma.

Fru talman! Det är viktigt att Försäkringskassan fortlöpande tillser att rehabiliteringsplanen följs och vid behov ändras. Försäkringskassan har ett samordningsansvar för rehabilitering, och detta ansvar innebär att myndigheten ska verka för att andra aktörer inom sina respektive verksamhetsområden vidtar de åtgärder som behövs för en effektiv rehabilitering av den försäkrade. Det är viktigt att Försäkringskassan, på det sätt som föreskrivs i socialförsäkringsbalken, tar ansvar för att följa upp att behövliga åtgärder vidtas och genomförs. Om Försäkringskassan konstaterar att de rehabiliteringsåtgärder som den enskilde bedömts vara i behov av inte har vidtagits ska den försäkrade inte hänvisas till deltagande i arbetslivsintroduktion hos Arbetsförmedlingen innan åtgärderna har genomförts. En bestämmelse med detta innehåll skulle kunna införas i socialförsäkringsbalken eller säkerställas i annan ordning.

Till slut vill jag säga att även om vi nu ser en klar ljusning inom rehabiliteringsområdet är vi inte framme än. Mer behöver utvecklas och förbättras. Därför är vi överens med oppositionen om att vi på ett bättre sätt än i dag måste följa upp att alla får sitt rehabiliteringsbehov tillgodosett i sjukförsäkringen. Det är glädjande att vi i Alliansen nu tillsammans med oppositionen gemensamt kan hitta en väg framåt så att regeringen kan fortsätta att arbeta och följa den inslagna positiva väg som har givit färre sjukskrivna personer i Sverige. Det är ändå det viktiga målet med de insatser vi gör inom detta område.

(Applåder)

Anf. 79 SOLVEIG ZANDER (C):

Fru talman! Jag börjar med att beklaga att det finns en avvikande mening skriven i detta dokument. Det hade varit mycket bättre och haft ännu mer tyngd om vi hade kommit överens om alla skrivningar i betänkandet. Så är det dock inte.

Tittar vi på hur utskottsinitiativet är formulerat visar det inte tydligt vad man menar och vilka de egentliga problemen är inom rehabiliteringsområdet.

För att vara bara ett utskottsinitiativ är det ovanligt många som har haft möjlighet att yttra sig muntligt och skriftligt. Det är Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Sveriges Kommuner och Landsting, Inspektionen för socialförsäkringen, professorerna Kristina Axelsson och Åke Nygren, finansutskottet, socialutskottet och arbetsmarknadsutskottet – hoppas jag fick med alla. De jublar inte över det som utskottsinitiativet har uttryckt.

Det man har uttryckt är att de som behöver rehabilitering och behöver få insatser för att kunna återgå i arbete inte får det i tillräckligt god tid innan de kommer till den borte gränsen i sjukförsäkringen. Men som Finn Bengtsson påtalade finns verkligen denna rätt, så det är att slå in öppna dörrar.

Man kan undra vad det är som initiativtagarna, det vill säga oppositionen och främst Miljöpartiet, uttrycker i detta sammanhang. För egen del tror jag att det handlar om att man har synpunkter på den borte gränsen, men det uttrycks inte. I stället har vi att ta ställning till det som uttrycks och formulerats i skrift, och det handlar om rehabilitering.

Jag tänker därför uppehålla mig vid vad jag och Centerpartiet tycker är bristerna i rehabiliteringen för att få människor att kunna återgå i arbete eller komma till arbetsmarknaden om de inte har varit där.

Med en dåres envishet tänker jag upprepa betydelsen av företagshälsovården. Även Hans Backman från Folkpartiet sade att den är mycket viktig. Det gäller att komma in innan någon blir sjukskriven och innan någon har varit sjukskriven länge. I det sammanhanget är företagshälsovården A och O.

Då måste man i ärlighetens namn säga att det är otroligt att så mycket som en miljon arbetstagare står utanför företagshälsovården. Det kan inte vara så. Här måste vi göra något så att det blir lönsamt för företagen att ansluta sig till företagshälsovården. Det har jag sagt tidigare, och jag tänker fortsätta att säga det.

Jag har inte sett något i denna väg från regeringen hittills, men jag hoppas att det kommer.

Det här var den första av ett antal punkter som är viktiga för att personer ska få möjlighet att komma in på arbetsmarknaden efter en sjukskrivning.

Den andra punkten handlar om när man har varit sjukskriven länge, två och ett halvt år, och nått den borte gränsen. Eller som Arbetsförmedlingen skriver: Även för dem som har varit inne i programmet – med det menar man arbetslivsintroduktionen – är det problem, de som har varit kvar länge på grund av ohälsa eller till följd av ohälsa har varit borta från arbetsmarknaden 11 av 21 år. Hälften av tiden har man alltså inte varit inne på arbetsmarknaden. Det säger sig självt att det är ett problem. Då behövs en annan metod än den som erbjuds i dag.

Här finns det som folkhögskolorna erbjuder som vi kallar förrehabilitering. Man ska få självkänsla att kunna återgå i arbete och se att man har förmågan att återgå i arbete. Man ska få stöd och hjälp att göra det. Vi är många som har motionerat i utskottet om just förrehabilitering, men det avslogs i utskottet med motiveringen att regeringen skulle utreda och ta ställning till hur förrehabilitering skulle kunna bli permanent även på nationell nivå och inte bara, som nu, på försök.

Även i detta sammanhang har jag inte hört hur ärendet fortskrider, och regeringen har inte återkommit här heller.

När jag var på Inspektionen för socialförsäkringens insynsråd i förra veckan fick jag redovisat för mig att personer som nekas förlängning av sjukpenning inte vet vad det beror på. Kan man, precis som betänkandet handlar om, hänvisa det till att de inte har fått de insatser som behövs i sammanhanget?

Inspektionen för socialförsäkringen konstaterar att det finns brister hos Försäkringskassan när det gäller kommunikation. Man använder fackuttryck, vilket innebär att den försäkrade inte förstår språket. Det finns brister i beslutsunderlaget, och man har inte heller redovisat alla omständigheter kring varför de inte får en förlängning av sjukpenningen. Dessutom har handläggarna olika uppfattningar om när den försäkrade ska få sitt ärende omprövat.

Är det på detta sätt finns det mycket att göra för att en människa ska kunna få en förlängd sjukskrivning och den rehabilitering hon har behov av. Detta måste rättas till. Detta har Försäkringskassan blivit medveten om och jobbar på. Detta görs dock inte över en natt, utan vi måste ge Försäkringskassan mer tid.

Den tredje av de fyra punkter som jag tänker ta upp och som kan förbättra rehabiliteringen handlar om att det är så många aktörer som är inblandade i rehabiliteringen. Det pekar också utskottsinitiativet på. Det är Försäkringskassan, kommunen, Arbetsförmedlingen och arbetsgivaren. Hur ska man samordna detta?

Här ser vi en brist, och det är att man inte gör det man är ålagd att göra. Det gäller inte minst landstingen. Vad gör landstingen åt att det tar så lång tid att få den hjälp och det stöd man behöver?

I förra veckan fick jag höra att en person som varit sjukskriven i mer än tre månader hade varit hos primärvården, fått en specialistremiss, återförts till primärvården, fått en ny specialistremiss, återkommit till primärvården och ännu inte fått en diagnos. Hur ska den personen få en rehabilitering som är adekvat när man inte ens har fastställt vad det är för diagnos?

Här kan jag konstatera, vilket jag beklagar oerhört, att om personen hade haft en privat försäkring skulle detta ha varit fixat för länge sedan och personen hade återgått i arbete. Men detta vill vi ju inte ha.

Skulle det vara en anledning till ett utskottsinitiativ för att påtala bristerna hos landstingen?

Den fjärde och sista punkten som jag vill ta upp gäller vikten av att alla aktörer samverkar. Vi har samordningsförbunden och Finsam. Där har vi nu gått ett steg till, men vi kan gå mycket längre i det sammanhanget för att förtydliga deras betydelse och också ge dem mer resurser. I dag står nästan en tredjedel av alla kommuner fortfarande utanför detta samordningsarbete. Det är något som gör att rehabiliteringen inte ger det resultat som vi vill att det ska ge. Jag förväntar mig att regeringen blir tydlig på den punkten.

Som sagt, fru talman, slår utskottsinitiativet enligt mitt förmenande in öppna dörrar. Det hade varit bättre om vi tillsammans hade uttryckt att rehabiliteringen har fler faser än de som finns i dag. Jag är övertygad om att vi tillsammans kan göra det mycket bättre för att hjälpa och stödja människor som är sjukskrivna och som vill komma tillbaka till ett jobb

eller komma till ett jobb som man aldrig har haft. Vi kan, fru talman, göra mycket mer på den punkten.
(Applåder)

Anf. 80 LARS GUSTAFSSON (KD):

Fru talman! Det är inte så att Alliansens företrädare har samskrivit sig på något vis eller haft kommunikation med varandra. Men när jag ser vad jag har skrivit i mitt papper och har lyssnat på de föregående talarna verkar det precis som om var och en har fått en sak att prata om. Det är faktiskt ganska intressant.

Jag tänkte, fru talman, lyfta blicken lite mer. Vi upplever sådana här debatter av ett initiativärende som mycket fokuserade på vissa detaljer. Man ser liksom inte skogen för alla träd.

En kontakt som jag hade med en vårdgivare sade så här. Han arbetade som läkare på en vårdcentral. Han sade att han blev så trött på den tröghet som fanns och hur det var organiserat att han inte orkade ha det så utan öppnade eget. Det är klart att det har ganska mycket med sjukskrivning att göra.

Kanske skulle socialutskottet ibland bilda ett samlingsutskott med socialförsäkringsutskottet, för detta att se sjukvården som något separerat från försäkringssystemet är väldigt misslyckat. Det är också därför vi har haft problemet att Försäkringskassan ska kunna se saker och ting som Arbetsförmedlingen har.

Detta borde ha åtgärdats för årtionden sedan, när problemen uppkom, när Kjell-Olof Feldt 1990 skrev att han ser problem med de skenande sjukskrivningskostnaderna och vill sänka dem. Det fanns i DN år 1990 i alla fall.

De perspektiven gör kanske att man kan lyfta blicken lite mer utöver detta. Vad som har hänt är att ett stort antal människor har hamnat väldigt långt utanför under mycket lång tid, och det har vi nu att hantera. Det borde vara ändamålet för det här initiativet. Det vore kanske lite viktigare än att ha ett hårklyveri om vad det ska stå i satserna i den avvikande meningen eller i själva huvudtexten.

Dagens betänkande, fru talman, är ett resultat av en pågående utveckling av förbättrade rehabiliteringsinsatser som utskottet nu vill förbättra ytterligare. Tillkännagivandet är en uppmaning till regeringen att ytterligare öka redan omfattande insatser. Enligt en av de viktigaste remissinstanserna till betänkandet, Försäkringskassan, kan man notera att myndigheten är bekymrad över att det skulle komma nya riktlinjer i ett stort förändringsarbete som man menar redan visar positiva resultat.

Detta riskerar i stället att åtgärderna bromsas upp. Det fulla utfallet av de nya insatserna har ännu inte kunnat ses, och innan man har sett dem kan man knappast göra en utvärdering av dem. Det är verkligen något prematurt, det vi står inför just nu.

Fru talman! Jag tror att det är mer än så. Politik är inte alltid lätt att följa, eftersom drivkrafterna bakom det synliga skeendet inte alltid framträder på ett tydligt sätt. För oss kristdemokrater har inte förändringar ett egenvärde i sig, utan de är sprungna ur ett behov som riktar sig till medborgarna. Detta betänkande är ett i en lång rad av betänkanden som grundar sig på problem inom sjukförsäkring och rehabilitering som egentligen går så långt som 20 år tillbaka i tiden.

Det blir så lätt ett politiskt självändamål att agera även under ett nödvändigt pågående förändringsarbete. Många av de lagar och regler som utskottet och riksdagen beslutar om ska omsättas i praktiken. Ofta, ja mycket ofta, är det i den direkta kontakten med medborgarna som problemen kan uppkomma. Försäkringskassan har redan igångsatt utbildningar av personal och nya samverkansformer både inom myndigheten och med exempelvis Arbetsförmedlingen, med metodutveckling och nya bedömningsnycklar som några exempel.

Politisk klåfingrighet kan många gånger göra mer skada än nytta under ett pågående arbete, då det är i själva arbetet som problemen får sina lösningar. Det är också där som eventuella behov av förändringar framkommer. Som ett exempel kan nämnas att Försäkringskassan framförde ett antal synpunkter på förbättringar under 2012 – jag tror att det var ungefär 30 – och att de redan har hörsammats av regeringen och lett till förändringar inom olika socialförsäkringsområden.

Förbättrad hantering av komplexa ärenden med dubbla handläggare pågår som försök exempelvis i Göteborg och Skåne. I år ska de utvidgas till flera delar av landet, eftersom försöken har varit mycket framgångsrika. Då kommer andra delar av landet att kunna utvärderas, så att man ser hur det fungerar. Det handlar om komplexa fall, där man exempelvis har två handläggare som tittar på samma ärende och där man också får hjälp att göra bedömningar i hela spektrat av vilka insatser i komplexa fall som är nödvändiga, något som vi kristdemokrater har påtalat tidigare.

Detta är ett arbete som givetvis borde ha gjorts för länge sedan, som jag nämnde.

Som vi har hört av debatten och kan läsa i betänkandet framgår tydligt de insatser som jag syftar på från de olika remissinstanserna.

Kristdemokraterna har i en utvärdering som vi gjorde för något år sedan påtalat vikten av tidiga insatser, det vill säga ett nytt arbetssätt där den sjukskrivne innan sjukförsäkringsperioden löper ut och han ska gå till arbetslivsintroduktion får en övergång så att man slipper diskutera ersättningsfrågorna den första tiden, när man är hos Arbetsförmedlingen. Det är ett exempel.

Företagshälsovårdens betydelse är lätt att utvärdera. Det går att titta på de områden där man har en fungerande företagshälsovård. Den kunde ha instiftats av andra regeringar för länge sedan, om man hade velat det, eftersom man nu tycker att detta är viktigt. Men de har betydelse för hur vi kan åstadkomma tidiga lösningar. Då talar jag återigen om att inte se skogen för träden, att se den enskilda individen.

Vi har också gett extra resurser inom rehabilitering, sjukskrivning och så vidare, där lustigt nog bland annat Hallands län har utmärkt sig. Det har varit ett allianslän i 50–60 år med fria val, där man till och med kan gå till sjukgymnasten utan en remiss och slipper springa in i vårdapparaten. Det är bara ett exempel på hur man kan lösa saker och ting.

I alliansens avvikande mening lyfter vi också fram det omfattande arbete som pågår och syftar till förbättrad rehabilitering. Det blir i en sådan här debatt lätt en form av pseudodiskussion av politisk karaktär. Om vi tittar på det arbete som görs på marknivå med nytänkande initiativ för att möta behov av insatser i olika former för att ge en individanpassad hjälp, framstår ofta kammardebatterna på området som starkt avgränsade.

Enbart hur en vårdcentral är uppbyggd och vilka kompetenser som finns på denna primärvårdsnivå kan vara avgörande för om en person får rätt rehabilitering, vilket vi hörde av Solveig Zander. Min uppfattning är att större fokus borde riktas mot likvärdig och hög kvalitet i hälso- och sjukvårdsinsatserna i hela landet. Här finns fortfarande en hel del att göra, oavsett vilka politiska majoriteter som styr på landstings- och regionnivå.

Detta skulle naturligtvis inte ge så höga politiska poäng – att man gjorde det man sade – men det hade varit bra för de svenska medborgarna, som har gett oss våra riksdagsuppdrag.
(Applåder)

Anf. 81 TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet. Det innebär faktiskt att riksdagen nu tvingar regeringen att lägga fram förslag som stärker möjligheterna till rehabilitering. Det ger fler chans att komma tillbaka till arbetslivet i stället för att sorteras ut från arbetsmarknaden efter en tids sjukdom.

Det är en viktig signal som regeringen nu får från riksdagen eftersom det torde vara uppenbart att vi har stora bekymmer i sjukförsäkringen. Den ger numera ett ganska dåligt ekonomiskt skydd när man blir sjuk. I dag innebär den rehabiliteringskedja som vi har att många människor sorteras ut från arbetsmarknaden i stället för att med hjälp av sjukförsäkringen få en brygga tillbaka in i arbetslivet.

Utmaningarna för att få en bättre fungerande sjukförsäkring är onekligen många. Vi vet att legitimiteten är ordentligt hotad i sjukförsäkringen. Det visar Stefan Svallfors undersökningar. Folkets förtroende för sjukförsäkringen är sämre än på länge. Valfärdssystemen i stort har man fortfarande stort förtroende för, men förtroendet för sjukförsäkringen sjunker som en sten. Det är inte så underligt eftersom man i dag tvingas ta kompletterande försäkringar, privata eller avtalsvisa, för att över huvud taget få ett rimligt skydd när man som löntagare blir sjuk.

Detta är ett resultat av att regeringen 2006 sänkte taket i sjukförsäkringen för 1,7 miljoner löntagare. Det var det första som regeringen gjorde när den tillträdde. Det har inneburit en växande privat försäkringsmarknad. Det innebär att stora löntagargrupper betalar dubbelt för sitt försäkringsskydd. Det innebär också att vi saktar men säkert riskerar att gå från en modell – den nordiska modellen – med gemensamma standardförsäkringar till bristande grundtrygghetssystem som kräver att man måste ha ett kompletterande skydd om man har råd eller möjlighet.

Det finns också andra uppenbara systemfel i sjukförsäkringen. Vi vet att rehabiliteringskedjan såsom den är utformad har lett till att 65 000 personer nu är utförsäkrade. Därutöver har de fått en kraftigt försämrad ekonomi. Kommunal visar att bland deras utförsäkrade medlemmar är det mer än en tredjedel som har förlorat mer än 5 000 kronor i månaden. 5 000 kronor i månaden har man alltså förlorat på den rundvandring som det har inneburit att bli utsorterad i stället för att få rehabilitering och stöd att komma tillbaka in i arbetslivet.

Jag kan bara konstatera att vi inte har en arbetslinje i sjukförsäkringen. Det är en anti arbetslinje som effektivt sorterar ut många bort från möjligheten att komma tillbaka in i jobb.

Tidsgränser kan vara bra. Det brukar jag ofta säga. Det kan vara bra med en tidsgräns om den stipulerar ett ansvar för arbetsgivaren, för Försäkringskassan, för sjukvården, för Arbetsförmedlingen och för andra aktörer. I dag stipulerar tidsgränsen bara ett ansvar för den enskilda: Du måste bli frisk vid en viss tidpunkt, annars mister du din försäkringsersättning.

Detta är inte acceptabelt. Att lägga den bördan på den enskilda när man är som mest skör borde vara orimligt. Tidsgränser ska naturligtvis också reglera andras skyldigheter.

Sedan 2008 har vi fått se återkommande reparationer av den bristande sjukförsäkringen. Flera av vännerna här från socialförsäkringsutskottet har suttit med länge och fått springa in till riksdagen med extrajusteringar, oskälighetsregler och oskälighetsprövningar för att medierna har uppmärksammat stora brister. Svårt cancersjuka har blivit avstängda från sjukförsäkringen, och andra bekymmer har funnits. Vi vet att de oskälighetsregler som man har infört har haft försumbar effekt, för att referera generaldirektören för Försäkringskassan. Vi vet också att de ofta snarare har tillkommit för att minska en medial debatt än för att i realiteten göra någonting som påtagligt erbjuder människor en väg tillbaka in i arbetslivet.

Vi har tack vare ett aktivt arbete i oppositionen sett till att sjukförsäkringen ändå har blivit något bättre. Grupper som var nollklassade fick tack vare vårt utskottsinitiativ åtminstone möjlighet att komma in i rimlig ekonomisk ersättning i stället för att bli föremål för kommunens försörjningsstöd.

Genom att vi gjorde ett utskottsinitiativ om arbetsförmågeprövningen och arbetsmarknadsprövningen efter 180 dagar fick vi till slut tvinga fram en proposition från regeringen som innebär att man ändrar arbetsmarknadsbegreppet till fördel för den prövning som sker efter 180 dagar och med bättre möjligheter att i så fall komma tillbaka i jobb.

Nu är detta ett ytterligare initiativ som är taget i utskottet för att se till att regeringen tvingas göra förändringar i en sjukförsäkring som fungerar mycket dåligt. Nu handlar det om rehabilitering. Vi tog det redan i december. Det innebär att vi sedan i december har haft en pågående debatt i utskottet om hur man ska se till att människor får möjlighet till rehabilitering för att komma tillbaka till ett jobb.

Det borde vara uppenbart för de flesta att det finns tydliga brister på rehabiliteringssidan. Det har de hearingar och utfrågningar som utskottet har haft under hösten visat på ett tydligt sätt.

Fackliga organisationer, handikapporganisationer, Nätverket Resurs och inte minst professionen vittnar om att vi nu har en rehabiliteringskedja utan rehabilitering. Det syns tydligt i betänkandet.

Inspektionen för socialförsäkringen säger att Försäkringskassan saknar medel att uppnå mål med att få sjukskrivna tillbaka i jobb. Man konstaterar att det inte finns några verktyg och inte några sanktioner. Det krävs en mängd insatser för att säkerställa att rehabilitering faktiskt sker.

Man konstaterar också att i 70 procent av fallen utreds inte ens möjligheten att göra insatser hos arbetsgivarna. Man ger bara ett avslag. Det är med andra ord en väntan på en tidsgräns utan aktiva insatser i stället för en aktivitet tidigt som gör att man får chansen att komma tillbaka in i arbetslivet.

Vi ser av Försäkringskassans redovisning att de är mycket aktiva i att kartlägga, ta fram individuella handlingsplaner, identifiera målgrupper, sortera och hantera. Men de kan inte redovisa om rehabilitering genomförs eller hur mycket rehabilitering som genomförs. De kan inte ens berätta om rehabilitering erbjuds eller hur mycket rehabilitering som erbjuds. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att den stora myndighet som har ansvar för att samordna rehabilitering inte ens har dessa delar klart för sig när det gäller rehabiliteringen.

Arbetsförmedlingen konstaterar att av dem som hamnar i arbetslivsintrödnings har de flesta en betydande oro för försörjningen, vilket tar udden av möjligheterna att diskutera möjligheten att återkomma i jobb. Det är inte så underligt när människor precis har blivit av med sin ersättning.

30 procent av dem som kommer till Arbetsförmedlingen är så sjuka att ingen insats över huvud taget görs. 60 procent får en insats som är maximalt en timme i veckan. Arbetsförmedlingen konstaterar att 69 procent av den timmen är i form av ett mindre samtal, ofta per telefon. Totalt är det ungefär 4 procent som återkommer i jobb utan stöd. Den sista siffran är viktig eftersom Ulf Kristersson vid något tillfälle hävdade att det var 27 procent som kom tillbaka i arbete. Ekots grävande journalister lyckades ta reda på att det inte alls stämde. Sedan fick vi en extra debatt i riksdagen om siffertricksande, om att dölja sanningen och om att inte riktigt berätta hur verkligheten faktiskt ser ut.

Vi har med andra ord en rehabiliteringskedja utan rehabilitering. Vi har administrativa tidsgränser som innebär att människor sorteras ut. Men varken Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan eller ISF kan visa att människor faktiskt får några reella insatser.

Vi bjöd in även Åke Nygren, som är nestor inom rehabilitering och har varit ordförande i regeringens rehabiliteringsråd, för att han skulle berätta för oss vad som behöver göras och vad inte minst arbetsgivarna kan göra.

Åke Nygren konstaterar att sedan regeringen tog bort arbetsgivarnas ansvar för rehabiliteringsutredning 2007 är de numera endast skyldiga att svara på frågor från Försäkringskassan om vilka insatser de gör. Efter 160 dagars sjukskrivning är det ungefär 6 procent som över huvud taget har fått till exempel arbetsträning. Det är en bristande täckning av företagshälsovård, det är ett bristande systematiskt arbetsmiljöarbete, och det är uppenbara brister även när det gäller arbetsgivarnas ansvar att erbjuda den som är sjuk rehabilitering och tillbakagång till arbete.

Jag vet inte hur jag ska hantera Solveig Zanders utsaga här från talarstolen när hon talar sig varm för företagshälsovården, förrehabilitering och så vidare. Å ena sidan blir jag glad för att det är tur att det är fler som inser det. Å andra sidan kan jag bli bekymrad eftersom Solveig Zander har suttit som ansvarig i riksdagen i åtskilliga år och röstat för förslag från regeringen om att dra bort resurser från just företagshälsovården och minska möjligheterna till förrehabilitering och rehabilitering. Men det får Solveig Zander svara på i ett annat sammanhang.

Sammanfattningsvis borde varningsklockorna vara mycket tydliga. Rehabiliteringen fungerar inte. Utsorteringen pågår, och 65 000 personer är utförsäkrade. Fler slås nu ut permanent från arbetsmarknaden. Sjukskrivningarna ökar, och det är inte den minskning som vi har sett tidi-

gare. Sjukskrivningarna ökar eftersom en del av dem som var utförsäkrade kommer tillbaka. Men de ökar också på grund av att vi ser en betydande ökad ohälsa inte minst bland kvinnor i arbetslivet.

Ändå görs det mycket få aktiva insatser. Skulle man göra en jämförelse skulle man kunna titta på hur det ser ut i arbetsmarknadspolitiken där Arbetsförmedlingen nu har dragit bort insatserna och sparat 17 miljarder på aktiva insatser, vilket gör att de arbetslösa inte får en chans att komma tillbaka in i jobb. Rekryteringsgapet är större än någonsin. På samma sätt förhåller det sig i sjukförsäkringen. Bristen på insatser gör att människor passivt hamnar utanför i stället för att få en chans att komma tillbaka.

Regeringen kanske är nöjd med detta. Jag vet inte. I varje fall tror jag att Finansdepartementet är det eftersom statens kostnader för sjukförsäkringen minskar dramatiskt. Men det är statens kostnader. Kommunernas kostnader för försörjningsstöd ökar. Enskilda familjers och personers ekonomi minskar dramatiskt. Socialsekreterare, lärare, fritidsledare och många andra kan vittna om hur barn får säga nej till skolresor och klassresor när de har föräldrar som är sjuka, därför att familjeekonomin har slagits sönder.

Återigen: Samhällsekonomiskt är detta ett slöseri, eftersom allt fler kommer allt längre bort från arbetsmarknaden. Det är lönsamt med aktiva insatser. Det är lönsamt med förebyggande insatser. Det är lönsamt med rehabilitering. Det är faktiskt god ekonomi att satsa på detta i stället för att som denna regering har gjort spara på de aktiva insatserna.

Det behövs med andra ord en arbetslinje, inte en utsorteringslinje. Att ensidigt tro att ekonomiska incitament och hot om sänkta ersättningar innebär att folk kommer tillbaka i arbetslivet är kortsiktigt tänkt, och det är felaktigt tänkt. Människor blir oroliga för sin ekonomi. De orkar inte, förmår inte, klarar inte av att komma in i en vettig rehabilitering om man samtidigt drar undan grunden för deras ekonomiska situation. Här borde det rimligtvis vara så att man i stället ser till hur den enskilde har det.

Jag tycker att det är bra att riksdagen nu ger en tydlig signal till regeringen att den ska säkerställa att rehabilitering ska erbjudas. Jag kan oroas eller förvånas över de borgerliga inläggen i talarstolen tidigare, där man å ena sidan är för och tycker att det är bra och å andra sidan säger att allting redan var bra. Ni får väl bestämma vilken fot ni ska ställa er på – antingen är man nöjd med systemet och röstar emot, eller så inser man att det faktiskt finns stora brister.

Jag tycker att flera av anförandena tydligt visar på att det även bland borgerliga politiker finns en insikt om att det finns stora brister i rehabiliteringskedjan. Låt oss då gemensamt se till att vi kan åtgärda dessa! Samhällsekonomiskt är det nämligen ett slöseri att människor ställs utanför, långt bort från arbetsmarknaden, bara för att de drabbas av en tids sjukdom.

Nu ska regeringen avisera förslag i vårbudgeten. Jag ser fram emot ett skarpt förslag i budgetpropositionen, för Sverige behöver en mänsklig sjukförsäkring som ser till att den som drabbas av sjukdom inte sorteras ut utan får chansen och rätten att komma tillbaka. Det är egentligen det som är själva poängen med en social försäkring.

(Applåder)

Anf. 82 FINN BENGTTSSON (M) replik:

Fru talman! I mitt huvudanförande pekade jag på hur såväl socialdemokrater som Alliansen i regeringsställning historiskt har visat ansvar genom att se och vilja förändra en sjukförsäkring som inte var sjukförsäkringsmässig.

Jag sade också i mitt anförande att det därför är väldigt besvärande att lyssna till dagens opposition, ledd av Socialdemokraterna, som har lämnat tanken på att vi behövde en reformering av sjukförsäkringen. De förfasar sig över det som den borte tidsgränsen innebär, nämligen att människor som inte tillhör de 25 procent som så att säga befinner sig i vinstlaget av den individuella bedömning som finns i sjukförsäkringen – de som utgör ett undantag och fortsätter med sjukpenning – utan de 75 procent som kanske uppgår till 60 000–65 000 individer som har kommit över till arbetslivsintroduktion, denna korta tid som trots allt ger chansen för hälften att inte återvända till sjukförsäkringen.

I det gamla systemet, Tomas Eneroth, hade dessa människor varit förtidspensionärer. De hade passivt flyttats över till förtidspension just för att inga insatser gjordes. Det går bra att från talarstolen säga att det nu bara är individerna det gäller. Nu jobbar ju myndigheterna samfällt för att just dessa individer ska få det stöd de vill, och därför behöver de i mer än hälften av fallen inte återvända till sjukförsäkringen. Det gör i sin tur att detta måste bygga på de enorma satsningar på rehabilitering regeringen har gjort.

Jag tycker att det är besvärande att man inte ser denna fördel. Tar man det kvinnoperspektiv Tomas Eneroth lyfte in är det faktiskt 70 procent av kvinnorna detta drabbar, det vill säga: Det hade varit 70 procent kvinnor som hade fastnat i den gamla sjukförsäkringen och blivit förtidspensionärer. Hur jämlikt är det på en skala att driva detta? Sedan kan vi fundera på – det måste vi hjälpas åt med – hur vi ska få en bättre analys av varför kvinnor är mer sjukskrivna än män, men förändringen av sjukförsäkringen till det bättre har framför allt gynnat kvinnorna genom att de kommer närmare arbetsmarknaden.

Anf. 83 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Fru talman! Man kan konstatera att det efter sju års borgerligt styre – efter sju år med en borgerlig regering – fortfarande är så att man ofta gömmer sig genom att säga: Det där måste vara Socialdemokraternas fel, någon gång i tiden.

Vore det inte klädsamt att någon gång ta ansvar för den utveckling vi faktiskt har här och nu, i dag? Inte minst kvinnorna i Kommunal, som jag talar om, har utförsäkrats och ställts helt utanför ekonomisk trygghet. De har förlorat 5 000 kronor i månaden och fått en dramatisk försämring av sin privatekonomi. De har inte fått rehabilitering och stöd för att komma tillbaka. Det är den verklighet de upplever.

Det är knappast så att någon säger att det är enorma satsningar på rehabilitering som har genomförts under dessa år. Möjligtvis gör ni det i färdigskrivna tal eller liknande, men verkligheten pekar i en annan riktning. Var finns dessa miljarder till rehabilitering? Var finns resultatet av dem? Vi frågade den ansvariga myndigheten, Försäkringskassan. Den kan inte ens redovisa hur många som har fått rehabilitering eller över huvud taget hur många som har erbjudits rehabilitering. Är inte det lite

besvärande för en regering som säger att man nu tycker att myndigheterna tillsammans gör genuint goda insatser för att människor ska få chans att komma tillbaka in i arbetslivet?

Frågorna till Finn Bengtsson blir snarare: Är det rimligt att man i dag ska utförsäkras i väntan på en operation?

Är det rimligt att det är en sådan brist på individuell hänsyn i rehabiliteringskedjan att vi hamnar i ett läge där personer inte ens får chansen att invänta en operation utan att utförsäkras?

Är det rimligt att man ska utförsäkras när man kanske är tillbaka på 70–80 procents arbetsförmåga men inte är fullt arbetsför? Är det en vetlig arbetslinje när man ser att människor har en prognos och chans att komma tillbaka?

Underförstått: Är ni verkligen riktigt nöjda? Jag kan inte förstå hur ni skulle kunna vara det.

Anf. 84 FINN BENGTSSON (M) replik:

Fru talman! Av de jag nämnde som inte återvänder till sjukförsäkringen efter att ha fått prova arbetslivsintroduktionen är det 13–14 procent som har kommit i arbete. Ytterligare 10 procent är arbetsökande, och ytterligare en fjärdedel har olika deltaganden i Arbetsförmedlingens program. Det är 70 procent av dessa som är kvinnor. I det gamla systemet, som det verkar som att Tomas Eneroth vill dra oss tillbaka till, hade dessa kvinnor blivit inlåsta i förtidspension. Är det dit vi vill gå?

Den andra frågan handlar om resurser. Det är intressant, för om man jämför de resurser som den socialdemokratiska regeringen tillförde i den sista budget den lade fram, 2006, med de siffror som finns i budgeten för 2013 kan man totalt – om man tittar på alla rehabiliteringsinsatser – konstatera att Socialdemokraterna lade lite över 3 miljarder kronor i sin sista budget medan alliansregeringen i årets budget lägger 3 621 500 000 kronor. Här kan ju Tomas Eneroth säga som han brukar, alltså att de har mer pengar i budgeten – ja, det är 50 miljoner kronor.

Frågan är lite grann hur Tomas Eneroth tänker sig att satsningar från en socialdemokratisk regering ska ske när man till exempel i sin senaste budget inte har gjort satsningar på företagshälsovård och rehabiliteringsgaranti, där alliansregeringen lägger 1 376 500 000 kronor. När det gäller finansiell samordning lägger vi på de riktade anslagen 280 miljoner kronor, och vi lägger nästan en kvarts miljard kronor på samordningen mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen.

Detta är inriktat på rehabilitering. Det saknades sådana insatser från den tidigare, socialdemokratiska, regeringen, vilket Anna Hedborg visade i sin utredning. Där kom det svidande kritik mot den egna socialdemokratiska regeringen, som var oförmögen att göra annat än att *tala* om rehabilitering. Det saknades faktiska insatser.

Skillnaden mellan då och nu verkar alltså enligt Tomas Eneroths retorik vara väldigt liten. Jag tycker att det har hänt väldigt mycket tack vare alliansregeringens insatser.

Anf. 85 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Fru talman! Jag noterar att Finn Bengtsson inte svarar på frågorna. Det är det ena.

Det andra är att man när det gäller räkneexemplen – om man bortser från effekten att det nominellt är samma värde men att det under sju år har varit viss inflation, vilket är lite intressant – kan ta Finsam, finansiell samordning, som ett exempel. Under 2006 och 2007 var det väl 5 procent av sjukpenninganslaget som gick till ett antal samordningsförbund. Sedan dess har det blivit en ordentlig succé. Det har bildats många samordningsförbund, och vi tycker att det är bra. Många vänner även på den borgerliga sidan tycker att detta är riktiga insatser.

Hur mycket pengar har varje samordningsförbund fått? Ja, den kakan har krympt rejält. Förutsättningarna för samordningsförbunden att agera har minskat på grund av att man har krympt resursen, eftersom det bildas fler samordningsförbund. I stället har resurserna gått till Försäkringskassan och Arbetsförmedlingens gemensamma projekt där vi, återigen, ännu inte ens kan se en redovisning av resultaten. Jag tycker att det är förvånansvärt att man inte ser vilken vikt det skulle kunna ha och vilken möjlighet det skulle kunna vara att öka resurserna till samordningsförbunden. Det väljer man dock att inte göra.

Avslutningsvis: Nog har det hänt en hel del sedan 2006. Det är 65 000 utförsäkrade. Det är en försämrad sjukförsäkring. Det är fler som nu permanent slås ut från arbetsmarknaden. Jag tycker att det är besvärande. Jag tycker att det är glädjande att vi har ett läge där hela utskottet numera står bakom krav på regeringen att återkomma med förslag till rehabilitering. Det är nämligen det vi säger. Nu tvingar vi regeringen att återkomma till riksdagen med förslag som säkerställer att man får rehabilitering.

Jag kan inte tolka det på annat sätt än att ni ändå, trots vad Finn Bengtsson säger, ställer upp på beskrivningen att det uppenbarligen inte görs tillräckligt. Hade regeringen tyckt att man ska göra mer hade den kunnat lägga fram propositioner på riksdagens bord, men sammanträdena har ställts in i stället.

Återigen: Det finns väldigt mycket kvar att göra. Detta är ett steg på vägen, och jag är tacksam för att vi får ett brett stöd för detta förslag.

Anf. 86 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Fru talman! Det är en oerhört intressant debatt, och det var intressant att lyssna på Tomas Eneroths anförande. Enligt utskottsinitiativet vill man ha insatser för att människor ska kunna återgå i arbete. Då undrar jag naturligtvis: Vad är det egentligen som Tomas Eneroth tycker behövs? Vilken typ av insatser är det? Det enda jag lyckades höra av det som Tomas Eneroth sade var att den bortre tidsgränsen var för snäv. Alltså vill man ta bort den. Det andra var att det är för lite pengar. Man vill höja ersättningarna.

Vi vet, både Tomas Eneroth och jag, att man tidigare blev förtidspensionerad och fick 64 procent av sin inkomst. Det är betydligt mycket mindre pengar än vad man får i dag. När man blev förtidspensionerad fick man över huvud taget ingen rehabilitering. Det får man i dag.

Det som Tomas Eneroth säger i talarstolen stämmer inte riktigt. Om man vill att alla ska få den rehabilitering som de behöver undrar jag vad det är för olika insatser som Tomas Eneroth själv och Socialdemokraterna tycker saknas. Det är läge nu att framföra alla de förslagen för att vi

ska kunna fortsätta att samarbeta så att fler människor återkommer till arbetslivet.

Prot. 2012/13:77
13 mars

*Rehabilitering tillbaka
till arbete*

Anf. 87 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att vi i flera debatter i riksdagen, inte minst i den senaste budgetdebatten, tydligt har redovisat alla våra förslag. Jag kan inte låta bli att göra den reflexionen att Solveig Zander i sitt anförande först säger att allt är bra, det behöver inte göras någonting, för nu satsas det på rehabilitering mer än någonsin. Sedan i andra delen av anförandet säger Solveig Zander att förrehabiliteringen inte fungerar; där borde man gå lite starkare framåt. Ja, välkommen, vi har samma förslag.

Företagshälsovården fungerar inte. Nej, vi har förslag i arbetsmarknadsutskottet om att stärka företagshälsovården. Gör den för guds skull obligatorisk i så fall så att vi säkerställer att alla omfattas av den. Det vore kanske ett sätt att gå vidare.

Solveig Zander tycker inte att landstingen gör rätt insatser. Nej, se då åtminstone till att man slipper bli utförsäkrad om inte landstingen kan genomföra en operation i tid.

Jag vill gå ännu längre. Om nu en stor del av bekymren handlar om att man har dåligt fungerande arbetsliv som inte tidigt fångar upp signalerna, för det är så jag tolkar Solveig Zanders anförande – och jag gillar verkligen ingången, för jag tycker att det är rätt analys av vilka problem vi har – kan jag inte låta bli att påminna om att Solveig Zander ligger bakom den riksdagsmajoritet som lade ned Arbetslivsinstitutet och en stor del av den forskning de hade om arbetslivets villkor, som halverat resurserna till Arbetsmiljöverket och som dessutom tagit bort arbetsgivarens skyldighet att göra rehabiliteringsutredning. Det är inte så underligt att vi nu ser en ökad ohälsa i arbetslivet och brister i tidiga insatser. De verktyg som finns hos arbetsgivare, fackliga organisationer och enskilda att i realiteten göra någonting har tagits bort. Regeringen har av besparingsskäl eller ideologiska principiella skäl tyckt att det där får någon annan fixa.

Jag välkomnar er och passar på att fråga Solveig: På vilket sätt ska du säkerställa att vi får företagshälsovård eller förrehabilitering? Är du beredd att ta upp den kampen tillsammans med oss mot ett finansdepartement som inte är berett att lägga några pengar på detta?

Anf. 88 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Fru talman! I det här sammanhanget har jag uppfattat det så att det är jag som ställer frågor och inte är den som ska svara. Jag ställde frågor till Tomas Eneroth och fick inte ett enda svar. I stället ägnade Tomas Eneroth sitt inlägg åt att tala om vad jag inte har gjort. Jag är väl medveten om vad vi i majoriteten har gjort. Men jag är ödmjuk, precis som flera från Alliansen har varit i den här debatten, inte minst Finn Bengtsson, som har sagt att det finns mycket mer att göra inom rehabiliteringsområdet. Om det är så viktigt att vi har en gemensam syn på vad vi ska göra för att nå framgång vore det intressant att få höra hur vi kan nå den samsynen. Vad har Tomas Eneroth och Socialdemokraterna för förslag? Jag vill veta dem här och nu så att jag kan ta med mig dem och fortsätta att arbeta för en samsyn och kanske initiera att vi jobbar än mer på det här området.

Tomas Eneroth tog tidigare upp genusperspektivet. När man införde KBT för att motverka lättare psykiska åkommor var det riktat framför allt till kvinnor. I mitt län var det under det första året 907 personer som fick hjälp med att återkomma i arbetet. De 907 personerna hade annars varit förtidspensionerade, fått 64 procent av sin inkomst och ingen rehabilitering. Vad är det för förslag till rehabilitering som ni vill se?

Anf. 89 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att jag både i anförandet och i riksdagsdebatter i övrigt varit väldigt tydlig. Jag ska ta ett tydligt exempel. Om vi nu har tidsgränser bör man rimligtvis kunna utforma dem på ett sådant sätt att de inte bara reglerar ett ansvar för den enskilde. I dag är det nämligen så. När 90 dagars eller 180 dagars eller andra tidsgränser inträffar, vad reglerar arbetsgivarens skyldighet, Försäkringskassans, Arbetsförmedlingens eller sjukvårdens skyldigheter? Bara där har man möjligheter att göra något om man skulle vilja tänka sig att använda tidsgränser som ett instrument för att säkerställa att någonting genomförs. I dag är effekten i stället att man inväntar och väntar på en administrativ tidsgräns för att bekymret ska försvinna.

Sedan är det ett besvärande bekymmer att underlagen brister eftersom Försäkringskassan inte ens kan redovisa hur mycket rehabilitering som faktiskt genomförs. Eftersom vi nyligen hade internationella kvinnodagen vill jag på tal om genusfrågan passa på att säga att ett ännu större bekymmer långsiktigt är att såväl Försäkringskassan som Arbetsförmedlingen och mycket annan statlig verksamhet sedan några år inte längre redovisar könsuppdelad statistik. De könsorättvisor som vi ser i vilka som erbjuds rehabilitering, arbetsträning, arbetsmarknadsutbildning eller andra insatser ”försvinner” till följd av att man inte längre redovisar statistiken könsuppdelad. Det har forskare inom genusområdet uppmärksammat, och det har regeringen fått kritik för, för ännu så länge redovisas inte statistiken könsuppdelad. Här har vi en gemensam fråga att driva, för den hoppas och förutsätter jag att även Solveig Zander tycker är viktig.

Återigen: Vi har flera olika förslag för att säkerställa tydligare besked om hur rehabilitering ska ske. Kan vi samverka om det är ingen gladare än jag. Men då är det upp till bevis, och det gäller var och en. Nu tar vi i utskottet ett gemensamt ansvar som tvingar regeringen att återkomma. Om regeringen är smart sträcker den ut handen och välkomnar oss in i en process, diskuterar med oss och tar till sig de förslag vi har från oppositionen. Då kanske vi kan få en något bättre utveckling på det här området.

Anf. 90 MARIA FERM (MP):

Fru talman! Sjukförsäkringen har två syften. Den ska ge människor en tryggad inkomst under sjukdom, och den ska ge hjälp att komma tillbaka till arbete genom rehabilitering eller andra insatser som kan behövas. Den ska ge skydd och trygghet. Människor ska kunna lita på samhällets stöd.

Sedan den nuvarande regeringen tillträdde har det gjorts flera förändringar i sjukförsäkringen som tillsammans har minskat både skyddet och tryggheten.

År 2008 infördes en bortre gräns, en gräns för hur länge människor ska kunna vara sjuka. Hjärtlösheten och orimligheten i detta system har

många drabbade vittnat om. Människor har skrivits ut ur systemet, utförsäkrats, och skickats vidare till Arbetsförmedlingen trots både kroniska och livshotande sjukdomar.

Miljöpartiet anser att den borte gränsen i sjukförsäkringen borde avskaffas, helt enkelt därför att det inte går att bestämma i förväg hur länge en människa ska vara sjuk. Men i dag finns det inte en majoritet för det i riksdagen, och så länge det inte gör det måste vi putsa på det system som finns och göra vad vi kan för att råda bot på de värsta svagheterna.

Ett sådant beslut ska vi förhoppningsvis fatta i dag. Vi ska se till att alla som är sjukskrivna erbjuds rehabilitering eller andra insatser som de kan behöva. Ingen ska kunna utförsäkras utan att ha fått ett sådant stöd. Det är en självklarhet, och man skulle kunna tro att det var så vist ordnat redan i dag, men tyvärr inte.

Genom rehabilitering kan den som är sjukskriven återfå sin arbetsförmåga och få förutsättningar att börja arbeta igen. Och i socialförsäkringsbalken finns det faktiskt bestämmelser om att den sjukförsäkrade har rätt till rehabilitering, att arbetsgivaren ska vidta de åtgärder som behövs och att Försäkringskassan ska utreda behovet och samordna insatserna. Det låter väldigt bra. Det är bara ett problem, att det inte fungerar för alla. Alla har inte en plan för återgång i arbete, som det heter i det underlag som Försäkringskassan enligt lag ska göra ihop med den som är sjukskriven och dennes arbetsgivare. Än mindre är det vanligt att det följs upp ifall insatserna har fullgjorts som planerat.

När vi i socialförsäkringsutskottet behandlade det här ärendet fick vi underlag från Försäkringskassan. Av det framgår till exempel att det inte finns någon definition av vad som räknas som rehabilitering. Det är också ett problem att man blandar ihop konkreta åtgärder som ska hjälpa den sjuke med kartläggningar och utredningar.

Den information som vi ändå fått ta del av visar att bara 6 procent av de sjukskrivna får arbetsträning och 15 procent får anpassning av arbetsplatsen. Alliansregeringens så kallade rehabiliteringskedja, som infördes samtidigt som den borte tidsgränsen, har inte inneburit att människor får en verklig rehabilitering. Försäkringskassan har ingen information om hur många som fått rehabilitering eller andra insatser för att komma tillbaka till arbetslivet innan de utförsäkrats.

En av alla sjukskrivna som har mötts av det beskedet säger så här: På min försäkringskassa säger de att det inte finns några rehabiliteringar längre. Det enda de kan skicka mig på är en tredagars utredning där man testar hur länge jag kan stå och gå.

För tre år sedan tillsatte alliansregeringen den parlamentariska socialförsäkringsutredningen. Den fick i uppdrag att se över de allmänna försäkringarna vid sjukdom och arbetslöshet. En rehabiliteringsgaranti som den vi nu föreslår hör rätteligen hemma här. Den borde ha kunnat utredas och ett förslag vara framme för länge sedan, men tyvärr har det inte hänt så mycket i utredningen. Den har i stället fått förlängd tid för sitt uppdrag. Nu ska den inte vara klar förrän 2015.

Det skulle betyda att långt fler skulle hinna utförsäkras utan att ha fått någon hjälp att komma tillbaka i arbete. Det vore oerhört cyniskt och oansvarigt av oss riksdagsledamöter att sitta med armarna i kors och vänta så länge.

Därför tog Miljöpartiet initiativ till det förslag som vi nu behandlar i dag. Vi är väldigt glada över att alla partier i socialförsäkringsutskottet har ställt sig bakom vårt förslag. Det visar att alla har insett det orimliga i dagens system och är beredda att lägga partipolitiken åt sidan och i stället arbeta gemensamt för människors bästa.

Socialförsäkringsutskottet ber alltså kammaren i dag att fatta ett beslut som kommer att leda till att ingen människa ska kunna kastas ut från sjukförsäkringen utan att han eller hon först har erbjudits någon form av insats, behandling eller rehabilitering som kan hjälpa till att komma tillbaka till arbete.

Vi ber kammaren begära att regeringen ska komma tillbaka med ett sådant förslag i budgetpropositionen för år 2014. Det skulle betyda att förändringen kan träda i kraft den 1 januari 2014. Det är minst ett par år snabbare än vad som skulle ha skett om inte alla vi partier hade tagit detta initiativ gemensamt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 91 FINN BENGTSSON (M) replik:

Fru talman! Inledningsvis vill jag säga att jag är väldigt glad att vi har ett enigt betänkande om att driva fram ytterligare förstärkningar av redan stora insatser gjorda på rehabiliteringsområdet.

Låt mig då förklara varför jag gick upp i replik här till Maria Ferm. Som jag sade i mitt inledningsanförande har vi genomfört en sjukförsäkringsreform med ett historiskt sett brett parlamentariskt stöd, från tidigare socialdemokratiska regeringar uppbäckade av Miljöpartiet till nu en alliansregering. Vi ser alltså en nödvändighet av en sjukförsäkringsreform som man från regeringshåll, oavsett färg, har varit överens om.

Då säger Maria Ferm att vi nu har en bortre gräns för hur länge människor kan vara sjuka. Så är det inte alls. Jag nämnde också att 25 procent är undantagna. De fortsätter att bli sjukskrivna på obegränsad tid. Det är de undantagsregler som gäller.

Livshotande sjuka får inte vara sjukskrivna, säger Maria Ferm. Så är det inte. Det är bland annat de som ingår i de 25 procenten.

Man får inte, om man ska vara en ansvarig politiker, skrämman upp folk på det sätt man gör med en sanning som inte existerar.

Av dem som går över till arbetslivsintroduktionen när den bortre gränsen uppnåtts – de som inte är undantagna, de som inte är livshotande sjuka eller cancersjuka, som nämndes tidigare, som är kvar i sjukförsäkringen – är det ungefär hälften som stannar kvar i sjukskrivning utan att återvända. 13–14 procent är i arbete som jag sade. 10 procent söker arbete. En fjärdedel fortsätter inom Arbetsförmedlingens program. 70 procent av dem är kvinnor. Med det gamla systemet som Socialdemokraterna införde, och som stöddes av Miljöpartiet och som jag är rädd för att ni fortfarande stöder, skulle de 70 procenten kvinnor bli förtidspensionärer. På vilket sätt är det en frihetsreform?

Jag tycker att Miljöpartiet ofta visar på en frihetlig tanke för människor, men det här är ju att låsa in människor i förtidspension som är fördömande inte bara för deras bristande autonomi utan också för deras hälsa på sikt.

Anf. 92 MARIA FERM (MP) replik:

Fru talman! Av den här debatten framgår det att det är väldigt uppenbart att vi har olika syn på hur sjukförsäkringen ska utformas.

Vi är kritiska till den bortre gränsen. Vi har sett exempel på hur personer med livshotande och kroniska sjukdomar har skickats vidare till Arbetsförmedlingen. Jag kan bara konstatera att vi där har olika syn. Men detta är inte ämnet för debatten i dag.

I dag tycker jag att vi i stället skulle kunna vara glada åt att vi är ett enigt utskott som vill genomföra förändringar som vi alla ställer oss bakom och som innebär förbättringar i rehabiliteringen. Det är det som jag tycker att vi alla borde fokusera på i dag.

Anf. 93 FINN BENGTSSON (M) replik:

Fru talman! Jag säger att vi också är väldigt nöjda med att vi är överens.

När det gäller resurserna i årets budget sätter ju Miljöpartiet av exakt lika mycket pengar som alliansregeringen till rehabilitering, så vi borde ju kunna bli överens precis som vi har blivit.

I debatten och i sitt huvudanförande ger Maria Ferm en falsk bild som verkligen inte stämmer, som skrämmer folk. Min utgångspunkt är att vi måste sluta klanka ned på en sjukförsäkringsreform som om just rehabiliteringen möter upp till sjukförsäkringsreformen kommer att kunna bidra till en sann arbetslinje, nämligen att de som inte behöver vara förtidspensionerade i stället ges stöd och hjälp att komma in i arbetslivet. Och då är rehabiliteringen central.

Men beskriv det inte, Maria Ferm, som att människor kastas ut från sjukförsäkringen trots att de är livshotande sjuka, för det stämmer helt enkelt inte. Jag tycker att det är dags att lägga ned den typen av retorik som inte låter medborgarna känna trygghet i ett system som i allt väsentligt fungerar väldigt bra.

Anf. 94 MARIA FERM (MP) replik:

Fru talman! Jag kan bara upprepa det faktum att det som faktiskt sker när man har en bortre gräns och när människor utförsäkras på det sätt som sker i dag är att människor helt enkelt hamnar utanför systemet. Det är någonting som vi ser väldigt allvarligt på. Vi vill inte ha ett system där människor kan falla mellan stolarna på det sättet, att de som är absolut mest utsatta i vårt samhälle drabbas av den här politiken.

Nu kan vi ta ett litet steg. Men vi ser att det behövs enorma förändringar av hela systemet för att det ska fungera mycket bättre än vad det också gjorde tidigare och än vad det gör i dag.

Anf. 95 DAVID LÅNG (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna sitter i riksdagen för att ta ansvar, och det här är inte första gången under mandatperioden som Sverigedemokraterna väljer att göra gemensam sak med den övriga oppositionen för att driva igenom ett utskottsinitiativ. Det har även hänt att vi har avslagit förslag till utskottsinitiativ när vi har bedömt att de inte har varit ansvarsfulla.

Det har sedan den borgerliga regeringens tillträde och framför allt sedan dess sjukförsäkringsreform 2008 uppdragats ett antal brister i det nya

systemet. Det är egentligen inte särskilt konstigt, därför att regeringen genomförde en stor reform på förhållandevis kort tid, och det är väldigt svårt att förutspå vilka praktiska konsekvenser som ett nytt sjukförsäkringssystem kan få. Flera av bristerna är redan avhjälpna, men för Sverigedemokraterna är det en självklarhet att vi bidrar till att vidta åtgärder när brister uppdagas.

Det pågår som bekant en socialförsäkringsutredning som ska vara klar år 2015. Men innan dess är det viktigt för enskilda försäkringstagare och för hela samhället att de problem som upptäcks blir åtgärdade.

I Sverige finns en ganska bred missuppfattning bland många. När jag säger "bland många" syftar jag huvudsakligen på dem som kanske inte har varit långtidssjukskrivna, som sällan eller aldrig varit arbetslösa och definitivt aldrig bostadslösa. Missuppfattningen är att det man har rätt till i Sverige det får man. Dess värre är verkligheten en annan. Det finns, för att gå lite grann utanför betänkandet, hemlösa som uppfyller alla krav som ställs för att få en bostad, för att få hjälp med det av samhället, men som inte får det helt enkelt för att det inte finns resurser till det. Om det inte finns några bostäder kan man ju inte ge en bostad ens till en hemlös. Sverige må vara ett bra land på många sätt, men det är inte felfritt. Alla får inte alltid allt som de har rätt till. Och detsamma gäller rätten till rehabilitering.

Av den information som framkommit ur den tre månader långa process som vi i socialförsäkringsutskottet tagit oss igenom tycks det som att någon procent av de försäkrade når fram till gränsen för utförsäkring innan de hunnit få sitt behov av rehabilitering utrett. Jag vet inte om vi i dag med säkerhet kan säga exakt vad det beror på, om det beror på administrativa problem eller på resursbrist, men oavsett vilket drabbar det den enskilde. Jag menar att det är fullt rimligt att gränsen för utförsäkring borde kunna flyttas för de personer som inte fått vad de har rätt till, det vill säga de som inte fått sin rehabiliteringsinsats innan den bortre gränsen för sjukpenning är nådd.

I utskottets tillkännagivande till regeringen uttrycks att de som behöver rehabilitering ska få det i god tid innan den bortre gränsen för sjukpenning nås. Skulle rehabiliteringsinsatser sättas in tidigare som en följd av detta ökar också möjligheten för återgång i arbete. Inspektionen för socialförsäkringen har bland annat slagit fast att tidiga rehabiliteringsinsatser ökar möjligheten för återgång i arbete.

När det gäller den här processen har vi lyssnat på Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen samt bjudit in professorer från Karolinska Institutet, professor Kristina Alexandersson och professor emeritus Åke Nygren. Av Försäkringskassan fick vi höra att de inte hade all den information som vi bad om. Inte heller hade Arbetsförmedlingen all den information som vi frågade efter. De båda professorer som jag nämnde sade uttryckligen att det finns för lite forskning, för lite kunskap, för lite information.

Jag uttolkade dock av den information som vi trots allt fick från Försäkringskassan att ca 1 procent av dem som utförsäkras inte har fått sitt behov av rehabilitering utrett ens en gång. Det är förvisso en liten andel, vilket konstaterats tidigare, men det är av nog så stor betydelse för den enskilde.

Insikten om att det finns för lite information är också en insikt. Bara genom att känna till det har ett litet framsteg gjorts. Det har banat väg för möjligheten att regeringen ska vidta åtgärder. Vi måste inse att förbättringar kostar pengar. Sverigedemokraterna har i sina budgetmotioner de senaste åren anslagit mer pengar till sjukpenning och rehabilitering än vad regeringen har gjort. I vårt senaste förslag avsätter vi 700 miljoner kronor mer per år än vad regeringen gör i sin budgetproposition. Därmed kan konstateras att Sverigedemokraterna tar ansvar.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 96 WIWI-ANNE JOHANSSON (V):

Herr talman! Vi lappar och vi lagar så gott det går. Vi försöker lappa och laga i den rehabiliteringskedja som inte fungerar. ”Vi” är de rödgröna i oppositionen. Vi lappar och lagar. Jag är förstås glad över att vi slutligen har nått fram till ett enigt utskott som ger sjuka rätt till rehabilitering, rätt till rehabilitering i god tid, innan de magiska tidsgränserna nås. Det kan man tycka är en självklarhet, men tyvärr är det ingen självklarhet för alla i dag.

Att Vänsterpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet helt vill slopa den bortre tidsgränsen är ingen hemlighet. Det är en tidsgräns som har betytt och kommer att betyda såväl fortsatt sjukdom som fattigdom för tiotusentals människor. Men det finns ingen enighet om att ta bort den bortre tidsgränsen, och därför måste vi lappa och laga så gott det går, och också laga brister som finns i kedjan.

Jag får säga som flera talare före mig att detta för att vara ett utskottsinitiativ är väl förberett. Frågan är naturligtvis inte utredd till fullo, men vi har diskuterat den länge, utfrågat massor av myndigheter, och närliggande utskott har fått säga sitt. Uppdraget att utreda vidare och förverkliga kommer efter riksdagens beslut att ligga på regeringens bord och vara regeringens ansvar.

Herr talman! Det är ungefär 65 000 långvarigt sjuka som blivit av med sin ersättning eftersom tiden tagit slut. Dom har varit sjuka för länge. Sjuka eller inte så hänvisas de till Arbetsförmedlingen och arbetslivsintroduktion. Bara en liten del av alla sjuka har fått möjlighet att arbetsträna eller fått sitt jobb anpassat till nya förutsättningar. Vi har även hört företrädare för Alliansen verifiera och hålla med om att det är så.

Åke Nygren, professor emeritus vid Karolinska Institutet, är en av landets främsta forskare vad gäller rehabilitering. Enligt Åke Nygren är det bara en fjärdedel av dem som skulle behöva rehabilitering eller anpassning och arbetsträning som verkligen fått det. Det är naturligtvis helt uppåt väggarna och orimligt.

Vi har också lyssnat på Försäkringskassans generaldirektör, Dan Eliasson. Han sade vid sitt besök i utskottet i december förra året att Försäkringskassan inte visste hur många det var som hade gått över tiden – ett begrepp som har fått en ny betydelse – det vill säga att Försäkringskassan inte vet hur många som inte fått någon rehabilitering innan det var för sent. Försäkringskassan vet inte heller hur stort behovet av rehabilitering på arbetsplatsen är.

Herr talman! Ja, det är fakta att vi saknar fakta. Försäkringskassan saknar också fakta. Man kunde kanske tro att Försäkringskassan, som är

en av myndigheterna som fått ge sin syn på vårt förslag, skulle välkomna ett beslut som ger rätt till rehabilitering innan man blir utförsäkrad, men faktiskt inte, möjligen brända av tidigare dåligt utredda förändringar av alliansregeringen. Försäkringskassan själv, som mest ser problem, säger att det fanns besvärande brister i det lagstiftningsärende som ledde fram till att rehabiliteringskedjan infördes den 1 juli 2008.

Jag och många med mig kan skriva under på att det fanns besvärande brister, det är bland annat därför som vi står här i dag, och det finns många människor som i dag vittnar om hur de besvärande bristerna har förstört deras liv. Det var illa beredda och snabbt genomförda försämringar för ett stort antal människor som hade oturen att bli sjuka.

Några av dem som drabbats av rehabiliteringskedjans stora brister och tidsgränserna i den beskriver hur deras liv förstörts inte bara av sjukdomen utan också av att ersättningsdagarna tagit slut och ekonomin fullständigt havererat. Några av de drabbade beskriver sina öden i skriften *Onådiga luntan – berättelser från dom som ställts utanför*, en skrift som överlämnades till några av oss i Socialförsäkringsutredningen för några veckor sedan. Till skillnad från nådiga luntan som statsbudgeten åtminstone tidigare kallades är det ingen nådig läsning och man måste vara gjord av sten för att inte förstå att utförsäkring inte är human.

Herr talman! Tyvärr skulle inte de ungefär 40 sjuka människor som i *Onådiga luntan* beskriver sitt helvete på jorden bli hjälpta ens med dagens steg mot rehabilitering i god tid innan utförsäkring. Sanningen är den att för de flesta av dessa 40 har tåget redan gått, och dessa 40 utgör toppen av ett isberg. Jobbet är borta, lägenheten och bilen är också borta. Det är berättelsen där en studentmössa för 1 200 kronor är en katastrof. Det är berättelsen om döttrar i trasiga kläder. Det är berättelser om hopp och förtvivlan och om läkare som försöker bota depression med piller. Men mot arbetslöshet, mot myndigheter, mot arbetsförnedring och ett förstört liv finns inga piller, skriver en kvinna som pendlar mellan hopp och förtvivlan och slutligen desperation. *Onådiga luntan* – läs den om ni inte har gjort det.

Herr talman! För alla dessa 40 och för de ungefär 65 000 som har utförsäkrats behövs rehabilitering och inte utförsäkring och fattigdom. Sanningen är den att för två år sedan uppnådde de första personerna den bortre tidsgränsen för sjukpenning till följd av ändrade sjukförsäkringsregler. Fler kommer nu att återvända en andra gång.

Det är ytterst få som har kommit i arbete. Alldeles för många som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen har i dag inte någon ersättning alls från vare sig arbete, arbetslöshetsförsäkring eller i form av aktivitetsstöd. Många väntar fortfarande på besked om de ska få komma tillbaka till sjukförsäkringen eller inte. Detta skriver vi i betänkandet. Det ville inte Alliansen att det skulle stå, fastän alla vet att det är precis så det är.

Herr talman! Så här ser det ut. Mycket behöver göras. Vi lappar och lagar utsorteringsmekanismen som rehabiliteringskedjan har blivit med utförsäkring och tidsgränser som inte tar hänsyn till att människors sjukdomar inte låter sig styras av administrativa gränser.

Herr talman! Det är i varje fall ett steg framåt att vi i utskottet är överens om att sjuka ska få rehabilitering innan de utförsäkras. Det är ett förslag som Centerns Solveig Zander i gamla LO-tidningen, numera

Arbetet, för några veckor sedan sågade som populistiskt. Men ni står i dag bakom det, och vi är glada för det.

I samma andetag säger Solveig Zander i Arbetet den 22 februari att oppositionen i stället borde föreslå lagstiftning om obligatorisk företagshälsovård. Det har vi hört Solveig Zander nämna i kammaren under debatten också här i dag.

Det är jättebra. Vi har redan en motion om det i arbetsmarknadsutskottet där vi tycker att regeringen borde ta initiativ att tillsammans med arbetsmarknadens parter se till att alla arbetstagare har rätt till företagshälsovård.

Jag är jätteglad att Solveig Zander märker det. Men jag är lite orolig för att Solveig Zander inte riktigt har förstått att hon ingår i regeringsunderlaget. Det vore bra om regeringen tog det initiativet. Men vi välkomnar förstås ett sådant utskottsinitiativ i det utskott som passar för ändamålet.

Herr talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag i det betänkande vi behandlar i dag.

Anf. 97 FINN BENGTTSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tyckte att Wiwi-Anne Johansson inledde på ett väldigt positivt sätt. Jag vill understryka att jag också är glad över att vi har ett enigt betänkande när det handlar om en fortsatt satsning på rehabiliteringsinsatser. Det är precis det regeringen har gjort under alla år sedan den tillträdde.

Lite senare i anförandet kommer Wiwi-Anne igen in på vanföreställningen att utförsäkring inte är humant. Man vägrar att se hur sjukförsäkringen är riggad. Av de 65 000 som lämnar sjukförsäkringen vid den bortre tidsgränsen har drygt 15 000 undantag för fortsatt.

Det är alltså inte så att de administrativa gränserna fullständigt gör att människor inte får lov att stanna kvar i sjukförsäkringen. Detta måste ni någon gång erkänna.

Motfrågan är, Wiwi-Anne Johansson: Hur är det egentligen? Om man tar bort den bortre tidsgränsen, hur många ska fortsätta i sjukförsäkringen? Ska det vara 100 procent, och ska de sedan övergå i förtidspension? Det var vad som hände tidigare.

Vänsterpartiet som är ett feministiskt parti måste bli ytterligt störda av detta med tanke på att 70 procent av dessa personer är kvinnor. De får i dag i stället en chans. Om de inte har undantag, utan det finns anledning att prova arbetsförmågan på arbetslivsintroduktionen hos Arbetsförmedlingen, stannar ungefär hälften kvar.

Av dem har 13–14 procent fått arbete, och 10 procent är arbetssökande. En fjärdedel av dessa individer fortsätter i arbetsmarknadsprogrammen och står mycket närmare arbetsmarknaden. Deras alternativ är det som Wiwi-Anne Johansson säger och som de andra rödgröna fortsätter att hävda, nämligen att dessa individer i stället skulle bli förtidspensionärer.

Om nu 70 procent av dem är kvinnor, hur kan ett feministiskt parti se så cyniskt på människor och föregripa det hela genom att säga: Vi vill inte ha några sådana förändringar, och vi vill inte ha någon bortre tidsgräns?

Det är inte en administrativ tidsgräns. Det är en gräns för att människor ska få prova möjligheten att komma närmare arbetsmarknaden. Det är humant.

Anf. 98 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad det är för vanföreställningar och vem av oss som i så fall har vanföreställningar. De som är med i *Onådiga luntan* är bara 40 personer. Dessa människor är bara toppen av ett isberg. De må vara 50 000, 65 000, 6 000 eller 2 000. Det är illa nog om det är så många människor. Finns det en människa som blir illa hanterad är det illa. Vi vill naturligtvis inte att det ska se ut på det sättet.

Vi menar att det inte handlar om de administrativa tidsgränserna som bara ställer krav på den enskilda. De är på något sätt fågel Fenix. Då har vi löst alla problem. Det är klart att det inte är så. Det handlar om rätten till rehabilitering oavsett vilken typ av rehabilitering som människor behöver. Eftersom vi är olika så behövs det olika.

Det är inte alls så att vi vill tillbaka till någonting som var. Redan i början av 2000-talet var vi på väg att minska sjukskrivningstalen. Men vi behöver göra mer och bättre saker.

När det gäller att Vänsterpartiet är ett feministiskt parti är vi i stort sett det enda feministiska partiet i riksdagen. Vi tycker naturligtvis inte att det är rimligt att 70 procent av de sjukskrivna är kvinnor.

Det beror bland annat på att kvinnor jobbar i yrken där de blir överansträngda och överbelastade. De har osäkra anställningsvillkor. Det visar Kommunals utredning *Kedjan som brast*.

Jag vill minnas att det var 5 procent av dem som inte hade en tillsvidareanställning som över huvud taget kom i fråga för en anpassning tillbaka till det jobb de hade.

De som inte har en tillsvidareanställning är många, och de blir hela tiden fler. De har över huvud taget inte den möjligheten.

Anf. 99 FINN BENGTSSON (M) replik:

Herr talman! Jag vill återigen säga att vi i dag är glada att vi är överens om fortsatta satsningar på rehabilitering, precis som alliansregeringen har gjort sedan den tillträdde.

Sedan vill jag fundera lite grann över *Onådiga luntan*. Jag håller med Wiwi-Anne Johansson att ett misslyckat fall är ett människoöde som borde förtjäna en bättre hantering. Men när man extrapolerar dessa 40 personer och säger att de är toppen av ett isberg blir jag lite undrande.

Enligt attitydundersökningen som gjorts bland alla de kvinnor som har befunnit sig i arbetslivsintroduktionen är majoriteten väldigt positivt till att de har fått denna möjlighet.

De skulle inte få det i ett system utan en bortre tidsgräns och utan de så kallade administrativa tidsgränserna som ni nämner. Av dem som får möjligheten att prova detta är majoriteten positiva.

Frågan är hur sann beskrivningen är att dessa 40 är toppen av ett isberg. Det må vara väldigt olyckliga fall. Men skräm inte upp alla de andra tiotusentals individerna som i stället får hjälp och ser det positiva i detta.

Jag kan hålla med om att i den bästa av världar ska inget system låta någon hamna mellan stolarna. Men det är ett väldigt orättfärdigt sätt att

beskriva ett system. Av 40 hjärtnipande fall drar man slutsatsen att tiotusentals människor har gått samma öde till mötes.

Jag vill se de siffrorna. Det strider mot den bedömning man har gjort inom arbetslivsintroduktionen när myndigheterna har följt upp detta tillsammans. Där får man klartecken för att majoriteten är väldigt glad för att ha fått denna möjlighet.

De administrativa tidsgränserna är inte som ni från oppositionen försöker hävda någonting som enbart är den enskilda individens ansvar. Den enskilda individen är i fokus för att de administrativa tidsgränserna ska tvinga aktörerna att se över om några mer insatser, till exempel rehabiliteringsinsatser, ska göras för att individen ska komma närmare arbetsmarknaden.

Detta leder ofta till att människor får en chans till arbetslivsintroduktion, och då är man i majoriteten väldigt nöjd. Det är synd att inte detta tillkännages från oppositionen.

Anf. 100 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Herr talman! Vi kan fortsätta att slå varandra i huvudet med siffror. Ingen av oss känner egentligen till hur många det är. Försäkringskassan har också noll koll på hur många som får rehabilitering och annat.

Det förs inte heller någon könsuppdelad statistik, eftersom alliansregeringen har tagit bort den delen. Vi kommer därför inte heller i framtiden att veta hur det kommer att se ut.

Det vi vet är det vi talade om tidigare och som Finn Bengtsson talar sig så varm för. Det gäller kvinnornas roll. Man kan gå till djupintervjuerna. Det är 335, 340 eller 350 som Kommunal intervjuade.

Det fanns de som var jättenöjda med att någon över huvud taget hade brytt sig om dem. Det är alldeles sant. Det är bra.

Alternativet är att människor blir utförsäkrade fastän de inte vare sig fått rehabilitering, kunnat komma tillbaka till sitt arbete eller kunnat ta ett annat arbete.

Detta är omänskligt. Detta kan väl ingen vara överens om. Ni försöker blanda bort korten och säga att det inte är så här, att det finns oskälighetsprövning och så vidare. Men varför möter vi då dessa människor? De finns faktiskt i verkligheten och inte bara på papper. De finns som de ca 40 som man har berättat om här, de finns i den undersökning som Kommunal har gjort och de finns förstås bland de 65 000 personer som har blivit utförsäkrade. Av dessa är det många som blir omförsäkrade. Många lever i ett totalt utanförskap när det gäller ekonomi. De finns inte ens registrerade någonstans därför att de har en sambo, en man eller en hustru som försörjer dem eftersom de inte får någonting. Då finns de inte ens i någon statistik. Om detta kan väl ändå inte Finn Bengtsson och alliansregeringen säga: De här 40 är inte toppen på ett isberg. Det är fler än så; det kan jag lova. Det vet vi, och det vet Finn Bengtsson också.

Anf. 101 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Herr talman! Det är oerhört intressant att lyssna på Wiwi-Anne Johansson i talarstolen, bland annat när hon uttrycker att vi lappar och lagar i den nuvarande försäkringen. Jag undrar vad Wiwi-Anne Johansson menar med det. Faktum är att vi alla i den här kammaren var överens om att Anna Hedborg skulle göra den utredning som hon gjorde. De förslag

hon kom fram till skulle då förändra sjukförsäkringen till det bättre. Därför införde vi något helt nytt i stället för att lappa och laga i det som tidigare fanns.

Det som har förekommit i den nuvarande sjukförsäkringen under de få år som den har funnits har inneburit att vi har förbättrat. Vad jag förstod av utskottsinitiativet var att vi skulle förbättra det hela ännu mer på rehabiliteringsområdet. Men uppenbarligen har vi haft olika syn på vad utskottsinitiativet innebar.

Det som Wiwi-Anne Johansson tillika Tomas Eneroth och även Miljöpartiet har sagt var att de vill ta bort den bortre gränsen. De vill att man ska få mer pengar. Är syftet med utskottsinitiativet rehabilitering och att man ska ta bort den bortre gränsen och att man ska få mer pengar? Eller vad handlar egentligen detta utskottsinitiativ om, Wiwi-Anne Johansson?

Anf. 102 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tackar Solveig Zander. Utskottsinitiativet handlar om det som det uttrycker, nämligen att vi vill att regeringen i vårbudgeten aviserar att man till höstbudgeten kommer att komma med konkreta förslag på hur man ska se till att de som behöver rehabilitering också ska få det i god tid innan tidsgränserna slår till. Det är precis det som vi tror att ni är överens med oss om.

Sedan är det ingen hemlighet, som jag sade, att vi i Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet vill avskaffa den bortre tidsgränsen. Vi menar att den inte är något som gör att människor mår bra. Tvärtom gör den att människor som fortsätter att vara sjuka ändå ramlar över kanten när de har gått över tiden, så att säga. De får inte några pengar, och det blir en fruktansvärd fattigdom ovanpå detta att de redan är sjuka.

Det är inget konstigt. Vi har olika åsikter om detta, men det är inte det som detta handlar om. När vi säger lappa och laga handlar det om att eftersom vi inte får en majoritet för att ta bort den bortre tidsgränsen får vi lappa och laga. Då får vi täppa till de värsta sakerna som vi tycker att människor får illa av, och vi får göra det där vi får majoritet för det. Det är inte konstigare än så.

Om Solveig Zander med flera i Alliansen tycker att vi ska ta bort tidsgränsen – fine! Det är klart att vi vill det också. Men inte heller detta är allena saliggörande. Vi måste fortsätta att se till att människor får sjukvård vilken typ av rehabilitering de än behöver, oavsett om vi har tidsgränser eller inte. Men tidsgränserna ska inte drabba de enskilda. Det är vi i samhället som ska se till att vi gör detta för individen.

Anf. 103 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Herr talman! Jag vill fortsätta att uppehålla mig vid det här med lappa och laga. Jag förstår det inte riktigt; det måste jag vara uppriktig och säga.

Enligt mitt förmenande har det kommit ett lappande och ett lagande tidigare i ett utskottsinitiativ från oppositionen. Det handlade om att byta ut begreppet den reguljära arbetsmarknaden mot normalt förekommande arbete. Bland andra Försäkringskassan säger att detta inte har gjort någon skillnad. Det blir då något som är en otydlighet i denna behandling. När man nu också i detta sammanhang fortsätter att röra sig med begreppet

rehabilitering som man vill förändra och ändå ständigt kommer tillbaka till den bortre gränsen och ekonomin blir det också otydlighet.

Därför förvånar det mig att Wiwi-Anne Johansson inte tar tillfället i akt och säger vilken typ av rehabilitering som man vill förbättra och förändra. Jag skulle vilja höra vilka olika metoder och olika förslag det handlar om.

Försäkringskassan har en könsuppdelad statistik. Jag är ledsen att jag inte har detta papper här så att jag kan visa det för Wiwi-Anne Johansson. Finn Bengtsson hade det här nyss, men han gav det till Tomas Ene-roth. Detta papper visar att det finns könsuppdelad statistik. Man ska inte fara med osanning, utan man ska vara tydlig – speciellt när det rör sig om utskottsinitiativ. Om man ska kunna göra något bra av utskottsinitiativ måste man vara tydlig.

Vilka olika former av rehabilitering ser Wiwi-Anne Johansson att vi ska förbättra och förändra?

Anf. 104 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att svara på frågan om vilken typ av rehabilitering vi vill se. Vi vill se den rehabilitering som man behöver. Jag kanske skulle behöva en typ av rehabilitering, Solveig Zander en helt annan och Finn Bengtsson en tredje. Vi måste kunna se till var och en efter behov. Det är precis vad det gäller. Det kan handla om sjukvård, sjukgymnastik eller vad du vill. Det är inte så himla konstigt. Man kan hitta en del bra exempel i våra motioner.

Det handlar förstas om rätt till rehabilitering. Solveig Zander har själv nämnt företagshälsovård här i kammaren och sagt att hon tycker att op-positionen borde ta ett utskottsinitiativ till en obligatorisk företagshälso-vård. Jag tycker fortfarande att det är lika roligt att Solveig inte riktigt förstår att hon är en del av regeringsunderlaget och borde ta ett sådant initiativ. Det kommer vi att stödja, så det är bara att köra på.

När det gäller att lappa och laga vet Solveig Zander att vi har tagit ett utskottsinitiativ för att de nollklassade eller nollförsäkrade, som jag skrev här – för det är egentligen så det måste kännas för dem – ska få en något drägligare ekonomisk tillvaro när de är sjuka.

Vi har, precis som Solveig Zander sade, ändrat arbetsmarknadsbe-greppet från den reguljära arbetsmarknaden till normalt förekommande arbeten. Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen säger att det inte har gett några större resultat. Men det har gått en väldigt kort tid, och det är inte heller säkert att de som anvisar gör det på rätt sätt. Detta behöver man inte ta till intäkt för att det inte skulle innebära någon förändring. Det finns domar som visar att det borde göra det. Nu tar vi rätten till rehabilitering i god tid innan tidsgränser passeras.

Det är detta som är att lappa och laga. Men *fine* – vi tar jättegärna bort den bortre tidsgränsen så att vi slipper lappa och laga i era misslyck-ade försäkringssystem.

Anf. 105 SHADIYE HEYDARI (S):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandet. Vi har samlats här i dag för att debattera en viktig fråga, nämligen rehabilitering tillbaka till arbete. Det är glädjande att även de borgerliga partierna stäl-ler sig bakom utskottsinitiativet.

Herr talman! Utgångspunkten för Socialdemokraternas rehabiliteringspolitik är att alla som av en eller annan anledning inte kan arbeta ska få det stöd som behövs för att man ska kunna komma in i arbetslivet. Samhället har rätt att kräva att du ska arbeta, och du har rätt att kräva stöd och insatser från samhället så att du kommer tillbaka i arbete. Detta är grundläggande i socialdemokratisk politik. Det är ett kontrakt mellan samhället och individen.

De svenska trygghetssystemen är inte längre bra nog. Sjukförsäkringen bygger på den grundläggande principen att alla är med och bidrar till en gemensam försäkring och att alla har samma rätt att få del av den om man behöver. Vi finansierar den gemensamt genom arbete och avgifter på lönen. Alla kan lita på att den träder in när man behöver det.

Sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna har varit viktiga för Sveriges utveckling som välfärdsland. Väl fungerande socialförsäkringar bidrar till en förbättrad omställningsförmåga på arbetsmarknaden. När sjukdom eller arbetslöshet inte leder till utslagning utan till återgång i arbete, rehabilitering eller utbildningsinsats bidrar väl fungerande socialförsäkringar till tillväxt och ökad sysselsättning.

Herr talman! Detta är inte första gången vi debatterar rehabiliteringsfrågan. De senaste årens kraftiga försämringar av de gemensamma trygghetsförsäkringarna har i stället inneburit stora förändringar och problem för många människor i vårt samhälle. 60 000–65 000 personer har utförsäkrats från sjukförsäkringen. Man har hänvisat sjuka människor till försörjningsstöd och tvingat människor att säga upp sig från sitt deltidsarbete mitt under pågående rehabilitering. Tidsgränserna har inneburit oro och stress för de sjuka eller de försäkrade. Detta är oacceptabelt.

Det som är mest upprörande är när Försäkringskassans handläggare frågar cancerpatienter om deras tid i livet. De frågar i princip: Hur lång tid har du kvar att leva? Jag tycker att det är upprörande.

Herr talman! Jag vill gå över till några citat från *Onådiga luntan*, som Wiwi-Anne också nämnde.

Det första citatet är: ”Jag fick också klart för mig från FK att min sjukdom ansågs suspekt och inte var en ’fin’ sjukdom, varvid det var ok att ifrågasätta och kränka mig. Jag var i o m min diagnos ’skyldig tills motsatsen bevisats’.

Jag har jobbat eller pluggat sedan jag var 14 och aldrig legat någon till last, jag var väldigt ovan att bli betraktad som en potentiell brottsling och bli bemött som en arbetsskygg samhällsparasit, men nu fem år senare har jag förstått att jag är en av de lägst stående som finns i detta land!”

Det andra citatet är: ”Jag har blivit behandlad som en brottsling från dag ett av FK. Trots att jag legat isolerad på Karolinska och balanserat mellan liv och död långa tider, har jag enligt FK inte varit tillräckligt sjuk. I FK:s värld finns det inga sjuka, vi som påstår att vi är det behandlas som brottslingar som försöker lura till oss deras pengar. FK:s handläggare och anonyma läkare som aldrig träffat mig vet tydligen bättre hur jag mår än de specialisläkare jag vårdats av och som sjukskrivit mig.”

Det tredje citatet är: ”Kanske vore det bäst att bara dö, det blir väl billigast för staten på så vis. – – Jag förstår på debatten som förs i medierna att man numera får ’skylla sig själv’ om man blir sjuk och inte ’klarar av’ att rehabiliteras ’Vill man så kan man’. Det verkar som om det finns

en allmän tro på att alla sjukdomar idag kan botas eller rehabiliteras bort, men så är det inte!”

Det fjärde citatet är: ”Jag är så rädd för framtiden. Jag har precis blivit utförsäkrad och ser ett svart hål i framtiden. Nu ska jag ju ut och jobba med mina sjukdomar. — — — Jag vill ibland bara lägga mig ner och dö.”

Är det acceptabelt att våra medborgare ska känna oro och behandlas på detta sätt? Det är upprörande, herr talman.

Moderaterna gick till val med stora ord 2006, men ingenting har hänt. De skulle bryta utanförskapet och få fler i arbete. De menade bland annat att alldeles för många i Sverige var sjukskrivna eller hade förtidspension, och det var Socialdemokraternas fel. Det får jag höra gång på gång. Det var Socialdemokraternas fel, men då borde ni kunna göra det bättre i stället för att göra det sämre.

Herr talman! Regeringen hävdar att syftet med de nya reglerna är att föra människor tillbaka till arbete. Frågan är: Hur många av dessa människor har gått tillbaka till ett arbete?

Ett annat problem med reformen är de ogenomtänkta reglerna i rehabiliteringskedjan som försvårar möjligheterna till en rehabilitering värd namnet. Det är samlingsnamnet på ett antal administrativa tidsgränser som inte har något att göra med hur lång tid det tar att bli frisk. Den för inte heller folk tillbaka till arbete. Upp till bevis!

Ett av regeringens största misslyckanden är att varken se eller ta i problemen. I stället för att åtgärda bristerna i reformen, utveckla och förbättra systemet har man gjort tvärtom. Det är därför vi i detta betänkande föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen att man i 2013 års ekonomiska vårproposition bör avisera att man avser att återkomma till riksdagen i budgetpropositionen för 2014 med förslag om en ordning som säkerställer att människor som behöver det får rehabiliteringsinsatser för återgång i arbete i god tid innan de har nått den bortre tidsgränsen för sjukpenningen.

Herr talman! Det måste finnas bättre och individuella rehabiliteringsplaner med ansvar för parterna. Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, landstingen och de sociala myndigheterna ska samarbeta med individen i centrum och erbjuda kvalificerad handledning. Rehabilitering, utbildning, arbetsträning och andra insatser ska utformas utifrån individens behov och inte utifrån myndighetsgränser eller stuprörstänkande. Det ska vara bättre samordning kring den försäkrade.

Herr talman! Jag vill ta tillfället i akt och nämna att samordningsförbunden Finsam och Delta har gjort ett fantastiskt arbete för att hjälpa människor i olika sammanhang tillbaka till arbete. Men vad har regeringen gjort i stället? Jo, man har sänkt budgeten för Finsam.

Därför vill vi utveckla arbetet med finansiell samordning på rehabiliteringsområdet, Finsam. Genom Finsam får individen stöd och faller inte mellan stolarna. Vi ser även behovet av att utveckla fler individuellt anpassade vägar till arbetslivet för personer med komplexa behov av insatser.

Herr talman! Jag vill avsluta med att säga att vi har sagt att regeringen måste säkerställa att människor som behöver rehabiliteringsinsatser för återgång i arbete ska få det i god tid innan de har nått den bortre tidsgränsen för sjukpenning.

Anf. 106 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Herr talman! Det här är ett oerhört angeläget ärende att diskutera. Shadiye tar upp att Försäkringskassans tjänstemän frågar hur länge en cancersjuk patient ska leva. Shadiye tar också upp att man uppfattar att man behandlas som en brottsling när man ligger på sjukhus.

Då undrar jag naturligtvis: Tror Shadiye att detta utskottsinitiativ kommer att ändra på det?

Shadiye har också hört det här när vi har besökt Försäkringskassan. Inte minst generaldirektören berättar hur man jobbar med att få personalen att bli mer lyhörd, att ställa rätt frågor och att inte göra fel på något sätt. Och i just det här ärendet, där man frågade en cancerpatient hur länge patienten skulle leva, har dessutom generaldirektören bett om ursäkt å sin handläggares vägnar.

Alltså handlar detta om att ge handläggarna en bättre utbildning och en bättre kunskap. Och det jobbar Försäkringskassan med. Menar Shadiye att detta utskottsinitiativ på något sätt skulle förändra det?

Man kan vända på saken. Det är betydligt fler i dag som har kommit närmare arbetsmarknaden än tidigare. Det är över 200 000 personer som i dag har lämnat sjukförsäkringen. Är det färre? Nej, för mig är det fler som lämnar sjukförsäkringen. Och det är för mig bra. Är det inte det för Shadiye?

Anf. 107 SHADIYE HEYDARI (S) replik:

Herr talman! Absolut. Jag tycker att det är bra att vi är eniga vad gäller utskottsinitiativet.

Vad det gäller Försäkringskassan och Försäkringskassans handläggare vill jag säga så här: Jag vill inte lägga skulden på dem. De är presade av den politik som regeringen eller ni har lagt fram. De gör fel. De är också människor.

Men det är ett faktum att människor blir behandlade på det sättet. Du har ju sett det dokument som jag har sett, Solveig. Det har kommit via mejl till oss alla. Det är ett faktum att människor blir behandlade på det sättet.

Jag begriper inte hur någon kan fråga en människa: Hur länge kommer du att leva? Är det okej för er i Alliansen att man ställer sådana frågor? Jag tycker att det är ofattbart och oacceptabelt.

Jag lägger inte skulden på handläggarna. Som du säger har generaldirektören bett om ursäkt för detta. Det är klart att de behöver ha hjälp och stöd i sin handläggning också.

Din andra fråga handlade om att fler har kommit tillbaka till arbete. Men om fler har kommit tillbaka till arbete undrar jag: Hur kommer det sig att det är så många som är sjuka? Vi har 60 000–65 000 människor som är utförsäkrade. Varför ser vi inte den gruppen, Solveig? Är inte de också svenska medborgare som ska få hjälp och rätt till rehabilitering så att de kan komma tillbaka till arbete?

Vi ska inte tro att allt är frid och fröjd. Om det hade varit frid och fröjd skulle vi inte lämna det här utskottsinitiativet i dag. Och då skulle inte ni ställa er bakom det – eller hur?

Anf. 108 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Herr talman! Shadiye Heydari! Mycket återstår att göra – det har vi sagt allihop från Alliansen i dag – när det gäller rehabiliteringsområdet. Det står vi fast vid. Men vi kommer ingen vart genom att klanka ned på handläggare på Försäkringskassan. Varken jag eller någon annan ledamot i denna riksdag kan ändra på det. Vi kan prata med generaldirektören och cheferna på Försäkringskassan, vilket vi också gör. Och vi ger dem instrument för att hitta bättre sätt att stötta sina handläggare. Och alla här inne vet att man jobbar oerhört mycket med det.

Då tjänar det inget till att stå här i talarstolen och säga sådant som låter som att det är det stora flertalet som behandlas på det sättet. Det är inte sant. Och jag vill inte lägga ytterligare börda på en myndighet som redan har det jobbigt, vilket Försäkringskassan har. För mig är det en fråga om att hjälpa.

Sedan är det en annan sak som är viktig i det här sammanhanget. Varför säger man aldrig någonting från oppositionen om dem som faktiskt har kommit ut i jobb? Varenda människa som vittnar om att de har fått hjälp att komma ut i jobb är för mig bra. Har Shadiye hört talas om någon sådan person?

Samordningsförbunden har inte fått mindre pengar. De har fått precis lika mycket pengar som förra året. Och det aviserades från regeringen att man skulle få mer pengar. Varför står Shadiye här i talarstolen och säger att samordningsförbunden har fått mindre pengar? Jag tycker att vi ska hålla oss till sanningen. Tycker inte Shadiye Heydari det?

Anf. 109 SHADIYE HEYDARI (S) replik:

Herr talman! Absolut. Jag går tillbaka till Försäkringskassans handläggare. Jag lägger inte någon skuld på handläggarna. De verkställer det ni har beslutat om, helt enkelt.

Det är en etisk och moralisk fråga för mig: Hur kan en handläggare ställa sådana frågor till människor? Ska man som sjuk vara så utsatt och känna sig som en brottsling? Detta är fakta. Jag har inte hittat på det, Solveig. Det handlar om våra medborgare som har skickat mejl till mig och till dig och till andra ledamöter som sitter här inne. Det är viktigt att vi inser detta.

Det finns brister i systemet. Om det inte hade varit så undrar jag varför vi skulle stå här i dag och debattera. Varför skulle vi göra det om det var frid och fröjd, som ni tycker?

Ni säger alltid att ni har ärvt det här från Socialdemokraterna. Okej, det var inte bra under vår tid, men ni får ju se till att förbättra, inte försämma, för människor.

Sedan var det Finsam. Finsam har ökat. Det är olika förbund i landet, och det är klart att pengarna, resurserna, inte räcker till. Då får regeringen skjuta till lite mer pengar så att de klarar av sitt arbete, för de gör ett fantastiskt arbete. Det vet vi alla.

Det är många människor som har hamnat mellan stolarna som har gått till Finsam och fått stöd och hjälp att komma tillbaka till någon typ av åtgärder, arbete eller någon typ av utbildning.

(forts. 12 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.47 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 7 mars

JuU12 Kriminalvårdsfrågor

Punkt 1 (Särskilda handlingsplaner vid återfall i brott)

1. utskottet
2. res. 1 (S, MP, V)

Votering:

166 för utskottet
129 för res. 1
54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 M, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 KD

För res. 1: 93 S, 20 MP, 16 V

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 2 (Verkställighetsplanering för dömda under 40 år)

1. utskottet
2. res. 2 (MP)

Votering:

275 för utskottet
20 för res. 2
54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 94 M, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 V, 16 KD

För res. 2: 20 MP

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 5 (Utslussningsavtal m.m.)

1. utskottet
2. res. 5 (S, MP, V)

Votering:

167 för utskottet
128 för res. 5
54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 94 M, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 KD

För res. 5: 92 S, 20 MP, 16 V

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Carina Hägg (S) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 6 (Incitamentsmodeller)

1. utskottet

2. res. 6 (MP)

Votering:

275 för utskottet

20 för res. 6

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 94 M, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 V, 16 KD

För res. 6: 20 MP

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 8 (Intensivövervakning med elektronisk kontroll)

1. utskottet

2. res. 8 (SD)

Votering:

166 för utskottet

20 för res. 8

109 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 4 S, 94 M, 18 FP, 18 C, 16 V, 16 KD

För res. 8: 20 SD

Avstod: 89 S, 20 MP

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Kent Härstedt (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 9 (Rymning)

1. utskottet

2. res. 9 (SD)

Votering:

275 för utskottet

20 för res. 9

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 94 M, 20 MP, 18 FP, 18 C, 16 V, 16 KD

För res. 9: 20 SD

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 10 (Villkor för häktade m.m.)

1. utskottet

2. res. 10 (V)

Votering:

279 för utskottet

16 för res. 10

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 94 M, 20 MP, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 KD

För res. 10: 16 V

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 14 (Nya kriminalvårdsanstalter)

1. utskottet

2. res. 14 (SD)

Votering:

275 för utskottet

20 för res. 14

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 94 M, 20 MP, 18 FP, 18 C, 16 V, 16 KD

För res. 14: 20 SD

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU16 Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning vid förundersökning i brottmål under år 2011

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Utvärdering av hemliga tvångsmedel)

1. utskottet

2. res. 1 (MP, V)

Votering:

258 för utskottet

37 för res. 1

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 94 M, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 KD

För res. 1: 1 S, 20 MP, 16 V

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 3 (Skrivelsens omfattning)

1. utskottet
2. res. 2 (MP, V)

Votering:

259 för utskottet

36 för res. 2

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 94 M, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 KD

För res. 2: 20 MP, 16 V

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 4 (Skrivelsens kvalitet och innehåll)

1. utskottet
2. res. 3 (MP, SD, V)

Votering:

238 för utskottet

57 för res. 3

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 94 M, 18 FP, 18 C, 16 KD

För res. 3: 1 S, 20 MP, 20 SD, 16 V

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

AU6 Åtgärder inom arbetslöshetsförsäkringen, m.m.

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet
2. res. 1 (MP, V)

Votering:

259 för utskottet

36 för res. 1

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 94 M, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 KD

För res. 1: 20 MP, 16 V

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 3 (Allmänna principer för försäkringen)

1. utskottet
2. res. 3 (S)
3. res. 4 (MP)
4. res. 5 (SD)
5. res. 6 (V)

Förberedande votering 1:

21 för res. 5

17 för res. 6

254 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Förberedande votering 2:

20 för res. 4

20 för res. 5

254 avstod

55 frånvarande

Tredje vice talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottning.

Tredje vice talmannen anmodade Lars Gustafsson (KD) och Hillevi Larsson (S) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Annicka Engblom (M) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett ja och kammaren hade således antagit res. 4.

Förberedande votering 3:

94 för res. 3

20 för res. 4

181 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

146 för utskottet

93 för res. 3

56 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 M, 18 FP, 18 C, 16 KD

För res. 3: 93 S

Avstod: 20 MP, 20 SD, 16 V

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 4 (Administration av arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd)

1. utskottet
2. res. 7 (SD)

Votering:

259 för utskottet

20 för res. 7

16 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 94 M, 20 MP, 18 FP, 18 C, 16 KD

För res. 7: 20 SD

Avstod: 16 V

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 5 (Villkor för ersättning)

1. utskottet

2. res. 9 (SD)

3. res. 10 (V)

Förberedande votering:

21 för res. 9

18 för res. 10

255 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 9.

Hillevi Larsson (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

259 för utskottet

20 för res. 9

16 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 94 M, 20 MP, 18 FP, 18 C, 16 KD

För res. 9: 20 SD

Avstod: 16 V

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU5 Grundskolan

Punkt 1 (Elevens utveckling mot kunskapsmålen i grundskolan)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

185 för utskottet

93 för res. 1

16 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 M, 20 MP, 17 FP, 18 C, 20 SD, 16 KD

För res. 1: 93 S

Avstod: 16 V

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 7 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Anna Steele (FP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Behovet av moderna läromedel i grundskolan)

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

Votering:

258 för utskottet

20 för res. 2

16 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 93 M, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 KD

För res. 2: 20 MP

Avstod: 16 V

Frånvarande: 19 S, 14 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Lotta Olsson (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 10 (Sex och samlevnad)

1. utskottet

2. res. 10 (SD)

Votering:

274 för utskottet

20 för res. 10

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 94 M, 20 MP, 18 FP, 18 C, 16 V, 15 KD

För res. 10: 20 SD

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 4 KD

Punkt 11 (Modersmålsundervisning)

1. utskottet

2. res. 11 (MP)

3. res. 12 (SD)

Förberedande votering:

37 för res. 11

20 för res. 12

238 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 11.

Anne Marie Brodén och Henrik von Sydow (båda M) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

240 för utskottet

35 för res. 11

20 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 94 M, 1 MP, 18 FP, 18 C, 16 KD

För res. 11: 19 MP, 16 V

Avstod: 20 SD

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Andre vice talman Ulf Holm (MP) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 13 (Avgifter)

1. utskottet

2. res. 15 (V)

Votering:

166 för utskottet

16 för res. 15

113 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 M, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 KD

För res. 15: 16 V

Avstod: 93 S, 20 MP

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU7 Fastighetsrätt

Kammaren biföll utskottets förslag.

11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

MJU8 Avfall och kretslopp

Punkt 1 (Mål för insamling av matavfall)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V)

Votering:

186 för utskottet

109 för res. 1

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 M, 20 MP, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 KD

För res. 1: 93 S, 16 V

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 5 (Källsortering)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

274 för utskottet

20 för res. 5

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 93 M, 20 MP, 18 FP, 18 C, 16 V, 16 KD

För res. 5: 20 SD

Frånvarande: 19 S, 14 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 6 (Produkters livslängd m.m.)

1. utskottet

2. res. 6 (MP, V)

Votering:

259 för utskottet

36 för res. 6

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 94 M, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 KD

För res. 6: 20 MP, 16 V

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 8 (Uppföljning och registrering)

1. utskottet

2. res. 8 (S, MP)

Votering:

182 för utskottet

112 för res. 8

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 M, 1 MP, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 V, 16 KD

För res. 8: 93 S, 19 MP

Frånvarande: 19 S, 14 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU9 Livsmedelspolitik

Punkt 1 (Märkning av livsmedel m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

201 för utskottet

93 för res. 1

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 M, 19 MP, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 V, 16 KD

För res. 1: 93 S

Frånvarande: 19 S, 13 M, 6 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 3 (Märkning av kött)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

274 för utskottet

21 för res. 3

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 94 M, 20 MP, 18 FP, 18 C, 16 V, 16 KD

För res. 3: 1 S, 20 SD

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 6 (Dricksvatten m.m.)

1. utskottet

2. res. 6 (S, MP, V)

Votering:

166 för utskottet

129 för res. 6

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 M, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 KD

För res. 6: 93 S, 20 MP, 16 V

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 12 (Livsmedelsstrategi)

1. utskottet

2. res. 10 (S)

3. res. 11 (SD)

Förberedande votering:

98 för res. 10

20 för res. 11

177 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Huvudvotering:

176 för utskottet

97 för res. 10

21 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 M, 15 MP, 18 FP, 18 C, 16 V, 16 KD
För res. 10: 92 S, 5 MP
Avstod: 1 M, 20 SD
Frånvarande: 20 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU10 Landsbygdspolitik m.m.

Punkt 1 (Landsbygdsprogrammet)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

180 för utskottet

93 för res. 1

22 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 M, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 V, 16 KD

För res. 1: 93 S

Avstod: 2 M, 20 MP

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Susanna Haby (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 2 (Svensk livsmedelsproduktion m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

181 för utskottet

20 för res. 4

93 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 93 M, 19 MP, 18 FP, 18 C, 16 V, 16 KD

För res. 4: 20 SD

Avstod: 92 S, 1 MP

Frånvarande: 19 S, 14 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Punkt 4 (Åtgärdsplan för minskat oljeberoende inom svensk matförsörjning)

1. utskottet

2. res. 6 (S, MP, V)

Votering:

166 för utskottet

129 för res. 6

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 94 M, 18 FP, 18 C, 20 SD, 16 KD
För res. 6: 93 S, 20 MP, 16 V
Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Prot. 2012/13:77
13 mars

Punkt 6 (Prissättning m.m.)

1. utskottet

2. res. 9 (SD)

Votering:

255 för utskottet

20 för res. 9

20 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 94 M, 18 FP, 18 C, 16 V, 16 KD

För res. 9: 20 SD

Avstod: 20 MP

Frånvarande: 19 S, 13 M, 5 MP, 6 FP, 5 C, 3 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

12 § (forts. från 9 §) Rehabilitering tillbaka till arbete (forts. SfU6)

*Rehabilitering tillbaka
till arbete*

Anf. 110 FINN BENGTSSON (M) replik:

Herr talman! Jag begärde ordet av samma anledning som Solveig Zander gjorde det, nämligen för att lite grann diskutera det Shadiye Heydari tog upp.

Det är naturligtvis väldigt beklagligt och hjärteknipande med dessa enskilda tragedier som tydliggörs. Samtidigt är det så att vi i denna kammare har ett stort ansvar som lagstiftare för att se över om dessa enskilda fall representerar just enskilda fall av ganska ovanlig karaktär eller om de utgör en större gruppering. Skulle det vara så att detta är ganska vanligt förekommande har vi verkligen ett ansvar. Gör man det som kallas falska generaliseringar på basis av ett eller annat enskilt fall – en handläggning – och spontant anklagar hela regelverket för att vara fel kan man dock göra väldiga misstag.

Låt mig därför för Shadiye Heydari förtydliga att det av de ansökningar som görs till Försäkringskassan är 97 procent som beviljas. Det är 2 procent som får indragna ersättningar från sjukförsäkringen. I allt väsentligt blir man alltså tillgodosedd, men eftersom det är 19 miljoner beslut om året som fattas är det klart att ett och annat fall kan hamna mellan stolarna och att ett och annat fall kan vara väldigt hjärteknipande och tragiskt. Vi vill naturligtvis helst se en ordning där inget sådant existerar.

Jag har dock några motfrågor jag måste ställa till Shadiye Heydari. Om hon nu i talarstolen för fram enskilda fall där vi inte riktigt kan kontrollera hela situationen och om hon anklagar myndigheten för att göra fel, vilket bygger på att regelverket är fel, kan då Shadiye Heydari garan-

tera att inga sådana fall fanns när Socialdemokraterna regerade? Kommer vi heller aldrig att uppleva sådana fall om Socialdemokraterna regerar någon gång i framtiden? Hur ska den problematiken i så fall hanteras? Kommer hon då att säga att det är Socialdemokraternas regelverk det är fel på?

Anf. 111 SHADIYE HEYDARI (S) replik:

Herr talman! Jag anklagar ingen myndighet. Jag bara berättar några medborgares historier om hur de har blivit behandlade av systemet. Det handlar inte om att jag kritiserar våra handläggare på Försäkringskassan, utan jag kritiserar er politik. Det är er politik de verkställer – eller hur?

Jag säger inte att det var bra under vår tid, men vi behöver inte göra det sämre för dem – eller hur? Anledningen till att vi är här i dag och debatterar är att det finns brister i sjukförsäkringen och i rehabiliteringen. Om det inte var så hade vi inte behövt stå här och debattera – eller hur, Finn Bengtsson?

Anf. 112 FINN BENGTSSON (M) replik:

Herr talman! Förvisso är det så att vi debatterar här i dag för att göra saker och ting bättre. Man kan samtidigt fundera på om man ska använda åtta minuters talartid till att ta upp några fall som inte går att kontrollera och sedan bygga en verklighetsbild på att detta är vanligt förekommande och att det har varit orsaken till att det regelverk som regeringen har tagit fram och som riksdagen har röstat igenom i allt väsentligt inte fungerar.

Då måste ju motfrågorna komma: Hur ser det perfekta regelverket ut? Ska vi bygga lagstiftningsprocesser på enskilda fall i stället för på majoritetens beslut? Risker är att vi gör ändringar som möjligen kan gynna ett och annat fall men å andra sidan förorsakar tiotusentals människor ett större problem än de annars skulle förtjäna.

Jag försöker säga att genom att vi har en bortre tidsgräns och genom att vi har möjlighet att låta människor komma över i arbetslivsintroduktion från sjukförsäkringen stannar 50 procent kvar där. Dessa hade med ett annat regelverk blivit passivt överförda i förtidspension. Det finns ett väldigt tydligt genusperspektiv här: 70 procent av dem är kvinnor. De attitydundersökningar som har gjorts inom arbetslivsintroduktionen för de tiotusentals människor som befinner sig där vittnar om att dessa individer i allt väsentligt är väldigt nöjda – en stor majoritet är väldigt nöjda – med de erbjudanden de har fått. Det är en skillnad från det tidigare systemet, som bland annat Socialdemokraterna stod bakom.

Då infinner sig naturligtvis frågan: Har vi inte en skyldighet att beskriva även den bilden? Det handlar om alla de människor som vittnar om att de äntligen har blivit sedda, äntligen har fått hjälp och äntligen har kommit närmare arbetsmarknaden. De kanske till och med har fått ett jobb. Den bild Shadiye Heydari beskriver utifrån enstaka väldigt olyckliga och hjärteknipande fall – det vill jag hålla med om – kan skrämman folk att tro att regelverket är helt utan funktion. Det vill jag å det bestämdaste säga inte är fallet.

Vi har som politiker också ett ansvar att lyfta fram de system som faktiskt fungerar och fungerar bra.

Anf. 113 SHADIYE HEYDARI (S) replik:

Herr talman! De enskilda fall jag beskrev är viktiga för oss alla.

Vad är syftet med att vi har en sjukförsäkring? Vi är ju alla med och betalar, och när jag blir sjuk vill jag självklart att jag ska få tillbaka ersättning för att kunna klara av den tid då jag är sjuk och behöver rehabilitering eller behöver en utbildning för att kunna byta arbete. Det är ju anledningen till att vi har en sjukförsäkring, och det är viktigt att vi värnar om sjukförsäkringen.

Jag vill inte skrämma någon, men detta är den verklighet vi har. Om de människor vi talar om i dag, som är försäkrade, hade fått hjälp och stöd i tid och inte blivit utförsäkrade skulle vi inte – jag säger det en gång till – ha stått här i dag och debatterat. Detta är allvarliga frågor. Det är viktigt att vi ser till att samarbeta och hjälpa människor att komma tillbaka till arbete – i stället för att som du gör, Finn Bengtsson, fråga vad vi som socialdemokrater skulle göra. Självklart skulle vi se till att människor fick hjälp och rehabilitering i tid för att komma tillbaka i arbete eller utbildning, i stället för att behandla dem på det sätt de har blivit behandlade.

De mår dåligt, och många har beskrivit att de känner sig som brottslingar. Det är ett dokument de har lämnat till kommissionen. Detta är inte historier vi har hittat på. Du har också sett dokumentet, Finn Bengtsson; jag hoppas att du har gjort det. Detta är sanna berättelser, och de är viktiga för oss alla. Utifrån dessa berättelser måste vi se till att åtgärda de brister som finns i rehabiliteringssystemet och sjukförsäkringen.

Anf. 114 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! I denna kammare har vi fått höra att vi inte ska belysa människor som drabbas av politik. Vi ska inte tala politik, utan vi ska vara eniga kring hur bra allting är. När vi från oppositionen lyfter fram hur människor drabbas av dagens politik från regeringen får vi höra att vi har fel och att vi borde fokusera på alla dem som kommer tillbaka till jobb. Jag kan passa på att visa bilden från Arbetsförmedlingen på dem som är tillbaka i jobb. Det är den lilla mörka kanten i diagrammet. De 65 000 som är utförsäkrade är den lite större biten.

Jag tycker precis som alla andra att det är viktigt att fokusera på det som är brister. Vi vet att människor inte är fyrkantiga; en del behöver längre rehabiliteringsinsatser. Framför allt behöver människor hjälp och stöd att komma tillbaka i arbete.

Det är lite häpnadsväckande att man från den borgerliga oppositionen – det får man väl betrakta dem som i dag är fallet – säger att vi far med osanning och att det vi säger är fel. Trots att tidningarna rapporterar och Försäkringskassans generaldirektör ber om ursäkt har vi fel.

Min fråga till Finn Bengtsson och Solveig Zander är: Vilka är de fall vi har fel om? Kan ni precisera det? Ni säger att vi inte kan redogöra för det. Ni är inte riktigt säkra på att det verkligen stämmer.

Tycker ni på fullt allvar att vi ska göra en lista över de personer som i dag nekas sjukersättning på grund av att Försäkringskassan säger att de har arbetsförmåga trots att de uppenbarligen är för sjuka för att jobba?

En kvinna beskriver att hon har kronisk smärta. Hon är ett av alla dessa enstaka fall. När det är väldigt många enstaka fall, kan vi då verk-

ligen tala om att det är enstaka fall? Eller kan vi tala om att det är ett systemfel?

Kvinnan som inte kan sova om nätterna och som har kronisk smärta får samma medicin som cancersjuka patienter har för att dämpa den smärtan. Hon kan inte jobba. Hon har ingen arbetsförmåga. Men hos Försäkringskassan bedöms hon ha det. Hur ska hon kunna rehabiliteras tillbaka till arbete när hon blir utförsäkrad?

Vi vet att människor kommer tillbaka till arbete. Vi försöker säkerställa att alla de människor som i dag inte får stöd för rehabilitering ska kunna få det. Jag har uppfattat att även den borgerliga oppositionen tycker att det är viktigt att de får stöd för rehabilitering.

Min fråga är: När ska ni se dem som har utförsäkrats? När ska ni se alla dessa personer som ni säger att vi står och ljuger om här i talarstolen?

Fru talman! Jag tycker att den argumentation som den borgerliga oppositionen har är häpnadsväckande.

Anf. 115 FINN BENGTSSON (M) replik:

Fru talman! Inledningsvis vill jag säga att vi är glada att Alliansen, som är regeringsunderlaget, tillsammans med oppositionen är eniga i detta betänkande om att det är viktigt att bygga vidare på de redan stora satsningar på rehabilitering som görs. Rehabilitering är en viktig del i sjukförsäkringsreformen.

Sedan tar Eva-Lena Jansson upp hur vi måste förhålla oss till halv-sanningar som sägs här i kammaren. Jag kan ta några exempel. Det beskrevs tidigare i debatten i dag att cancersjuka har kastats ut ur sjukförsäkringen. Vi gjorde en granskning av detta på myndigheten. Det fanns inte en cancersjuk patient som hade kastats ut. Varför står man då och säger detta i talarstolen?

I ett annat exempel i dag har det sagts att Försäkringskassan inte förstår ett vittnen om att hantera dem som behöver rehabilitering. Samtidigt har vi i utskottet haft Försäkringskassan som redogjort för att 99 procent får rehabiliteringsplan av Försäkringskassan innan de lämnar sjukförsäkringen.

Det är en väldigt god start för att Försäkringskassan tillsammans med Arbetsförmedlingen uppfyller sin skyldighet att göra just det de ska. Att då ifrågasätta och säga att ingenting görs är häpnadsväckande.

Sist men inte minst har jag i dag talat väldigt mycket om den sneda könsfördelningen som vi verkligen måste jobba vidare med. Varför är kvinnor jämfört med män sjukskrivna i så stor omfattning? Det är ungefär 70–30, det vill säga att 70 procent drabbar kvinnor. Med det nya systemet får de komma närmare arbetsmarknaden.

Ni säger här i talarstolen: Det finns ingen könsuppdelad statistik. Jag står här med statistik från Försäkringskassan där man har delat upp det på kvinnor och män. Det är från Försäkringskassan den 31 oktober 2011. Hur kan ni stå och påstå att det inte finns en könsuppdelad statistik? Ni misskrediterar myndighetens arbete i oträngt mål. Detta har ni också ett ansvar för.

Jag hoppas att Försäkringskassan tillställer oppositionen ett allvarligt ställt brev och påtalar den osanning som har kommit fram i kammaren här i dag.

Anf. 116 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Fru talman! När det gäller cancerfall uppmanar jag Finn Bengtsson att ta kontakt med Kommunalarbetarförbundet. Det är ett ganska stort fackförbund som organiserar väldigt många kvinnor. Där har man redogjort för ett fall där en kvinna inte kunde få sjukpenning. Trots att hon gick på en behandling efter sin canceroperation bedömdes hon ha arbetsförmåga. Dessa fall finns, även om inte Finn Bengtsson har sett dem.

Det är viktigt att vi tar dessa frågor på allvar. När det gäller utskottsiniciativet om rehabilitering som Miljöpartiet tog är det bra att den borgerliga oppositionen nu har insett att den måste ta frågorna på allvar. Det var inte riktigt vad ni tyckte när initiativet kom i utskottet.

Det är bra att ni ser att människor i dag inte får rehabilitering. Behovet av arbetsplatsanknuten rehabilitering är vad bland annat Åke Nygren på Karolinska Institutet har pekat på. Det är viktigt att man lyfter fram det.

Det är också viktigt att se de människor som har drabbats av de förändringar och försämringar som har skett inom dagens system.

Anf. 117 FINN BENGTTSSON (M) replik:

Fru talman! Vi får ytterligare en anledning att nyansera det Eva-Lena Jansson säger. När han var på utskottet sade Åke Nygren att tack vare sjukförsäkringsreformen har ett större fokus satts på rehabilitering. Han konstaterade också att mycket mer återstod att göra.

Det är en väldigt viktig distinktion att sjukförsäkringsreformen har lett till ett fokus på rehabilitering. Det gör att vi i dag får ett enigt utskott bakom att låta regeringen fortsätta på den inslagna linje som den så förtjänstfullt startat på.

Det är då lite förvånande att höra Eva-Lena Jansson stå här och säga att det finns cancerfall som man har tagit fram från fackförbundet. Vi granskade detta internt på Försäkringskassan, som faktiskt har handlagt dessa fall. I en tidigare debatt fick vi fram siffror som visade att det inte fanns någon med cancer som hade blivit utslängd ur sjukförsäkringen.

Det fanns de som hade tumördiagnos. Men nu finns det tumörer som är godartade, Eva-Lena Jansson. I de fallen var det människor som hade annan orsak till att lämna sjukförsäkringen än just tumörsjukdomen. Den var inte ett arbetshinder i det läget. Det pågick inte heller någon behandling. Jag tror att man ska vara ganska noga med detta.

Jag nämnde statistiken för kvinnor jämfört med män. Vi har en könsuppdelad statistik. Det har från oppositionen förnekats att den ens finns fastän jag står med den framför mig här.

Riksdagsledamöterna har begåvats med en liten läsplatta. Om man bara tar några sekunder och slår upp och tittar får man den senaste statistiken från 2012 från Försäkringskassan. Där har man till och med nedbrutit statistiken för könen på länsnivå för hur många som har lämnat sjukförsäkringen.

Det finns den här typen av statistik. Att då misskreditera myndigheten på detta sätt, på vilket sätt stärker det tilltron hos människorna för en viktig myndighet som vi har ett gemensamt politiskt ansvar för att försvara när den trots allt fungerar? När den inte fungerar ska vi naturligtvis kritisera den.

Att hela tiden kritisera både regering och myndighet leder knappast fram till någon trovärdighet på sikt. Jag vill mena att Socialdemokraterna alltmer tappar trovärdighet om ni använder den här typen av desinformation.

Anf. 118 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Fru talman! Om man läser betänkandet står det att Försäkringskassan inte kan tala om hur många det är som har fått rehabilitering. Det är väl viktigt att vi läser det från Försäkringskassan.

Försäkringskassan har inte de uppgifterna säger man. Det går inte att tala om exakt hur många det är som har fått rehabilitering. Om man inte kan tala om hur många det är som har fått rehabilitering har man väl svårt att ange det för både kvinnor och män, gissar jag.

Sedan gäller det tumörsjukdomar. Finn Bengtsson medger att människor har blivit utslängda från sjukförsäkringen. Den kvinna jag talade om hade gjort en bröstcanceroperation. Det var fortsatt medicinsk vård som gjorde att hon inte kunde arbeta efteråt.

Jag vet inte hur Finn Bengtsson har fått tillgång till alla journaler. Jag vet inte hur man gör det. Detta är i varje fall vad jag har fått beskrivet. Jag förstår inte varför det skulle vara osanna uppgifter och varför jag skulle stå och ljuga om detta i kammaren.

Vi är många som möter dessa människor. Vi får mejl, telefonsamtal och brev varje vecka om människor som utförsäkras. Skulle vi stå och ljuga om det? Skulle vi hitta på? Varför skulle vi göra det? Vad skulle avsikten vara?

Ingen vore gladare än jag om människor blev friska bara för att de blir utförsäkrade för att de varit sjuka för länge. Det vore jättebra om vi kunde ha en politik som satte en tidsgräns: Nu är man inte sjuk längre. Nu är man utförsäkrad, punkt. Titta, jag blev frisk! Men så ser inte vardagen och verkligheten ut.

Jag tror att Finn Bengtsson, som också är läkare, känner till att människor inte blir friska på grund av tidsgränser. Däremot blir de utförsäkrade. Det är vad vi riktat kritiken mot.

Anf. 119 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Fru talman! Jag går direkt till det Eva-Lena Jansson anförde här i talarstolen. Vad är det betänkandet handlar om? Jag trodde att det handlade om rehabilitering. Eva-Lena Jansson tar upp unika fall där det har blivit felaktigheter. Det fattas 20 miljoner beslut per år i Försäkringskassan.

Då väljer man här att i en debatt om ett betänkande som handlar om rehabilitering att lyfta fram fall där Försäkringskassan gör fel. Jag frågar: Vad har det med betänkandet att göra?

Jag har också exempel på personer som har behandlats fel. För ett par år sedan hörde vi en beklaglig historia om en man, en krögare, som jobbade hårt. När han blev sjuk i cancer fick han ingen ersättning. Det berodde på att han inte hade betalat inkomstskatt. Skulle det tjäna debatten att jag stod här och framförde de saker där det blir fel och där man känner att man inte får den rehabilitering man har rätt till?

Jag undrar, Eva-Lena Jansson, vad detta med att lyfta fram enskilda felaktiga ärenden har att göra med det här betänkandet, som handlar om att vi vill ha mer rehabilitering.

Anf. 120 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Fru talman! Man kan väl säga att det handlar om människor – människor av kött och blod som behöver rehabilitering. Varje person är naturligtvis ett enskilt fall.

När den borgerliga oppositionen här i kammaren säger att riksdagsledamöter av Sveriges riksdag står och ljuger när vi lyfter fram enskilda fall – de människor som hör av sig – tycker jag att det är viktigt att tala om att vår politik inte bara är till för några människor. Vi kan inte avvara 65 000 eller 10 000 och säga att det inte gör något och att man får räkna med lite svinn när man har denna brutala politik.

Vi vill ha en politik och en rehabilitering som hjälper alla att komma tillbaka till jobb. Om rehabilitering inte lyckas ska man ha rätt till en ersättning om man inte har arbetsförmåga; det tror jag att vi överens om. När Miljöpartiet lade fram initiativet sade Solveig Zander att det var onödigt. Hon tyckte till och med att vi skulle föreslå obligatorisk företagshälsovård därför att vi skulle säkerställa rehabilitering. När jag läser på Försäkringskassans hemsida kan jag konstatera att det heter rehabiliteringsgaranti. Men ingenstans garanteras en enskild rehabilitering. Det är därför Miljöpartiet lade fram initiativet, och det är därför vi har ställt oss bakom det. Vi tycker att det är viktigt att människor ska få stöd och komma tillbaka till arbete. Det är därför jag står här i talarstolen, Solveig Zander.

Anf. 121 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Fru talman! Alla vi andra från Alliansen som har varit uppe i talarstolen har också talat om rehabilitering. Vi har framfört olika sätt när vi har sagt att det finns mer att göra, men att vi är på god väg. 200 000 personer har de facto lämnat sjukförsäkringen och kommit närmare arbetslivet. Endera har de kommit tillbaka till sina jobb eller fått möjligheter att komma till ett annat jobb, eller så har de fått möjligheter att få en utbildning så att de kommer närmare arbetsmarknaden. Dessa personer lyfter inte Eva-Lena Jansson fram i sitt anförande.

Vad jag förstår menar Eva-Lena Jansson att den lagstiftning vi har i dag gör skillnad på folk och folk. Är det så, eftersom det är så viktigt för Eva-Lena Jansson att lyfta fram dem som har blivit negativt behandlade? Vi har en lagstiftning i dag som säger att alla människor ska behandlas lika och att alla har rätt till rehabilitering. Men det vi har varit överens om i betänkandet är att vi vill se fler möjligheter till rehabilitering. Vi vill se fler metoder och fler sätt att ge människor rehabilitering.

Vad är det då för rehabilitering som Eva-Lena Jansson skulle vilja se och som fattas i dag? Det vore oerhört intressant att få veta det i stället för att höra om alla de personer som på olika sätt känner att de har blivit felaktigt bedömda av Försäkringskassan. Vi vet också, Eva-Lena Jansson, att Försäkringskassan och andra instanser gör vad de kan för att minimera dessa felaktigheter.

Tjänar debatten här i dag på att vi talar om detta? Får vi mer rehabilitering om vi talar om alla felaktigheter som har begåtts? Och vilken rehabilitering vill Eva-Lena Jansson se, som hon tycker fattas i dag?

Anf. 122 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Fru talman! Debatten tjänar inte på att vi sopar undan de problem som har uppstått på grund av lagstiftningen. Det är i alla fall jag ganska säker på. Jag tycker att det är viktigt att vi lyfter upp de brister som syns och finns. Om man talar om rehabiliteringsgaranti är det viktigt att människor får rehabilitering. Det enda som på något sätt talar om att det handlar om rehabilitering är själva ordet. Det finns ingen garanti för att man får rehabilitering. Man kan bli uppsagd från ett jobb utan att ens ha blivit rehabiliterad. Det är inte vi nöjda med. Vi tycker att det är fel.

Om man har haft rehabiliteringsersättning i ett år får man lämna den. För många får detta stora konsekvenser, nämligen att de åker ned på en väldigt låg ersättning. Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan säger att detta gör att personer åker tillbaka till sjukskrivning eftersom de påverkas negativt.

Jag tycker att det är viktigt att ge myndigheten ett bra uppdrag. Jag säger att Försäkringskassan i stora delar gör ett bra jobb, men de gör ju jobbet utifrån hur ni har sagt att det ska utföras. Om inte vi är nöjda med hur ni har bestämt att det ska utföras måste vi också vara tydliga med det. Jag tror att debatten tjänar på att varje enskild individ också blir sedd i detta. Om det finns personer som misshandlas på grund av politiken och som inte får sin rehabilitering därför att ni har konstruerat ett fyrkantigt system från den borgerliga oppositionen ska vi lyfta fram dem här i kammaren – varenda en. Jag tycker att det är viktigt att vi ser människor som drabbas i Sverige. Sedan förstår jag att det skulle vara mer behagligt för er att inte tala om dem, men jag tänker inte undvika att göra det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 mars.)

13 § Mervärdesskatt

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU18
Mervärdesskatt.

Anf. 123 MATS PERTOFT (MP):

Fru talman! Jag får äran att inleda denna skattedebatt, där vi först ska koncentrera oss på mervärdesskatt.

Jag vill till att börja med yrka bifall till Miljöpartiets reservation nr 1.

Jag ska lyfta fram en fråga där vi i utskottet är eniga, vilket jag är glad över. Vi upprepar nämligen utskottets och riksdagens beslut när det gäller behovet av att sänka moms på e-böcker. Riksdagen fattade ett sådant beslut för nästan två år sedan när man yttrade sig över kommissionens grönbok om moms – det som nu är ute på remiss.

Det är glädjande att vi upprepar detta beslut eftersom vi har en finansminister som tyvärr inte verkar ha förstått att riksdagen har fattat detta beslut. Vi har dessutom ett departement och handläggare som inte heller kommer ihåg detta. Därför är det desto bättre att vi i utskottet kan vara eniga om att vi ska påminna finansministern om att han bör driva denna fråga i arbetet gentemot kommissionen. Han kanske kommer ihåg

det bättre när riksdagen är enig i denna fråga ännu en gång, men det är beklagligt att hans minne verkar vara kort. Det är som sagt bra att vi är eniga i frågan.

När det gäller Miljöpartiets ytterligare reservationer och vad vi särskilt vill föra in här – och där vi beklagar att vi inte kan vara eniga – är den viktigaste frågan flygbränslet. Miljöpartiet menar att alla transportslag ska bära sina egna kostnader. Det är en enkel och praktisk princip. Vi ska inte ha dolda subventioner. Vi ska se till att alla betalar sina räkningar utifrån de räkningar som uppstår på denna punkt.

Då är det viktigt att vi ser till att flygbränsle och flyg över huvud taget står för de kostnader som de orsakar, inklusive koldioxidutsläpp. Det här är inte helt enkelt eftersom flyg är en internationell rörelse. Det finns internationella överenskommelser – jag har för mig att det kallas för Chicagoavtalet eller något sådant. Det togs för länge sedan.

Vi i Sverige borde gå före och se till att även flyget står för de kostnader som är förknippade med resandet. Det handlar om koldioxidutsläpp och de kostnader som det orsakar för oss. Vi ser att detta kommer att bli kostnader i framtiden genom de klimatförändringar som kommer. Vi vet ju alla att ingenting i den här världen är gratis. Allting måste betalas. Det bästa är om den som orsakar kostnaden också betalar den i stället för att vi ska ha dolda subventioner som andra tvingas betala, i det här fallet samhället och skattebetalarna som måste stå för konsekvenserna av detta. Därför menar vi att en skatt på flygbränslet vore ett sätt att lösa detta. Man borde utreda det vidare för att se till att vi får en tydlig beskrivning där.

När jag läser betänkandet noterar jag den tredje punkten som jag tänkte ta upp, nämligen vindkraftverk. Där borde säljaren kunna välja om köpet ska beläggas med moms eller inte. Det är någonting som finansminister Anders Borg själv har sagt att man kanske borde titta på. Det vore intressant. Det är bra med halvpositiva besked. Problemet är att de ges, och sedan händer ingenting. Därför är det synd att vi inte kunde enas om detta också.

Det här är ett axplock. Det är några få saker i ett ganska brett och spretigt betänkande. Det är några frågor som vi i Miljöpartiet tycker är viktiga. När det gäller kulturen tycker vi att det är viktigt att vi framöver inte ska ha högre beskattning på litteratur bara för att den är elektronisk i stället för i pappersform. Vi tycker att det är viktigt att den som förorsakar miljöskador och koldioxidutsläpp också betalar kostnaderna för detta. Vi tycker också att det vore bra om vi i Sverige kunde få lite bättre fart på en vindkraftsutbyggnad som börjat ta fart men som skulle kunna bli så mycket bättre. Det finns länder som ligger långt före oss, och vi som en gång trodde att vi låg främst har nu fått se oss omsprungna av till exempel Tyskland. Där borde det skapas mer möjligheter.

Anf. 124 THORALF ALFSSON (SD):

Fru talman! Allmänna motioner om mervärdesskatt kanske inte är så upphetsande vid en första anblick, men mervärdesskatten innebär intäkter på ca 350 miljarder kronor till statskassan. De olika momssatserna har stor inverkan på människors ekonomi, särskilt för de svaga grupperna i samhället. I det perspektivet har de lägre momssatserna en viktig funktion att fylla, inte minst när det gäller momsens på livsmedel. De lägre

momssatserna kan även vara ett verkningsfullt verktyg för att stimulera efterfrågan.

Nu har den så kallade restaurangmomsen funnits under drygt ett år, och enligt bedömare har ett antal, kanske 4 000–5 000, jobb skapats. Huruvida detta beror på sänkning av momsen eller andra orsaker som bättre ekonomi för vissa grupper är nog lite svårt att fastställa. Kostnaden för sänkningen av restaurangmomsen beräknades till drygt 5 miljarder. Sverigedemokraterna hade helst sett att dessa miljarder satsats på andra åtgärder för att stimulera arbetstillfällena.

Utan tvekan har dessa jobb kostat stora summor för samhället. Regeringen hävdar att man genom införandet av personalliggare inom restaurangbranschen och momssänkningen skapat många jobb genom att göra svarta jobb vita och därmed städa upp inom restaurangbranschen. Trots dessa åtgärder består uppenbarligen många problem inom restaurangbranschen.

Vid skatteutskottets besök i Malmö pekades bland annat restaurangbranschen ut som ett av problemen bakom att Malmö har en stor, svart sektor som beräknas omsätta 5,7 miljarder kronor årligen.

Samtidigt tyder uppgifter på att antalet personer som befinner sig illegalt i landet ständigt ökar. Att påstå att många av dessa på ett eller annat sätt försörjer sig på svarta jobb inom restaurangrörelsen är nog ingen överdrift.

Om regeringen sedan med stöd av de rödgröna partierna driver igenom förslaget om vård för papperslösa eller mer riktigt personer som befinner sig illegalt i vårt land kommer incitamenten att öka för att befinna sig illegalt i vårt land. Därmed kommer utbudet av billig och avtalslös arbetskraft att öka. Därmed riskerar den svarta sektorn att bli än större och undanhållandet av skatter och avgifter att öka.

Fru talman! Ideella föreningars momsfrihet har varit en återkommande fråga i betänkandet om mervärdesskatt. I år finns det däremot ingen reservation angående denna momsfrihet, men det innebär inte att frågan är mindre viktig eller frånvarande på något sätt. Den ideella sektorn bedriver ett väldigt viktigt och betydelsefullt arbete i vårt samhälle. Vår ståndpunkt är att de ideella föreningarna ska behålla sin momsfrihet.

Om EU genom ett nytt mervärdesskattedirektiv förändrar dagens lagstiftning och berövar många ideella föreningar deras momsfrihet kommer det utan tvekan att få negativa effekter för föreningsrörelsen i Sverige. Dessutom kommer svenskarnas negativa attityder mot EU att förstärkas, inte minst inom den berörda föreningsrörelsen.

Fru talman! Veteranbilshobbyn är en utbredd och växande folkrörelse med mängder av arrangemang i olika former, från regelbundna bilträffar på det lokala torget i staden till märkesträffar eller bilmodellsträffar dit man reser långt ifrån eller stora bilträffar som lockar tiotusentals deltagare och besökare. Inom veteranbilshobbyn finns en efterfrågan på att importera veteranbilar från utlandet, vilket för en tid sedan belades med mindre förmånliga momssatser än tidigare. Vi vill med vår reservation föreslå en återgång till den tidigare gällande momssatsen för äldre, begagnade bilar och delar till dessa vid import från länder utanför EU.

Fru talman! Dagens tre olika nivåer på moms, 6, 12 och 25 procent, ger dock upphov till flera gränsdragningsproblem mellan de olika momssatserna. När man ser vilka smått absurda konsekvenser det får kan man

inte annat än fundera på om inte en generell momsats vore det absolut bästa med undantag för en lägre moms på livsmedel. Det finns momsutredningar som pekat i den riktningen. Men så länge vi har dessa olika momsatsar får vi förhålla oss till dem. Vi kan dock försöka förändra dessa gränsdragningsproblem.

Ett sådant gränsdragningsproblem är den så kallade dansbandsmomsen. I dag får man betala 6 procent i moms på en entrébiljett om man väljer att lyssna till denna musik utan tillgång till ett dansgolv men 25 procent i moms om det finns ett dansgolv tillgängligt. Det är en helt ologisk effekt av dessa momsregler. Men som för det mesta är det EU-regler som lägger hinder i vägen för en förändring om man ska tro Finansdepartementet.

Ur ett folkhälsoperspektiv borde faktiskt momsatserna vara det omvända. Att dansa är inte bara roligt utan även en väldigt bra motion.

I betänkandet finns det även motioner från Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna om att sänka den så kallade dansbandsmomsen. Därför tänkte jag påminna Centerpartiet och Kristdemokraterna om att ni nu har en möjlighet att infria era vallöften från Almedalen 2010 genom att stödja vår motion och reservation.

Fru talman! Till slut måste jag även få nämna det nyhetsinslag om dansbandsmomsen som sändes i *Aktuellt* den 23 januari, dagen efter utskottets beredning av detta betänkande. I inslaget intervjuades tre av Alliansens motionärer som skrivit motioner om sänkt dansbandsmoms. Som brukligt av vår public service, SVT, intervjuades givetvis inte någon av motionärerna från Sverigedemokraterna.

Nu är vi dock här i kammaren med det slutgiltiga betänkandet. Det enda partiet som yrkat på sin motion om att sänka dansbandsmomsen är Sverigedemokraterna. Jag ställer mig frågan om intervjuerna av motionärerna i Sveriges Television den 23 januari endast var falsk marknadsföring och ett spel för tittarna och väljarna. Svaret får vi vid den kommande voteringen.

Därmed, fru talman, vill jag yrka bifall till våra reservationer 2 och 4.

Anf. 125 JACOB JOHNSON (V):

Fru talman! Jag tänker inte bli långrandig i detta anförande, dels därför att vi inte har några egna motionsyrkanden i betänkandet, dels därför att jag inte har något yrkande i kammaren i dag.

Jag har begärt ordet för att något förklara Vänsterpartiets linje vad gäller beskattningen av flyget, utifrån Miljöpartiets motion och reservation.

Vi delar helt den problembeskrivning som Miljöpartiet gör. Det är helt orimligt att flyget inte får bära sina egna miljökostnader och att flygbränsle inte kan beskattas på samma sätt som till exempel vanligt fordonsbränsle.

Jag lät för några år sedan riksdagens utredningstjänst göra en beräkning av vad det skulle innebära för merkostnader för flyget om man beskattade flygbränslet på samma sätt som vanligt fordonsbränsle. Jag fick uppfattningen att det kanske handlar om 10–20 procent högre kostnader per passagerare. Det är kanske 1 000–2 000 kronor på en flygresa till New York. Det är kanske 500 kronor till London och några hundra kronor tur och retur till Luleå.

Det är väl helt rimliga kostnadsökningar som borde vara konsekvensen av en rättvis klimatbeskattning av flyget.

Nu kan vi tyvärr inte i dag, på grund av den internationella uppgörelse som gjordes efter andra världskriget, införa sådana här skatter. Vänsterpartiet har då i stället föreslagit en schabloniserad start- och landningsavgift som egentligen har samma syfte som Miljöpartiets förslag om höjd moms. Men eftersom det är en avgift och inte en momsfråga behandlas inte det förslaget i detta betänkande.

Jag vill bara förklara från Vänsterpartiets sida varför vi alltså inte står bakom Miljöpartiets reservation utan kommer att hänvisa till vårt särskilda yttrande.

Anf. 126 HANS OLSSON (S):

Fru talman! Vi har från Socialdemokraterna ingen reservation, utan vi har ett särskilt yttrande. Jag tänkte uppehålla mig lite grann vid det särskilda yttrandet.

Anledningen till att vi inte har en reservation är att vi är ganska övertygade om att det är en poäng. En av de stora viktiga frågorna för Sverige är att vi kan uppvisa en enighet i Sveriges riksdag gentemot EU-kommissionen när det gäller momsen på den ideella sektorn. Därför är detta en signal om att alla partier i Sveriges riksdag är överens om detta.

Varför är det så viktigt i just denna fråga? Jo, jag är ganska övertygad om att Sverige och många andra länder står inför ganska stora förändringar när det gäller att ställa om samhället. Jag tänker då på klimatförändringar och så vidare. Vi kan inte köra huvudet i sanden. Det kommer att ställas stora krav framöver. Och då, fru talman, tror jag att det är oerhört viktigt, om vi ska klara det med politiska åtgärder, att medborgarna känner en tillit till politikens förmåga att hitta lösningar på svåra problem som gäller människorna.

Den ideella sektorn är en fantastisk skola för medborgare, unga killar, unga tjejer och äldre – alla människor – när det gäller att jobba i den demokratiska processen. Det är en oerhört bra skola för att förstå hur saker och ting fungerar och förstå hur saker och ting beslutas.

Därför är det viktigt att vi på alla nivåer jobbar för att få en stark ideell sektor som kommer att underlätta när det gäller de stora bekymmer som Sverige säkerligen kommer att ställas inför. Då, fru talman, måste vi göra allt vad vi kan på olika nivåer.

Med glädje kan jag konstatera att hemma i min valkrets utsågs Borås kommun till Sveriges mest vänliga kommun när det gäller att stötta den ideella sektorn 2012. Det är ganska fantastiskt. Motivet är att man underlättar för föreningsliv, att man alltid finns där som stöd och så vidare. Det är en stor stolthet för en kommun att få det priset.

Så kan man jobba lokalt, och vi här uppe i Stockholm jobbar på vår nivå för att förbättra och se till att garantera att vi har en stark ideell sektor.

Därför har det varit fantastiskt bra och roligt och lite omvälvande att vi har varit så överens. Det känns lite konstigt när man inte får ge sig på varandra hela tiden. Men det är sådant man också får uppleva. I samma andetag måste jag säga att jag, fast vi har varit överens och fast vi har jobbat gemensamt, kan börja känna en liten oro. Det känns att vi lite grann befinner oss i en bubbla, för vi vet inte hur spelet går.

Vi vet att det ska komma fram ett nytt mervärdesskattedirektiv, och denna fråga kommer att vara med där. Jag har frågat finansministern: Hur går det? Hur fungerar det? Vad händer där nere? Tyvärr får jag egentligen inte så mycket svar annat än: Jobbet går vidare. Vi stretar på.

Det är ungefär det jag får som svar. Jag har frågat: När kommer vi att få någon redovisning i riksdagen av hur arbetet går gentemot kommissionen för att klara den här mervärdesskattebefrielsen för den ideella sektorn? Jag får inget svar på det. I morgon kommer Finansdepartementet till utskottet, och då vi får möjlighet att ställa de här frågorna.

Anledningen till att jag oroar mig är också att jag vet att man i en förhandling så småningom hamnar i en situation där man måste både ta och ge. Då finns det en liten rädsla för att Sverige måste ge bort någonting. Och då kan det ju bli så att man ger bort mervärdesskatten för ideella sektorn i en slutlig förhandling där man ska sy ihop ett helt paket.

Vi får hjälpas åt att driva det här. Vi måste skicka en kraftfull signal ned till EU-kommissionen, och det har jag förstått och trott att man gör från Finansdepartementet. Men signalen till kommissionen måste vara att Sverige aldrig någonsin kommer att skriva på ett nytt mervärdesskattedirektiv om inte den här frågan är löst. Då blir det inget direktiv, för alla länder måste vara med.

Där har jag trott att vi var överens. Jag har också trott att finansministern har drivit den här frågan. Men när jag får svaren på mina frågor om hur det går är det lite mer utslätat.

Därför, fru talman, får vi nog hjälpas åt där vi kan hjälpas åt. Och jag antar att de borgerliga ledamöterna här i riksdagen har större möjlighet att resonera med finansministern. Då är min vädjan: Se nu till att vi driver det här in i kaklet så som snacket har varit!

Anf. 127 LENA ASPLUND (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet SkU18 *Mervärdesskatt*.

Jag vill vända mig till Hans Olsson och även till de föregående talarna som har pratat om den ideella sektorn. Ja, vi håller väl med allihop.

Vi har varit väldigt eniga i det här. Vi har träffat Šemeta vid flera tillfällen. Ett tag trodde vi väl att han förstod. Sedan har vi förstått att han kanske inte förstod.

Finansministern och regeringen gör vad de kan för att trycka på. Ibland kan det kanske vara svårt att övertyga tjurskalliga gubbar, om man nu får säga så. Men vi jobbar med det. Finansministern har faktiskt också uttryckt att den ideella sektorn ska stå skadefri när det gäller det här. Vad som än händer måste vi ordna så att man inte åker på att betala moms. Det handlar ju inte bara om momsen och intäkterna, utan det handlar också om extraarbetet för den här lilla föreningen som ska hitta en kassör som vill arbeta med momsredovisning. Hur kan detta röra EU:s inre marknad? Om vi säljer lite korv på en knattefotbollsmatch i Sollefteå tror inte jag att det har så stor betydelse i Frankrike. Ärligt talat tror jag inte att det minskar deras behov av att sälja varmkorv med bröd.

Från varmkorv med bröd tänkte jag gå in och prata lite grann om hotell- och restaurangbranschen. Den sysselsätter i dag drygt 115 000 människor, ända från Treriksroset i norr – ja, det finns en restaurang där, nästan ända uppe – till Smygehuk i söder. Enligt Statistiska centralbyrån

har antalet anställda ökat med ca 6 000 under 2012. Siffran 4 000–5 000 nämndes här innan, men det är fel. Den sista siffran är 6 000.

Sysselsättningen inom hotell- och restaurangbranschen har vuxit i alla län. I snitt ökade sysselsättningen i hotell- och restaurangbranschen med 8 ½ procent under 2012. Många av de jobb som har tillkommit inom restaurangsektorn är arbeten som går till ungdomar och människor som av olika orsaker sökt sig till Sverige, två grupper som annars har rätt svårt att hävda sig på vår arbetsmarknad. För dessa är 6 000 nya jobb väldigt viktigt och spelar stor roll.

För dessa personer har restaurangmomssänkningen varit skillnaden mellan att inte ha ett jobb och en egen försörjning och att kunna försörja sig, få arbetskamrater och känna sig behövd. Både för dem och för samhället är det här en vinst, för de skatter som kommer in från arbete investeras nu i vår välfärd.

Trots lågkonjunkturen ökade också den totala omsättningen i branschen från 96 miljarder till drygt 100 miljarder kronor. Det är första gången någonsin som restaurangbranschen omsätter 100 miljarder.

Förutom detta var 2012 ett rekordår. Omsättningen i volym ökade med 4 ½ procent, vilket är den största ökningen på tio år. Om man jämför med den vanliga, privata tjänstesektorn så kände man av lågkonjunkturen betydligt mer där. Där var motsvarande ökning 1 ½ procent.

Jag har även besökt flera krögare, bland annat på landsbygden, som har vittnat om hur momssänkningen för dem har varit en fråga om att kunna överleva. Jag har besökt andra krögare som har sagt att de har kunnat anställa någon så att de själva ska kunna få lite drägligare arbetstider. Det är ofta en yngre person, och för den här yngre personen får man en halverad arbetsgivaravgift.

Även det här vill S, V och MP ta bort. Snacka om att slå undan benen på restaurangbranschen! Det känns inte bra. Därför hoppas jag nu att vi alla tycker att restaurangbranschen är bra och att vi kan fortsätta ha den sänkta momssatsen.

Fru talman! Det här var ett exempel på att momsnivån har betydelse. Att då som Miljöpartiet vilja höja momsen på flygresor är helt fel väg att gå. Jag har räknat lite grann och kommit fram till att för en enkel resa från Kiruna – inte den dyraste men inte heller den allra billigaste utan någonstans i det lägre spannet – så skulle biljettpriset öka med 500 kronor. För en familj med två barn som ska åka till Stockholm för att göra någonting handlar det om 2 000 kronor för en enkel resa. Att åka tåg från Kiruna är inte riktigt ett alternativ.

Från min hemflygplats skulle det vara en fördyring med ca 400 kronor enkel väg. Vill inte Miljöpartiet att hela Sverige ska ha möjlighet att resa? Det skulle vara intressant att höra Mats Pertoft svara på det.

Vänsterpartiet hade ett särskilt yttrande här. Nu fick jag en liten förklaring, men det hör inte riktigt hemma i det här betänkandet utan är kanske något som mer hör hemma i nästa veckas debatt om punktskatter. Vi får gå in på det lite mer tydligt då.

I det här betänkandet finns en rad motioner om olika momssatser. Moms berör. Det vet vi. Jag har talat innan om hur intäkterna för moms ökar år efter år. År 2010 låg intäkterna på ungefär 326 miljarder. Vi får ju den här boken *Skatter*. Den sista är för 2012. Sedan hittade jag snabbt någon liten uppgift som jag inte kan säga om den är rätt från Ekonomi-

fakta som sade att det var 331 miljarder 2011, så det ökar rätt stadigt varje år.

Detta berör oss politiker. Det finns många exempel, ofta bara med sänkta momssatser och en del borttagande. Jag håller för övrigt med om att det givetvis borde vara samma momssats på e-böcker som på en vanlig bok.

Jag blev lite fundersam när Thoralf Alfsson från Sverigedemokraterna stod här och pläderade för att en enhetlig moms vore bra, förutom på mat. Sedan hann han knappt svälja förrän han i nästa andetag sade att han vill sänka momsen på veteranbilar och dansband. Då undrar jag: Är det Sverigedemokraternas viktigaste fråga?

(Applåder)

Anf. 128 HANS OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag ska egentligen inte ge Lena Asplund goda råd, men när det gäller den lilla delen i anförandet som handlade om restaurangmomsen vill jag ändå säga följande.

Jag känner också igen den där undersökningen. Jag tror att det var TT eller *Aktuellt* som hade kommit med den och kommit fram till de siffrorna, precis som Lena Asplund säger. Men när man sedan kontrollerade med branschorganisationen – som har bytt namn nyligen, Hotell- och restauranganställdas förbund hette de förut – vågar de inte stå för de här siffrorna. De kan inte garantera att det är de här nivåerna på nya jobb som har kommit inom branschen. Det säger alltså den egna branschorganisationen. Därför kanske Lena Asplund ska vara lite försiktig.

Om man ska leka med tanken och använda de här siffrorna kostar restaurangmomsen 5,4 miljarder. Om man bara gör ett litet överslag och säger att det stämmer kostar ett jobb egentligen ungefär 1 miljon i skattepengar. För de pengarna, om vi sparade pengarna i två år, skulle vi kunna bygga ett höghastighetsdubbspår mellan Borås och Göteborg och betala cash. Det handlar om 11 miljarder eller något sådant.

Lite slöseri får man ändå säga att det är om jobben ska kosta 1 miljon kronor styck och branschorganisationen inte kan garantera eller stå för den siffra som Lena Asplund använder.

Anf. 129 LENA ASPLUND (M) replik:

Fru talman! Mina siffror var från SCB. Jag vet inte om Hans Olsson tycker att de är okej.

Det handlade också om omsättningen som hade ökat med över 4 miljarder på ett år. Vi kan roa oss med lite räkning. Om vi har en ökning med 4 miljarder och så 12 procent moms på det har det ju gett intäkter till staten. Hans Olsson blandar lite fel när han resonerar som han gör.

Så har vi de 6 000 människor som har fått nya arbeten. De betalar skatt. Man betalar arbetsgivaravgifter för dem, och de är inte arbetslösa längre.

Man kan alltså inte säga att de här miljarderna bara har kostat, för de har ju gett väldigt mycket tillbaka. Glöm inte alla de 6 000 människorna som har fått ett jobb att gå till varje morgon och nu kan känna att de är behövda när någon säger tack för att du är här och arbetar!

Det tycker jag att vi ska titta på, plus ökningen. Jag tycker att Hans Olsson räknar lite fel. Nu kan inte jag räkna i huvudet exakt hur många miljarder eller miljoner det blir, men det kan vi väl ta en annan gång.

Anf. 130 HANS OLSSON (S) replik:

Fru talman! Välkommen i klubben! Jag är inte heller så snabb i huvudet när det gäller räkning.

Det Lena Asplund säger om SCB är korrekt. Det var SCB som tog fram det här, men problemet är att branschorganisationen ändå inte kan stå upp och garantera att siffrorna är korrekta. Så är det, och det går att kolla.

Det är fantastiskt också. Det är nästan så att jag fick en liten halvreligiös upplevelse när jag lyssnade på Lena Asplund. Hon talade så fantastiskt om ungdomsarbetslösheten och att det är så bra att ungdomarna får jobb. Det är fantastiskt.

Problemet för Lena Asplund och regeringen totalt är att det inte har märkts speciellt mycket på ungdomsarbetslösheten. Sverige har en av de högsta ungdomsarbetslöshetstalen sett till andra jämförbara länder i Europa. Om det fungerar så bra som ni tror att det gör med sänkt moms på mat, kommer ni att gå vidare med att sänka ytterligare skatter för att göra något åt ungdomsarbetslösheten? Precis som Lena Asplund sade är ungdomsarbetslösheten en av de absolut viktigaste frågorna att ta tag i. Om Lena Asplund hänvisar till att regeringen löser problemet med ungdomsarbetslösheten med hjälp av en sänkning av arbetsgivaravgifterna – en fråga som inte hör hit – och restaurangmomsen, är lösningen för att komma åt ungdomsarbetslösheten ytterligare sänkta skatter?

Anf. 131 LENA ASPLUND (M) replik:

Fru talman! Svar ja, en sänkning av skatt på inkomster. Vi vill fortsätta att sänka inkomstskatterna.

Det finns ett annat problem med ungdomsarbetslösheten i Sverige, nämligen att skolan är ett resultat av Socialdemokraternas misskötsel under många år. Skolan var, som Jan Björklund sade, en flumskola. Ungdomarna gick inte ut gymnasiet med godkända betyg. Det är inte alldeles enkelt att få ett arbete då.

Nu säger oppositionen att Alliansen har regerat i så många år. Men det är inte länge sedan det gjordes förändringar i skolan. Saker och ting tar tid. Speciellt i fråga om resultat av ändringar i skolan är det långa ledtider. Förändringar sker inte från dag ett.

I restaurangbranschen har resultaten kommit fort, till och med fortare än vad man trodde. Jag tycker inte att 6 000 nya jobb är att förakta. Det känns som att ni gör det när ni rycker på axeln och tycker att det inte var så mycket. Men det är fantastiskt bra för alla dem som har fått ett jobb att gå till – och en högre omsättning.

Priserna har inte ökat speciellt mycket i restaurangbranschen. Därför är det intressant att titta på omsättningen. Den är inte resultatet av en prisökning. Priserna låg 0,1 procent lägre än i december 2011. De senaste tio åren har den genomsnittliga prisökningen varit 3 procent. Det är klart att det har gett resultat. Ni vill inte erkänna det, men så är det.

Anf. 132 GUNNAR ANDRÉN (FP):

Fru talman! Vi behandlar i dag ett antal yrkanden. Alla yrkanden utom ett yrkande gäller sänkningar av mervärdesskatten. Det finns ett yrkande från Miljöpartiet som gäller en ökning av skatten på flyget. Jag återkommer till den frågan.

Mervärdesskattens betydelse måste sättas i relation till det samlade uttaget av skatt i Sverige. Vi måste konstatera att år 1991 hände något exceptionellt, nämligen att skattebasen breddades i samband med skatte-reformen – en uppgörelse mellan framför allt Socialdemokraterna och Folkpartiet – och beskattningen av konsumtion höjdes i ett enda svep från 14 procent till över 16 procent. Samtidigt sänktes skatten på arbete.

Låt oss ha i minnet att 1989–1990 var beskattningen av konsumtion, mervärdesskatten, 13,8 procent. Den är nu, fru talman, nästan 22 procent. Detta är en förändring av sammansättningen av skattetrycket i Sverige. Jag menar att det har varit gynnsamt för Sverige att sänka skatten på arbete. Jag vet att några partier – jag ska inte nämna dem här – är för höga skatter på arbete, men jag tycker att skatt på konsumtion är ett bättre sätt att hantera ett lands ekonomi, och jag tycker att vi ska fortsätta på den vägen.

Är det bra att det väcks så många motioner om att sänka skatter? Jag vill gärna gratulera alla dem som är framgångsrika. Det har varit många framgångsrika kampanjer för sänkt moms. Många kan livnära sig på detta. Jag skulle gärna öka arbetslösheten i skatteplaneringsbranschen och inte yrka bifall till så många frågor där. Det är glädjande att det inte heller finns några yrkanden om bifall till alla dessa olika förslag i betänkandet.

Fru talman! Förra året tillsatte skatteutskottet en uppföljningsgrupp som lade fram en rapport, *Uppföljning av undantag från normalskattesatsen för mervärdesskatt*. Gruppen leddes av den numera framlidne Johnny Munkhammar. Jag vill skänka honom en tanke i detta sammanhang. Rapporten är en typiskt bra produkt som reder ut hur saker och ting som vi under lång tid har beslutat om i riksdagen fungerar eller inte fungerar. Det finns båda varianter. De skatter som undersöktes särskilt i denna utredning var små skatter, till exempel på skidliftar och djurparker. Undersökningen visar att de har haft effekt. Det är huvudkonklusionen av undersökningen. Det är intressant att de verkligen har effekt. Detta uppmuntrar andra till att föreslå sänkt moms för dansband, cykelreparationer eller vad det kan vara. Det finns en uppsjö av dessa skatter.

Det är intressant att se om vi kan återgå till en ordning där det finns färre undantag. Det finns kvalificerade undantag. Läkemedel är ett sådant undantag. Det står jag också bakom. Det är bra att det inte är moms på läkemedel. Däremot håller jag gärna med Vänsterpartiet och Miljöpartiet om att det kvalificerade undantaget på flygbränsle inte är bra. Men det betingas av att vi har anslutit oss till 1947 års Chicagokonvention. Att jag är emot Miljöpartiet på den här punkten beror på att Miljöpartiet, och kanske Vänsterpartiet också, vill införa en skatt som bara drabbar svenska resenärer. Det är en dålig politik att i praktiken flytta flygverksamhet utomlands. Det ger andra länder en fördel. Därför är det bra att bränslebeskattning har inlemmats i handelssystemet i Europa. Det är den riktiga vägen att gå.

Jag noterar också ett särskilt yttrande av Vänsterpartiets tidigare partiledare Lars Ohly som jag måste få fört till protokollet. Han vill särskilt att vi ska använda EU till att propagera för en viss skattesänkning. Det är intressant att å ena sidan vill man gå ur EU, å andra sidan vill man i ett annat ärende använda just EU för att få igenom sin egen skattepolitik. Det finns en lätt motsättning i dessa ståndpunkter.

Fru talman! Jag slutar där jag började. Det är viktigt att vi fortsätter att se till att mervärdesskatten i Sverige är en effektiv skatt och att den också kan bli bra för svenska folket i den meningen att undantagen verkligen ska vara motiverade så att Sverige kan klara sig i den internationella konkurrensen.

Anf. 133 KARIN NILSSON (C):

Fru talman! Som vanligt har vi gott om motioner inom skatteområdet, och momsbetänkandet är inget undantag. I betänkandet om mervärdesskatt behandlar vi 35 motioner.

En momsfråga som alla partier är överens om är att förbjuda EU-kommissionen att hålla fingrarna borta från våra ideella organisationer, så att föreningarna varken nu eller i framtiden ska tvingas bli momspliktiga.

De ideella föreningarna har jättestor betydelse för svenska folkets kulturliv, friskvård, sociala liv och allmänna välfärd. Att införa redovisningskrav på mervärdesskatt kan säkert skrämja bort många glada amatörer, som ofta helt utan ekonomisk skolning och ekonomisk kompensations sliter med balans- och resultaträkningar för sina små föreningar. Tack och lov är vi eniga om denna fråga.

Fru talman! En annan fråga som fanns i EU:s grönbok om mervärdesskattens framtid, där jag också upplevde att vi var eniga, är att vi vill hålla EU på armlängds avstånd i fråga om årsredovisning av momsen för en halv miljon småföretagare.

Att revisorerna, som kunnat fixa momsredovisningarna i samband med småföretagarnas årsredovisningar och deklarerationer från januari till mitten av juni, ska få tiden nedkortad och hinna med att hjälpa företagen att bryta ut och särredovisa momsen redan till den 26 februari är fullständigt omöjligt och kommer att skapa kaos i hela systemet.

Där är det oerhört viktigt att se till att Sverige får ett undantag eller en dispens av något slag, helst med de tidsgränser som finns i dag eller åtminstone några månader fler än EU-förslaget. Alternativet kan vara att de som inte har någon handel över gränserna helt kan undantas.

I mitt hemlän, Kronoberg, har vi mängder med enskilda företagare som driver någon liten verksamhet eller äger en liten bit skogsmark eller jordbruksmark, själva eller tillsammans med syskon efter något dödsbo. Det är ofta ordentligt komplicerade redovisningar, som tar tid även för den mest erfarne revisor. Om en halv miljon småföretagare först slumpmässigt ska gissa vad de ska redovisa för moms till Skatteverket och sedan långt senare komma in med rättelser blir det ett stort merarbete för den enskilde företagaren, de anlitade revisorerna och Skatteverket.

Nu har Skatteverket redan skickat ut information till företagen som om detta EU-förslag redan är ett fullbordat faktum. Jag har fått svar från Finansdepartementet att de arbetar med frågan och undersöker möjligheterna till ett svenskt undantag, men det känns självklart oroande för

många berörda företagare och revisorer som inte vet vad som kommer att gälla framöver. Det enda de har tagit del av är Skatteverkets information.

Jag har försökt följa den här momsfrågan ända sedan jag ställde frågor om den på en hearing som skatteutskottet genomförde i juni 2011. Jag har inte i min roll som enskild riksdagsledamot redskapet för att själv kunna bearbeta EU, men jag hoppas verkligen att Finansdepartementet snart återkommer med ett svar som infriar det löfte skatteutskottet fick i samband med utskottets behandling av EU:s grönbok i november 2011, så att vi kan återfå arbetsron i småföretagen avseende denna fråga.

Fru talman! Jag har själv tidigare skrivit motioner om dansbandsmomsen, och jag hade gärna sett ett sådant förslag från regeringen här i dag. Men som vi alla vet är det mycket som ska inrymmas i budgeten, och en sänkning av dansbandsmomsen har inte rymts inom den beslutade budgetramen. Därför har jag heller ingen möjlighet att i dag rösta för ett förslag, även om jag instämmer med Thoralf Alfsson i att dans är både roligt och en bra motionsform.

Vad gäller restaurangmomsen, som nyss var uppe i ett replikskifte, har man väl ändå någorlunda bekräftelse på att en effekt av sänkningen är 6 000 jobb. Men det som inte framgick är alla de företag som låg på gränsen till att över huvud taget existera. Alla andra branscher med liknande jobb har backat på grund av lågkonjunkturen, men denna bransch har gått mot strömmen, har utvecklats och kunnat anställa fler. Det tyder definitivt på att restaurangmomsen har haft effekt.

Jag skulle, som sagt, kunna ge exempel på flera företag som har varit orhört beroende av detta, där fem, sex eller tio anställda skulle ha blivit uppsagda på grund av att man hade fått lägga ned sin verksamhet. Om vi multiplicerar den effekt som den sänkta restaurangmomsen har gett skulle det bli betydligt mer än de 6 000 jobben. Men det är väldigt svårt att hitta statistik på något som glädjande nog inte har skett.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 134 LARS GUSTAFSSON (KD):

Fru talman! När man talar om moms tänker jag alltid på vikten av att skatter är transparenta, såtillvida att de är likvärdiga, alltså att man kan förstå hur de är kopplade ihop med varandra. Det gäller inte minst inom momsområdet att man har likvärdiga skattesatser på likvärdiga företeeser. Om de ska få acceptans bland befolkningen är det viktigt att man kan förstå varför det är på olika sätt. Gör man inte det blir det också en fråga om varför man ska betala olika skatter på olika nivåer.

Mervärdesskatten, eller moms som man brukar säga, är en konsumtionskatt. En förutsättning för att denna skatt ska fungera är att den utformas på ett sådant sätt att den inte får snedvridande effekt eller orimliga proportioner, vilket den kan få. Som lagstiftande församling måste vi komma ihåg att moms läggs ovanpå alla kostnader, inklusive skatter. Därmed får moms en proportionerligt större effekt än de flesta andra skatter, vilka oftast har begränsningar. Staten gör alltså stora vinster på höga punktskatter av olika slag. När då partier föreslår olika slag av högre skatt på varor och tjänster får detta ytterligare ekonomiska konsekvenser. Man bör komma ihåg att det till syvende och sist är konsumenterna som betalar för kalaset.

Fru talman! Ett område som har varit föremål för skatteutskottets engagemang under en längre tid, som Gunnar Andrén tog upp här tidigare, är moms på den ideella sektorn och även förslag om inskränkningar från EU, som Hans Olsson tog upp. Detta riskerar att skada den svenska folk rörelsen, som genom ideella insatser bidrar med viktiga insatser i samhället. Vi har en samhällsstruktur som har byggts upp av ideella föreningar av olika slag. Som framgår av betänkandet är frågan aktuell i Sveriges samtal med EU-kommissionen, men någon slutgiltig lösning har vi ännu inte kunnat se. Ett enigt skatteutskott och, tror jag att jag vågar säga, en enig riksdag kommer att fortsätta att värna den ideella sektorns befrielse från moms inom nuvarande gällande regelverk.

Skatteutskottet genomförde förra året en granskning av utfallet av olika reducerade momssatser inom olika sektorer. Utfallet var något skiftande men ändå överraskande positivt, såtillvida att den förväntade snedvridning som befarats inte besannades, i alla fall inte som framförts från ekonomiskt håll. I några fall hade momsreduceringen varit nödvändig för verksamhetens fortsättning.

När det nu föreslås förändringar och att öka momsbeskattningen på nya områden bör försiktighetsprincipen gälla. Det är alltid lättare att införa en skatt än att ta bort den. Värnskatten är ett passande exempel på detta.

Fru talman! Jag skulle kunna ta upp fler exempel, men jag ska nöja mig med några specifika djupdykningar. Även om jag själv sällan brukar göra det ska jag göra det denna gång. Jag ska ta upp lite grann om restaurangmomsen och matmomsen. Det finns en särskild orsak till att jag tycker att den var bra att genomföra, något som var ännu viktigare för mig, och det var likvärdigheten. Det är svårt att definiera var gränsen går exempelvis då man konsumerar maten antingen utanför eller innanför väggarna. Därför är likvärdighet mycket bra.

När det gäller ett annat område, kultursektorn, fick jag höra talas om en diskussion beträffande huruvida det skulle vara olika momssatser beroende på om en släde drogs av en häst eller av en ren. När hästen drog släden var det en transport, men när renen drog den var det fråga om kultur, och därmed gällde kultur moms. Det kan vara ganska svårt att förstå skillnaden däremellan, speciellt om man kommer från Stockholmstrakten, gissar jag. Likvärdighet i beskattningen är därför mycket bra.

Samma sak gäller inom kultursektorn för konserter, dans och så vidare. Jag tror att man måste hitta rakare strukturer för att inte få dessa orimliga och svårförståeliga gränsvärden, hur många som befinner sig på dansgolvet etcetera. Det måste man titta på framöver och också hitta en lösning.

Sedan finns det en motion som gäller mitt lilla favoritområde, veteranköret. Jag tror att det skett ett litet missförstånd såsom det framförs i motionen och även besvaras. Det handlar alltså om att Tullverket fått ta över värderingen av bilar och hitta på gränser som reglerar hur många av en sort som får finnas i Sverige. Jag måste säga att jag inte tror att Tullverket är den bästa auktoriteten för att göra sådana bedömningar.

För något år sedan bedömdes en Ford Customline Convertible Coupe 1956 inte bara utifrån dess antikvärde, vilket är intressant. Andra modeller var Oldsmobile Coupe och Ford Fairlane Coupe 1964. Jag tror inte

att Tullverket kan tala om hur många av dem som kan vara värdefulla att ta in i Sverige, utan importörerna av dessa bilar fick betala 25 procent i moms i stället för 12 procent. Jag tror att det vore mycket bättre om Transportstyrelsen kunde titta på dessa frågor, eftersom de har bättre kompetens att bedöma huruvida en bil är unik eller ej.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 mars.)

14 § Skatteförfarande och folkbokföring

Föredrogs

skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU20
Skatteförfarande och folkbokföring.

Anf. 135 ANDERS KARLSSON (S):

Fru talman! Vi ska nu behandla skatteutskottets betänkande om skatteförfarande och folkbokföring. Jag kommer i huvudsak att tala utifrån den del som berör skattefusket.

I betänkandet är det en tydlig vattendelare mellan borgerliga motioner som mest vill synliggöra skatter eller minska på och undvika skattekontroller. Våra och de andra oppositionspartiernas motioner handlar om hur skattefusk, svartarbete, illojal konkurrens och kapitalflykt ska undvikas. Det finns alltså en tydlig skiljelinje mellan oppositionen och regeringen.

Vi socialdemokrater får ofta höra att våra krav på skattekontroll hotar företagsamheten och försvårar för entreprenörer. Det är en märklig agitation med tanke på hur allt fler branscher plågas av illojal konkurrens och av den organiserade brottslighetens försök att ta över verksamheter och företag.

Åkerinäringen går på knä genom illojal konkurrens från mindre seriösa utländska och svenska åkare. I byggbranschen har småskuttar och svartarbete alltid varit en plåga som på senare år har spåtts på av utländska företagare vars anställda har oklara anställningsförhållanden och dumpade löner. Det är heller ingen tillfällighet att byggindustrin haft ett antal svåra arbetsplatsolyckor. Här gör Arbetsmiljöverket nu försök för att skapa ordning och reda. Städbranschen ska vi bara inte tala om. Upphandlingen fungerar dåligt eftersom den släpper fram oseriösa entreprenörer, men det finns också bekymmer i underentreprenörsleden.

Fru talman! Jag kan inte låta bli att uttala min avsky mot den jobbtrafficking som pågår kring bärplockning, trädplantering och städning. Detta är en skam för Sverige. Thailändare, kamerunare och romer utnyttjas och luras genom att skatter undviks och fifflas med. Jobbtraffickingen måste få ett slut. Ni i de borgerliga riksdagsgrupperna måste ta ert ansvar och få ett slut på detta som upprepas, inte minst i skogarna, sommar efter sommar. Det är en skändlig människohandel som bidrar till att skapa rädsla och i förlängningen rasism, ett vi och dom som mycket väl kan leda till betydligt värre saker.

Fru talman! Låt mig återgå till betänkandet. Jag är glad över att regeringen efter sex år förefaller att börja ta tag i de 133 miljarder i skattefusk

som försvinner från skatteinkomsterna. Jag vill minnas att borgerliga ledamöter i denna talarstol både försökt förneka och bagatellisera Skatteverkets uppgift och givetvis skuldbelägga oss socialdemokrater för detta, som om vi skulle hitta på det.

Nu har de 133 miljarderna hunnit ifatt er och statsrådet Borg, och med ett och ett halvt år kvar till valet har det äntligen blivit fart, för nu är det bråttom. Till den 31 december ska Skatteverket komma med en ny siffra på skattefusket. Sent ska syndaren vakna, om uttrycket tillåts, fru talman.

Det finns en tendens hos regeringen och de borgerliga riksdagsledamöterna att ta åt sig äran av sådant som de egentligen har väldigt liten del i. I veckan kunde vi läsa att det projekt som funnits sedan 2005 i Nordiska ministerrådets regi, och som leds av Torsten Fensby, nu går vidare från att få fram skatteavtal till att skapa en elitstyrka mot skattefusk. Det är egentligen märkligt att vi hört så lite om detta.

Vi har kunnat läsa hur tysk socialdemokrati, inte minst då de hade finansministerposten under samregerandet med CDU, drivit frågan om det globala skattefusket men också hur USA:s president Barack Obama har drivit på frågan. Det pågår med andra ord ett stort internationellt arbete. En stillsam fråga blir därför vad Anders Borg och de svenska Moderaterna egentligen har gjort. När läste vi senast att finansminister Anders Borg gått i spetsen för krav mot exempelvis Schweiz och Liechtenstein eller presenterat ett skarpt initiativ på ett Ekofinmöte eller inom OECD?

Nej, sanningen är att Anders Borg i fråga om skattefusket lite anammat statsminister Reinfeldts kommenterande och recenserande politiska stil. Initiativ tas bara när det brinner i knutarna, som i fråga om storföretagens skatteupplägg. Då ger en moraliskt upprörd finansminister Skatteverket order om att hitta på något. Ja, då är han som ett tomtebluss i sitt engagemang, vår värderade finansminister. Det sprakar och brinner men tar fort slut, och kvar finns bara skattesänkningar som lösningen på alla problem.

Vi socialdemokrater har genom åren väckt flera motioner och tagit olika initiativ mot skattefusk och ekonomisk brottslighet. Men av någon anledning får vi alltid höra att de är ogenomtänkta, svåra att genomföra, för tidigt väckta eller att departementet minsann redan håller på att bereda frågan. Men åren går och går, och när och om det till slut händer något har fuskarna och tricksarna genom regeringens tröghet och ovilja hunnit få ihop en rejäl slant.

Fru talman! Vi har ensamma eller tillsammans med andra oppositionspartier ett antal reservationer i betänkandet. Vi vill införa land-för-land-rapportering. Vi upprepar riksdagens tidigare tillkännagivande om ett förslag om personalliggare i byggbranschen. Det ska träda i kraft under året. Detsamma gäller ett förslag om månadsuppgifter, vilket ska träda i kraft den 1 januari 2014. I det sistnämnda fallet väntar vi på regeringens proposition den 26 mars. Vi vill också att Skatteverket ska se kvittona före utbetalning av avdrag för HUS-tjänster.

Ja, jag skulle kunna tala mycket om var och en av dessa frågor men väljer att koncentrera mig på den viktiga frågan om F-skatt. I den bransch jag känner väl, byggbranschen, är F-skattefrågan stor, lika stor som personalligarfrågan. Jag har många kontakter med transportfacket och

åkerinäringen. Det är en stor och viktig bransch som blöder av de sår som den illojala konkurrensen ger.

F-skattefrågan är stor även i många andra LO-yrken, exempelvis för GS-facket med skogsarbetarna men också långt utanför LO.

Journalister konfronteras med frågan om hur anställningar försvinner samtidigt som arbete i rollen som egenföretagare erbjuds.

I fjol biföll riksdagen en socialdemokratisk motion i SkU17 där riksdagen av regeringen begärde en förutsättningslös utvärdering av effekterna av det förändrade näringsbegreppet. Utvärderingen skulle omfatta konsekvensen för skatteuppbörden samt effekterna på arbetsmarknaden, arbetstagarens ställning och företagandets villkor. Den ska bedrivas skyndsamt, heter det.

Tyvär! Måste jag säga att mördarsniglarna som plågar min trädgård och många andras är snabba jämfört med regeringen.

Fru talman! Det har i budgetpropositionen för 2013 aviserats att en utvärdering kommer att genomföras. De borgerliga ledamöterna i utskottet och Henrik von Sydow kommer snart att få möjlighet att redovisa detta arbete för oss andra här i kammaren.

Om de nu vet något eller bara ingår i knapptryckarkompaniet kommer att visa sig. Vi socialdemokrater menar att regeringen redan brustit i respekt för riksdagens tillkännagivande och kräver nu att regeringen ökar farten så att den av riksdagen begärda utvärderingen redovisas senast i budgetpropositionen för 2014.

Fru talman! Jag har nu redovisat skillnaden mellan oppositionen och regeringen, mellan handlingskraft och passivitet, mellan samhällsförändrande och samhällsbevarande ambitioner. Där går skiljelinjen i svensk politik.

Med det yrkar jag bifall till reservation 1, men jag står självklart bakom alla våra andra reservationer.
(Applåder)

Anf. 136 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Fru talman! När vi talar om skatter tänker vi oftast endast på skatter i Sverige. I vårt land fungerar skattesystemet relativt väl, och vi har både internationell och nationell kraft att få till stånd skattekontroll med de flesta skatteparadisen i världen. Under de senaste åren har riksdagen fattat beslut om skatteavtal med ett flertal så kallade skatteparadis som förhoppningsvis kommer att leda till att undanröja skatteflykt från Sverige. Men utanför Sveriges gränser finns en annan verklighet.

Utvecklingsländerna förlorar årligen enorma belopp genom så kallad kapitalflykt. För varje biståndskrona från nord till syd uppskattas runt 10 kronor gå i motsatt riktning. En dryg tredjedel av kapitalflykten bedöms härröra från korruption och kriminalitet medan resten – alltså nästan två tredjedelar – anses uppstå genom kommersiella transaktioner, varav en betydande del inom ramarna för gällande skattelagstiftning, alltså laglig skatteplanering.

Multinationella företag som undviker att betala skatt står för två tredjedelar av kapitalflykten, kriminell verksamhet, som handel med droger, vapen och människor för nästan en tredjedel och korruption för runt 3 procent. Kapitalflykten möjliggörs genom skatteparadis och deras banksekretess.

Hemlighetsmakeriet i skatteparadisen gör det omöjligt för myndigheter att få information om vem som gömmer pengar, varifrån pengarna kommer eller vilka summor det rör sig om. Den information som Sverige numera får tillgång till genom dessa skatteavtal med skatteparadis förblir dold för fattiga länder.

Den svenska regeringen bör därför verka för att stärka FN:s skattekommitté och andra forum där utvecklingsländerna är bättre representerade än inom Global Forum, som instiftats av i-ländernas samarbetsorgan OECD. Regeringen bör i alla relevanta internationella forum verka för att ett automatiskt och obligatoriskt internationellt utbyte av skatteinformation mellan skattemyndigheter etableras av solidaritet med fattigare länder.

Sverige bör verka för att skatteredovisningen i alla länder öppnas genom ett världsomspännande krav på land-för-land-rapportering. Det innebär att företag ska rapportera sina vinster och skatter i varje land där de är verksamma, så att myndigheterna i alla länder får vetskap om hur mycket skatt som företagen är skyldiga att betala.

Inom EU pågår ett lagstiftningsarbete kring landspecifik rapportering. EU-kommissionen presenterade 2011 ett lagförslag som innehåller krav på att företag redovisar betalningar till myndigheter såsom skatter och avgifter i varje land de verkar i.

Lagförslaget, som endast omfattar ett fåtal branscher och saknar krav på vinstredovisning, har i vissa avseenden skärpts av EU-parlamentet, och nu pågår förhandlingar med ministerrådet.

Det åvilar ett stort ansvar på den svenska regeringen att i de fortsatta förhandlingarna verka för att den kommande lagstiftningen omfattar samtliga branscher och att även företagens vinster och inte enbart skatter och avgifter måste redovisas landspecifikt.

Multinationella koncerner behöver i dag inte redovisa sina vinster land för land utan bara den sammantagna koncernvinsten. Sålunda är dessa storföretag inte skyldiga att betala skatt i det land där vinsten uppstår. Frestelsen blir då naturligtvis stor att genom kreativ bokföring, som sinnrika system för internprissättning, föra över vinsten till jurisdiktioner med låg eller ingen bolagsskatt.

Landspecifik rapportering av företags vinster framstår som avgörande för att stävja att utvecklingsländerna fortlöpande dräneras på väldiga kapitalbelopp. För att kunna spåra eventuell skatteflykt krävs ökad transparens även när det gäller företagens betalning av avgifter och royaltys till nationella myndigheter liksom redovisning av inköp, försäljning, produktionsvolym och lönekostnader.

I skrivelsen 2011/12:167 *Genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling* lyfter regeringen fram OECD och dess Global Forum som en viktig arena för att få bukt med kapitalflykt. Utvecklingsländerna är svagt företrädade i Global Forum. Majoriteten av dess 108 jurisdiktioner är skatteparadis, vilket begränsar förändringsviljan. Det är angeläget att regeringen ökar sitt engagemang för att stärka forum med bättre representativitet, till exempel FN:s skattekommitté.

Sverige bör inom EU, OECD och FN arbeta för att ett automatiskt och obligatoriskt internationellt utbyte av skatteinformation etableras. Utvecklingsländernas skattemyndigheter har begränsade resurser att

själva aktivt söka relevant information. Ett obligatoriskt automatiserat informationsutbyte skulle därför vara värdefullt.

Detta är inte någon liten fråga. En minskning av det oreglerade kapitalutflödet med en tredjedel uppskattas generera tillräckligt med kapital för att förverkliga FN:s millenniemål. Det är alltså mycket angeläget att Sveriges regering aktivt agerar för denna förbättring av solidaritet med fattiga länder.

Det finns också goda exempel. I Norge har regeringen beslutat att kräva land-för-land-rapportering, och det rör på sig lite runt om i världen.

Jag och Miljöpartiet står naturligtvis bakom samtliga våra reservationer och särskilda yttranden. Men för tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservation 1.

Anf. 137 THORALF ALFSSON (SD):

Fru talman! När det gäller skatteförfarandet pågår en ständig utvecklingsprocess genom bland annat informationsutbytesavtal med andra länder. Det är ofta länder som betecknas som skatteparadis. Det är ett arbete som enligt Skatteverket inneburit att många personer överfört stora summor till Sverige från utlandet, vilket därmed ökat skatteunderlaget för kapital.

Regeringen har gett Skatteverket i uppdrag att ta fram en ny skatteförelislista. Skattefelet ska kvantifieras och skattefelets förändring under perioden 2007–2012 beskrivas. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2013. Det blir ett bra verktyg för att komma med nya förslag och åtgärder för att minska skattefelet.

Skatteutskottet och riksdagen har beslutat om åtgärder för att komma till rätta med skatteundanhållande. Det senaste beslutet handlade om att utvidga systemet med personalliggare även för tvätteribranschen. Sverigedemokraterna beslutade tillsammans med de rödgröna även om ett tillkännagivande för regeringen om att införa personalliggare också för byggbranschen. I betänkandet finns även ett tillkännagivande för regeringen om månadsavgifter till Skatteverket.

Regeringen har aviserat en proposition angående månadsavgifter till slutet av denna månad. Om månadsavgifter blir verklighet ser jag en möjlighet i att synliggöra även arbetsgivaravgifter på lönespecifikationen.

Andra förslag som är på gång är certifierade kassaregister även för torg- och marknadshandel och införande av obligatoriska redovisningscentraler för taxi. Det är förslag som vi inom Sverigedemokraterna ställer oss positiva till. Tyvärr kommer flera av dessa åtgärder att drabba hederliga företagare genom ökade kostnader, men det är ett pris vi tvingas acceptera för att stävja den ekonomiska brottsligheten. Samtidigt får vi en hederligare och rättvisare konkurrenssituation.

Fru talman! Frågan som dock måste ställas är om dessa åtgärder är tillräckliga. Den svarta sektorn tycks bara växa sig allt större och starkare. Den omsätter mer och mer svarta pengar. Vi kan mer eller mindre dagligen läsa om hur människor utnyttjas av skrupelfria personer och företag enbart för att tjäna pengar genom att man bland annat undanhåller skatter och avgifter. Inte minst gäller detta arbetskraftsinvandringen och hur den utnyttjas. Kontroll och uppföljning av hur dessa företag följer de

regler och avtal som de säger sig följa är uppenbarligen ganska obefintlig.

EU:s inre gränskontroll innebär en rad begränsande regler som i praktiken leder till bristfälliga gränskontroller och därmed sämre möjligheter att komma åt den grova organiserade brottsligheten som rör sig över gränserna inom EU.

Skatteutskottet besökte nyligen Malmö och träffade ansvariga på Malmö kommun. Enligt dessa omsätter den svarta sektorn bara i Malmö hela 5,7 miljarder kronor årligen. Det är en skrämmande hög siffra som borde väcka eftertanke. Det innebär att ca 2,6 miljarder kronor undanhålls i skatter och arbetsgivaravgifter. Enligt samma företrädare lever så många som uppemot 13 000 av Malmös invånare utanför systemen. De deklarerar inga inkomster men har inte heller några bidrag. Till detta ska förmodligen även ett stort antal papperslösa eller rättare sagt illegala invandrare läggas.

När Malmö för cirka ett år sedan drabbades av en våldsvåg med många skjutningar och mord startade polisen en aktion som kallades för operation Alfred. Omkringliggande polisdistrikt fick hjälpa Malmö med extra resurser för att man skulle kunna bedriva ett intensivt polisarbete både på fält och i brottsutredningar. Operation Alfred har uppenbarligen haft positiva effekter.

Frågan är om det inte behövs en liknande operation när det gäller ekonomisk brottslighet där Skatteverket, Tullverket, Kronofogdemyndigheten och Polismyndigheten samlar sina resurser och samarbetar intimt för att komma åt den ekonomiska brottsligheten och det enorma skattebortfall som tycks vara extra utbrett i Malmö och Skåne med dess många förbindelser till kontinenten. Jag är övertygad om att varje extra satsad miljon i en sådan operation skulle ge mångfalt tillbaka till statskassan. Det skulle dessutom ge ärligare förutsättningar för den som driver ett företag och följer regelboken.

Fru talman! När det gäller folkbokföring finns det några märkliga omständigheter. Om en person kommer till Sverige och får uppehållstillstånd registreras medborgarskapet i folkbokföringen. Om personen har flera medborgarskap registreras alla i folkbokföringen, då det finns utrymme för upp till tre utländska medborgarskap. Det märkliga inträffar om personen sedan får svenskt medborgarskap. Då stryks nämligen alla andra medborgarskap i folkbokföringen.

Det sägs i en proposition att i folkbokföringen registreras uppgift om medborgarskap. För den som är svensk medborgare ska inte eventuellt utländskt medborgarskap registreras. Något skäl att på grund av förslaget om tillåtande av dubbelt medborgarskap ändra nuvarande ordning för registrering av medborgarskap inom folkbokföringen kan inte anses föreligga.

Det innebär alltså att bara det svenska medborgarskapet framgår i folkbokföringen och för andra myndigheter. Skatteverket har dock en möjlighet att se historiska händelser, men det innebär en annan sökhantering i systemen.

I Finland, för att ta ett närliggande exempel, registreras dubbla och flerdubbla medborgarskap.

Det här ger upphov till en rad problem. I samband med EU-valet 2009 uppmärksammades denna omständighet då Valmyndigheten inte

hade uppgifter på i vilket land som medborgare med dubbla medborgarskap röstade. Det gick bra att rösta i flera länder för personer med flera medborgarskap.

Nu finns det givetvis fler myndigheter som kan ha nytta av dessa uppgifter då inkomster, beskattning, bidrag, pensioner, tillgångar och så vidare ska kontrolleras. I de kontakter jag har haft med Skatteverkets jurister skriver man att medborgarskap i vissa lägen kan utgöra tungan på vågen som gör att en person anses som obegränsat skattskyldig eller inte.

Ett annat exempel rör den statistik som upprättas av våra myndigheter och SCB. Som lagstiftare anser jag det som en grundförutsättning att den statistik jag får också är adekvat för att kunna göra en riktig bedömning och fatta rätt beslut.

Ett exempel på detta finns i vårt rättssystem. Med dagens folkbokföringssystem blir statistiken över de intagna inom fångvården missvisande, då personer med dubbla eller flerdubbla medborgarskap alltid redovisas som svenska medborgare om bara ett av medborgarskapet är svenskt. Detta ger i mina ögon en falsk bild över verkligheten inom rättsväsendet.

I de kontakter jag har haft med Skatteverkets jurister säger de att de påpekade förhållandet att bara svenskt medborgarskap registreras när den nya medborgarskapslagen infördes. Skatteverkets jurister skriver också att de skulle välkomna en ny behandling av frågan, exempelvis i form av ett politiskt initiativ.

Fru talman! Därmed yrkar jag bifall till vår reservation nr 10.

Anf. 138 JACOB JOHNSON (V):

Fru talman! Jag tänker i detta inlägg förhoppningsvis systematiskt försöka beskriva Vänsterpartiets ställningstagande i de olika delarna i detta betänkande, som alltså handlar om skatteförfarande och folkbokföring.

Bakom uttrycket skatteförfarande ligger en hel del frågor som rör skatte- och avgiftskontroll, skatteflykt med mera. Det är väl så viktiga frågor om vi ska upprätthålla respekten för vårt skattesystem så att såväl enskilda som företag gör rätt för sig och betalar de fastställda skatterna till allas vårt fromma i form av en i all huvudsak skattefinansierad välfärd.

Låt mig börja med det som kallas för Skatte- och avgiftskontroll – övergripande frågor. Här framgår av betänkandet att det finns en gemensam S- och MP-reservation och en V-reservation. Nu är det så att innehållet i S- och MP-reservationen också ingår i V-reservationen. Det handlar om åtgärder mot kapitalflykt som drabbar fattiga länder genom användande av skatteparadis med mera och att Sverige bör verka för så kallad land-för-land-rapportering, automatiskt informationsutbyte med mera. Vänsterpartiet står alltså helt och fullt bakom dessa krav, men jag överlåter här i dag åt mina kollegor från S och MP, Anders Karlsson och Annika Lillemets, att utveckla argumentationen runt detta.

I vår reservation nr 2, som jag passar på att yrka bifall till, tar vi dock upp två andra saker under denna punkt som jag vill säga någonting om. Det första handlar om behovet av en ny kartläggning av det så kallade skattefelet, det vill säga omfattningen av felaktigt inbetald skatt. Det handlar både om rent skattefusk och om av okunnighet eller liknande

felaktigt inbetald skatt. Enligt en tidigare gjord kartläggning av Skatteverket från 2007 uppgick felet till 133 miljarder kronor eller knappt 10 procent av de totala skatteintäkterna, alltså en mycket stor summa.

Skatteverket arbetar naturligtvis med olika åtgärder för att minska detta fel och hade under flera år ett internt mål att halvera skattefelet. Ett bra mål kan man tycka, men tyvärr har Skatteverket inte längre denna tydliga målsättning. Skatteverket har inte heller hittills kunnat redovisa hur skattefelet utvecklats sedan 2007. Jag har vid olika tillfällen efterlyst en uppdatering av skattefelskartan men har tidigare mötts av svaret att det inte var aktuellt att genomföra på grund av metodsvårigheter med mera.

Vi i Vänsterpartiet motionerade om detta i höstas, och jag är glad att nu kunna konstatera att regeringen var snar att hörsamma detta förslag från vår sida genom att redan före nyår i regleringsbrevet ge Skatteverket i uppdrag att ta fram en uppdaterad kvantitativ beräkning av skattefelet. I detta fall måste jag nog som representant för ett mindre oppositionsparti vara hyfsat nöjd. Drygt två månader efter vår motion gav regeringen alltså Skatteverket detta uppdrag. Jag tycker att det är en helt acceptabel ledtid.

Det kan jag tyvärr inte säga om den andra frågan som utmärker vår reservation under den här punkten. Här är det helt klart tvärtom. Här drar regeringen verkligen benen efter sig. Det handlar om så kallat skatteläckage. Det uppstår i samband med utflyttning av fysiska personer från Sverige då dessa tar med sig aktier och andelar som överläts i samband med utflyttningen. Dessa kan då ej beskattas på ett sätt som säkerställer beskattning av realisationsvinster enligt våra regler eftersom beskattningsrätten då ligger hos bosättningslandet.

Det handlar typiskt om företagare som i samband med sin pensionering flyttar från Sverige. De tar med sig sina aktier och andelar, säljer dessa utomlands till en lägre beskattning för att kanske ett antal år senare flytta tillbaka till Sverige med de i Sverige obeskattade realisationsvinsterna i fickan. Det handlar om miljardbelopp i förlorade skatteintäkter.

Det här problemet uppmärksammades av Skatteverket redan 2007. Då föreslog man att mer generella regler skulle utformas i Sverige, precis som har skett i många andra europeiska länder, för att komma till rätta med problemet. I dag förlitar man sig i stället på omförhandling av skatteavtal med aktuella länder, vilket är en omständlig och tidskrävande process.

Riksrevisionsverket påtalade samma sak 2010. Vänsterpartiet har vid återkommande tillfällen motionerat och interPELLERAT i frågan men får ständigt samma svar, och så även denna gång: Beredning pågår i Finansdepartementet. Jag ställer samma fråga i dag som jag ställde till finansministern i en interpellationsdebatt för något år sedan: Vad gör de egentligen på Finansdepartementet efter klockan tre?

Och är det verkligen på Finansdepartementet som beredningen sker? Jag har information om att Företagsbeskattningskommittén arbetar med frågan. Kanske kan vi få ett klarläggande under dagens debatt.

Det har alltså nu gått sex år sedan Skatteverket föreslog en förändring, men inget händer från regeringens sida. Men vem vet, kanske får regeringen till slut ändan ur vagnen. I betänkandet sägs faktiskt att det finns skäl att överväga mer generella regler. Även om jag inte i detta fall

kan räkna med en ledtid på några månader kanske droppen till slut urholkat stenen.

Fru talman! Även när det gäller punkt två, Skatte- och avgiftskontroll – särskilda kontrollåtgärder, finns det två reservationer, denna gång från Socialdemokraterna respektive Vänsterpartiet. Vår reservation omfattar återigen det som ingår i S-reservationen vad gäller personalliggare, månadsuppgifter, entreprenadavdrag och redovisningscentraler för taxibranschen. Därutöver tar vår reservation även upp frågan om kassaregister för torg- och marknadshandeln.

Vänsterpartiet och Socialdemokraterna är alltså överens om en rad förslag. Jag väljer därför här att säga något om behovet av att införa kassaregister även för torg- och marknadshandeln.

Skatteverket har tittat på frågan och föreslagit att det undantag från kravet på kassaregister som i dag gäller för torg- och marknadshandeln ska tas bort, bland annat av rättviseskäl. Varför ska kassaregister vara obligatoriskt för en mindre blomsterhandel medan en torghandlare som också säljer blommor har undantag? Skatteverket har uppskattat skattebortfallet till ca 200 miljoner kronor. Men naturligtvis måste det finnas fribelopp för små torg- och marknadshandlare.

Även i detta fall kan man tolka utskottsmajoritetens skrivningar så att regeringen kanske kommer att landa på Vänsterpartiets bedömning eftersom utskottet konstaterar att kontrollmöjligheterna inte är tillräckliga i dagens system och eftersom regeringen kommer att lämna en proposition om förbättrad konkurrens på lika villkor i kontantbranschen före påsk.

Vi är även överens med Socialdemokraterna vad gäller behovet av kvitton vid HUS-tjänster i reservation 5, F-skattefrågor i reservation 7 samt skydd för folkbokföringsuppgifter i reservation nr 9.

Låt mig till slut, fru talman, säga några ord om Vänsterpartiets reservation nr 8 om skatteflyktslagen. Vi föreslår, liksom vi gjort under ett antal år, att en översyn görs av denna lag. Generalklausulen mot skatteflykt ska förhindra att skatteupplägg som inte är affärsmässigt motiverade görs. Vi hänvisar till domar i Regeringsrätten som visar att nuvarande lagstiftning inte är tillräcklig.

Jag noterar i detta sammanhang, vilket framgår av betänkandet, att EU-kommissionen nyligen i sin handlingsplan mot skattebedrägeri och skatteundragande bland annat rekommenderar att medlemsstaterna ska införa generalklausuler mot skatteflykt.

Anf. 139 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Fru talman! Jag funderar på en sak som jag hade tänkt ta upp i en replik, men jag tar den redan nu. Det gäller kravet från S och V på att Skatteverket ska begära in kvitton innan de betalar ut skattereduktionen för HUS-tjänster.

Jag tycker att det kan vara intressant att ha klart för sig hur många kvitton som Skatteverket ska kontrollera innan de betalar ut reduktionen. Det är ungefär 980 000 personer som har köpt ROT-tjänster under förra året. När det gäller RUT-tjänster är det ungefär 500 000 personer som har fått skattereduktion. Totalt talar vi om att Skatteverket skulle ägna sig åt att kontrollera ungefär en och en halv miljon kvitton innan de betalar ut skattereduktionen trots att de själva på Skatteverket tycker att de har

ganska bra kontroll över detta i sin direktkontakt med utförarna av tjänsterna.

Under tiden jag pratar kan ni fundera lite på vad den kontrollen skulle betyda för Skatteverkets arbete.

Fru talman! Det här motionsbetänkandet innehåller tio reservationer och två särskilda yttranden, och man bör särskilt lägga märke till att Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern inte i ett enda fall har kunnat komma överens och skriva ihop sig om en gemensam reservation. Så även om reservationerna är hyggligt många finns det ingen dramatik i så måtto att ett politiskt block står mot ett annat.

Men det betyder inte alls att dagens debatt är ointressant – tvärtom. Jag är tacksam för att alliansmajoriteten på här sättet ges tillfälle att än en gång redovisa för kammaren dels vad regeringen har gjort och gör mer övergripande för att stärka rättssäkerheten i det svenska skatteförfarandet, dels vad regeringen planerar och redan har genomfört i form av ytterligare kontrollåtgärder mot skattefusk och svartjobb.

Fru talman! Jag börjar med rättssäkerheten. En omdiskuterad rättssäkerhetsfråga gäller skattetilläggen och rätten att inte bli straffad två gånger för samma brott enligt artikel 4.1 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna.

En färsk dom från EU-domstolen med adress till Haparanda tingsrätt har av några juristprofessorer tolkats så att det svenska systemet med dubbla sanktioner strider mot konventionen och EU:s egen rättighetsstadga. Denna fråga och en hel del andra frågor med bäring på rättssäkerheten, till exempel bestämmelserna om tredjemansrevision och ersättning till part för kostnader för ombud, biträde och utredning i skattemål, är sedan förra året föremål för utredning. Och som ett enigt utskott inskräppte när skatteförfarandelagen beslutades 2011 ska utredningen arbeta skyndsamt och enligt direktiven redovisa sitt uppdrag senast i september i höst.

I sammanhanget vill jag också påminna om att regeringen i årets budgetproposition aviserar fler rättssäkerhetsförstärkningar på skatteområdet. En utredning ska se över och analysera hur skattskyldiga snabbare ska kunna få bindande förhandsbesked från Skatterättsnämnden. Det säger sig självt att en möjlighet att snabbare få ett definitivt besked om skatten ökar förutsebarheten och stärker rättssäkerheten samtidigt som företag och enskilda slipper tidskrävande och dyra skatteprocesser.

Regeringen ska också ge Skatteverket tre särskilda uppdrag att stärka rättssäkerheten. Verket ska bland annat kartlägga sin egen processföring, detta för att öka enhetligheten och rättssäkerheten. Det är mycket bra.

Sedan har vi eländet med de långa handläggningstiderna. Hur kapar vi dem för att på så sätt stärka rättssäkerheten i skattemål? Det ska regeringen utreda.

En annan viktig sak för regeringen blir att analysera behovet av specialisering i skatteprocessen. Skulle man komma fram till att mer specialisering behövs, ja, ska i så fall skattemålen hänvisas till vissa förvaltningsdomstolar som blir ett slags specialiserade skattedomstolar? Också den frågan ska en utredning undersöka och lämna besked om.

Fru talman! Övergår vi så till oppositionens motioner kan vi först konstatera att S, V och MP genomgående yrkar att regeringen ska ta initiativ, vidta åtgärder och införa lagstiftning som antingen är genom-

förd eller på gång – ja, när man inte för omväxlings skull yrkar att utredningsförslag ska fullföljas trots att remissinstanserna haft grava invändningar.

Låt mig ge några exempel. I reservation 1 ondgör sig S och MP i uppskruvat tonläge över att skatteparadis, banksekretess och hemlighetsmakeri möjliggör kapitalflykt. Och man kräver att Sverige, regeringen, ska sätta stopp för detta. Det är självklart, men notera då att mellan 2006 och 2012 har över 40 länder som OECD klassat som skatteparadis uppdaterat eller tecknat nya informationsutbytesavtal med Sverige, med regeringen. Senast för ett par veckor sedan, när skatteutskottet var på utskottsresa till Danmark, godkände riksdagen ytterligare informationsutbytesavtal mellan Sverige och en handfull länder, bland annat Antigua, Panama och Seychellerna. Som framgår av det betänkande som vi debatterar i kväll kommer regeringen att ingå informationsutbytesavtal med ytterligare skatteparadis innan 2013 är slut.

Våra stora morgontidningar har i dagarna inte missat att uppmärksamma den här glada nyheten, att allt fler svenskar som tidigare gömde pengar i skatteparadis har börjat flytta hem sina pengar. Jag talar här om miljardbelopp som nu återförs till Sverige genom möjligheten att göra frivillig rättelse. Lägg till det närmare miljarden i inflöde till skattekontot tack vare skatteavtal och ingångna informationsutbytesavtal.

Fru talman! Jag vill säga att vissa av riksdagens ledamöter har större anledning än andra att fråga sig varför dessa gigantiska belopp från allra första början fördes ut ur landet. En ny nordisk elitstyrka håller på att byggas upp i jakten på de internationella skattesmitarna. Ja, Sverige är med här, i allra högsta grad.

På sin plats är också att påminna kammaren om att Miljöpartiet strax före jul gjorde vad de kunde för att lägga krokben för regeringens lagförslag om ömsesidig handräckning mot skatteflykt och andra skattebrott inom EU.

För Sverige och övriga medlemsstater innebär det här EU-direktivet, som alltså trädde i kraft i Sverige vid årsskiftet, ett mer långtgående och fördjupat samarbete när det gäller hur man bistår varandra med utredningar och informationsutbyte på skatteområdet. Sedan årsskiftet räcker det inte längre att en medlemsstat hänvisar till att upplysningar finns på en bank eller liknande. Man måste hjälpa till aktivt. Det är goda nyheter för Sverige som S och MP helt har missat i sin reservation.

I reservation 2 slår Vänsterpartiet in samma öppna dörrar som S och MP, fast i egen ordning, plus ytterligare en öppen dörr. För V kan inte tåla att regeringen i årets regleringsbrev till Skatteverket ger verket i uppdrag att senast den 31 december i år redovisa en förnyad skattefelskarta, närmare bestämt skattefelets förändring mellan 2007 och 2012.

Jag vill här säga, fru talman, till Anders Karlsson att skattefelet inte är detsamma som enbart skattefusk. Skattefelet innehåller också fel och försummelser som inte är brottsliga. Hur som helst – Skatteverket ska uppskatta hur stort skattefelet är genom att räkna fram skillnaden mellan den skatt som borde ha betalats på ett år om alla skattebetalare hade gjort rätt för sig och den skatt som faktiskt betalats in.

Men Vänsterpartiet värnar om sin kverulantiska profil och yrkar därför att Skatteverket ska göra regelbundna uppdateringar av skattefelskar-

tan. Det yrkandet är en tom gest som knappast imponerar ens på partikamraterna.

Fru talman! Som svar på skatteutskottets framställan i följd om en skyndsamt utvärdering av effekterna av det förändrade näringsbegreppet, som infördes 2009 i syfte att underlätta för fler att få F-skatt, aviserar regeringen i årets budgetproposition en utvärdering av det förändrade begreppet. På det svarar S, V och MP i ett särskilt yttrande: Vi utgår från att utvärderingen nu påskyndas.

Och det säger man utan att ha en rimlig susning om hur snabbt arbetet för närvarande bedrivs.

I var sin reservation upprepar Socialdemokraterna och Vänstern att regeringen snarast måste återkomma med förslag om personalliggare i byggbranschen. Javisst, regeringen beslutade i januari om att på nytt utreda hur ett rättssäkert och effektivt kontrollsystem för byggbranschen kan utformas. Anledningen till beslutet var att arbetet måste göras om eftersom det ursprungliga förslaget totalt underkändes av remissinstanserna. Även här slår oppositionspartierna gladeligen in en öppen dörr.

Regeringen har meddelat riksdagen att en proposition om förbättrad konkurrens på lika villkor i kontantbranschen, det vill säga torg- och marknadshandeln, kommer att lämnas den 26 mars. Likafullt kräver Vänsterpartiet att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om kassaregister för torg- och marknadshandel. Man börjar känna igen mönstret.

S och V ojar sig över att ingenting har hänt under regeringens tid när det gäller skattefusk i taxibranschen, precis som om partierna inte vet att regeringen tillsatte en utredning förra sommaren som skulle ha lämnat förslag till skärpta redovisningskrav för just taxinäringen den 1 mars. Nu blir det i stället den 15 mars, det vill säga på fredag.

Fru talman! Mellan 2006 och 2012 har den befolkningsandel som tar avstånd från skattefusk ökat från 51 procent till 74 procent. Den andel som känner någon som anlitar svart arbetskraft har minskat från 38 till 24 procent. Samtidigt har de svenskar som tycker illa om skattesystemet minskat i takt med ett ökat förtroende för Skatteverkets förmåga att upptäcka skattefusk. Medborgarnas vilja att betala skatt har ökat samtidigt som skatteundandragandet har minskat.

Det är ingen slump att skattemoralen ökar, för bakom den ökade skattemoralen ligger ett mångårigt metodiskt arbete av den borgerliga regeringen. En förklaring till den positiva attitydförändringen är naturligtvis att det har blivit svårare att fuska och att det har uppstått en större risk för att åka fast. Men en annan viktig förklaring är införandet av RUT- och ROT-avdragen, som har bidragit till att pressa tillbaka svartarbetet. Det säger i alla fall Skatteverkets generaldirektör, som också lyfter fram krisen i Grekland och regeringens informationsutbytesavtal med före detta skatteparadis som möjliga förklaringar.

Grunden för skattesystemets legitimitet är att skatter och avgifter ligger på en nivå som uppfattas som rimlig och rättvis av medborgarna liksom att det inte ska löna sig att skattefuska och begå brott. Den här utvecklingen, fru talman, måste fortsätta.

Jag yrkar här bifall till förslaget i skatteutskottets betänkande nr 20 och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 140 JACOB JOHNSON (V) replik:

Fru talman! Först vill jag säga till Maria Abrahamsson att det visst finns gemensamma rödgröna ståndpunkter under punkt 1 som jag försökte beskriva i mitt anförande. Det är ju så att man har samlat väldigt många frågor, och som jag sade ingår S- och MP-reservationens ståndpunkt i vår reservation. Man kan alltså säga att Vänsterpartiets första del var gemensam.

Det var inte därför jag begärde replik på Maria Abrahamsson, utan det var för att höra lite mer hur hon ser på frågan om skatteläckaget för framför allt fysiska personer som flyttar utomlands och de åtgärder som behövs för mer generella regler. Är det så att allianssidan nu börjar ta åt sig det här och verkligen förstår problemet och kommer att lägga fram några förslag? Har man en positiv tolkning av utskottets betänkande så kanske det nu efter sju år trots allt kan komma fram någonting.

Hur är det med beredningsläget? Bereds detta på Finansdepartementet, eller ligger frågan på Företagsbeskattningskommittén? Det tycker jag kunde vara intressant att få reda på.

När det gäller skattefelskartan sade även jag att det är bra att det kommer en sådan här kartläggning. Det har ju tidigare både från den politiska majoriteten och från Skatteverket sagts att det inte går att ta fram en sådan, men nu får vi antligen, kanske i höst, svart på vitt en sådan karta. Det kan verkligen bli intressant. Hur vi sedan ska tolka resultatet får vi se då, men detta välkomnar jag.

Som sagt: Hur blir det med åtgärder mot skatteläckaget, Maria Abrahamsson?

Anf. 141 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik:

Herr talman! Eftersom jag känner mig lite osäker på frågan om skatteläckaget sparar jag den en stund och pratar om skattefelet och kartläggningen av detta som jag har lite mer klart för mig.

Faktum är, vilket jag tror att Jacob Johnson sade i sitt anförande, att det var en sådan här kartläggning 2007, och nu vill regeringen vill att Skatteverket ska kolla hur femårsperioden 2007–2012 ser ut och vad som har hänt.

Jag har gått tillbaka längre och tittat på Skatteverkets kartläggningar av skattefel, och jag ser att man gjorde detta även i slutet av 90-talet. Det verkar som om man har ett intervall på just fem år: 1997–2002, 2002–2007 och 2007–2012. Detta femårsintervall verkar vara någonting som man tycker är ett lämpligt intervall för att kunna mäta vilken effekt skattereformer har haft på skattefelet. Så har jag räknat fram det. Jag tycker att det verkar logiskt, och det stämmer också överens med det tidsintervall som Skatteverket har fått nu.

Jag tror inte att det skulle vara riktigt meningsfullt att göra som Vänsterpartiet vill när de säger att de vill ha regelbundna uppdateringar av skattefelet. Vad menas med regelbunden? Är det varje år, eller är det vartannat år? Lagstiftningen hinner inte ge effekt på så kort tid.

Det som är intressant här, tycker jag, är att RUT- och ROT-reformen kan rymmas i det intervall man nu ska kartlägga. Där kan man faktiskt se vad som har hänt när det gäller skattefelet i just de branscherna.

Jag vill också flagga för att Skatteverket på sin egen hemsida varnar för att man ska sätta för stark tilltro till skattefölskartan.

Anf. 142 JACOB JOHNSON (V) replik:

Herr talman! Låt oss debattera resultatet när det kommer.

Maria Abrahamsson svarade inte på min egentliga fråga, nämligen om regeringen kommer att lägga fram några konkreta förslag på åtgärder mot skatteläckaget. Det är nämligen ganska vanligt att man överför svenska aktier i onoterade bolag till utländska holdingbolag inom EU, bolag som med hjälp av skatteavtal kan avyttras utan svenska skattekonsekvenser när det har flyttat utomlands. Därefter flyttar vederbörande ofta till ett annat land där han eller hon hellre vill bo eller tillbaka till Sverige, och man kringgår således därför den tioåriga karensregeln som just avsåg att förhindra aktievinstutflyttningar från Sverige.

Min fråga är egentligen hur man ska tolka skrivningarna i betänkandet, det vill säga att man ska överväga att införa mer generella regler som Skatteverket redan föreslog 2007, som Riksrevisionen efterlyste 2010 och som Vänsterpartiet har motionerat om i flera år. Är det nu äntligen ett slags realism från regeringens sida, eller är det bara att vänta och se om det blir något om några år?

Det vore intressant om Maria Abrahamsson kunde ge ett mer konkret svar.

Anf. 143 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik:

Herr talman! Jag ska göra mitt bästa.

Jag tror att man kan vara ganska övertygad om att det finns ett väldigt starkt intresse på Finansdepartementet att minska skatteläckaget utomlands. Det är precis det man kan se i arbetet med att få stopp på räntesnurror och hela den biten.

Jag tror att Vänsterpartiet kan vara lugna på den fronten. Om det är så att Vänsterpartiet tycker att regeringen har bortsett från detta förut är det absolut ingenting som man gör nu längre.

Jag hoppas att det var ett lugnande svar.

Anf. 144 ANDERS KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja börja i den ändan där Maria Abrahamsson nämner att det är 980 000 ROT-avdrag och 500 000 RUT-avdrag och att det var en omöjlig uppgift för Skatteverket att kontrollera. Innebär det att man i dag inte kontrollerar om det verkligen är betalt eller ej? Det är min första fråga.

Skatteutskottet skriver i sitt betänkande att man inte kan utesluta att det finns ett fusk i denna verksamhet, och man förutsätter att regeringen noggrant följer detta. Men vi vet att det finns ett fusk. I tidningarna kan man ju läsa om människor som får frågor från Skatteverket om de har haft någon hantverkare eller någon som har gjort någon arbetsuppgift.

Det andra som jag också vill ställa en fråga om till Maria Abrahamsson är att nu har riksdagen gett två tillkännagivanden – ett om personalliggare och månadsuppgifter och ett om F-skatt. Därför frågar jag: När kommer utvärderingen av F-skatten? Kommer den i budgetpropositionen i höst, eller kommer förslaget om månadsavgifter den 26 mars?

Maria Abrahamsson sade ingenting om det i sitt anförande eller så missade jag det. Jag vill veta om ni kommer att verkställa beslutet om personalliggare i byggbranschen.

Prot. 2012/13:77
13 mars

*Skatteförfarande och
folkbokföring*

Anf. 145 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik:

Herr talman! När det gäller den första frågan om kvittokrav för HUS-tjänster är det självklart inte så att det inte är någon kontroll alls innan utbetalning sker. Det är ju det att Skatteverket självt anser sig ha goda möjligheter att kontrollera detta, eftersom man har direktkontakter med utföraren och i de sammanhangen också kan kontrollera och informera om hur regelsystemet ser ut. Anders Karlsson har dock rätt i att om det skulle visa sig att fusket förekommer utgår vi iskallt ifrån att regeringen då vidtar de åtgärder som behövs. Där kan herr Karlsson känna sig helt lugn.

När det gäller månadsuppgifterna på individnivå och redovisning av detta bereds den frågan fortfarande gemensamt i Statsrådsberedningen. Det är fyra partier i regeringen, och det är många som har synpunkter på den lagstiftningen. Man är öppen för att ta intryck och höra vad man kan göra bättre.

Siktet är inställt på en proposition i vår med ett för företagarna och företagsamheten brukarvänligt förslag. Det är en knepig fråga. Det är mycket som ska stämma, sammanföras och anpassas. Så ligger det till. Den frågan bereds. Siktet är inställt på proposition den 26 mars.

Utredningen om F-skatten aviserades i budgetpropositionen. När exakt utredningen ska vara klar vet jag inte. Jag gissar att Karlsson kommer att vara intresserad av att ställa frågan titt som tätt, och vi kommer att diskutera den fler gånger. Jag tycker att man i det sammanhanget kan nämna att utredningen har mycket att undersöka, bland annat det nya näringsbegreppets konsekvenser på skatteuppbörden och effekterna på arbetsmarknaden. Arbetstagarnas ställning intresserar inte minst Socialdemokraterna och även oss. Företagandets villkor är också centralt.

Anf. 146 ANDERS KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Jag fick ett klarläggande, nämligen att det ska föreligga en proposition den 26 mars. Det ska vi speciellt anteckna. Jag blev lite orolig när jag läste Dagens Industri. Vi förutsätter att propositionen kommer då.

(MARIA ABRAHAMSSON (M): Ja, absolut, det står där. Jag trodde att du var iskallare.)

(TREDJE VICE TALMANNEN: Nu har Anders Karlsson ordet.)

Herr talman! En annan fråga är vad som håller på att hända med F-skattsedlar och min gamla bransch. Jag träffade förbundsordföranden i går kväll. De har numera infört telemarketing. Man kan ringa in och få sina uppgifter. De senaste veckorna har ett hundratal medlemmar ringt in. De har blivit arbetslösa i byggföretagen. Nu har företagen erbjudit dem jobb som egenföretagare, och de måste skaffa sig F-skattsedel.

Är det den utvecklingen ni vill ha på F-skattsområdet, det vill säga att alla ska bli sin egen smed?

Sedan har vi det återkommande fusket med F-skattsedlarna. Jag nämnde åkeribranschen, byggbranschen och andra branscher. Kommer ni att göra något åt fusket? Kommer arbetstagarbegreppet och företagarbegreppet verkligen att vara tydligt utformade i den proposition som ska läggas fram?

Jag sade att det var 133 miljarder i skattefusk. Det märkliga är då att Moderaterna och Maria Abrahamsson säger att det är fråga om skattefel, inte fusk. Men varje gång man talar om sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen är det fusk, att de fuskar till sig bidrag, trots att det är fråga om en försäkring. Vari ligger skillnaden i er argumentationslinje, Maria Abrahamsson?

Anf. 147 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tänker inte gå i fällan och lägga mig på samma debattnivå. Men låt oss titta på skattefelet. Det består till ungefär 50 procent av resultatet av svartarbete, fusk och brottslighet. 33 procent har enligt Skatteverket internationell anknytning. Det kan vara fel i samband med deklARATIONER eller felaktiga avdrag eller beräkningar.

Skattefelet är en vedertagen term för klumpsumman. En del av det är helt klart fusk.

När det är fråga om kopplingen till socialförsäkringssystemet skriver jag inte alls under på att vi bara talar om fusk. Vi talar om fel där också. Jag vet att Försäkringskassan i dag försöker anamma Skatteverkets policy att det ska vara lätt att göra rätt. Det finns en felkvot där. Man behöver inte polemisera mer än nödvändigt.

Sedan var det frågan om byggbranschen, åkeribranschen, egenföretagare och F-skatt som missbrukas. Det är bland annat vad utredningen ska titta på. Låt den göra det. Det är ju allvarliga problem. Varför ska utredningen hastas fram?

Jag måste än en gång påpeka en sak när jag debatterar med Anders Karlsson. Du kan byggbranschen, förstår jag. Kan inte du berätta för oss hur det kommer sig att det är så mycket problem, skattefusk och elände just i byggbranschen? Vad är det i den branschen som har odlat fram klimatet att utnyttja andra människor?

Anf. 148 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag beviljar Anders Karlsson en minut.

Anf. 149 ANDERS KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Tack!

Jag ska mycket väl tala om hur det är med byggbranschen. Det är ett känt trick att när man har sista repliken klipper man till eftersom man inte kan få ett svar. Nu uppmärksammade talmannen det.

Det är mycket enkelt. Det finns så många oseriösa företagare i branschen. Det är enkelt att bli egenföretagare. Man kan köra in på Bauhaus eller andra järnaffärer och köpa sig en hammare och såg och sedan etablera firma. Sedan är det enkelt att få en F-skattsedel, och den blir inte kontrollerad.

Av det skälet finns mycket oseriös verksamhet i just byggbranschen.

Herr talman! Det svenska Skatteverket, tidigare Riksskatteverket, har under de senaste decennierna haft många framträdande chefer. Det är Gösta Ekman, Lennart Nilsson, Anitra Steen, Mats Sjöstrand och nu Ingemar Hansson.

Jag tror att en av de viktigaste sakerna som har inträffat under senare år – inget ont sagt om de tidigare generaldirektörerna – är vad nuvarande generaldirektören Ingemar Hansson kunde redovisa för skatteutskottet och som Maria Abrahamsson var inne på i sitt anförande, nämligen att det har blivit större acceptans för att betala skatt i Sverige. Därmed kan man misstänka att motståndet mot skattefiffel och skattefusk har ökat, även om det inte har mätts på det sättet, vilket kan vara svårt att känna till.

När vi diskuterar skatteförfarande i denna kammare – folkbokföring kommer i bakgrunden – är det ändå viktigt, herr talman, att ta fasta på att de förändringarna som har inträffat under en följd av år är viktiga för att legitimera ett relativt högt skattetryck.

Skatteverket har varit framgångsrikt genom att använda it-teknik, informationsteknik, och så vidare. Men hur man än lagstiftar är det i slutändan så att om inte medborgarna känner legitimitet med skattesystemet och att betala den skatt som vi här lagstiftar om blir det stora skatteläckage, skattefusk och skattefiffel. Det skapar ingen sammanhållning i samhället. På den punkten ska vi vara glada och inte bråka så mycket partipolitiskt med varandra. I stället ska vi hålla ihop och säga att det som nu sker är bra, det vill säga att andan mot skattefiffel ökar. Det är min övertygelse att de siffror som Ingemar Hansson kunde visa har bäring i verkligheten i folks medvetande. Det är det allra viktigaste vi kan konstatera i kammaren i dag.

Sedan kom Ingemar Hansson in på alla brister som finns. De har till exempel Anders Karlsson på ett nästan moraliskt sätt visat på. Jag känner mig omoralisk när jag ska försvara den nuvarande situationen. Endast det förhållandet att det finns ett uttryck som heter tomma tunnor skramlar mest gör att jag kan fortsätta detta anförande. Nu säger jag inte att någonting av det som Anders Karlsson sade i grunden var fel, men däremot är kravet på att allt ska göras genast svårt att uppfylla. Man måste ibland ha en god beredning, och jag tycker att de ärade åhörarna på läktaren och andra som tar del av skatteutskottets betänkande nr 20 ska se att det har skett en hel del under senare år.

Vi ska också komma ihåg en sak. Jag vill absolut inte bestrida detta. Jag har visserligen inte tillhört skatteutskottet så länge som Lars Gustafsson, som har varit med sedan 1998, men dock en lång period. Många lagstiftningsinitiativ har resulterat i att det har blivit en bättre skattemoral i Sverige. Det har vi alla förtjänsten av, trots att någon nu vill mucka gräl för att vi inte har gjort allt genast.

Skatteförfarandelagen trädde i kraft 2012. Det innebar att tio andra lagar försvann, och det underlättade absolut för skattebetalarna.

Vi har ingått en lång rad informationsutbytesavtal och skatteavtal. Det är ingenting som bara denna regering ska ha förtjänsten av. Det finns säkert internationella orsaker till detta. Men det har täppt till väldigt många hål i det svenska skattesystemet för dem som ville placera pengar utomlands. Samtidigt har vi själva gjort en del annat. Pengarna strömmar

nu tillbaka till Sverige, av den anledningen att vi har avskaffat en del andra lagar som har gjort att folk har flyttat ut pengar därför att de har tyckt att skattenivåerna i Sverige varit orimliga.

Vi har antagit ett nytt handräkningsdirektiv.

Global Forum finns.

God förvaltning på skatteområdet kom EU med häromåret.

Kommissionen har kommit med en handlingsplan.

Jag tar bara rubrikerna som finns i detta betänkande, herr talman, för att visa att det inte är på det sättet att man har gått fram med en snigels fart i Anders Karlssons säkert vackra Landskronaträdgård. Det sker olika saker, och även om de kanske inte går så fort, med jefart, kommer de framåt.

Vi har en OECD-rapport.

Vi har sparandedirektivet.

Vi har ett antibedrägeriavtal.

Personalliggare har kommit.

Det kommer säkert fler saker på detta område. De ska dock beredas väl.

Vi har certifierade kassaregister. De kanske inte är kompletta, men vi har gjort en bra början, vill jag påstå.

Månadsuppgifter som man kan ha många synpunkter på – det har jag också – kommer säkert också.

Det finns en lång rad andra exempel, som omvänd moms och entreprenaduppdrag.

Det här är saker som sammantaget, herr talman, med stöd av denna riksdag, vill jag påstå, har gjort att förståelsen för och viljan att betala skatt på ett korrekt sätt som vi beslutar här har ökat i detta land. Det är detta betänkandes absolut viktigaste fråga.

Allra sist: Det finns brister på F-skatteområdet – det ska jag inte bestrida. Jag tycker att Anders Karlsson har rätt i att det säkert kan finnas en hel del saker. Men man ska komma ihåg att F-skattsedlar också har en positiv verkan i andra avseenden.

Jag brukar alltid ställa mig frågan: Skulle Ingvar Kamprad ha fått en F-skattsedel när han startade sin verksamhet? Om någon kommer till länsstyrelsen i Växjö – ursäkta Växjö, men det är väl där de beviljar detta – och säger till en tjänsteman att han vill packa in isärtagna möbler i pappkartonger och sända dem till människor som inte vet hur man ska sätta ihop dem, skulle det vara rimligt över huvud taget? Det finns väl inte en tjänsteman som skulle säga ja. Eller ta den tjeckiske judiske flyktingen Herbert Felix som kom till Sverige 1938 och skar av ändan på gurkor och så småningom blev gurkkungen – vi känner alla till det. Skulle han ha fått en F-skattsedel för att göra detta? Mitt svar är: Det tror jag inte, inte ens av Länsstyrelsen i Malmöhus län.

(Applåder)

Anf. 151 KARIN NILSSON (C):

Herr talman! I dagens motionsbehandling av betänkandet *Skatteförfarande och folkbokföring* är det inte någon som har berört folkbokföringen, och därför tänkte jag göra det. I detta betänkande behandlas fyra motioner som berör folkbokföringens geografiska indelning i framtiden.

Jag har precis som motionärerna reagerat över ett tidigare förslag till proposition från regeringen som var på väg fram förra hösten. Det är synd att det inte är någon tv-sändning så här dags, för det här är en folklig fråga som engagerar många. Det har jag förstått efter alla samtal och brev som jag har fått om detta.

I det förslag som var på väg fram föreslogs en ny distriktsindelning som skulle följa kommungränserna i stället för de kyrkliga församlingsgränserna. Det förslaget hade varit ett hot mot den unika källserie som Sverige har samlat på sig sedan medeltiden och som är en helt unik skatt för forskning i historia, medicin, ekonomi och samhällsvetenskap.

Folkbokföringsuppgifterna har också efterfrågats för hembygds- och släktforskning, med mängder av utövare som är beroende av att uppgifterna hänger samman historiskt och är lätta att ta del av utan krav på ekonomiska insatser.

Jag var inte heller ensam inom Centerpartiet om att reagera och agera så att vi lyckades stoppa det förra propositionsförslaget och fick det återkallat. I dagens debatt kan jag därför med gott samvete föreslå avslag på motionerna, eftersom frågan kommer att tas upp och återkomma i en ny proposition från regeringen under namnet *Folkbokföringen i framtiden*.

I det nya förslaget, som i nästa vecka är föremål för regeringsbeslut, är avsikten att distriktsindelningen ska motsvara församlingsindelningen som den såg ut i december 1999, innan flera kyrkliga församlingar slogs samman. Dessutom framgår det av det nya förslaget att Lantmäteriet ska få i uppdrag att samråda med Skatteverket, Statistiska centralbyrån, Svenska kyrkan, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Institutet för språk och folkminnen, Sveriges Kommuner och Landsting och Sveriges Hembygdsförbund och att lämna förslag om benämning på de olika distrikten. En utgångspunkt för namnsättningen ska vara benämningen på de församlingar som fanns just den 31 december 1999.

Så alla ni som har skrivit och ringt till mig om detta: Nu verkar det som att vi alla kan andas ut och se fram emot en folkbokföring som hänger samman från medeltiden och långt in i framtiden.

Herr talman! I motionsbetänkandet behandlas naturligtvis också en rad andra ärenden som jag skulle kunna ägna tid åt, men jag känner att debatten har innehållit mycket av detta. Mycket av det som finns i betänkandet och i reservationerna är sådant som vi har debatterat flera gånger tidigare, och i en del fall ganska nyligen. Månadsuppgiftsutredningen är under beredning i Regeringskansliet, vilket vi får anledning att återkomma till under våren, som nämndes här. Där är mina och Centerpartiets åsikter kända vid det här laget.

Därför stannar jag vid att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 152 LARS GUSTAFSSON (KD):

Herr talman! Detta betänkande handlar om olika myndigheter, upp-
bördsmyndigheter, bland annat Skatteverket. Jag vill inledningsvis göra
en kommentar till Anders Karlsson på det enkla sättet att jag tror att vi
alla är angelägna om att man ska sköta sina uppgifter. Det vore ju väldigt
bra om vi kunde lagstifta om hederlighet, för då skulle vi slippa Skatte-

verket och en massa problem och kunna minska den administrativa bör-
dan. Men tyvärr är det inte så.

Vi är precis lika upprörda över det missbruk som sker på olika sätt
och vill att det ska gå rätt till. Samtidigt kanske det är så att vi på allians-
sidan nämner lite andra saker i sammanhanget. Vi tycker att det är bra
om vi kan få ännu mer intäkter att beskatta så att vi får en bättre total-
volym i vår samhälleliga välfärd. Det är en grundförutsättning. Man kan
ju täppa till alla hål så att det inte längre finns någonting att beskatta, och
den risken finns om man tar till för mycket.

Skatteverket har givetvis en viktig samhällsuppgift i sin uppbörds-
verksamhet. Myndighetens förhållningssätt som en servicemyndighet har
gett gott resultat, och förtroendet hos allmänheten har ökat. Det känner vi
väl till. Jag tror att en av framgångarna är att förtroendet för Skatteverket
är stort.

Man bör samtidigt betänka att utformning av lagar och regler skapar
förutsättningar för verksamheten och dess funktion. Skattekontroll är en
viktig uppgift men får inte orsaka onödigt och orimligt merarbete för
företag och enskilda. Personalliggare är ett exempel på försök att minska
skatteundandragande och att premiera seriösa företag.

Det mest grundläggande är dock medborgarnas attityd till att betala
skatter och avgifter. När och om dessa blir orimliga eller oproportioner-
liga avtar viljan att betala skatt. Skattetrycket är därför inget ovidkom-
mande för politiska beslut. Om skatten blir för hög på ett område får
detta följdverkningar på beteendet i olika riktningar. Här har riksdagen
ett stort ansvar att se helheten.

Om man gör förbättringar för exempelvis restaurangbranschen – en
viktig företagssektor – ökar acceptansen för bättre kontrollverktyg hos
Skatteverket. De är som kommunicerande kärl. Under en längre tid tror
jag inte att den insikten varit tillräckligt stor, vilket gjort att en hel del
arbetstillfällen försvunnit och även flyttat utomlands.

Herr talman! En annan fråga som flitigt debatterats i medierna gäller
Månadsuppgiftsutredningens förslag. Den har varit föremål för både
debatt och synpunkter, inte minst från företagarehåll. Frågan bereds hos
regeringen, och jag förutsätter att det slutgiltiga förslaget kommer att ta
hänsyn till de mindre företagens förutsättningar. I dag finns enligt uppgift
ca 100 000 mindre företag i Sverige som inte är digitaliserade. De riske-
rar att få en ökad administrativ belastning, något som vi i Alliansen sagt
att vi vill minska.

Det finns flera positiva inslag i utredningens förslag, inte minst inom
socialförsäkringsområdet, men det får inte medföra orimliga uppgifter
och belastningar för de mindre företagen. Alliansregeringen arbetar för
att minska det så kallade regelkrånglet samtidigt som man upprätthåller
ett bra redovisningssystem. Det tycker jag är viktigt.

När det gäller folkbokföringen har Karin Nilsson redan tagit upp det.
Jag ska därför inte förlänga debatten utan endast yrka bifall till utskottets
förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 153 CHRISTINA OSKARSSON (S):

Herr talman! I betänkandet finns några områden som jag lite grann
skulle vilja tala om. Jag hade tänkt börja med land-för-land-rappor-

teringen, men många har redan tagit upp det, och Miljöpartiets Annika Lillemets har på ett bra sätt redogjort för den frågan. Jag ska därför besvara er alla ett långt anförande om just det.

Jag vill dock trycka på vikten av att vi får en land-för-land-rapportering eftersom det är fråga om enorma summor som varje år försvinner från fattiga länder i form av olaglig kapitalflykt. Det är bra att EU satt i gång arbetet med ett nytt redovisningsdirektiv, som alltså kommer att innehålla regler om rapportering av betalningar till regeringar från företag verksamma inom olika sektorer. Jag kunde dock inte hitta någon tidpunkt för när den utredare som regeringen tillsatt ska redovisa sitt uppdrag, men det kanske jag får svar på under debatten.

Att EU nu ökar takten i kampen mot skatteflykt är inte en dag för tidigt, för det arbetet är långt ifrån färdigt. Tyvärr kommer det nog alltid att finnas kreativitet när det gäller att hitta vägar för att gömma undan pengar för beskattning.

Det nordiska samarbetet, som några varit inne på, startade 2006, strax innan vi förlorade valet. Det har varit mycket framgångsrikt. Det har inneburit att Sverige, precis som Maria Abrahamsson sade, har kunnat teckna många informationsutbytesavtal med skatteparadis och många har fått kalla fötter och frivilligt meddelat Skatteverket att de har inkomster utomlands. Och det är jättebra.

Vi har i dag kunnat läsa att Skatteverket sedan förra året fått in nästan 800 miljoner i jakten på skattesmitare. Problemet är att informationsutbytet inte är automatiskt utan sker bara på begäran, alltså inte spontant. Det är ju inte så att ett skatteparadisland kontaktar Sverige och meddelar att där finns några svenskar som gömmer pengar. Nej, skattesmitarna är ganska trygga så länge Skatteverket inte upptäcker något och börjar fråga efter uppgifter.

Skatteverket har vittnat om hur lång tid det kan ta och vilket omfattande arbete det är. Ibland måste Skatteverket vända sig till flera länder, och det kan ta många år innan de kommer skattesmitarna på spåren. Jag vill verkligen ge en eloge till de tjänstemän som arbetar med det tuffa uppdraget att få in skattepengar till oss. Det är pengar som egentligen skulle ha blivit beskattade för länge sedan. Vi behöver varenda skattekrona. Efter regeringens skattesänkarpolitik vet vi att det finns många områden, bland annat inom välfärdssektorn, som har stora behov av resurser. Då är det väl jättebra att vi får in skattepengarna.

Men det kan inte endast vara Skatteverket som ska göra detta. Vi måste ha en regering som är aktiv. Jag vill vädja till mina kamrater på allianssidan att trycka på finansministern och Finansdepartementet för att vi ska få ett automatiskt informationsutbyte. Det räcker inte med att regeringen stöder EU-förslag mot skattefusk utan Sverige behöver ta ledningen och visa att vi verkligen vill något med det.

Herr talman! Jag vill ta upp en annan fråga som känns oerhört viktig. Det gäller personer med skyddad identitet som måste garanteras ett fullgott skydd. Om man känner att man behöver ha en sekretessmarkering i folkbokföringen är det enligt Skatteverkets policy en förutsättning att det finns ett konkret hot som riktas mot den enskilde. Hotet ska kunna styrkas genom någon form av underlag, till exempel från polis, socialtjänst, kvinnojour eller brottsofferjour, genom ett beslut om kontaktförbud, en

dom eller annan utredning. En sekretessmarkering är alltså ingenting man bara ringer till Skatteverket om och får.

Om en person har ett konkret hot mot sig och har fått en sekretessmarkering ska den personen naturligtvis känna att man har ett fullgott skydd. Men så är tyvärr inte verkligheten för alla. Det har vi socialdemokrater i form av motioner påpekat vid flera tillfällen och då fått till svar att Folkbokföringsutredningen bereder frågan.

Nu har det kommit en lagrådsremiss om folkbokföringen i framtiden som bland mycket annat tar upp frågan om myndigheters hantering av skyddade personuppgifter, skyddsbehov och kvarskrivning. Utredningen konstaterar att det finns risk för att uppgifter felaktigt lämnas ut av myndigheterna. Det kan vara brister i datasystem, bristande kunskap hos handläggare och att det råder stor vilshenhet bland myndigheterna beträffande regelverket om sekretessens räckvidd.

Så får det inte vara, eller hur? Om en myndighet lämnar ut sekretessbelagda uppgifter och en adress blir känd av en som förföljer kan det få stora konsekvenser. Personen i fråga måste kanske flytta, ofta med kort varsel, och det innebär stor påfrestning såväl fysiskt och psykiskt som ekonomiskt. Har personen i fråga dessutom barn blir konsekvenserna än större. Barnen måste kanske bryta upp från förskolan eller skolan, från kamrater och olika fritidsaktiviteter.

Utredningen har lagt fram förslag för att åtgärda de brister som finns, men till min stora förvåning har regeringen inte gått på det förslaget utan bara svarat att det kan finnas anledning för regeringen att återkomma till frågan om myndigheternas rutiner vid hantering av sekretessmarkerade uppgifter. Så var det med det. Samma sak gäller beträffande skyddsbehov och kvarskrivning. Det finns inget förslag från regeringen utan det kommer att övervägas vidare i ett annat sammanhang.

Nu väntar vi på att en proposition ska komma, och vi hoppas, tror och förutsätter att regeringen i den presenterar hur personer med sekretessmarkering ska garanteras ett fullgott skydd. Vi måste ändå vara överens om att det ska vara så när man har fått en sekretessmarkering.

Herr talman! Till sist vill jag ta upp att vi har ett särskilt yttrande i betänkandet om folkbokföring i församling. Vi vet att det är en fråga som engagerar många bland annat inom hembygdsrörelsen och Svenska kyrkan.

Det är viktigt att det blir en lösning som också tar hänsyn till dessa intressen. Karin Nilsson har tagit upp denna fråga, och hon kände sig ganska nöjd. Vi kan då kanske känna oss trygga. Men vi vill inte nu ta ställning i frågan. Vi inväntar nu regeringens slutgiltiga förslag innan vi tar ställning i frågan.

(Applåder)

Anf. 154 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S):

Herr talman! Jag har anmält mig till talarlistan för debatten om skatteutskottets betänkande för att ta upp två frågor. Den ena är folkbokföringen. Den har både Karin Nilsson och Christina Oskarsson tagit upp.

Det har kommit en lagrådsremiss som föreslår en indelning på en lägre nivå än kommun. Det är bra. Det borde också vara naturligt att distrikten, eller vad de nu kommer att kallas, får behålla sina gamla sockennamn som alla känner samhörighet med.

Det är en fråga som berör många på landsbygden och också dem som flyttat till storstäderna men ändå känner en stark anknytning till hembygden, för att inte tala om dem som släktforskar eller på annat sätt arbetar med hembygdsforskning.

Att folkbokföringen ändras från församlingsbegreppet till något annat tycker jag är klokt. Församlingarna är kyrkans indelning. Sedan vi skiljde Svenska kyrkan från staten år 2000 har kyrkan ändrat sin församlingsindelning vid ett flertal tillfällen. Det ska den också få göra. Det är dess organisation, och den ska vi i riksdagen inte lägga oss i.

Varför vi inte kan behålla sockenbegreppet har jag däremot lite svårt att förstå. Det är ett gammalt väl inarbetat begrepp som väl skulle kunna användas i stället för att välja ett nytt begrepp som distrikt. Men den frågan får vi väl återkomma till när propositionen kommer.

Jag har full förståelse för att skatteutskottet med hänvisning till fortsatt beredning avstyrker de motioner som kommit in i frågan och så även min.

Den andra frågan jag vill ta upp, herr talman, är frågan om en enhetlig begravningsavgift. Frågan finns med i betänkandets recittext och även i lagrådsremissen om folkbokföring. Den information jag fått är att den också ska finnas med i en kommande proposition under våren.

Jag måste medge att jag blev lite fundersam när jag hittade frågorna i skatteutskottets betänkande. Men det är kanske så det ska vara i fortsättningen om det på något sätt blir en civil beskattning. Begravningsavgiften är en fråga som vi i konstitutionsutskottet hanterat ända sedan kyrkan och staten skiljdes.

I sak är det bra att frågan förs fram. Det har under alla år varit uppe till debatt varför den obligatoriska avgiften skiljer sig så mellan olika huvudmän. Det rör sig om mycket stora skillnader, från en avgift på 0,09 procent av inkomsten till 1,08 procent.

Vad jag tycker är rent bedrövt är hur regeringen nu har hanterat frågan. Frågan forceras nu fram för att lösa folkbokföringsfrågan.

Den överenskommelse som gjordes mellan stat och kyrka inför skiljandet innebar att varje förändring i lagen om Svenska kyrkan och i begravningslagen skulle ske i nära samarbete och i samråd med kyrkan. Så uppfattar jag också att det har skett ända tills nu. Det har förts dialog. Har det kommit upp frågor som fordrat en förändring har diskussion och samråd skett innan regering och riksdag gått in och gjort förändring i lagarna. I frågan om en enhetlig begravningsavgift verkar det inte som att så har skett.

Jag kan ge några exempel. Begravningsutredningen föreslog i sitt betänkande 2009 att begravningsavgiften skulle vara densamma inom en kommun. I propositionen som regeringen lämnade 2011, och som vi i konstitutionsutskottet hanterade, valde regeringen att inte gå vidare med förslaget eftersom det skulle innebära ett alltför stort ingrepp i Svenska kyrkans självbestämmande och organisation.

Propositionen avlämnades den 15 november 2011 av Socialdepartementet och statsrådet Stefan Attefall och behandlades av konstitutionsutskottet i februari 2012. I januari 2012, alltså två månader efter propositionen och regeringens bedömning, skickas en departementspromemoria ut på remiss från Finansdepartementet om ny hantering av begravnings-

och kyrkoavgifterna med hänvisning till Folkbokföringsutredningens förslag.

Man kan fråga sig om den ena handen vet vad den andra gör. Förslaget möttes för övrigt också av stark kritik bland annat från Svenska kyrkan. Samtidigt ser också kyrkan över sin organisation. Där har en stark opinion påtalat att samverkansformer behövs bland annat inom begravningsverksamheten.

Kyrkans utredning avlämnades den 15 februari i år, och den 21 februari kom lagrådsremissen *Folkbokföringen i framtiden*. För mig blir det uppenbart. Här har inte skett någon dialog i samverkan. Frågan är om det skett något samråd över huvud taget. Jag tycker frågan är mycket illa skött. Den behöver lösas men inte hanteras på detta sätt. Det är frågan om denna regering står upp för den överenskommelse som gjordes i slutet av 90-talet som innebar ett skiljande av kyrkan och staten.

För övrigt är förslaget i lagrådsremissen också en halvmesyr. Förslaget berör bara de huvudmän som finns inom Svenska kyrkan och inte de kommuner, Tranås och Stockholm, som också ansvarar för begravningsverksamheten. Det är just Stockholm som har den lägsta avgiften.

Ska det göras ett utjämningsystem, som ni väl är bra på i skatteutskottet, är det väl ganska naturligt att alla huvudmän är med. Hur vore det om vi hade ett kommunalt utjämningsystem där vi sade att Stockholm och Vällingby slipper?

Ska något göras så ska det väl ändå ske i ett grepp. Man kan inte ta en del först och sen utreda den andra i efterhand. Den frågan får vi säkert också anledning att återkomma till när en proposition ligger på riksdagens bord. Enligt Karin Nilsson kommer den kanske redan nästa vecka.

Herr talman! Det blev en lång utredning. Men frågan är viktig. Den har med folkbokföringen att göra på ett mycket påtagligt sätt, och frågan berör oss alla.

Anf. 155 CHRISTINA OSKARSSON (S):

Herr talman! I min iver att korta tiden för mitt anförande så mycket som möjligt glömde jag bort att yrka bifall till reservation 9. Jag står naturligtvis också bakom alla övriga S-reservationer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 mars.)

15 § Processrättsliga frågor

Föredrogs
justitiekammarens betänkande 2012/13:JuU11
Processrättsliga frågor.

Anf. 156 CHRISTER ADELSBO (S):

Herr talman! I betänkandet *Processrättsliga frågor* behandlar utskottet 57 motionsyrkanden som väcktes under den allmänna motionstiden 2011 och 2012 och som huvudsakligen handlar om frågor som ligger inom ramen för processrätten.

De behandlade motionerna rör bland annat frågor om användningen av hemliga tvångsmedel, effektiviteten i domstolarna, vittnesstöd och nämndemännens villkor. Vi har fem reservationer i detta betänkande, och vi står självklart bakom samtliga. Men jag nöjer mig med att yrka bifall på reservation 1 som handlar om telefonavlyssning vid vapenbrott.

Under de senaste åren har det förekommit flera kriminella uppgörelser med skjutvapen med dödlig utgång. Enligt en rapport från Brottsförebyggande rådet har dödligt våld som kan hänföras till kriminella konflikter ökat med drygt 50 procent sedan 1990-talet. Alliansregeringen har inte tagit den beskrivna utvecklingen på tillräckligt stort allvar. Till följd av regeringens passivitet och otydlighet har behovet av en skärpt vapenlagstiftning inte utretts i rätt tid och på rätt sätt.

Det behövs en fokusförändring i svensk vapenlagstiftning från kontroll av legala vapen till bekämpning av illegala vapen. Ett led i detta är att göra det möjligt för de brottsbekämpande myndigheterna att använda så kallad telefonavlyssning i utredningar om grova vapenbrott. Regeringen bör snarast möjligt återkomma till riksdagen med ett förslag som tillgodoser detta.

Herr talman! Jag skulle också vilja ta upp lite grann om några av våra övriga reservationer. Först har vi straffreduktion för medverkan i förundersökning. Vi anser att fler brott än i dag måste klaras upp på ett mer effektivt sätt. Stora, komplicerade mål som pågår i årtal är ett problem för både rättssäkerheten och effektiviteten. En bidragande orsak till problemet är att det kan vara svårt att förmå människor att vittna eller på annat sätt bidra i en brottsutredning.

Vi menar att personer som medverkar till att utreda brott som de själva är inblandade i bör kunna få straffreduktion. Att på så sätt uppmuntra misstänkta personer att samarbeta med myndigheterna skulle öka effektiviteten i rättsprocessen och därmed gynna samhället i stort.

Sedan har vi frågan om vittnesstöd i skolan. Barn och ungdomar är utsatta som vittnen, särskilt om brottet har begåtts av en kamrat eller någon annan som till exempel går i samma skola. Uttalade eller outtalade hot skrämmer unga vittnen till tystnad, och situationen kan bli mycket obehaglig för den som har anmält ett brott eller som vill vittna om något.

Vi anser att det är viktigt att skydda och stötta barn och ungdomar som har varit med om att förhindra, anmäla eller vittna om ett brott. Vittnesstöd finns utbyggt vid domstolarna i hela landet, och där finns även videoteknik som kan minimera kontakten mellan vittnet och gärningsmannen. I skolorna saknas emellertid ofta stöd och skydd. Regeringen borde låta utreda hur ett vittnesstöd i skolorna skulle kunna se ut.

Herr talman! Jag vill som avslutning nämna lite om nämndemanna-systemet, där bland annat vi socialdemokrater skrivit ett antal motioner. Det handlar om nämndemännens villkor, både de som gäller och de som bör förändras. Det handlar även om hur entledigande från uppdraget bör ske samt om krav på nationell generell obligatorisk utbildning innan man tillträder som nämndeman.

Vi har under detta avsnitt valt att inte reservera oss när det gäller någon av dessa motioner då en utredning är i full gång och ska vara klar i slutet av juni i år. Vi har däremot ett särskilt yttrande som beskriver att vi kvarstår vid tidigare ställningstagande i frågan.

Anf. 157 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Vi debatterar justitieutskottets betänkande nr 11 *Processrättsliga frågor*. Jag kommer att ägna hela mitt anförande åt nämndemannarollen och vår reservation nr 8, som jag yrkar bifall till.

Våra domstolar är garanterade oberoende och självständighet genom grundlag och genom att domare förordnas av regeringen. Ingen domare ska kunna utsättas för politiska påtryckningar eller antas gå andras ärenden. Samtidigt ligger det i allas intresse att den dömande verksamheten inte uppfattas eller känns som något obegripligt och oförståeligt eller som en verksamhet som bedrivs utan kontakt med det allmänna rättsmedvetandet. Det får inte vara så att svenska folket uppfattar att domstolarna tillämpar lagar och regler som folket varken vill ha eller förstår. Det är här nämndemännen kommer in.

En grundpelare i det svenska rättsväsendet är insyn och offentlighet. Utgångspunkten är att dömandet sker vid förhandlingar öppna för allmänheten och baseras på dokumentation och bevisning som alla kan ta del av. Ingen ska dömas ohörd, ingen ska dömas i hemliga domstolar och ingen ska dömas baserat på hemlig bevisning.

Samtidigt finns det en hel del mål i allmänna domstolar och allmänna förvaltningsdomstolar som innehåller känsliga och sekretessbelagda uppgifter. Det är uppgifter som kan skada enskilda såväl som stat, kommun och samhälle om de skulle komma ut. Det är uppgifter som bara parterna i målet och rättens ledamöter kan ta del av. Utmaningen där finns i att se till så att dömandet som sker i hemlighet ändå av allmänheten uppfattas vara legitimt, ärligt och förankrat i rättsmedvetandet. Det är här nämndemännen kommer in.

Nämndemännen ska ses som en särskild sorts domare utsedda av folket som tillsammans med juristutbildad personal dömer skyldiga och oskyldiga, talar om vem som ska ha vårdnaden om barn eller löser tvister mellan myndigheter och enskilda i förvaltningsrätterna. Nämndemännen ska ha insyn och kontroll i det som sker bakom stängda dörrar och i att den värdering som sker av vittnen och parter är inom rim och reson.

Miljöpartiet de gröna anser att nämndemannainstitutet är viktigt och ska värnas och att nämndemän ska stärkas i sitt viktiga uppdrag. Min egen erfarenhet från våra egna nomineringsmöten är att vi nästan alltid har många kandidater till dessa poster. Jag tror inte att det är så i alla partier. Vi vet också att våra nämndemän – de vi nominerar från Miljöpartiet – är väl representativa för befolkningens genomsnitt både när det gäller ålder och andra faktorer som utbildning, etnicitet och socioekonomiska förhållanden. Hos oss är nämndemannauppdraget jätteviktigt och inte ett uppdrag där de där som blev över stoppas in.

Samtidigt måste vi ta de uppgifter som har framkommit om nämndemän som är jäviga och som pratar bredvid mun med journalister och anhöriga på allvar. Om en nämndeman uttalar sig rasistiskt eller diskriminerande eller annars uttrycker sig förklenande om medmänniskor leder det till att förtroendet för rättsväsendet rubbas.

De politiska partierna är rekryteringsbasen för nämndemännen. Men statistik visar att vi i partiväsendet inte har klarat att få fram nämndemän som är helt representativa för befolkningen i dess helhet. Nämndemännen är äldre än genomsnittet, mer etniskt homogena än befolkningen i genomsnitt och innehåller färre yrkesverksamma än befolkningen i ge-

nomsnitt. Här måste vi partier anstränga oss ytterligare. Det behövs också aktiva åtgärder från lagstiftaren som kan handla om att få andra än partipolitiskt aktiva som nämndemän, att stärka nämndemännen i deras roll och ge bättre utbildning. En annan konkret åtgärd kan vara att tillämpa en rotationsprincip där nämndemännen sitter i maximalt tolv år inom en och samma domstol.

Jag är väl medveten om att regeringen har tillsatt en utredning för att se över nämndemannasystemet och särskilt rekryteringen av nämndemännen. De signaler jag har fått från utredningen visar att det finns gott hopp om positiva och kreativa förslag på förbättringar för nämndemännen. Samtidigt är jag oroad över tankar som finns om att minska antalet nämndemän i överrätter.

Jag kan ha ett litet, visst mått av förståelse för att allianspartierna vill vänta tills utredningen är färdig. Jag vill ändå ta tillfället i akt att göra inspel och tydligt visa var vi står i denna aktuella fråga. Det är därför jag står fast vid vår reservation.

Anf. 158 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! För ungefär en vecka sedan debatterade vi regeringens årliga rapport till riksdagen om användningen av hemliga tvångsmedel. Jag – och jag tror att det var ytterligare någon talare – konstaterade då bland annat att den brottsutredande nyttan vid användning av hemliga tvångsmedel var hela 72 procent under 2011. Det är väldigt högt, och det är väldigt bra.

Hemliga tvångsmedel är ett kraftfullt och effektivt verktyg när det väl används; det är vår bestämda uppfattning. Däremot anser vi att det tyvärr regleras för hårt. Det finns alltför stränga restriktioner för användningen av hemliga tvångsmedel. Det är vi för övrigt inte de enda som tycker.

Det finns en utredning som heter *Bekämpning av organiserad brottslighet* som säkert några av er redan känner till. Brå gav ut den för två år sedan. Där framkommer det att svenska poliser och åklagare anser att användningen av hemliga tvångsmedel är elementär för att bekämpa organiserad brottslighet. Men eftersom lagstiftningen är för restriktiv används dessa dock mest för utreda narkotikabrott, och narkotikabrott anses vara en alldeles för smal träffyta för att detta ska kunna användas effektivt mot den organiserade brottsligheten.

Jag vill än en gång passa på att påminna om hur situationen ser ut i vårt grannland Danmark. Där uppger chefen för utredningsverksamheten i Köpenhamn, Svend Foldager, att teleavlyssning används i betydligt större omfattning än i Sverige men också att det är ett *mycket* effektivt vapen mot den organiserade brottsligheten i Danmark.

I Sverige får polisen endast lyssna av telefoner vid brott där minimi-straffet är två års fängelse. I Danmark är det tillåtet vid lägre straffvärde, vilket innebär att dansk polis kan använda dessa metoder vid exempelvis grov misshandel och mordförsök. Metoden är effektiv. I Danmark är upplklaringsprocenten för gängrelaterade mord och mordförsök hela 80 procent. Det är högt.

För att komma till rätta med det vi anser vara ett problem i Sverige med den snäva regleringen och ge de brottsbekämpande myndigheterna de verktyg de behöver och efterfrågar föreslår vi att det ska bli lättare att använda hemliga tvångsmedel. Vi föreslår också att det ska bli lättare att

använda sig av det som kallas överskottsinformation. Information som framkommit vid hemlig rumsavlyssning, till exempel information gällande våldtäkt mot barn, människohandel eller rån, får inte användas för inledande av en förundersökning eller vidare utredning av brottet. Vi tycker att det är ett problem. Därför vill vi sänka gränsen för när överskottsinformation vid hemlig rumsavlyssning får användas så att den blir densamma som vid hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning eller hemlig kameraövervakning. På så sätt tror vi att rättsväsendet skulle få ytterligare möjligheter att bekämpa brottslighet.

Herr talman! Vi menar att det ska vara olagligt såväl att vara medlem i en kriminell organisation som att delta i den kriminella organisationens verksamhet. Vi menar också att den som döms inom ramen för den lagstiftning som vi skulle vilja se ska få samtliga sina tillgångar beslagtagna och förverkade om brottslingen inte kan styrka bortom allt rimligt tvivel att tillgångarna härrör från laglig verksamhet. Även tillgångar som är skrivna på någon annan men som nyttjas av den dömda ska kunna sättas under samma kontroll. Vidare anser vi att legala företag som har sitt ursprung från illegala pengar ska kunna förverkas.

Vi tror att detta är viktiga och nödvändiga förslag för att rättsväsendet ska kunna agera mot grovt kriminella som gör stora vinster på sin kriminella livsstil men som på något sätt lyckas ligga steget före rättväsendet.

Avslutningsvis tänker jag ta upp kronvittnessystemet här i dag. Jag blev glad för inte så länge sedan när justitieminister Beatrice Ask gick ut medierna och sade att hon kunde tänka sig att införa ett så kallat kronvittnessystem i Sverige för att kunna bekämpa den organiserade brottsligheten. Det är glädjande. Jag tycker att det är ett mycket bra steg som Beatrice Ask tar.

Kronvittnessystem används i dag av flera länder, inte minst av Danmark och Norge. I Danmark medger man straff lindring beträffande kronvittnets egna brott. Jag anser att en av systemets största fördelar är att det kan öka incitament för brottsbelastade uppgiftshållare att träda fram och bidra till att lösa det som annars kan vara mycket svårutredda brott. Jag vill också poängtera att vi förespråkar ett restriktivt kronvittnessystem. Det ska endast kunna användas för att utreda organiserad brottslighet.

Vår tanke är att kronvittnen ska kunna åtnjuta två fördelar. För det första ska man kunna ge straff lindring om vittnesmålet lett till det vi anser vara verifierbara resultat.

För det andra ska kronvittnet ingå i polisens personskyddsprogram och inom rimliga gränser få ekonomisk ersättning för kostnader för nyetablering på ny ort samt för inkomstbortfall till följd av hot och risker som samarbetet med rättsväsendet har medfört.

Jag vet att det finns motargument mot det här systemet. Det kan också finnas problem med det, men vi tror att fördelarna trots allt överväger. Jag hoppas att Beatrice Ask går vidare med detta. Jag hoppas också att det finns fler partier som skulle kunna tänka sig att införa ett sådant här system. Jag tror att det skulle vara till stor fördel för vårt rättsväsen.

Anf. 159 LENA OLSSON (V):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 7 som handlar om vittnesstöd i skolan.

Jag vill kommentera lite av det som har sagts här och tala om varför vi har valt att inte ha någon reservation om nämndemän. Vi utreder det systemet nu, och i stora delar beaktar vi det som Miljöpartiet har lagt fram. Vi i Vänsterpartiet värnar också nämndemannasystemet. Det grundar sig mycket på att rättsväsendet ska ha så hög trovärdighet som möjligt.

Jag vill också kommentera vapenbrotten. Vänsterpartiet tycker absolut inte att man ska sänka graden när det gäller telefonavlyssning. I den utredning som lades fram lade man till synnerligen grovt vapenbrott. Det går ut på att minimum blir två år, vilket vi som parti också tycker, och att man sträcker sig upp till sex år. Jag tycker också att man ska ha mycket stor respekt för den personliga integriteten. Polisen tycker att det har burit frukt att man har tillgång till mer hemliga tvångsmedel. Senast vid omröstningen här i dag tog vi upp att vi också ville ha en utvärdering av det har gett. Det är väl inte så solklart.

Reservation nr 7 går ut på att vi, tillsammans med Socialdemokraterna, skulle vilja ha ett vittnesskydd i skolan. Vi har sett de senaste händelserna med det så kallade näthatet. Det är många ungdomar ute på nätet, och det förekommer mycket hot, mobbning och så vidare. Det är deras värld i dag. Det såg inte ut så när vi var lite yngre. Då hade vi inte telefoner eller datorer. Detta är ett nytt sätt att kommunicera.

Ungdomarna är mycket utsatta som vittnen, särskilt om brottet har begåtts av en kamrat eller någon annan som går i samma skola, precis som Christer Adelsbo tog upp här. Vi anser att det är viktigt att skydda och stötta barn och ungdomar som har varit med om att förhindra, anmäla eller vittna om ett brott. Vittnesstöd finns uppbyggt vid domstolar i hela landet. Det finns även videoteknik som kan minimera kontakten mellan vittnen och gärningsman, men det saknas i skolan. Jag är ganska övertygad om att det skulle vara ett viktigt stöd.

Det här är ingenting som bereds i någon större omfattning, utan här avstyrker man motionen rakt av. Jag tycker att det är synd. Jag tycker att vi skulle kunna diskutera det med tanke på allt som har hänt de senaste dagarna. Näthatet verkar bre ut sig. Jag kan också säga här att vi i Vänsterpartiet har föreslagit en nätombudsman. Vi tror att det behövs.

Anf. 160 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Vi diskuterar i dag det årligt återkommande motionsbetänkandet om processrätt. Det har hänt ganska mycket på det processrättsliga området de senaste åren för att effektivisera domstolsprocessen. Det handlar om reformen om en modernare rättegång, ny delgivningslag, ny lag om medling och nu senast propositionen om en mer ändamålsenlig förvaltningsprocess.

Det är bara några exempel på vad som har gjorts för att effektivisera domstolsförfarandet.

När det kommer till processeffektivitet är det inte bara en ekonomisk fråga, utan det är också viktigt ur ett medborgarperspektiv. Materiellt riktiga domslut och korta handläggningstider är rimliga förväntningar på det moderna rättssamhället.

Vårt att knyta till ett medborgerligt perspektiv är också tillgången till en domstol. Det ska aldrig vara så att avstånden till våra domstolar blir så långa att det utgör ett hinder för en effektiv rättskipning. Det är därför

bra och värt att nämna i det här sammanhanget att alliansregeringen valde att rädda fyra nedläggningshotade tingsrätter för något år sedan.

Därtill har det skett en renodling av domstolarnas arbetsuppgifter på det sättet att man har flyttat ett antal förvaltningsrättsliga ärenden till ansvarig förvaltningsmyndighet som första instans i stället för att låta dem prövas i domstol direkt. De här ärendena har varit av mer administrativ karaktär, och detta har besparat förvaltningsrätterna ungefär 26 000 ärenden årligen. Och det har då effektiviserat domstolsprocessen betydligt.

Reformen om en modernare rättegång har utvärderats av regeringens särskilde utredare K-G Ekeberg, som konstaterar att den i allt väsentligt har fallit väl ut, och det är väldigt positivt, såväl processekonomiskt som för den enskilde medborgaren.

I det betänkandet, där utvärderingen görs, skisseras också ytterligare effektiviseringsåtgärder som nu är under beredning i Regeringskansliet.

Det vi kan se i det här betänkandet är någonting som är synonymt med oppositionen i svensk rättspolitik. För det första är man väldigt splittrad. Det finns ingen gemensam oppositionell rättspolitik. För det andra säger man i princip: Gör samma sak som ni gör, fast gör det mer, fortare och bättre! Det är alltså vanlig populistisk oppositionspolitik.

Det man kan utläsa av det här är att det är alliansregeringen som är agendasättande inom svensk rättspolitik, och den agendan har givit oss en effektivare processrätt.

Med det skulle jag vilja yrka bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 161 JOHAN PEHRSON (FP):

Herr talman! Vi diskuterar angelägna frågor. Vi diskuterar frågan om spelreglerna i rättsväsendet. Hur ska det se ut när man ska utredas för brott? På vilken grund ska det vara? I vilken omfattning ska det vara? Vilka tvångsmedel ska användas?

Det är viktiga spelregler i en rättsstat.

Man kan väl konstatera att det råder en evig balansgång mellan rätts-säkerheten, effektiviteten och integriteten. Ibland blandas det här ihop. Om alla samtal alltid skulle avlyssnas skulle det vara extremt rättssäkert, men det skulle vara ganska integritetskränkande.

Ibland låter det som att det är bättre att köra fort och fel än långsamt och rätt. Ja, långsamt och rätt låter behagligare, förstås. Men det är inte alltid möjligt. För långa utdragna processer leder också till kvalitetsförsämringar.

Vi vet att långsamhet i domstolarna leder till rättsförluster. Det kan faktiskt riskera att oskyldiga människor döms och att skyldiga inte kan dömas. Det är också en rättsförlust.

Flera saker berörs här, till exempel frågan om tvångsmedel. Folkpartiet liberalerna tycker att vi i allt väsentligt har en bra avvägning när det gäller detta. Vi har haft ett antal år där vi har flyttat fram positionerna och ökat möjligheterna till teleavlyssning. Vi har infört möjligheterna till rumsavlyssning.

Detta har varit mycket svåra beslut, såklart, ur integritetssynpunkt. Men vi tror att det har varit helt nödvändigt för att öka trycket och öka effektiviteten. För på andra sidan finns det integritetsförluster att be-

kämpa, det vill säga att människor får sina liv förstörda, inte minst av grov brottslighet.

Här lyfts också den fråga som Folkpartiet slår ett slag för. Det handlar om möjligheter till mer av straffrabatter. Jag brukar säga att det är väldigt konstigt i svenskt rättssystem att man får rabatt för många brott, men man får inte rabatt om man talar sanning. Man kan ju tänka sig att vända på den systematiken för att få mer effektivitet åt rätt håll och skapa positiva drivkrafter.

Men det är då viktigt att ett sådant system kopplas till en domstolsprövning men framför allt att det kopplas till mer tekniska bevis som kommer fram i rättegången, som gör att man kan binda någon vid brottet.

De här personerna, som är inblandade i brottslighet och som det finns förhoppningar om att ett kronvitnesssystem ska lösa ut, är i regel notoriskt opålitliga och ljuger oavbrutet från att de vaknar på morgonen. Det är inte mycket att hänga i julgranen. De skulle naturligtvis ljuga för varandra.

En fråga som ännu inte har tagits upp här men som är viktig i betänkandet är frågan om rättshjälpen, som nu bereds i regeringen.

För Folkpartiet har det i många år varit viktigt att man, när man pratar om processrätt och rättssäkerhet, lyfter fram frågan om tillträde till rättvisa. Det är inte bara så att vi ska ha verkligt bra spelregler. Det är många människor som hamnar i olika situationer. Det kan vara svåra vårdnadstvister där det finns en obalans mellan en man och en kvinna, till exempel, ekonomiskt. Om man processar själv gentemot sitt försäkringsbolag kan man hamna i en situation där det är väldigt svårt att få tillträde till rättvisa beroende på att det råder obalans mellan parterna.

Här finns det en del förslag som går i rätt riktning som jag hoppas att regeringen kan återkomma om.

Nämndemännen har varit uppe här. Vi i Folkpartiet deltar i den här utredningen. Vi tittar på det. Men vi har redan signalerat att vi tycker att man kan begränsa nämndemännen till första instans. Där hör de hemma. Det handlar om insyn. Det handlar om öppenhet. Det handlar om förtroende.

Är man orolig för likformighet ska man komma ihåg att det finns en viss strömlinjeformning i Sveriges juristkår. Det är ganska bra att det finns en bredd i första instans med människor med annan bakgrund än en juristutbildning i Sverige och sedan tingsmeritering.

Detta tror vi är rimligt. Vi är också öppna för det som har sagts här om rekrytering, en friare kvot. Vi kan tänka oss att sätta spärrar när det gäller hur många rättegångar man får delta i per år och så vidare. Men det här kommer naturligtvis utredningen att återkomma till.

Vi ska också lyfta in något för Folkpartiets del. Vi skriver ju inga motioner, men vi argumenterar för möjligheten att ändra processrätten och spelet för unga personer som kommer till domstol. I dag finns det vissa tidsfrister, men vi ser också att man i praktiken skulle kunna ha särskilda ungdomsdomstolar.

Det är inte särskilda hus eller särskilda byggnader. Men man skulle kunna ha en annan processordning för att ytterligare öka kraften och öka snabbheten. Men det handlar också om att göra det möjligt för fler ungdomar att förstå vad som händer i domstol när man är åtalad för ett brott.

Alla gör faktiskt inte det. Här finns det nog en del att göra med en särskild processordning och så kallade ungdomsdomstolar.

Vittnesstödet har lyfts fram. Det är kul att se hur det har vuxit fram och att det i dag i stort sett finns utbyggt över hela landet. Nu kommer frågan upp här från några partier om man ska ha ett särskilt vittnesstöd i skolorna.

Ni från oppositionen pekar på viktig sak, vill jag säga, i den delen. Det är att unga människor är väldigt hotade. Det är ett stort samhällsproblem att unga människor som utsätts för brott och berättar vad de har sett alldeles för ofta upplever att ingenting händer.

Det är personer som kanske har rånat, misshandlat eller förgripit sig på brottsoffret. Det händer väldigt lite. Och de här killarna – det är ofta killar – är ute också kommande helger och kan då fortsätta att sätta press på brottsoffret, som kanske har vittnat och berättat vad hon eller han har varit utsatt för.

Det finns en sak som man ska koppla ihop med detta, tycker jag, när man hela tiden funderar på hur det här kan förbättras ytterligare. Det gäller frågan om medling. Det finns exempel på att medling skulle kunna användas på ett felaktigt sätt, eftersom medling används och kan sättas i gång före själva rättegången.

Det kan innebära en press, för det finns fördelar för den misstänkte gärningsmannen med att delta i medling. Den pressen kan då sättas på brottsoffret, som kanske inte alls har lust att träffa en person som har slagit honom eller henne sönder och samman. Där måste man vara lite försiktig. Det är i alla fall Folkpartiets uppfattning, och jag tror att alla här inne har uppfattningen att man ska ha ögonen på det.

Herr talman! Processrättsliga frågor är spelreglerna för vår rättsstat, det vill säga hur polis, åklagare och domstolarna ska jobba. Här måste effektivitet och rättssäkerhet balanseras, och jag uppfattar att det har kommit fram väl i betänkandet att så är fallet. Vi pekar också på de stora utvecklingsprojekt som ligger framför oss som är redovisade.

Med dessa ord vill Folkpartiet och jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 162 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! Vid dagens processrättsliga debatt ska jag hålla mig framför allt till tre frågor: strafflindring för misstänkta som medverkar i brottsutredningen, nämndemannasystemet och lite om vapenbrott och telefonavlyssning, som det också finns en reservation om.

Jag börjar med att säga att redan 2004 motionerade jag och Centerpartiet här i riksdagen om att systemet för strafflindring för misstänkta som medverkar i en brottsutredning skulle utredas. I motionen använde jag rubriken ”Kronvittnen – en möjlig väg?” och avslutade med att jag tyckte att regeringen skulle utreda följderna av regler om strafflindring efter vissa vittnesmål.

År 2009 tillsatte alliansregeringen den stora Påföljdsutredningen som under förra året kom med sitt betänkande. I det föreslogs det just en ny strafflindringsgrund, nämligen medverkan till utredning om det egna brottet. Det är inte ett kronvitnesssystem, det ska man säga, utan just strafflindring för den som hjälper till i utredningen av det egna brottet.

Men det är ändå ett steg på väg mot det som jag motionerade om för snart tio år sedan.

Liksom i Påföljdsutredningen har jag möjligheten att sitta med i Nämndemannautredningens referensgrupp. Det finns alltså en politisk referensgrupp även till denna utredning, där alla partier i riksdagen är representerade. Det är en viktig utredning, och jag är alldeles övertygad om att betänkandet kommer att bli debatterat när det släpps.

Från Centerpartiets sida är vi framför allt oroade över den sneda åldersfördelning som finns bland nämndemännen i dag. Det är också en fråga som vi har diskuterat flitigt i utredningen. Vi tror att det behövs flera olika åtgärder för att komma till rätta med detta. En sak kan vara arvodet, men vi tror inte att det är hela lösningen. Det kan handla om möjligheten att få ledigt från det egna jobbet, möjligheten att få barnomsorg om man är föräldraledig, bättre utbildning som man får som nämndeman och att det faktiskt ska vara meriterande att ha varit nämndeman. Vi tror också att en bredare rekrytering ska till, nämligen att det inte bara ska ligga på de politiska partierna att hitta lämpliga nämndemän.

Jag tror att allt detta måste fungera för att vi ska få fler unga och medelålders nämndemän. I själva verket finns det fler unga som är nämndemän än medelålders. Det här behövs för att de ska vilja ta sig an detta viktiga uppdrag.

Jag måste också säga att jag är lite förvånad över att Miljöpartiet reserverar sig i den här frågan just nu. Man kan fråga sig vad de vill att regeringen ska göra mer. Utredningen pågår, och ni deltar själva i den politiska referensgruppen.

Herr talman! Vapenbrott är allvarligt. Det råder ingen tvekan om det. Efter att ha gått igenom allt som har gjorts de senaste åren vågar jag påstå att det nog inte finns något område inom rättspolitikerna som vi har debatterat så aktivt och gjort saker kring de senaste åren.

Om vi går igenom vad som har hänt det senaste året så ändrades vapenlagstiftningen senast i juli 2012. Fler vapenbrott ska bedömas som grova efter den lagändringen. Vi skärpte införselreglerna och gjorde det straffbart att förvara vapen åt andra. Vi skärpte kraven på vapenhandlare, och vi utökade anmälningsskyldigheten för läkare när en patient inte är lämpad att ha vapen längre.

Regeringen har gett tullen och polisen i uppdrag att tillsammans ta fram åtgärder för att arbeta effektivare mot vapen som kommer över gränsen. Det är egentligen för tidigt att säga så mycket om resultatet, men vi kan konstatera att tullen 2012 tog 54 vapen, vilket kan jämföras med 2004 då det togs 11 vapen.

Vidare är det bara några månader sedan, i december 2012, som Sten Heckschers utredning om särskilda regler för avlyssning vid grova vapenbrott kom. Det som till exempel Socialdemokraterna föreslagit valde utredaren att inte föreslå. Han ville alltså inte se några särregler för vapenbrott gentemot annan brottslighet när det gäller användning av hemlig telefonavlyssning.

Månaden efter, i januari 2013 i år, kom Doris Högne Rydheims utredning om skärpningar i vapenlagstiftningen. I det betänkandet föreslås bland annat att grovt vapenbrott ska få höjt maximistraff från fyra till sex års fängelse och att själva brottet grovt vapenbrott ska delas upp i två: grovt vapenbrott och synnerligen grovt vapenbrott. Om vi nu genomför

detta, vilket jag inte ser någon anledning till att vi inte ska, kommer teleavlyssning att kunna användas i större utsträckning mot riktigt grova vapenbrott.

En annan sak som pågår just nu är vapenamnestin. Fram till den 31 maj kan man lämna in vapen och ammunition anonymt. Vi tycker att det är viktigt att få bort så många vapen från samhället som möjligt. Alla partier röstade för amnestin, även om Sverigedemokraterna i artiklar har uttryckt att den är verkningslös.

Då kan jag berätta att i går lämnades två luftvärnsgranater in på polisstationen i Södertälje. Stationen fick stängas av, och bombgruppen fick tillkallas. Men enligt Sverigedemokraternas egen retorik har det tydligen ingen betydelse att vapen som luftvärnsgranater lämnas in i stället för att finnas kvar ute i samhället.

Som alla hör har Alliansen varit mycket aktiv vad gäller åtgärder mot illegala vapen. Ändå skriver Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna tillsammans i en reservation att regeringen har varit passiv. Det är så fel det kan vara.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 163 CAROLINE SZYBER (KD):

Herr talman! Utgångspunkten är att stävja och förebygga brottslighet, men när brott väl begås är det viktigt med stöd under rättsprocessen. Man talar ofta om barnens rätt i samhället, och det är också Kristdemokraternas målsättning att barn som är inblandade i en process ska känna att de får stöd i form av ett målsägandebiträde och/eller vittnesstöd som förklarar rättsprocessen.

Det är viktigt att samhället erbjuder alla barn som är med i en rättsprocess någon form av stöd. Rättssäkerheten handlar om att samhället har möjlighet och resurser att beivra brott på ett korrekt sätt, men det handlar också om att ge brottsoffer och vittnen det stöd de har rätt till.

En vanlig medborgare besöker i genomsnitt en domstol en gång i livet. Även vuxna människor som är del av en rättsprocess ska naturligtvis ha rätt till stöd. Det är oerhört viktigt att vittnen ställer upp, och då är det självklart att de ska beredas stöd. Brottsoffer ska behandlas med respekt och medkänsla samt skyddas av rättsordningen.

Alliansregeringen satsar mycket på rättsväsendet och har gjort så sedan 2006 när vi fick förtroendet att leda Sverige. Sedan tidigare utreder regeringen möjligheten att genomföra en rättegång även då åtalad eller vittne inte infinner sig, och utredningen blir klar i höst.

Regeringen har höjt anslaget med 15 miljoner för 2012 och 30 miljoner för 2013. Från den 1 juli förra året blev det enklare att genomföra säkerhetskontroller.

Sverige har anpassat domstolarnas lokaler så att vittnen och brottsoffer inte ska behöva konfronteras med gärningsmannen. Brottsofferjourer med flera gör ett fantastiskt jobb i vittnesstödsprogrammen. Polisen kan numera bedriva särskilt personsäkerhetsarbete runt hotade personer.

Jag anser att det behövs ett fotoförbud i tingsrättens väntrum. I dag när var och varannan person har en kamera i sin mobiltelefon kan de på ett enkelt sätt använda den för att fänga vittnen på bild och använda dessa

i exempelvis utpressningssituationer. Med mobiltelefoner är det också möjligt att göra inspelningar. Det har hänt att mobiltelefoner har använts för att kalla på förstärkning. Det behöver utredas hur mobiltelefoner ska behandlas såväl i förhandlingssalar som i väntrum.

Mer kunskap om rättegångar behövs. Det skulle vara positivt om detta kunde vara en del av undervisningen i skolan. Ett sätt är att få göra studiebesök i en domstol och där på plats få se hur det går till. Har man en gång fått följa en rättsprocess blir det lättare den dag man själv kanske blir en del av den som brottsoffer eller vittne. Jag tror också att det är viktigt att vi ökar kunskapen om vad det innebär att begå övergrepp i rättssak. Alltför många unga i dag vet inte att det där sms:et som de skickar och det där hotet som de uttalar faktiskt är en brottslig gärning och att det är höga straffsatser på de brotten.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 164 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservationerna 2, 4 och 5.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 14 mars.)

16 § Unga lagöverträdare

Unga lagöverträdare

Föredrogs

justitieutskottets betänkande 2012/13:JuU13

Unga lagöverträdare.

Anf. 165 KERSTIN HAGLÖ (S):

Herr talman! Så här sent i kvällens debatt behandlar vi ett tjugotal motionsyrkanden. Det är yrkanden som rör unga lagöverträdare, brottsförebyggande arbete, utredning av brott där unga är inblandade och påföljder för unga lagöverträdare. I betänkandet finns ett antal reservationer, och vi socialdemokrater står bakom våra. Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 4.

Det är ofta de svarta rubrikerna slår mot oss. Det är rubriker om misshandel och våldsbrott, och det mest oroväckande är att rubrikerna i medierna ser likadana ut var vi än befinner oss i landet. Oftast är det unga människor inblandade, de begår brott och de är många gånger offer för våldet. Att motverka denna utveckling är allas ansvar.

När unga begår brott är det också viktigt att det sker en snabb reaktion. I dag är hanteringen av unga lagöverträdare en alltför utdragen process. Det konstaterade Riksrevisionsverket redan i en rapport 2009. Vi socialdemokrater tillsammans med Vänstern och Miljöpartiet menar att regeringen i mycket större utsträckning måste prioritera en snabbare rättslig prövning av ungdomsbrott. Rättssystemet måste bli bättre på att hantera ungdomsbrott. Det innebär att handläggningstiden måste förkortas. Vi har faktiskt varit överens i frågan. Riksdagen gjorde ett tillkänna-

givande 2010 om att regeringen skulle återkomma till riksdagen med ett förslag om snabbare rättslig prövning av ungdomsbrott. Vi är fullt medvetna om att det i dag pågår ett arbete hos åklagarmyndighet och rikspolisstyrelse, men trots detta efterlevs inte lagkraven om skyndsamhet i ungdomsärenden i dag. Inte heller efterlevs lagens krav på att dessa frågor ska hanteras av särskilt utsedd personal.

Riksrevisionsverket säger återigen i en rapport 2011, efter den förra från 2009, att regeringen inte har formulerat gemensamma, tydliga och sammanhängande mål för rättskedjans myndigheter. Det går inte att regeringen enbart pekar åt myndigheterna och säger att de har ett ansvar att följa upp, utvärdera och sätta upp fasta mål. Jag välkomnar den dag vi får se det förslag som ska komma tillbaka till riksdagen. Det går inte att säga att det pågår en mängd saker. Riksdagen har gjort ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med ett förslag på hur processen ska gå till. Jag väntar med spänning.

Ja, det är en lång och utdragen process för den unge att komma i klammeri, men det gäller också för brottsoffer. Det är en svår process att sitta i förhör. Därför har vi socialdemokrater tillsammans med Vänsterpartiet en reservation som gäller rätten till biträde. Sverige har kritiserats av Europarådets antitortyrkommitté just för utformningen av rätten till biträde vid förhör under förundersökningen. Av en forskarrapport från Handelshögskolan i Göteborg framgår att det finns allvarliga luckor i lagstiftningen, särskilt när det gäller unga personer som förhörs på grund av brottsmisstanke. Närvaron av försvarare vid förhör var skrämmande låg för barn under 18 år. Vi menar att det inte är rättssäkert att låta en ungdom sitta själv i ett förhör med polis eller åklagare i ett tillstånd då man känner sig frustrerad, nervös, kanske rädd och pressad, och det är lätt att säga saker som man kanske senare inte kan stå för.

Därför tycker vi att det krävs en uppföljning av hanteringen om försvarets närvaro vid förhör av unga. Här har justitieministern sagt att man inte kommer att vidta några andra åtgärder än de som redan påbörjats hos åklagarmyndighet och rikspolisstyrelse. Då är vi där igen. Ska inte regeringen följa upp och se hur det är? Hur ska man kunna göra det om man inte har satt upp några mål? Dessa frågor är viktiga, och vi kommer att följa dem.

Herr talman! När vi ändå talar om unga lagöverträdare vill jag komma in på några grundläggande saker. Att ha en väl utvecklad välfärdspolitik är det mest grundläggande för oss socialdemokrater. Det är det bästa medlet att hålla brottsligheten på en låg nivå. Det är det bästa brottsförebyggande arbetet.

När det blir en ojämn fördelning av sociala och ekonomiska resurser leder det till att några utsätts för större risker att dras in i kriminella gäng eller narkotikamissbruk än andra. Därför är jag djupt oroad över det samhälle vi ser i dag som sakta dras isär och där klyftorna ökar. Det råder ungdomsarbetslöshet, och ungdomar säger att de inte är med. Det finns bostadsområden som behöver rustas upp. Skolan behöver mer resurser, fler vuxna och mindre grupper. Allt detta spelar roll. Tro inte att välfärdspolitik inte spelar roll i det brottsförebyggande arbetet.

Det här kräver inte bara ett politiskt engagemang, från oss och inte minst regeringen som ändå leder landet, utan det krävs också ett brottsförebyggande arbete med ett mer brett engagemang. Ett stort ansvar

ligger hos vuxna och föräldrar. Vuxna ska våga sätta gränser och ge trygghet. Det ska också vara gränser som kan reparera när det har gått galet.

Anders Carlberg på Fryshuset sade alltid att vuxna betyder allt. Är vi vuxna uppgiften? Det är tänkvärt.

Visst behöver också andra delta i det brottsförebyggande arbetet, till exempel kommuner, näringsliv och myndigheter. Föreningslivet gör ett fantastiskt brottsförebyggande arbete. De är eldsjälarna. Ju fler som engagerar sig, desto bättre.

När det gäller att återföra ungdomar bort från kriminalitet och bort från missbruk behövs både beröring och påverkan. Det ska vara beröring och påverkan som måste komma snabbt och pågå lång tid eller kort tid. Det behövs tålamod och tillit. Det viktigaste är att vi aldrig någonsin ger upp hoppet om att det är möjligt. Det är ett ansvar som vi har mot våra barn och ungdomar som vuxna och politiker.

(Applåder)

Anf. 166 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Det är kvällens sista debatt, och den handlar om justitiekammarens betänkande nr 13, *Unga lagöverträdare*. Jag vill börja där Kerstin Haglö slutade, herr talman, med att se mer övergripande på detta. Jag håller med om väldigt mycket av det som Kerstin Haglö sade kring klyftor och ansvar.

Det är svårt att se unga lagöverträdare som en enskild företeelse. Dagens ungdomar lever med ett ständigt påslag från datorer, mobiltelefoner, surfplattor och tv-apparater som ger konstant höga dopaminmängder i hjärnan. Många klarar detta alldeles utmärkt, men vi ser också hur språk-klyftor, digitala klyftor och kanske ännu mer sociala och ekonomiska klyftor ökar. Och som en följd av detta ökar avståndet till arbetsmarknaden rejält för allt fler unga. Några slås ut tidigt och tappar all tilltro till en karriär i det vanliga samhället, eller i denna debatt kanske man till och med ska gå så långt som att säga Svenssonsamhället, och ser kriminalitet som enda chansen till en framtid.

Vad vet vi då om de unga lagöverträdarna? Ja, precis som de vuxna kriminella har de oftare skolproblem och förefaller i större utsträckning ha kontakter med kompisar som är kriminella. De saknar bra fritidsaktiviteter. Flera har neuropsykiatriska diagnoser och problem med alkohol- och narkotikamissbruk. Jag är helt övertygad om att vi ganska snart kommer att få en tillräckligt bra kartläggning och forskning, som också kommer att kunna räkna in spelberoende i den problematik som är en vanlig ingång till kriminalitet – ett spelberoende som i likhet med andra beroenden leder till ekonomiska problem och där man i slutändan inte ser någon annan lösning än kriminalitet.

Jag är helt övertygad om att vi i dag vet tillräckligt mycket för att kunna förebygga betydligt bättre än vad vi gör i dag. Vi har också väldigt ofta metoder för att förebygga bättre, men de används inte alltid. Ibland hänvisar man till brist på resurser, och ibland finns det helt enkelt ingen vettig förklaring till att de inte används. Jag tycker till exempel att det vore rimligt att polisen skulle åläggas att samarbeta med ideella föreningar, helt enkelt därför att polisen själv har så väldigt goda erfarenheter av att det blir så bra när man gör på det sättet. Man skapar ett tryggare

samhälle, och det ger många mervärden. Polisen kan få enklare att nå ut i samhället och på det sättet få bättre information. Det kan också vara ett sätt att få polisen att verka mindre hotfull. Jag trodde i min enfald att polisen redan hade ett sådant uppdrag eftersom jag sett så mycket av det på den lokala nivån. Jag tycker att det är märkligt att man inte har det.

Jag ska inte säga så mycket om vår reservation nr 2, mer än att jag tycker att det vore självklart att Brottsförebyggande rådet fick ett tydligt uppdrag att ta fram fungerande metoder för att minska unga mäns brottslighet.

När det gäller vår gemensamma reservation nr 3 vill jag instämma i mycket av det som Kerstin Haglö nyss sade. Det är viktigt att handläggningstiderna för ungdomsbrott minskar.

I stället, herr talman, vill jag ägna avslutningen av mitt inlägg åt reservation nr 7, som handlar om påföljder för unga. Jag har under förmiddagen i dag deltagit i ett seminarium om ungas spelberoende som bland annat X-Cons i Haninge stod för. Under en av pauserna talade jag med en av dem som har tagit fram de behandlingsprogram som i dag används mot spelberoende inom kriminalvården. Hon förklarade för mig att det i dag inte går att döma en ung person till ett spelavvänjningsprogram, detta trots att spelberoende blir allt vanligare även i gruppen 16–17-åringar, som man ju tycker inte ens borde spela eftersom vi har en 18-årsgräns för spel i dag. Spelberoende är mycket vanligt bland unga killar rent allmänt och är överrepresenterat hos kriminella, och som jag tidigare nämnt är det en allt vanligare förklaring till att man begår brott.

Vi i Miljöpartiet menar att utgångspunkten när en ung person döms för ett brott så långt som möjligt ska vara att man får andra påföljder än fängelse eller särskild ungdomsvård. Påföljdsutredningen från förra året lämnade en hel del förslag om utvecklade ungdomspåföljder, bland annat just detta att socialtjänsten ska behålla huvudansvaret för ungdomar under 18 år som begår brott. Det menar jag vore väldigt bra, och jag ser fram emot att vi får sådana förslag från regeringen.

Till sist ska jag bara snabbt kommentera vår sista reservation, som handlar om att gallra i belastningsregistret, där vi helst skulle se att man utreder hur man gör. I takt med att allt fler arbetsgivare kräver utdrag ur belastningsregistret har det blivit alltmer stigmatiserande för att över huvud taget kunna få ett jobb. Därför tror jag att det vore rimligt att man ser över detta i en utredning.

Som jag sade i början är det dock reservationerna nr 3 och nr 7 som jag vill yrka bifall till här i kammaren.

Anf. 167 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! I dag begås, vilket många vet, tyvärr många väldigt grova och hänsynslösa brott av mycket unga förövare, inte bara grova våldsbrott utan också sexualbrott. Det är alltså förövare som är under 18 år. Det system vi har i dag ger dock dessa gärningsmän rabatt på straffet just på grund av deras ålder.

Jag har lyssnat på flera debatter där min partikollega Kent Ekeröth i denna talarstol har lyft fram ett antal exempel som tydligt visar vilken sorts brott dessa ungdomar kan begå och vilken löjligt låg påföljd de får.

Ett sådant exempel som jag vill lyfta fram är fallet med en 86-årig dam som rånades brutalt i fjol när hon var på väg hem från banken, stödd

på en rullator. Hon hade tagit ut 6 000 kronor som hon skulle använda vid ett inplanerat tandläkarbesök. När hon tryckte in portkoden blev hon nedslagen av en 17-åring. Han slog ned henne så brutalt att hon fick en hjärnblödning och flera frakturer i ansiktet. Förövaren blev tagen av polis och dömdes för grovt rån, där minimistraflet i dag är fyra års fängelse. Straffet som blev utdömt var tre månader, och detta berodde på att han var 17 år när brottet begicks.

Ett annat exempel inträffade för sex år sedan då en 16-åring försökte stjäla en bil från en 81 år gammal pensionerad taxichaufför. 81-åringen försökte, förklarligt nog, stoppa stöldförsöket. Det ledde till att han blev nedslagen med en sten i huvudet så många gånger att han föll medvetslös till marken. Där fortsatte misshandeln, som bland annat ledde till flera brutna revben. Därefter släpades den gamle mannen till en sjö där han dränktes. För detta brutala mord fick killen tre års sluten ungdomsvård. Straffet för mord är annars, som ni vet, mellan 10 och 18 års fängelse. Jag anser att detta är en löjligt låg påföljd.

Ett tredje exempel som jag vill ta upp och som jag har debatterat med Johan Linander i tv är den så kallade Kortedalamisshandeln. Där tror jag att vi trots allt var ganska överens om att det var en ganska låg påföljd. Vid Kortedalamisshandeln var det ett tonårgång – också ganska unga killar, någon av dem till och med under 15 år – som misshandlade en 61-årig man så grovt att han nästan avled. Han föll i koma och vaknade sedan upp med svåra hjärnskador. I det fallet dömdes två av förövarna till några timmars ungdomstjänst.

Jag blir väldigt illa berörd när ungdomar begår så grova brott. Dels handlar det om att de är så unga. Det är ett sådant oerhört misslyckande att unga killar, vilket det framför allt handlar om i dessa fall, kan begå brott av det slaget. Dels handlar det om att straffen faktiskt är löjligt låga. Ungdomar kan tyvärr begå bestialiska handlingar. Så är det. Det är så verkligheten ser ut i dag.

Därför menar jag att om man är kapabel att utföra handlingar av det slaget ska man helt enkelt också vara stor nog att ta konsekvenserna av sitt handlande. Vi menar således att de som är under 18 men över 15 år och begår grova vålds- eller sexualbrott ska kunna prövas om de kan behandlas som vuxna.

Herr talman! Jag delar uppfattningen – det vill jag verkligen poängtera – att unga lagöverträdare, framför allt de som är under 15 år, i första hand ska ges vård och hjälp att ta sig ur det destruktiva beteendet. Det är en självklarhet. Men problem uppstår när man genom medvetna handlingar begår mycket grova brott. Då gäller det inte enbart den som är under 18 år utan också den som alltså är under 15 år.

Vi har de senaste åren sett ett antal fall av rån, misshandel, våldtäkter – också mycket grova våldtäkter, ibland i grupp – och till och med mord. Ett sådant exempel är gruppvåldtäkten i Hisings Backa 2005. En 15-årig flicka blev då gruppvåldtagen och senare, efter polisanmälan, även mordhotad. Två av förövarna var, beklagligt nog, under 15 år och fick därför ingen påföljd.

Jag menar att medborgarnas tilltro till rättssystemet förutsätter att det på ett brott, framför allt ett grovt brott, ska följa en straffrättslig reaktion som står i relation till brottets allvar. Trovärdigheten för påföljden och acceptansen för domstolarnas påföljdsbestämning förutsätter, för brotts-

offer och anhöriga, att påföljden ger uttryck för gärningens allvar även när förövaren är under 15 år. Därför vill vi sänka straffmyndighetsåldern från 15 till 13 år.

Det innebär inte, vilket någon vid något tillfälle trodde, att vi skulle vilja slänga 13- och 14-åringar i fängelse, verkligen inte. Det handlar inte om det. Det handlar om att den som är under 15 och äldre än 13 ska kunna dömas i domstol. Exakt vilken form av straff det kan bli tal om måste såklart utredas. Det vill jag poängtera. Jag kan inte här och nu svara på exakt vilken sorts straff det skulle kunna handla om. Det måste vi utreda. Men eftersom vi har en situation där väldigt unga förövare begår mycket grova brott och straffen tyvärr blir väldigt låga, ibland obefintliga, menar vi att samhället måste anpassas efter det. Vi måste se dem för vad de är. Även en ung människa kan, som sagt, utföra bestialiska handlingar.

Med det vill jag yrka bifall till reservationerna 7 och 9.

Anf. 168 LENA OLSSON (V):

Herr talman! Vi debatterar ett motionsbetänkande rörande unga lagöverträdare. Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 4.

Det var ett magstarkt anförande vi fick höra om hur Sverigedemokraterna ser på ungdomar, eller barn, i förhållande till vuxna. Jag sade till Kent Ekeröth en gång att Sverigedemokraterna menar att man ska kasta ungar i förvar, i fängelse. Det var vad de då menade. Nu har man en reservation om att sänka straffåldern, och sedan ber man lite fint om en utredning om hur de barnen ska förvaras. Det är ett mycket märkligt agerande. Richard Jomshof borde väl ha någon uppfattning om hur dessa barn ska tas om hand.

Absolut – grova brott begås av unga, precis som av äldre, men där finns en skillnad. Om jag åker in på fem år och är 50 bast har jag erfarenhet av ett helt liv jämfört med någon som är ung men kanske redan har tragiska händelser bakom sig. Jag tror inte att man gör sådant helt utan orsak, Richard, utan den största anledningen till att brott begås är att klyftorna i samhället ökar.

Jag har många gånger i den här talarstolen sagt att det viktigaste vi har är våra barn och ungdomar. De är vår framtid. Och då ska vi väl för sjutton jobba med dem allt vad vi kan. Jag tror att det har precis motsatt effekt om man dömer en 13-åring och stoppar in honom i förvar någonstans. Då får du ut en som är ganska så farlig för samhället. Därför tycker jag att Påföljdsutredningen och de förslag man där tittar på är mycket mer humana. Jag måste säga att ni sverigedemokrater är väldigt, väldigt populistiska.

När det gäller handläggningstiderna, vår reservation nr 3, ställer jag mig bakom det som Kerstin har sagt. Jag vet att ni i Alliansen kommer att gå upp i talarstolen och säga att ni har gjort dattan och ni har gjort dattan, men vi i oppositionen tycker inte att ni är särskilt bra på uppföljningar. Det behövs tydligen någon som tjarar ordentligt på er för att det ska hända någonting.

Riksrevisionen kom 2009 med svidande kritik, och sedan har det kommit ytterligare kritik. Visa nu att ni verkligen bryr er om dem som är unga. Det måste till snabba reaktioner. Man måste ta hand om det direkt.

Det måste få en snabb verkan. Man kan inte gå och dra på frågan hur länge som helst utan att det händer någonting.

Reservation nr 4 gäller rätten till biträde. Radioprogrammet *Kaliber* hade ett stort reportage om ungdomar som inte ens tillfrågades om de ville ha ett biträde, utan de förhöordes utan. Att sådant förekommer i en demokratisk rättsstat tycker jag är mycket märkligt. Så kan vi inte ha det. Vi har också fått påpekande från internationellt håll om att man inte får bete sig på det sättet. Någon kommentar till reservationerna vill vi ha.

Även om vi har ett tillkännagivande är det viktigt att påpeka att vi måste få bukt med våra ungdomar. Ju förr vi kan få bukt med dem, desto bättre. Det gäller förstås inte Sverigedemokraterna, för de vill gärna vara populistiska och komma med hårdare tag. Det som Kerstin påpekar är viktigt, att vi måste titta på samhällsproblemen, se till att ungdomarna klarar skolan och har något slags hopp om att i framtiden få jobb och kanske en bostad. Då kan vi komma till rätta med mycket.

(Applåder)

Anf. 169 CAROLINE SZYBER (KD):

Herr talman! Det brottsförebyggande arbetet är otroligt viktigt och bör alltid prioriteras. Det kan inte ses som en isolerad företeelse, utan allt hänger ihop. Låt mig nämna vikten av trygghet. Det måste finnas stöd i familjen, i skolan, i det civila samhället, på arbetsmarknaden och på bostadsmarknaden. Unga måste ha en framtidstro och inte se brott som en väg till ett bra och lyckat liv. Därför måste vi markera när den unge är på fel väg och samtidigt arbeta för ett bra samhälle där unga är trygga och inte lockas av kriminalitet.

För att tidigt upptäcka när en ung kan vara på väg åt fel håll måste olika delar av samhället samarbeta. När ett ärende kommer till polis har det ofta redan gått för långt. Få uppgifter är mer angelägna än att förebygga brott och minimera återfall i brott bland unga.

Alliansen har varit tydlig med att det behövs tidiga och tydliga insatser. Det handlar inte om skärpta straff utan om att se till att föräldrarna får ökat ansvar för de skador som deras barn orsakar genom att vi har förtydligat föräldrarnas skadeståndsansvar.

För att förtydliga föräldrarollen vill vi att föräldrar till unga ska vara med vid polisförhör när deras ungdomar deltar. Brå har fått i uppdrag i regleringsbrevet för 2013 att kartlägga i vilken utsträckning vårdnadshavare närvarar vid rättsväsendets åtgärder mot deras misstänkta barn. Det handlar bland annat om deras närvaro vid polisförhör och domstolsförhandlingar. I uppdraget ingår också att belysa vilken betydelse vårdnadshavarens närvaro kan ha för rättsprocessen och för de unga.

Alliansen har sett till att skapa sociala insatsgrupper för att mycket snabbt kunna gripa in i ungas liv när de är på väg åt fel håll. Vi har brutit ned sekreteshinder för att göra det möjligt att agera snabbt för att hjälpa unga. Detta ska kunna användas vid fall där det på grund av särskilda omständigheter finns en risk att den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet.

Vi har gjort ett förtydligande som ger polisen möjlighet att omhänderta ungdomar som befinner sig i uppenbart skadliga miljöer, och det bedrivs pilotverksamhet med sociala insatsgrupper. Allt detta har gett bra resultat, och vi arbetar vidare.

Vi har förbättrat och fokuserat på förutsättningarna för kommunerna att ta ansvar för utslussning för det fall att ungdomar har varit inlåsta på statlig institution. Det sker en bättre utslussning i dag. Vi har sett till att polisen ska utreda allvarliga brott som begås av ungdomar, även när de är under 15 år, för att ingen ska kunna hamna mellan myndigheter eller glömmas bort. Tanken är att det första brottet också ska vara det sista. Dessa tidiga och tydliga insatser har lett till att vi i dag kan se en fallande ungdomskriminalitet, åtminstone enligt Brå. Det välkomnar vi. Jag tror att det har med tidiga och tydliga insatser att göra.

I polisens planeringsförutsättningar för 2013–2015 anges att ungdomars brottslighet ska vara i fokus. Polisen ska utreda ungdomars brott snabbare och tillsammans med andra samhällsaktörer identifiera ungdomar som hamnat i en kriminell bana och hjälpa dem att komma på rätt väg.

Det är viktigt med en återkoppling mellan brott och straff och att den ligger nära i tid. Ju längre tid som går mellan brott och straff, desto sämre blir straffets normativa effekt.

Regeringen har gett tydliga uppdrag till berörda myndigheter att verkligen prioritera fall där unga har begått brott eller utsatts för brott.

Regeringen ställer sedan 2011 krav i regleringsbrevet på Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen att redovisa i vilken utsträckning de lagstadgade fristerna om senast sex veckor från dagen för delgivning av misstanke hålls. Likaså ska de redovisa vad de har gjort för att korta genomströmningstiderna.

Det måste gå snabbare att hantera brott där unga är inblandade. En rapport från Brå i mars 2012 visar att trots skyndsamhetskrav är den totala handläggningstiden från brottsanmälan till avslut längre vid misstankar mot unga när det gäller brotten våldtäkt, rån och utpressning än när misstankarna riktas mot vuxna. Det har tagits steg efter Riksrevisionens rekommendationer och tillkännagivandet i utskottet. Men arbetet måste fortsätta, för vi kan inte acceptera att tiden inte hålls.

Utöver detta har polisen inrättat en nationell samordningsgrupp för ungdomsfrågor. Antalet åklagare som arbetar med enbart ungdomsärenden har ökat. Åtgärder har även vidtagits för att öka samverkan och samarbetet mellan Åklagarmyndigheten, domstolarna, polis och socialtjänst.

Sedan den 1 mars förra året kan polisen själv leda förundersökningar mot unga i fler fall än tidigare. S efterfrågade förslag från regeringen. Jag vill nämna att en utredare arbetar sedan 22 oktober 2012 med att ta ställning till hur frister som gäller förundersökningar när barn under 18 år är inblandade eller målsägande ska vara utformade. Utredaren ska även överväga om det ska införas ett skyndsamhetskrav i domstolar i vissa brottmål där målsäganden är under 18 år. Uppdraget ska presenteras senare i vår.

Till polismyndigheterna riktas bland annat krav att ärenden där ungdomar är gärningspersoner ska prioriteras. Även Domstolsverket har redovisat handläggningstider där personer under 21 år står åtalade. Brå har fått i uppdrag att fortsätta att titta på tiderna.

Jag vill återigen säga att vi inte kan acceptera de långa tiderna och att tiderna inte hålls. Det är någonting som vi kommer att fortsätta att arbeta med. Alla myndigheter har fått väldigt tydliga uppdrag.

Jag vill avslutningsvis kommentera reservation 4. Även jag kan instämma i att det inte är acceptabelt att det i dag inte finns försvarare på plats när unga förhörs. Det får man titta vidare på. Det är under all kritik att Advokatsamfundet inte har varit hårdare med att offentliga försvarare ska finnas även under jourtider.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Anf. 170 ANTON ABELE (M):

Fru talman! Jag ska höja talarstolen och också se om jag kan höja debatten lite.

Fru talman! Sedan 15 års ålder har jag varit engagerad mot ungdomsvåldet i vårt land. Mot bakgrund av den tragiska dödsmisshandeln på Kungsholmen 2007 kände jag att det fick vara nog. För mig handlade det om ganska fundamentala saker som att jag ville känna mig trygg när jag var på väg hem från basketbollträningen eller från skolan.

Jag ville inte behöva känna den där känslan, av att behöva se sig om över axeln för att se vem som gick bakom mig i mörkret. Samtidigt är just den känslan någonting som många av oss härinne har upplevt, och vi vet alla hur obehagligt det är. Tyvärr är också denna otrygghet en del av många ungas vardag.

Det känns inte så tryggt, särskilt inte ute på stan under kvällar och helger. Men otryggheten tar sig också in på platser som skolgården eller basketbollträningen. Då måste vi ställa oss frågan hur denna otrygghet uppkommer. Vad eller vilka är det som gör att man inte känner sig trygg som ung?

Jo, det är troligtvis några få. Det är några få som tar sig större friheter än vi andra. Det är några få som förstör andra människors liv och skapar en enorm otrygghet i vardagen. Dessa unga lagöverträdare är till stor del förklaringen till den stora otryggheten bland oss unga. Det är med den insikten som det blir extra tydligt var vi måste fokusera vårt arbete för att skapa ett tryggare Sverige för alla Sveriges unga.

Fru talman! Det brottsförebyggande arbetet kommer alltid att vara det allra viktigaste. Om vi inte lyckas fånga upp unga människor på glid, och förhindra att de hamnar i kriminalitet, kommer vi inte att lyckas med att skapa ett tryggare Sverige.

I det här sammanhanget skulle jag särskilt vilja lyfta fram en ung person som jag träffade under ett besök i Rosengård. Det var en kille i tjuugoårsåldern, Ibrahim. Han var medlem i ett kriminellt ungdomsgäng. Jag fick möjlighet att tala med honom om hans liv och uppväxt.

Det var en sak som han sade som särskilt ertsade sig fast sig hos mig: Om någon hade hjälpt mig och sträckt ut handen hade jag tagit tag i den och aldrig valt den kriminella banan.

Det är något som inte kan sägas för många gånger. Vi måste alltid finnas på plats för unga som behöver hjälp. Samtidigt måste vi tidigt och på ett mycket tydligt sätt markera för unga som begår brott att det inte är någonting som vi kan acceptera.

När unga begår brott är det otroligt viktigt med en snabb reaktion. Månader i väntan mellan brott och samhällets reaktion är lång tid i unga

människors liv. Jag kan bara hålla med om att det i dag tar alldeles för lång tid.

Det är också tydligt att vi har mycket kvar att göra. Samtidigt får vi inte glömma att vi har gjort väldigt mycket. Det har Caroline Szyber nämnt. Regeringen har genomfört en rad åtgärder och förändringar för att möta många av utmaningar vi ser. Jag tänkte inte nämna dem eftersom Caroline redan har gjort det en gång.

Jag skulle vilja lyfta fram särskilt ett projekt när man talar om unga lagöverträdare. Det är de sociala insatsgrupperna. Det är ett utmärkt exempel på hur samarbete ger oerhört goda resultat. Det är ett projekt som med säkerhet räddat många unga i riskzonen från en potentiellt livslång kriminell karriär.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Samtidigt vill jag nämna att vissa motioner som behandlas i betänkandet tar upp relevanta beskrivningar av problem. Det är någonting som vi alla här inne har ett ansvar att lösa. Caroline Szyber har gått igenom en del av det som regeringen kommer att göra för att möta de utmaningar vi ser.

Vi är många som kommer att göra vårt yttersta för att färre unga ska påbörja en kriminell karriär. Det är vårt främsta ansvar att se till att alla unga i det här landet kan känna sig trygga oavsett plats och tid på dygnet. För att lyckas med det måste vi se till att vi fångar upp just de unga som Ibrahim. Ge dem den utsträckta handen och samtidigt en andra chans i livet! Det är så vi skapar ett tryggare Sverige – ett Sverige där man inte behöver se sig om över axeln på vägen hem och där unga aldrig behöver känna sig otrygga på skolgården.

(Applåder)

Anf. 171 JOHAN PEHRSON (FP):

Fru talman! Ämnet unga lagöverträdare är extremt angeläget. Om vi ska minska brottsligheten i Sverige och öka tryggheten kan vi, som vi gjorde häromveckan, diskutera åtgärder i Kriminalvården. Vi ska försöka hjälpa och rehabilitera människor som genom kanske årtal av kriminalitet har förstört sitt eget liv och andras i rasande fart och som i dag är mycket svåråteranpassade, för att tala klartext.

Om vi kan göra saker tidigt för unga är det centralt. Det handlar självfallet om de breda socialpolitiska penslarna – arbete, utbildning och så vidare – som har nämnts tidigare. Det är ingen som har någon annan åsikt. Jag vill dock bara understryka att för Folkpartiet är de åtgärder vi vidtar i regeringen viktiga. Det handlar om att unga ska komma i jobb trots världens ekonomiska kriser. Det kan för den delen också handla om skolan – att ungdomar ska känna att de får en möjlighet att klara av en skolutbildning bättre och är bättre rustade. Det är också någonting som har bäring på detta. Ungdomar med framtid och inte bara fritid minskar brottsligheten; det är jag helt säker på.

Jag tycker också att vi ska vara noga med att peka på att utvecklingen kan gå åt det håll som det ser ut enligt Brottsförebyggande rådet – att ungdomsbrottsligheten minskar. Frågan är om det är en slump. Vad beror det på? Det kan vara demografi, och det kan vara andra saker. Men jag

vill hävda att de åtgärder vi har vidtagit på senare år har spelat en avgörande roll.

Några saker har nämnts. Det handlar om sociala insatsgrupper. Vi har rivit ned de sekretesshinder som vi har talat om i årtionden i riksdagen, vilket gör att polisen, socialtjänsten och skolan lättare kan samarbeta för att snabbt möta unga som är på väg utför. Det handlar om föräldrars ökade ansvar för de skador som barn orsakar. Vi fokuserar på föräldrans ansvaret.

Inte minst har vi också gjort förändringen att polisen ska utreda allvarliga brott. Förr var det rätt vanligt att även mycket grova brott som personrån – apropå asocialt beteende – inte utreddes. Då var det inte så lätt för en socialsekreterare att agera mot låt oss säga Pelle, 14 år. Man hade bara hört att någonting hade hänt. Nu utreds det, och nu ligger det på socialtjänstens bord om man har förhört Pelle, förhoppningsvis med en advokat till och med och helst också föräldrarna närvarande. Vad var det som hände? Nu kan socialtjänsten med de medel den ändå har sätta in maximalt tryck för att se till att Pelle upphör med den här verksamheten och kanske får stöttning och hjälp. Det gäller även föräldrarna.

Dessa åtgärder har vi vidtagit. Mycket är gjort, men det finns mer att göra. Vi tittar nu på snabbheten, vilket också återkommer från oppositionen. Det är inte tillräckligt snabbt. Det har blivit delvis bättre, men tid är en framgångsfaktor här. Tre månader är inte mycket i en vuxen människas liv, men det är en evighet i en ung människas liv. Det finns många exempel på unga människor som har gjort saker och sedan helt plötsligt råttat upp sig på ett helt annat håll. Sedan blir det en rättegång och en påföljd som slår sönder det man har fått – kanske en praktikplats eller vad det kan vara. Detta är allvarligt. Därför är snabbheten någonting som är prioriterat för regeringen och för Folkpartiet. Det gläder mig att också oppositionen tycker detta.

Vi kanske också ska se på andra saker som återstår att göra. Man ska titta på och bredda antalet påföljder för unga. Jag tillhör dem som tycker att det inte riktigt räcker med de åtgärder som finns i form av ungdomsvård och ungdomstjänst. Vi har försökt göra allt för att mönstra ut böter eftersom unga inte ska ha en ekonomisk ryggsäck i onödan. Det är också ett steg som är rätt.

Men vi ska se till att vi har något mer för att snabbt agera. Vi har detta som kallas helgavskiljning; det finns åtminstone i regeringens tankepaket som något som vi på något sätt ska kunna återkomma till. Folkpartiet stöder detta kraftigt. Det handlar om att snabbt kunna markera att saker händer om man begår brott – både för att skydda omgivningen och för att hjälpa den unge så att det blir en konsekvens. Tidiga och tydliga konsekvenser är viktigt.

Jag tycker också att man i detta ska komma ihåg att tänka på om socialtjänsten verkligen har rätt utrustning. Om det handlar om unga människor som är under 15 år bygger kraftfulla åtgärder i allt väsentligt på frivillighet och samtycke från vårdnadshavarna. Är detta verkligen rimligt? Är det för barnets bästa? Det finns flera här inne i kväll – och ännu fler när vi har hela salen full, fru talman – som tycker att barnkonventionen är en bra sak. Det handlar om barnets bästa. Hur kan vi då ha en lagstiftning som säger att föräldrar i Sverige har rätt att säga nej till hjälp och stöd? Pelle, tretton och ett halvt, springer runt på stan. Det finns

exempel på 13-åringar som säljer narkotika och ägnar sig åt rån. Föräldrarna kan då säga nej till de åtgärder som socialtjänsten tycker verkar lämpliga. Föräldrars rätt att säga nej är större än barnens rätt till hjälp i Sverige.

Därför menar Folkpartiet att vi bör återkomma och fundera allihop på hur vi kan få ett rejält mellantvång att fungera. I dag finns ett mellantvång på papperet. Men hur ska det bli kraftfullare? Det finns åtgärder som måste vidtas om man begår så kraftigt allvarliga brott som till exempel personrån när man är ung och om föräldrarna inte medverkar. Det kan inte vara föräldrarnas rätt att säga nej.

Fru talman! Jag har tidigare talat om ungdomsdomstolar, om att få ungdomar att bättre förstå processen och bättre kunna svara upp mot ungdomar ifall de faller ifrån ungdomsvård och ungdomstjänst. Också här handlar det om en snabbhet så att de inte kan springa runt och begå nya brott.

Sammantaget, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 172 JOHAN LINANDER (C):

Fru talman! De flesta barn som växer upp i Sverige har en trygg uppväxt med engagerade föräldrar, och det är liten risk att de hamnar i kriminalitet. De flesta känner trygghet, de blir bekräftade och de lär sig ta ansvar för sig själva och sin omgivning. De får en god uppväxt som ger bra förutsättningar för att klara sig i livet senare som vuxen. Men det är inte de barnen som vi debatterar här i dag.

Det finns tyvärr också andra barn, som har en betydligt svårare uppväxt. Det är barn som man kanske egentligen inte är så förvånad över att de hamnar i kriminalitet senare i livet. Det kan vara barn som lever i familjer med missbruksproblem. Det kan finnas psykiska problem i bakgrunden. Det kan vara en familj där barnen utsätts för ständiga övergrepp av olika slag. Barnets otrygghet leder till frustration och aggressivitet och inte sällan till kriminalitet. Det är just de barnen som vi debatterar här i dag.

Jag blir bestört när jag hör beskrivningen av dessa barn som något slags kriminella utan hopp och som några som behöver läsas in under lång tid. Barn ska dömas från 13 års ålder, och 15-åriga barn ska kunna dömas till livstids fängelse, får man höra. Är det någon som tror att barn föds onda, med något slags kriminalitet i genererna? Jag hoppas verkligen inte det. Tvärtom är det något som händer under uppväxten som gör att barnet hamnar snett i tillvaron.

Vad ska då vara inriktningen för samhällets åtgärder? Vi har hört läs-in-dem-argumenten. Jag menar tvärtom att dessa barn är offer för sin uppväxt. Självklart ska samhället göra allt för att hjälpa dem tillbaka till ett vanligt laglydigt liv. Ibland måste den hjälpen ges under den tid som barnets rörelsefrihet är begränsad, till exempel inom slutna ungdomsvård. Men målet får aldrig vara själva inläsningen, utan målet är vården och behandlingen för att barnet ska kunna komma ut som en laglydig medborgare.

Det känns som om det rättssystem som Sverigedemokraterna förordar i sina reservationer är något slags medeltida rest. Jag tycker att det ligger mycket långt ifrån svensk kultur och svenska traditioner.

Fru talman! För två veckor sedan besökte jag Bärby ungdomshem utanför Uppsala. Det är ett av Statens institutionsstyrelsens ungdomshem. Bärby kan ta emot 47 pojkar mellan 15 och 20 år, och de har en särskild kompetens på institutionen för behandling av unga sexualförövare och för ungdomar med missbruk.

En mindre andel, 15 av platserna, är avsatta för pojkar som dömts till sluten ungdomsvård. Man ska komma ihåg att väldigt många av dem som sitter där inte är dömda utan är placerade enligt lagen om vård av unga. Men även den kategorin pojkar har ofta någon kriminalitet bakom sig, och egentligen hanteras de på ett ganska likartat sätt på ungdomshemmet.

Det var ett mycket intressant och lärorikt besök, och jag önskar att fler tar chansen att göra den här typen av besök, även om inte Sis ligger inom justitietskottets område utan inom socialutskottets område.

Ibland när man hör debatten skulle man kunna tro att det är något slags monster som sitter på Bärby och andra ungdomshem och institutioner. Många av dem som jag träffade där har begått riktigt grova brott, riktigt förskräckliga brott. Det ska man ha i åtanke, men det är inga monster. Det är tvärtom barn som oftast ropar efter hjälp från sitt missbruk, hjälp för att kunna kontrollera sin aggressivitet eller hjälp för att kunna leva ett vanligt, laglydigt liv. Jag menar att samhället ska ge den hjälpen.

Precis som flera av de andra alliansföreträdarna har tagit upp här i dag har mycket genomförts för att minska ungdomsbrottsligheten. Inte minst de sociala insatsgrupperna, som också nämndes, och det myndighetsgemensamma sättet att arbeta på är något som vi i Centerpartiet har förespråkade under lång tid. Det har också visat sig vara mycket framgångsrikt.

Det kommer upp en hel del dystra saker i den här debatten, men jag tycker att man måste lyfta upp, precis som Johan Pehrson delvis gjorde, att det faktiskt går åt rätt håll.

Brås rapport, som kom för några dagar sedan, *Brott bland ungdomar i årskurs nio* är en undersökning som har gjorts vartannat eller vart tredje år sedan 1995. Man ställer samma frågor och kan göra jämförelser över tid. Det är verkligen en mycket positiv läsning.

Tittar man övergripande kan man se att betydligt färre 15-åringar begår brott i dag än de gjorde 1995. I många av brottskategorierna har andelen som begår brott halverats. Andelen som har stulit inklusive snattat i affär har halverats från 37 till 18 procent. Andelen som säger att de har gjort sig skyldiga till skadegörelse har minskat från 46 till 25 procent, och även andelen som har klottrat har nästan halverats från 32 till 17 procent.

Det finns andra positiva faktorer som jag också tror spelar in. Andelen 15-åringar som har druckit sig berusade har minskat, och andelen som har skolkat har minskat.

Tittar man över tid har det varit en mycket god utveckling. Man får också säga till den tidigare, socialdemokratiska regeringen att det var en bra utveckling redan tidigare.

Men när man tittar på de här diagrammen kan man inte låta bli att häpnas över den utveckling som har skett mellan 2008 och 2011. Många av staplarna går rakt ned. Det låter som något negativt, men andelen som har begått brott går ned. Det är mycket positivt. När det gäller en del av de brott som nämns har antalet verkligen sjunkit mellan 2008 och 2011.

Det handlar inte bara om brott. Man har frågat vilka som har burit kniv, vilka som har slagit någon annan och vilka som har vandaliserat, och den andelen har sjunkit rejält mellan 2008 och 2011.

Fru talman! Det finns en sak som jag vill ta upp. Den är ganska svår-förklarad, men jag ska försöka ändå.

I den här rapporten finns det en uppdelning av de unga utifrån strukturella bakgrundsfaktorer, som det kallas. När de ställer de här frågorna frågar de även huruvida föräldrarna har arbete, hur man bor, om föräldrarna fortfarande lever tillsammans, om man har invandrabakgrund och så vidare.

Generellt har det varit så, vilket väl inte är någon överraskning för någon, att de som har varit brottsaktiva – det handlar inte om dem som bara har begått ett brott utan flera brott – har varit överrepresenterade bland barn som har arbetslösa föräldrar. Betydligt fler av dem som bor i lägenhet än dem som bor i villa har begått brott, och även bland dem som har invandrabakgrund har en större andel begått flera brott än de som inte har invandrabakgrund.

Men nu har det hänt någonting i den statistiken som jag tycker är mycket intressant. De här socioekonomiska skillnaderna betyder inte lika mycket längre. De har minskat, och jag tycker att det är mycket positivt. Man kan säga att tidigare har de faktorer som har varit allra viktigast för huruvida barn har begått brott eller inte handlat om att familjen har varit splittrad, det vill säga att föräldrarna inte lever ihop längre, och om att man har haft invandrabakgrund. Så ser det inte ut längre. De faktorer som spelar minst roll nu är om man har invandrabakgrund och om föräldrarna lever tillsammans. Den faktor som är allra störst är huruvida man bor i lägenhet eller villa. 4 procent av de ungdomar som bor i villa har begått flera brott och 8 procent av dem som bor i lägenhet. Det är en mycket större skillnad däremellan än när det gäller de andra faktorerna.

Jag tycker att det är jätteviktigt att ha med sig att det som Brå har visat som en skillnad i den här statistiken inte längre har så stor betydelse. Jag tycker också att det visar att samhället faktiskt jämnar ut sig, till skillnad från vad vi har hört delvis här tidigare i dag. Jag ville ta upp det här också.

Fru talman! Jag beklagar att jag har dragit över min talartid. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 173 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservationerna 6 och 8 och ingenting annat.

Det handlar inte om populism. Det handlar om förslag som vi tror på. Det handlar om förslag som vi vill genomföra. Det är inte förslag som vi lägger fram bara för att vi tror att vi ska kunna få röster på dem, utan vi tror på detta.

Nej, det handlar definitivt inte om att låsa in alla. Det argumentet skulle man kunna använda mot alla som tycker att fängelse ska kunna användas som påföljd. Det handlar inte om det. Det ska tillhöra undantagen, men det ska ändå finnas som en möjlighet.

När personer begår grova brott, framför allt när de är unga och fortfarande är formbara – man är säkert formbar när man är vuxen också men framför allt som ung – måste vi visa de unga att de har agerat fel och därför kommer att få ett straff för det. Men tyngdpunkten ska självfallet ligga på att rehabilitera dem och återföra dem in i samhället. Det är självklart.

Men när ett ungdomsgäng, ett antal tonårskillar, misshandlar en äldre man så grovt att han nästan dör och sedan sitter och skrattar offret rakt upp i ansiktet under rättegången, tar foto på det och lägger upp det på Facebook kan man ställa sig frågan om de förstår vad de har gjort. Förstår de verkligen allvaret i att de nästan har slagit ihjäl en gammal människa? Jag tror inte det, och jag tror definitivt inte att man gör det när man döms till ett straff som är så lågt att det knappast är att betrakta som ett straff.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 mars.)

17 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

2012/13:81 Skadeståndsansvar för oljeskador till sjöss

2012/13:82 Övergångsbestämmelser med anledning av inrättandet av
Inspektionen för vård och omsorg

18 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 13 mars

2012/13:328 Utlands-HUS

av *Bo Bernhardsson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2012/13:329 Åtgärder mot oetiska läkemedelsbedömningar

av *Agneta Luttröpp* (MP)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2012/13:330 Piketpolisens befogenheter

av *Kent Ekeröth* (SD)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 mars.

19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 13 mars

2012/13:377 Offentlig upphandling och taxi

av *Hans Olsson* (S)

till statsrådet Stefan Attefall (KD)

2012/13:378 Södertörnsleden

av *Meeri Wasberg* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2012/13:379 Forskningsresultat kring betygens uppmuntrande funktion

av *Mats Pertoft* (MP)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2012/13:380 Hur elevers prestationsångest påverkar betygen

av *Mats Pertoft* (MP)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2012/13:381 Försäljning av Bogesundslandet och Broknäs gård

av *Mats Pertoft* (MP)

till finansminister Anders Borg (M)

2012/13:382 Äldres ekonomiska situation

av *Christina Oskarsson* (S)

till statsrådet Maria Larsson (KD)

2012/13:383 Taxifusket

av *Hans Olsson* (S)

till näringsminister Annie Lööf (C)

2012/13:384 Redovisningscentraler

av *Hans Olsson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2012/13:385 Utvisning av asylsökande som har konverterat till kristendomen

av *Lars Eriksson* (S)

till statsrådet Tobias Billström (M)

2012/13:386 Europadomstolens ställningstagande till utvisning av kristna till Iran

av *Lars Eriksson* (S)

till statsrådet Tobias Billström (M)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 mars.

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 13 mars

2012/13:338 Hepatit B och vaccinationsprogram

av *Gunilla Svantorp* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2012/13:350 Licens för tobaksförsäljning

av *Eva Olofsson* (V)

till statsrådet Maria Larsson (KD)

2012/13:354 Strategi för skogs- och pappersindustrin

av *Peter Hultqvist* (S)

till näringsminister Annie Lööf (C)

2012/13:356 Döende, svårt sjuka och sjukersättningar

av *Christina Oskarsson* (S)

till statsrådet Ulf Kristersson (M)

2012/13:357 Hjälp av målsägandebiträde för att få skadestånd

av *Gunvor G Ericson* (MP)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:358 Påverkan på bostadsbyggandet av förslaget till Europa-

parlamentets och rådets direktiv om bostadslåneavtal

av *Lars Eriksson* (S)

till statsrådet Stefan Attefall (KD)

2012/13:359 Yrkehögskoleutbildningar

av *Gustav Fridolin* (MP)

till statsrådet Maria Arnholm (FP)

2012/13:360 Kvinnors roll och delaktighet i fredsavtal

av *Carina Hägg* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:361 Stockholmsbaserat sändebud

av *Carina Hägg* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:362 Konsul i Kulu

av *Carina Hägg* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:363 Nollvision för olyckor där A-traktorer är inblandade

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2012/13:364 Ökade inkomstskillnader mellan kvinnor och män

av *Gunvor G Ericson* (MP)

till statsrådet Maria Arnholm (FP)

2012/13:365 Nationellt register för familjehem och jourhem

av *Christer Engelhardt* (S)

till statsrådet Maria Larsson (KD)

2012/13:366 Bankerna och småföretags kreditmöjligheter

av *Peter Persson* (S)

till statsrådet Peter Norman (M)

2012/13:367 Nödnummer 116 000

av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)
till statsrådet *Maria Larsson* (KD)

2012/13:368 Totalförbud mot bisfenol A

av *Jens Holm* (V)
till miljöminister *Lena Ek* (C)

2012/13:369 Utvisning av konvertiter

av *Roger Haddad* (FP)
till statsrådet *Tobias Billström* (M)

2012/13:371 Handläggningstider hos länsstyrelser

av *Krister Örnfjäder* (S)
till landsbygdsminister *Eskil Erlandsson* (C)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 mars.

21 § Kammaren åtskildes kl. 21.29.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början till och med 7 § anf. 26 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med 8 § anf. 63 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med 9 § anf. 95 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med 12 § anf. 113 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med 14 § anf. 140 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med 16 § anf. 169 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LARS FRANZÉN

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen.....	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
5 § Förnyad bordläggning.....	2
6 § Avfall och kretslopp.....	3
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2012/13:MJU8	3
Anf. 1 JOHAN LÖFSTRAND (S)	3
Anf. 2 HELENA LEANDER (MP).....	5
Anf. 3 JOSEF FRANSSON (SD).....	7
Anf. 4 JACOB JOHNSON (V).....	8
Anf. 5 CHRISTER AKEJ (M).....	9
Anf. 6 ANITA BRODÉN (FP).....	12
Anf. 7 ROGER TIEFENSEE (C)	14
Anf. 8 IRENE OSKARSSON (KD).....	16
Anf. 9 JOHAN LÖFSTRAND (S)	18
Anf. 10 ROGER TIEFENSEE (C) replik	18
Anf. 11 JOHAN LÖFSTRAND (S) replik	19
Anf. 12 ROGER TIEFENSEE (C) replik	19
Anf. 13 JOHAN LÖFSTRAND (S) replik	19
(Beslut fattades under 11 §.).....	20
7 § Livsmedelspolitik	20
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2012/13:MJU9	20
Anf. 14 PYRY NIEMI (S).....	20
Anf. 15 KEW NORDQVIST (MP)	22
Anf. 16 JOSEF FRANSSON (SD).....	23
Anf. 17 PYRY NIEMI (S) replik.....	24
Anf. 18 JOSEF FRANSSON (SD) replik.....	25
Anf. 19 PYRY NIEMI (S) replik.....	25
Anf. 20 JENS HOLM (V)	25
Anf. 21 LINDA WEMMERT (M).....	27
Anf. 22 JENS HOLM (V) replik	29
Anf. 23 LINDA WEMMERT (M) replik	30
Anf. 24 JENS HOLM (V) replik	30
Anf. 25 LINDA WEMMERT (M) replik	31
Anf. 26 PYRY NIEMI (S) replik.....	32
Anf. 27 LINDA WEMMERT (M) replik	32
Anf. 28 PYRY NIEMI (S) replik.....	33
Anf. 29 LINDA WEMMERT (M) replik	33
Anf. 30 ANITA BRODÉN (FP).....	34
Anf. 31 JENS HOLM (V) replik	36
Anf. 32 ANITA BRODÉN (FP) replik.....	36
Anf. 33 JENS HOLM (V) replik	37
Anf. 34 ANITA BRODÉN (FP) replik.....	37

Anf. 35	PYRY NIEMI (S) replik	38
Anf. 36	ANITA BRODÉN (FP) replik	38
Anf. 37	PYRY NIEMI (S) replik	39
Anf. 38	ANITA BRODÉN (FP) replik	39
Anf. 39	ROGER TIEFENSEE (C)	40
Anf. 40	JOSEF FRANSSON (SD) replik	42
Anf. 41	ROGER TIEFENSEE (C) replik	42
Anf. 42	JOSEF FRANSSON (SD) replik	42
Anf. 43	ROGER TIEFENSEE (C) replik	43
Anf. 44	IRENE OSKARSSON (KD)	43
Anf. 45	PYRY NIEMI (S) replik	45
Anf. 46	IRENE OSKARSSON (KD) replik	46
Anf. 47	PYRY NIEMI (S) replik	46
Anf. 48	IRENE OSKARSSON (KD) replik	47
	(Beslut fattades under 11 §.)	47
8 §	Landsbygdspolitik m.m.	47
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2012/13: MJU10	47
Anf. 49	PYRY NIEMI (S)	47
Anf. 50	KEW NORDQVIST (MP)	49
Anf. 51	JOSEF FRANSSON (SD)	50
Anf. 52	JENS HOLM (V)	51
Anf. 53	ÅSA COENRAADS (M)	53
Anf. 54	KEW NORDQVIST (MP) replik	56
Anf. 55	ÅSA COENRAADS (M) replik	56
Anf. 56	KEW NORDQVIST (MP) replik	56
Anf. 57	ÅSA COENRAADS (M) replik	56
Anf. 58	JOSEF FRANSSON (SD) replik	56
Anf. 59	ÅSA COENRAADS (M) replik	57
Anf. 60	JOSEF FRANSSON (SD) replik	57
Anf. 61	ANITA BRODÉN (FP)	57
Anf. 62	KEW NORDQVIST (MP) replik	59
Anf. 63	ANITA BRODÉN (FP) replik	60
Anf. 64	KEW NORDQVIST (MP) replik	60
Anf. 65	ANITA BRODÉN (FP) replik	60
Anf. 66	ROGER TIEFENSEE (C)	61
Anf. 67	IRENE OSKARSSON (KD)	63
Anf. 68	JENS HOLM (V) replik	66
Anf. 69	IRENE OSKARSSON (KD) replik	66
Anf. 70	JENS HOLM (V) replik	66
Anf. 71	IRENE OSKARSSON (KD) replik	67
Anf. 72	PYRY NIEMI (S) replik	67
Anf. 73	IRENE OSKARSSON (KD) replik	68
Anf. 74	PYRY NIEMI (S) replik	68
Anf. 75	IRENE OSKARSSON (KD) replik	69
Anf. 76	OLLE LARSSON (SD)	69
	(Beslut fattades under 11 §.)	70
9 §	Rehabilitering tillbaka till arbete	70
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2012/13: Sfu6	70

Anf. 77 FINN BENGTSSON (M).....	70
Anf. 78 HANS BACKMAN (FP).....	73
Anf. 79 SOLVEIG ZANDER (C).....	75
Anf. 80 LARS GUSTAFSSON (KD).....	78
Anf. 81 TOMAS ENEROTH (S).....	80
Anf. 82 FINN BENGTSSON (M) replik.....	84
Anf. 83 TOMAS ENEROTH (S) replik.....	84
Anf. 84 FINN BENGTSSON (M) replik.....	85
Anf. 85 TOMAS ENEROTH (S) replik.....	85
Anf. 86 SOLVEIG ZANDER (C) replik.....	86
Anf. 87 TOMAS ENEROTH (S) replik.....	87
Anf. 88 SOLVEIG ZANDER (C) replik.....	87
Anf. 89 TOMAS ENEROTH (S) replik.....	88
Anf. 90 MARIA FERM (MP).....	88
Anf. 91 FINN BENGTSSON (M) replik.....	90
Anf. 92 MARIA FERM (MP) replik.....	91
Anf. 93 FINN BENGTSSON (M) replik.....	91
Anf. 94 MARIA FERM (MP) replik.....	91
Anf. 95 DAVID LÅNG (SD).....	91
Anf. 96 WIWI-ANNE JOHANSSON (V).....	93
Anf. 97 FINN BENGTSSON (M) replik.....	95
Anf. 98 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik.....	96
Anf. 99 FINN BENGTSSON (M) replik.....	96
Anf. 100 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik.....	97
Anf. 101 SOLVEIG ZANDER (C) replik.....	97
Anf. 102 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik.....	98
Anf. 103 SOLVEIG ZANDER (C) replik.....	98
Anf. 104 WIWI-ANNE JOHANSSON (V) replik.....	99
Anf. 105 SHADIYE HEYDARI (S).....	99
Anf. 106 SOLVEIG ZANDER (C) replik.....	102
Anf. 107 SHADIYE HEYDARI (S) replik.....	102
Anf. 108 SOLVEIG ZANDER (C) replik.....	103
Anf. 109 SHADIYE HEYDARI (S) replik.....	103
(forts. 12 §).....	103
Ajournering.....	104
Återupptagna förhandlingar.....	104
10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 7 mars.....	104
JuU12 Kriminalvårdsfrågor.....	104
JuU16 Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning vid förundersökning i brottmål under år 2011.....	106
AU6 Åtgärder inom arbetslöshetsförsäkringen, m.m.....	107
UbU5 Grundskolan.....	109
CU7 Fastighetsrätt.....	111
11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	111
MJU8 Avfall och kretslopp.....	111
MJU9 Livsmedelspolitik.....	112

MJU10 Landsbygdspolitik m.m.	114
12 § (forts. från 9 §) Rehabilitering tillbaka till arbete (forts. SfU6)	115
Anf. 110 FINN BENGTSSON (M) replik	115
Anf. 111 SHADIYE HEYDARI (S) replik	116
Anf. 112 FINN BENGTSSON (M) replik	116
Anf. 113 SHADIYE HEYDARI (S) replik	117
Anf. 114 EVA-LENA JANSSON (S)	117
Anf. 115 FINN BENGTSSON (M) replik	118
Anf. 116 EVA-LENA JANSSON (S) replik	119
Anf. 117 FINN BENGTSSON (M) replik	119
Anf. 118 EVA-LENA JANSSON (S) replik	120
Anf. 119 SOLVEIG ZANDER (C) replik	120
Anf. 120 EVA-LENA JANSSON (S) replik	121
Anf. 121 SOLVEIG ZANDER (C) replik	121
Anf. 122 EVA-LENA JANSSON (S) replik	122
(Beslut skulle fattas den 14 mars.)	122
13 § Mervärdesskatt	122
Skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU18	122
Anf. 123 MATS PERTOFT (MP)	122
Anf. 124 THORALF ALFSSON (SD)	123
Anf. 125 JACOB JOHNSON (V)	125
Anf. 126 HANS OLSSON (S)	126
Anf. 127 LENA ASPLUND (M)	127
Anf. 128 HANS OLSSON (S) replik	129
Anf. 129 LENA ASPLUND (M) replik	129
Anf. 130 HANS OLSSON (S) replik	130
Anf. 131 LENA ASPLUND (M) replik	130
Anf. 132 GUNNAR ANDRÉN (FP)	131
Anf. 133 KARIN NILSSON (C)	132
Anf. 134 LARS GUSTAFSSON (KD)	133
(Beslut skulle fattas den 14 mars.)	135
14 § Skatteförfarande och folkbokföring	135
Skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU20	135
Anf. 135 ANDERS KARLSSON (S)	135
Anf. 136 ANNIKA LILLEMETS (MP)	137
Anf. 137 THORALF ALFSSON (SD)	139
Anf. 138 JACOB JOHNSON (V)	141
Anf. 139 MARIA ABRAHAMSSON (M)	143
Anf. 140 JACOB JOHNSON (V) replik	147
Anf. 141 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik	147
Anf. 142 JACOB JOHNSON (V) replik	148
Anf. 143 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik	148
Anf. 144 ANDERS KARLSSON (S) replik	148
Anf. 145 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik	149
Anf. 146 ANDERS KARLSSON (S) replik	149
Anf. 147 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik	150
Anf. 148 TREDJE VICE TALMANNEN	150

Anf. 149 ANDERS KARLSSON (S) replik.....	150	Prot. 2012/13:77
Anf. 150 GUNNAR ANDRÉN (FP)	151	13 mars
Anf. 151 KARIN NILSSON (C)	152	<hr/>
Anf. 152 LARS GUSTAFSSON (KD).....	153	
Anf. 153 CHRISTINA OSKARSSON (S)	154	
Anf. 154 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S).....	156	
Anf. 155 CHRISTINA OSKARSSON (S)	158	
(Beslut skulle fattas den 14 mars.).....	158	
15 § Processrättsliga frågor	158	
Justitieutskottets betänkande 2012/13:JuU11	158	
Anf. 156 CHRISTER ADELSBO (S)	158	
Anf. 157 AGNETA BÖRJESSON (MP).....	160	
Anf. 158 RICHARD JOMSHOF (SD).....	161	
Anf. 159 LENA OLSSON (V)	162	
Anf. 160 CARL-OSKAR BOHLIN (M)	163	
Anf. 161 JOHAN PEHRSON (FP).....	164	
Anf. 162 JOHAN LINANDER (C)	166	
Anf. 163 CAROLINE SZYBER (KD).....	168	
Anf. 164 RICHARD JOMSHOF (SD).....	169	
(Beslut skulle fattas den 14 mars.).....	169	
16 § Unga lagöverträdare.....	169	
Justitieutskottets betänkande 2012/13:JuU13	169	
Anf. 165 KERSTIN HAGLÖ (S)	169	
Anf. 166 AGNETA BÖRJESSON (MP).....	171	
Anf. 167 RICHARD JOMSHOF (SD).....	172	
Anf. 168 LENA OLSSON (V)	174	
Anf. 169 CAROLINE SZYBER (KD).....	175	
Anf. 170 ANTON ABELE (M).....	177	
Anf. 171 JOHAN PEHRSON (FP).....	178	
Anf. 172 JOHAN LINANDER (C)	180	
Anf. 173 RICHARD JOMSHOF (SD).....	182	
(Beslut skulle fattas den 14 mars.).....	183	
17 § Bordläggning.....	183	
18 § Anmälan om interpellationer.....	183	
19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	184	
20 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	185	
21 § Kammaren åtskildes kl. 21.29.....	186	

Tryck: Elanders, Vällingby 2013